

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM
POLİTİKALARI VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE YANSIMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ayşen AYDINER

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yücel GELİŞLİ

Ankara-2006

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Ayşen AYDINER'e ait Avrupa Birliği ile Bütünleşme Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Yansıması adlı çalışma jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Tayyip DUMAN

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Yücel GELİŞLİ

Üye : Yrd. Doç. Dr. Neşe TERTEMİZ

ÖNSÖZ

Avrupa’da kalıcı barışın sağlanması ve ekonomik bütünleşme amacıyla kurulan Avrupa Birliğinde, başlangıçta eğitim politikasında ekonomik gerekçelerle mesleki eğitime ağırlık verilmiş ve bu alandaki ilk düzenlemeler ekonominin güçlenmesine destek olmak üzere yetişkin insan gücünün sağlanmasına yönelik olarak yapılmıştır. Avrupa Birliği giderek siyasi bir yapıya dönüştürülürken eğitim alanında, mesleki eğitimin yanında okul öncesi eğitimden başlayarak yüksek öğretimi de kapsayan ortak eğitim programları geliştirilmiştir.

Eğitim AB üyesi tüm ülke hükümetlerinin en önemli gündem maddelerinden biri olmakla beraber eğitimin yapısı tüm ülkelerde farklılıklar göstermektedir. Avrupa Birliği eğitim alanında tek bir politikanın olmadığı ancak ülkeler arasında görüş alışverişinde bulunulduğu bir forum niteliğindedir. Üye ülkeler eğitimin içeriği ve organizasyonu açısından özgür olup Avrupa Birliği nezdinde işbirliği yapabilmektedirler. Avrupa Birliği’nin eğitim alanında sunduğu olanaklar ise: Uluslararası eğitim, mesleki eğitim ve gençlik ortaklıkları, değişim programları ve yurtdışında eğitim olanakları, yenilikçi öğretim ve eğitim programları, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve diplomaların karşılıklı tanınması, akademisyenler ağı ve mesleki uzmanlık karşılaştırma ve politika üretme amaçlı danışma platformudur. Topluluk eğitim politikası özel okullardan öğretmenlere, velilerden öğrenci ve idarecilere, üniversite rektörlerinden mesleki kuruluşlara, uzmanlardan bakanlara her türlü alanı ve eğitim şeklini kapsamakta ve üye devletlerin programlarını tamamlamaktadır

Türkiye 1963 Ankara Antlaşması ile resmi olarak AET’ye giriş için başvurusunu yapmış ve 2005 yılı itibari ile tam üyelik müzakerelerine başlamıştır. Bu süreçte Birliğin politika ve uygulamaları ile uyum sağlamak üzere bir çok alanda düzenlemeler ve değişiklikler yapmak durumundadır. Eğitim tam üyelik müzakerelerinde en önemli başlıklardan biridir. Bu çalışma AB’ne üyelik sürecinde eğitim alanında gerçekleştirilecek düzenleme ve değişikliklerin neler olduğu ve bunların Türk Eğitim Sistemine muhtemel etkilerinin belirlenmesine katkıda bulunabilecek bir çalışma olma niteliğindedir.

Araştırma, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde eğitimin önemli müzakere başlıklarından biri olması, AB eğitim politikalarının neler olduğunun tespiti ve Türkiye'de konuyla ilgili yapılan uyum çalışmalarının belirlenmesi ve bu çalışmaların sonuçlarının orta ve uzun vadede eğitim sistemimize olan etkilerinin ortaya konması açısından önemlidir.

Çalışma kapsamında, Avrupa Birliği'nin eğitim ve mesleki eğitim alanındaki politikaları ve uygulamaları incelenmiş, tam üyelik sürecinde Türkiye'den yapılması istenilen düzenleme ve değişiklikler ele alınmıştır. Bu kapsamda istenilen düzenleme ve değişiklikler ile gerçekleştirilmiş olanlar belirlenmiştir. Bu düzenleme ve değişikliklerin Türk Eğitim Sistemi üzerindeki etkileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Avrupa Birliğinde eğitim konusundaki çalışmaların çok geniş bir alanı kapsıyor olması, tez konusunun daraltılmasını gerçek anlamda zorlaştırmıştır. Aynı zamanda konuyla ilgili Türkçe literatürün azlığı, konu ile çalışma yapan çok sayıda kurumun olmasına rağmen kurumlarda bu konuda düzenli arşivlerin olmamasının yanında bilgi sahibi kişilerin de işbirliği konusunda isteksiz davranmaları karşılaşılan diğer zorluklar arasında sayılabilir. Diğer taraftan bu alanda tez düzeyinde çalışmaya rastlanılmamıştır. Bütün bu zorluklar AB resmi sitelerinden ve yayınlarından sağlanan Türkçe dışında yayımlanmış kaynaklar kullanılarak aşılmıştır.

Bu araştırmanın yapılmasında, planlanmasında, uygulanmasında ve raporlaştırılmasında çalışmama öncülük eden, fikirleri ile çalışmalarımı destekleyen, rehberliğini ve değerli fikirlerini esirgemeyen başta danışmanım Doç. Dr. Yücel GELİŞLİ'ye saygı ve şükranlarımı sunarım. Diğer yandan yüksek lisans derslerinde ufkumu açan sayın hocalarımdan Prof. Dr. M. Çağatay ÖZDEMİR'e, Prof. Dr. Tayyip DUMAN, Prof. Dr. Ülker AKKUTAY'a, teşekkürlerimi sunarım. Yine bu süreçte bana destek olan sevgili eşime ve çok kıymetli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİNE GİRİŞ SÜRECİNDE AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNE YANSIMASI

Aydiner, Ayşen

Yükseklisans, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yücel GELİŞLİ

Bu çalışmada AB eğitim politikaları, eğitim programları ve projeler, Türkiye’de AB eğitim müktesebatına uyum konusunda yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların Türk eğitim sistemi üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Çalışma betimsel bir çalışma olup araştırmada, tarama modeli kullanılmış, konu hakkında mevcut olan durum belirlenmiştir. Araştırmanın evrenini, AB ve Türkiye oluşturmaktadır. Ayrıca örneklem alınma yoluna gidilmeyip evrenin tamamı üzerinde, belirlenen amaçlar kapsamında çalışılmıştır. Çalışmanın ilk bölümünde, AB’nin tarihsel süreci, örgütsel yapısı ve Türkiye’nin Birlikle olan ilişkileri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde, AB’deki eğitim politikaları ve programları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, Türkiye’de eğitim alanındaki AB müktesebatına uyum çalışmaları, bu amaçla yapılan yasal düzenlemeler incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Eğitimin AB’nin mutlak yetki kullandığı bir alan olmadığı görülmektedir. AB’nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarını AB eğitim politikasıyla uyumlaştırmaktır.

2. Türkiye AB’nin aday ülkelere açtığı eğitim programlarından ve kaynaklarından yararlanmaktadır.

3. AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Ulusal Programda öncelikler listesinde, eğitim alanında, AB mevzuatına uyumun sağlanması, ulusal ajansın kurulması ve Topluluk programlarına katılımın sağlanması maddelerine yer verildiği görülmüştür.

ABSTRACT

In The Process Of Full Membership, European Union Education Policies And Their Effects On Turkish Education System.

Aydiner, Aysen (Master)

Institute of Education Science

Social and Historical Foundations of Education

Advisor: Doc. Dr. Yucel Gelisli

In this study, EU Education Policies, fundamental principles and aims in determination of these policies, EU Education Programs and Projects, in the process of full membership regulations, changes realized in Turkey for adaptation of EU Education Regulations and effects of these changes on Turkish Education System were discussed.

In this descriptive study, first of all, existing situation was determined by using comb method. Turkey and EU constitute space of the study. It was studied in only determined space in the context of problems and aims without applying sample collection. In first part, historical development and organizational structure of EU and Turkey - EU relations, in second part, EU education policies and education programs and in third part, legal regulations and applications realized in Turkey to adapt the EU regulations were discussed. Main results reached in this study are as below:

1- EU does not have absolute or shared authority on education policies in member states. Each member state has its own unique education system. The Union's main function is to create a platform to improve cooperation and increase the sharing of experiences on education between member states.

2- Turkey are benefiting from EU education programs and financial resources.

3- Adaptation of EU Education Regulations, establishment of National Center for full participations to EU Education Programmes are among the priorities of National Programme For The Adoption Of The Acquis.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	i
Özet.....	iii
Abstract	v
İçindekiler.....	vi
Tablo ve Şekiller Cetveli	xi
Kısaltmalar	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	11
1.3. Araştırmanın Amacı	11
1.3.1. Alt Problemler.....	11
1.4. Araştırmanın Önemi.....	12
1.5. Varsayımlar	13
1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar.....	14
1.7. Tanımlar	14
1.8. İlgili Araştırmalar.....	15

BÖLÜM II

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli	19
2.2. Evren ve Örneklem	19
2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi.....	19

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

3.1. AVRUPA BİRLİĞİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ, KURUMSAL YAPISI VE TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ	21
---	----

3.1.1. Tarım ve Tarihsele Gelişim.....	21
3.1.2. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı ve Yönetimi.....	26
3.1.2.1. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı ve Yönetimi.....	26
3.1.2.2. Avrupa Birliği Komisyonu	27
3.1.2.3. Avrupa Parlamentosu	28
3.1.2.4. Adalet Divanı.....	28
3.1.2.5. Avrupa Birliği Konseyi (Avrupa Zirvesi)	29
3.1.2.6. Sayıştay	29
2.1.3. Türkiye AB İlişkileri	29
 3.2. AVRUPA BİRLİğİ EğİTİM POLİTİKALARI	34
3.2.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Temel Unsurları	34
3.2.2. AB Eğitim Politikalarındaki Tarihsel Süreçler.....	38
3.2.2.1. Birinci Aşama (1951-1963).....	39
3.2.2.2. Temel Aşama (1963-1976).....	41
3.2.2.3. Genişleme Aşaması (1976-1992).....	44
3.2.2.3.1. Programların Geliştirilmesi ve Mesleki Eğitim ve Eğitimde Avrupa Boyutu Kopsepti.....	44
3.2.3. Bologna Süreci: Yüksek Öğrenim Hedefleri.....	53
3.2.4. Lizbon Süreci: 2010 Hedefleri.....	57
 3.3. TÜRKİYE'NİN ADAYLIK STATÜSÜ KAZANDIğI 1999 YILINDAN GÜNÜMÜZE ABA İLE GELİŞTİRDİğİ EğİTİM PROGRAMLARI VE PROJELER	60
3.3.1. Avrupa Birliği Eğitim Programları	60
3.3.1.1. Sokrates Programı	62
3.3.1.1.1. Comenius (Okul Eğitimi)	67
3.3.1.1.2. Erasmus (Yüksek Öğretim)	75
3.3.1.1.3. Grundtvig (Yaşam Boyu Eğitim).....	80
3.3.1.1.4. Lingua (Dil Öğreniminin Desteklenmesi).....	83
3.3.1.1.5. Minerva (Açık ve Uzaktan Eğitim, Eğitim Alanında Bilgi ve İletişim Teknolojileri).....	85

3.3.1.1.6. Gözlem ve Yenilikler	87
3.3.1.1.7. Ortak Eylemler.....	89
3.3.1.1.8. Destek Faaliyetler	90
3.3.1.2. Leonardo Da Vinci Programı (Mesleki Eğitim)	91
3.3.1.2.1. Leonardo Da Vinci Programı Kapsamındaki Alt Eylemler	97
3.3.1.2.1.1. Hareketlilik (Mability)	97
3.3.1.2.1.2. Pilot Projeler	99
3.3.1.2.1.3. Dil Becerilerinin Geliştirilmesi.....	100
3.3.1.2.1.4. Ülkelerarası Ağlar:	102
3.3.1.2.1.5. Referans Kaynakları.....	102
3.3.1.3. Youth (Genlik) Programı.....	104
3.3.1.3.1. Avrupa İçin Gençlik (Youth For Europe)	107
3.3.1.3.2. Avrupa Gönüllü Hizmeti (European Voluntary Service)	107
3.3.1.3.3. Gençlik Girişimleri (Youth Initiatives)	108
3.3.1.3.4. Ortak Eylemler.....	110
3.3.1.3.5. Destek Tedbirleri.....	111
3.3.1.3.6. Gençlik Programının Uygulayıcıları	113
3.1.3.4. Tempus Programı	114
3.3.2. Avrupa Birliği Kredisi ile Yürütülmek Üzere Hazırlanan Projeler	117
3.3.2.1. Temel Eğitime Destek Projesi	117
3.3.2.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi.....	123
3.3.2.3. Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi	128
3.4. TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİNDE ULUSAL EĞİTİM UYGULAMALARI VE TÜRKİYE’NİN İŞBİRLİĞİ ÖNCELİKLERİ.....	132
3.4.1. AB Müktesabatına Uyum Çalışmaları ve Türk Eğitim Sistemine Etkileri	132
3.4.1.1. ABA Müktesabatı	132
3.4.1.2. Eğitim Alanındaki AB Kriterleri	135
3.4.1.3. Türkiye ve AB Eğitim Göstergeleri	138

3.4.1.4. Ulusal Programı	144
3.4.1.5. Türkiye'nin AB Eğitim, Mesleki Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı	150
3.4.1.6. Milli Eğitim Bakanlığınca Yapılan Çalışmalar	156
3.4.1.6.1. Milli Eğitim Bakanlığınca Çıkarılan Mevzuatı	162
3.4.1.6.2. AB Çalışmaları Çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesinde Oluşturulan Birimler	165
3.4.1.6.2.1. Eurydice.....	165
3.4.1.6.2.2. Ulusal Referans Noktası	166
3.4.1.6.2.3. Öğretmen ve Eğitimciler Ağı (Tt Net)	167
3.4.1.7. Diğer Kurumlarca Yapılan Çalışmalar.....	167
3.4.1.7.1. Yüksek Öğretim Kurulu	167
3.4.1.7.1.1. Diploma Eki.....	167
3.4.1.7.1.2. Akademik Hareketlilik	168
3.4.1.7.1.3. Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS).....	168
3.4.1.7.2. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu....	170
3.4.1.7.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	173
3.4.1.7.4. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans)	173
3.4.1.7.5. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)	175
3.4.1.8. Katılım Müzakereleri Tarama Süreci	176

3.5. İLERLEME RAPORLARINDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİYLE İLGİLİ

DEĞERLENDİRMELER	178
3.5.1. 1998 İlerleme Raporu.....	178
3.5.2. 1999 İlerleme Raporu.....	179
3.5.3. 2000 İlerleme Raporu.....	179
3.5.4. 2001 İlerleme Raporu.....	180
3.5.5. 2002 İlerleme Raporu.....	181
3.5.6. 2003 İlerleme Raporu.....	182
3.5.7. 2004 İlerleme Raporu.....	184
3.5.8. 2005 İlerleme Raporu.....	186

3.6. UYUM YASA PAKETLERİ	190
--------------------------------	-----

BÖLÜM IV
SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç.....	192
Öneriler	206
KAYNAKÇA	208

TABLOLAR CETVELİ

Tablo-1 : Comenius Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyetler	75
Tablo-2 : Erasmus Programı Katılımcı Sayıları	76
Tablo-3 : Grundtvig Faaliyetleri.....	83
Tablo-4 : Sokrates Programlarından Yararlananlar	85
Tablo-5 : Hareketlilik Eyleminden Yararlananlar ve Bütçesi	99
Tablo-6 : Gençlik Eylemlerindeki Katılımcı Sayısı	114
Tablo-7 : Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Zorunlu Eğitim	139
Tablo-8 : Eğitim Kamu Harcamalarının GSMH İçindeki Payı%.....	140
Tablo-9 : AB Ülkeleri ve Türkiye’de Eğitim Harcamaları ve Öğrenci Başına Harcamalar (GSYİH İçinde)	141
Tablo-10 : AB’de Yaş Gruplarına Göre Okul Öncesi ve İlköğretime Katılma Oranları (2001-2002)	142
Tablo-11 : Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı	143
Tablo-12 : Katkı Kaynaklarına Göre Ulusal Ajans Bütçesi.....	154
Tablo-13 : Türkiye’nin Katıldığı Programların Bütçesi	155

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ABEGPM	: Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi
A.e.	: Aynı eser
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.m.	: Adı geçen makale
A.g.b.	: Adı geçen bildiri
Ar-ge	: Araştırma geliştirme
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGİT	: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
AKÇT	: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
ASTB	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
AT	: Avrupa Topluluğu
ATAUM	: Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi
BTYK	: Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu
BYKP	: Beş Yıllık Kalkınma Planı
AGSK	: Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği
APB	: Avrupa Para Birliği
AYB	: Avrupa Yatırım Bankası
BAB	: Batı Avrupa Birliği
c.	: Cilt
CARDS	: Batı Balkanlarda yeniden yapılanma, kalkınma ve istikrara yönelik topluluk yardımı.
CEDEFOP	: Avrupa Mesleki Eğitim Geliştirme Merkezi
Çev.	: Çeviren
ÇP 6	: AB Altıncı Çerçeve Programı
DELTUR	: Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu
Der.	: Derleyen
DPT	: Devlet Planlama Müsteşarlığı
DS	: Diploma Eki

ECTS	: Avrupa Kredi Transfer Sistemi
Ed.	: Editör
EEA	: Avrupa Ekonomik Alanı
EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi
EHEA	: Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı
EPB	: Ekonomik ve Parasal Birlik
EURATOM	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
EURYDICE	: Avrupa Eğitim Sistemleri ve Politikaları Bilgi Ağı
EÜB	: Erasmus Üniversite Beyannamesi
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
İKV	: İktisadi Kalkınma Vakfı
KOB	: Katılım Ortaklığı Belgesi
KOBİ	: Küçük ve Orta Boy İşletmeler
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MEDA	: Avrupa Birliği Akdeniz Fonu
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
METARGEM	: Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı
MTE	: Mesleki ve teknik eğitim
MTEM	: Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi
No	: Numara
OECD	: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı
ODL	: (Open and Distance Learning) açık ve uzaktan öğrenim
p.	: Page
PISA	: Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı
UP	: Ulusal Program
Haz.	: Hazırlayan
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TACIS	: Bağımsız Devletler Topluluğu ve Moğolistan için teknik destek. Eski Sovyetler Cumhuriyeti ile Moğolistan'a teknik destek sağlanması için 1990 yılında oluşturulan bir AB Programıdır.
TAO	: Socrates Teknik Yardım Ofisi
TEDP	: Temel Eğitime Destek Projesi

TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜRDOK	: Türkiye Dokümantasyon Merkezi
TT NET	: Öğretmen ve Eğitimciler Ağı
UBİM	: Ulusal Bilgi Merkezi
ULAK- NET	: Ulusal Akademik Ağ
ULAKBİM	: Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
Yay.	: Yayına Hazırlayan
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Bu bölümde sırasıyla problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemler, araştırmanın önemi, varsayımlar, kapsam-sınırlılıklar, tanımlar, ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bir ülkenin refah ve mutluluğu; o ülke insanların nitelikli ve sürekli bir eğitim almaları ve bununla kazandıkları bilgi, beceri ile ülkelerinin gelişmesine yapabilecekleri katma değere bağlıdır. Bunun için, sosyo-ekonomik gelişmenin en önemli itici gücü toplumun eğitim düzeyidir, insan kaynaklarının niteliğidir. Toplumlarının eğitim düzeyini ileri noktalara taşıyabilen ülkeler her alanda bunun olumlu sonuçlarını görmüşlerdir. Bilgi çağını yaşadığımız ve rekabetin çok yoğunlaştığı günümüzde eğitim konusu her zamankinden daha fazla önemli hale gelmiştir.

Bunun yanında dünya ülkeleri eğitim sistemlerini sürekli yenilemekte, daha çok insanı daha uzun süre eğitmek hedefinden hareket ederek reform denebilecek uygulamaları gerçekleştirmektedir. Yeni teknolojilerin kullanımı, geçmişte geçerli olan birey yeterliklerinin güncelliğini kaybetmesine neden olmaktadır. Her alanda gözlenen hızlı değişim eğitimin amaçlarında, öğretme-öğrenme süreçlerinde, öğretim süresinde, öğretme yeterliklerinde yeniliğe gidilmesini gerektirmektedir. Bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmeler bireylerin gereksimlerinde değişime neden olurken, çağı yakalayabilecek ve gelişen teknolojiye uyum sağlayabilecek nitelikli insan gücünün yetiştirebilmesi gerekliliği ülkelerin eğitim sistemlerinde yeniliğe gitmelerini zorunlu kılmaktadır (Sezgin, 2001, s.234). Türkiye’de bu reform hareketlerini izlemekte, çağı yakalamak ve gelişen teknolojinin hızına uyum sağlayabilecek bireyleri yetiştirmek için çaba harcamaktadır.

Avrupa Birliği'nin temelini, II. Dünya Savaşı sonrasında sanayi açısından özellikle önemli iki temel hammadde olan kömür ve çelik sektörünü güçlendirmek ve

bunları uluslarüstü bir otorite ile kontrol ederek barışı sürdürmek amacıyla 1951'de kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu oluşturmaktadır. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 18 Nisan 1951'de Belçika, Almanya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg ve İtalya arasında imzalanan Paris Antlaşması ile kurulmuştur. Yine bu ülkelerin imzaladığı 25 Mart 1957 tarihli Roma Antlaşması ile bir başka topluluk daha, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom) eklenmiş ve bu anlaşmayla, aynı tarihte Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur. 1958'de yürürlüğe giren Roma Antlaşması üye ülkeler arasında önce yani malların gümrük vergisi ödenmeksizin üye ülkeler arasında serbestçe alınıp satılmasını öngörmüştür.

Ancak Roma Antlaşması'nda nihai hedef sadece ekonomik değil ortak tarım, ulaştırma, rekabet gibi diğer birçok alanda ortak politikalar oluşturulması, ekonomik politikaların yakınlaştırılması, ekonomik ve parasal birlik kurulması, ortak bir dış politika ve güvenlik politikası oluşturulmasıdır. Belirtilen bu amaçlara, süreç içerisinde daha sonra imzalanacak olan diğer anlaşmalarla aşamalı olarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Şu an itibarıyla, Maastricht Antlaşması(1992) (Avrupa Birliği'ni kuran antlaşma sayılmaktadır), Amsterdam Antlaşması (1999) ve Nice Antlaşması (2003) sonrasında Avrupa Birliği, bazı üyeler dışında parasal birliğe girmiş (EURO), Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikasını benimsemiş, Adalet ve İçişlerinde işbirliğine karar vermiştir (TOBB, 2002, s.6-7)

1 Mayıs 2004'teki son genişleme ile AB'nin 25 üyesi vardır. 1951/1957 yıllarında toplulukta bulunan altı kurucu üye şunlardır: Belçika, Fransa, Almanya, İtalya, Lüksemburg, Hollanda'dır. Bunun izleyen yıllarda çeşitli aşamalarda şu ülkeler Birliğe katılmıştır:

1973'te : Danimarka, İrlanda ve Birleşik Krallık

1981'de : Yunanistan

1986'da : Portekiz ve İspanya

1995'te: Avusturya, Finlandiya ve İsveç

2004'de: Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya.

Türkiye, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra Temmuz 1959'da Topluluğa tam üye olmak için başvurmuştur. Tam üyelik başvurumuz Avrupa Ekonomik Topluluğu tarafından, Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı bildirilmiş ve tam üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanması önerilmişti. Söz konusu anlaşma 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara'da imzalanmıştır. Anlaşma, hazırlık dönemi, geçiş dönemi ve nihai dönem olarak üç devre öngörmüştür. Geçiş döneminin sonunda ise gümrük birliğinin tamamlanması planlanmıştır. Anlaşmada öngörülen Hazırlık döneminin sona ermesiyle birlikte, 13 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1973 yılında yürürlüğe giren Katma Protokolde geçiş döneminin hükümleri ve tarafların üstleneceği yükümlülükler belirlenmiştir. Ülkemiz 1970'li yıllarda içinde bulunduğu ekonomik krizler ve bazı siyasi tercihlerle Katma Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmıştır. 1983 yılında Türkiye'de sivil idarenin yeniden kurulması ve 1984 yılından itibaren ülkemizin ithal ikamesi politikalarını hızla terkederek dışa açılma sürecini başlatması ilişkilerimizi yeniden canlandırmıştır. Türkiye bir taraftan 14 Nisan 1987'de AB'ne tam üyelik müracaatında bulunmuş, diğer taraftan ertelenmiş bulunan gümrük vergileri uyum ve indirim takvimini 1988 yılından itibaren hızlandırılmış bir şekilde yeniden yürürlüğe koymuştur. AB Komisyonu tam üyelik müracaatımıza 1989 yılında verdiği yanıtta, Türkiye'nin AB'ye üyelik konusundaki isteğini kabul etmekle birlikte, Topluluğun kendi içindeki derinleşme sürecini tamamlanmasına ve gelecek genişlemesine kadar beklenmesini ve bu arada Türkiye ile gümrük birliği sürecinin tamamlanmasını önermiştir. Bu öneri olumlu değerlendirilmiş ve gümrük birliğinin Katma Protokolde öngörüldüğü şekilde 1995 yılında tamamlanması için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. İki yıl süren müzakereler sonunda 5 Mart 1995 tarihinde yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında alınan karar uyarınca Türkiye ile AB arasındaki gümrük birliği 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Karluk, 2005, s.154). Türkiye, 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki'de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde oybirliği ile Avrupa Birliği'ne aday ülke olarak

kabul edilmiş, diğer aday ülkelerle eşit konumda olacağı açık ve kesin bir dille ifade edilmiştir (Erginer, 2006, s.2-3).

Avrupa Birliği benzeri ekonomik birlikler veya işbirliği yaptığı kuruluşlardan ayıran en büyük özellik kurumsal yapısıdır. Birliği yöneten kurumlar şunlardır: Demokratik yollarla seçilen Parlamento, Üye Devletleri temsil eden ve Bakanlardan oluşan Konsey, Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Doruğu, Antlaşmaların koruyucusu olan Komisyon, Topluluk hukukuna uyulmasını sağlayan Adalet Divanı ve Birliğin Mali yönetimini izleyen Sayıştay. Ayrıca ekonomik, sosyal ve bölgesel çıkar gruplarını temsil eden çeşitli danışma kurulları vardır. Birliğin dengeli gelişimine katkıda bulunan projelerin finansmanını kolaylaştırmak amacıyla kurulmuş olan bir Avrupa Yatırım Bankası bulunmaktadır. Bunlardan başka Avrupa Para Enstitüsü, Avrupa Merkez Bankası ve denetleme kurumu ve şikayet mercii olan Ombudsman bulunmaktadır.

AB eğitim politikası, üye ülkeler arasında işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak, karşılıklı anlayışı özendirmek, AB'nin yapısı, işleyişi ve Avrupalılık bilincinin kazandırılması için öğrenci ve öğretmenleri eğitmek, tüm araştırma ve geliştirme alanlarına etkin katılımlarını sağlamayı amaçlamaktadır. AB'de tek tip bir eğitim sistemi yerine her üye ülke kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun eğitim sistemini uygulamakta serbesttir. Ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarının karşılıklı görüş alışverişiyle uyumuna çalışılmaktadır (Barkçin, 2002, s.31).

AB'ye üye ülkeler, her düzeyde okullaşma oranının yükseltilmesi, eğitimde fırsat ve olanak eşitliğinin sağlanması, zorunlu eğitim süresinin uzatılması vb. gerçekleştirerek 5 yaş öncesi ve ortaöğretim sonrası nüfusun çoğunluğunun eğitime katılımı ve yaşamboyu eğitimin nasıl sağlanabileceği, daha nitelikli eğitimin nasıl verilebileceği, yetişkin eğitimi gibi konulara yoğunlaşmıştır.

AB ülkeleri ortak bir eğitim politikasına sahip değildir, fakat eğitim sistemlerini yeniden düzenleme girişimlerinde, eğitimde işbirliği için bazı

programları da uygulamaya koymuşlardır. AB ülkelerinin eğitim sistemleri ülkelere göre ve hatta bazı ülkelerin kendi içlerinde farklılık göstermektedir.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ekonomik ve toplumsal hayatta yaptığı hızlı ve köklü değişimler, küreselleşme ve uluslar arası rekabet, eğitim ve öğretim sisteminin sürekli değerlendirilmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Değişim ve yenilik 21. yüzyılın simgesi haline gelmiştir. “Bireylerin değişime uyumu nasıl sağlanabilir, AB genel amaçları çerçevesinde izlediği temel eğitim, öğretim ve gençlik politikaları nelerdir?” AB’nin bu konuda izlediği temel politikalar özetle şunlardır (Sezgin, 2001, s.40):

- Her kademedeki eğitimin niteliğinin yükseltilmesi
- Yükseköğretim kademesinde kalite kontrol sisteminin kurulmasının ve bu sistemin işletilmesinin teşviki
- AB ülkeleri dillerinin öğretiminin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi
- Eğitim alanında AB ülkeleri arasında işbirliğinin, öğrenci, öğretmen, uzman ve öğretim üyesi hareketliliğinin teşviki
- Eğitimde yeniliklerin, araştırmaların ve yeni teknolojilerin kullanımının desteklenmesi
- Eğitimin Avrupalılık boyutunun güçlendirilmesi, AB ülkeleri arasında eğitim imkanlarından yararlanılmasının kolaylaştırılması
- Yaşamboyu öğrenme ve Avrupa’nın öğrenen toplum olma yolunda desteklenmesi
- Mesleki öğretimle becerili ve teknik işgücünün endüstrideki değişmelere uyumunun kolaylaştırılması

- Hizmet öncesi ve sürekli mesleki öğretimin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi, emek piyasasında mesleki bütünlüğün sağlanması
- Mesleki ve teknik öğretimde AB ülkeleri arasında öğrenci ve öğretmen hareketliliğinin teşviki, ülkeler arasında mesleki öğretim imkanlarından yararlanılmasının kolaylaştırılması
- Mesleki ve teknik öğretim kurumlarıyla işhayatı arasında ilişkilerin güçlendirilmesi
- AB ülkeleri mesleki ve teknik öğretim sistemleri arasında bilgi ve tecrübe değişiminin geliştirilmesi
- Gençliğin toplumla bütünleşmesinin, kişiliğinin, Avrupalılık kimliğinin ve sorumluluk duygusunun gelişmesine yönelik faaliyetlerinin desteklenmesi
- AB ülkeleri gençlik ağının kurulmasının ve işletilmesinin teşvik edilmesi

1990'lı yıllarda ekonomik ve siyasal bütünleşmesini hızlandıran Avrupa Birliği'nde de eğitim konusu öncelikli konular arasına alınmıştır. Avrupa Konseyi Mart 2000'de Lizbon'da yapılan zirvede, Avrupa Birliği'nin eğitim politikasının yönünü ve hareketini belirleyecek hayati kararlar almıştır. Bu kararlardaki temel amaç eğitim yoluyla AB'deki istihdamın ve rekabet gücünün artırılmasıdır. Bu süreçte eğitim alanında bir çok düzenleme yapılmış, çok sayıda program oluşturulmuştur (Moroğlu, 2004, s.70).

AB, eğitim/öğretim ve gençlik politikalarının uygulanmasında Socrates, Leonardo Da Vinci, Gençlik ve Tempus programlarını araç olarak kullanmaktadır. Belirtilen programlar geniş bir alanda öğrenci, öğretmen, uzman ve öğretim üyesi değişiminden, AB dillerinin öğretimine, eğitimin kalitesinin yükseltilmesinden, yaşam boyu öğrenmeye kadar, faaliyet göstermektedir.

Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik Programları 1995-1999 yıllarını kapsayan beş yıllık bir süre için tasarlanmıştır. Programların uygulama sonuçları başarılı bulunmuş, bu nedenle programların kapsamı genişletilerek 2000-2006

yıllarında da uygulamanın sürdürülmesine karar verilmiştir. 2000-2006 yıllarını kapsayan yeni nesil programlarda, yeni teknolojilerin eğitim ve öğretimde kullanımının yaygınlaştırılması, yaşam boyu öğrenme, yeni ve orijinal eğitim/öğretim ve gençlik projelerinin yaygınlaştırılması konularına öncelik verilmesi benimsenmiştir (İKV, 2004, s.22).

Socrates Programı, temelde zorunlu eğitim, ortaöğretim, yüksek öğretim ve yetişkinler eğitimi kademelerinde, kurumlar arasında işbirliği, AB ülkeleri arasında değişim, eğitimin kalitesinin yükseltilmesi ve kontrolü, AB ülkeleri dillerinin öğretiminin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi, yetişkinlere bilgi toplumuna uyum için yeni davranışların kazandırılması, eğitimde yeniliklerin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması konularını kapsamaktadır. 1995-1999 yıllarını kapsayan dönemde Sokrates Programı çerçevesinde gerçekleştirilen projelerde 1995-1997 yıllarında ulaşılan başlıca sonuçlar şunlardır (Sezgin, 2001, s.42):

- Hareketliliğin Artması: Yükseköğretim kademesinde 500000 öğrenci öğrenimlerinin bir kısmını bir diğer AB ülkesinde yapabilmektedir. 60000 öğretmen, değişim programından yararlanmış, 110000 genç, değişim programı kapsamında Avrupa dillerinde yeterliklerini geliştirmiş, 30000 öğretmen sürekli öğretim kurslarına katılmıştır.
- Eğitim Kurumları Arasında İşbirliği: Program kapsamında 1500 üniversite arasında kurumsal işbirliği anlaşması yapılmıştır. Üniversitelerarası anlaşmalar çerçevesinde öğrenci ve öğretim üyesi değişimi gerçekleştirilmiş, Avrupa Ders Kredisi Nakil Sistemi uygulamaya başlanmıştır. Ayrıca eğitim alanında çok sayıda okul arasında işbirliği sağlanmış, 650 ülkelerarası eğitim projesi desteklenmiştir.
- Diploma ve Ders Kredilerinin Tanınması: AB ülkeleri arasında diplomaların ve yüksek öğretim kurumlarında kazanılan kredilerin tanınması konusunda olumlu gelişmeler sağlanmıştır.
- AB Ülkeleri Dillerinin Öğrenilmesi: Sokrates Programı uygulamaları, AB ülkelerinin dillerinin öğrenilmesinde de olumlu sonuçlar vermiştir. Özellikle değişim

programları ile yükseköğretim kademesinde ders kredilerinin karşılıklı tanınması, AB dillerinin öğrenilmesine önemli katkıda bulunmuştur.

Leonardo Da Vinci Programı, AB'nin mesleki öğretim politikalarının uygulanmasında kullandığı bir araçtır. Leonardo Da Vinci Programı, Maastricht Anlaşmasının 127. maddesine dayanmaktadır. Program kapsamında her yıl 720 civarında proje uygulamaya konulmaktadır. Projelere mesleki öğretimle ilgili olarak üniversiteler, öğretim merkezleri, ticaret odaları, işletmeler ve sivil toplum kuruluşları katılmaktadır. Leonardo Da Vinci Programı çerçevesinde desteklenen projeler için 1995-2000 yılları arasında € 720 milyonluk kaynak tahsis edilmiştir. 2000-2006 yıllarını kapsayan Leonardo Da Vinci Programı çerçevesinde yaşamboyu öğrenme, AB dillerinin öğretimi, iş hayatındaki değişime uyum, gençlerin ve yetişkinlerin emek piyasasına uyumuna yardım, AB ülkeleri mesleki öğretim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi ve incelenmesi ile ülkelerarası bilgi ağı kurulması gibi konulara öncelik verilmesi planlanmıştır (Sezgin, 2001, s.3).

Gençlik Programının hedef kitlesi, 15-25 yaş grubu eğitim ve öğretim sürecisinin içerisinde veya dışında olan AB ülkelerinde yerleşik gençlerdir. Programın birinci dönemi 1995-1999 yıllarını, ikinci dönemi ise 2000-2006 yıllarını kapsamaktadır. Gençlik programı çerçevesinde 1. dönemde desteklenen projeler için € 126 milyon kaynak tahsisi yapılmıştır. Gençlik projeleri, toplumla bütünleşme, çevrenin ve kültürel mirasın korunması, AB ülkeleri arasında gençlerin hareketliliğinin sağlanması, Avrupalılık kimliğinin geliştirilmesi, dışlanmışlık ve ırkçılıkla mücadele, gençlik bilgi ağının kurulması vb. konularla ilgilidir (Sezgin, 2001, s. 43).

Tempus Programı, eski Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanan Cumhuriyetler ve Moğolistan ile Doğu Avrupa ülkelerinden oluşan 26 devleti kapsayacak biçimde tasarlanmıştır. Programın uygulama süresi 1990-2000 yılları arasında üç defa uzatılmıştır. Tempus programının temel amaçları şöyle tanımlanmıştır (Sezgin, 2001, s.44).

- Program kapsamına giren ülkelerde yükseköğretimin yenilenmesinin ve geliştirilmesinin desteklenmesi.
- AB ülkeleri ile program kapsamına giren ülkeler arasında işbirliğinin geliştirilmesi.
- Yükseköğretimin yapısının, kurumlarının ve yönetiminin yenilenmesi.
- Eğitim programlarının geliştirilmesi.
- Ulusal kurumların yenilenmesi.

AB, Tempus programı kapsamında 1500 üniversite ve yükseköğretim kurumuyla işbirliği yapmış, bu kurumların ekonomik ve sosyal değişime uyumu, doğu ve batı arasında bir köprü tesis etmelerine destek olmuştur. AB Konseyi ve Parlamentosu, Tempus programı kapsamına giren ülkelerin ilgisini dikkate alarak programın süresini 2000 yılından itibaren yedi yıl uzatmıştır (DPT, 2003, s. 4).

Eğitimde yaratılmak istenen Avrupa Boyutu, üye devletlerin aldığı tedbirleri tamamlayıcı niteliktedir. Avrupa Komisyonu'nun bu alandaki görevi, bir yandan eğitim alanındaki çeşitliliği muhafaza ederken, diğer yandan da asgari standartları yukarıya çekmek, eğitim ve öğretimin önündeki engelleri kaldırmak ve 21. yüzyılın gereklerini yerine getirmektir (Aykın ve Oğuz, 2003, s.367).

AB ile bütünleşmede yalnızca ekonomik faktörler üzerinde durulması eğitim, sağlık, sosyal güvenlik vb. alanların ihmaline neden olmaktadır. AB'ye tam üyelik için üzerinde durulması gereken en önemli sistemlerden birisi eğitim sistemidir. Bu adaylık süreci içinde AB ülkelerinin eğitim, insangücü, sağlık gibi alanlara yönelik varolan durumlarının ve politikalarının incelenerek bu alanlarda yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet edebilmesi için Dünya standartlarına uygun bir insan gücüne sahip olma zorunluluğu vardır. Bu gereksinim doğrultusunda, AB'nin genel amaçları çerçevesinde izlediği temel eğitim/öğretim ve gençlik konularında izlediği politika, bu politikaların Türk eğitim sisteminde

oluşturacağı yapısal değişikliklerin araştırılmasının önemli olacağı da düşünülmüştür.

1999 Helsinki Zirvesi'nde diğer ülkelerle eşit statüde aday ülke olarak tanınmasının ve Türkiye'ye yönelik Katılım ortaklığı Belgesi'nin hazırlanmasının ardından, AB Müktesebatı'nın Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda tanımlanan takvim ve öncelikler çerçevesinde tüm alanlarda olduğu gibi eğitim-öğretim alanında da AB ile işbirliği ve uyum çalışmaları hız kazanmıştır. Bu yeniden yapılanma sürecinde, Devlet Planlama teşkilatı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) kurulmuştur. Ulusal ajansın görevleri şunlardır (DPT, 2003, s. 2):

- AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insangücü, bilgi, fiziki ve hukuki altyapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli olduğu takdirde bunların eğitilmesi,
- Proje teklifleri ve diğer başvuruların kabul öncesi değerlendirilmesi ve görüş oluşturulması,
- Proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonuna destek verilmesi,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemedede bulunulması,
- Ayrılan fonların etkin yönetimi, Ulusal Ajansa tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve işletilmesi,

- Programlar çerçevesinde seçilerek finanse edilen projelerin gelişiminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değerlendirilmesi (idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi).

Temel eğitimi desteklemek, AB ülkeleri eğitim sistem ve standartlarına uyum sağlamak amacıyla; Avrupa Birliği Akdeniz Programı (MEDA) kapsamında finanse edilmek üzere, başlatılmış olan üç proje bulunmaktadır. Bu projeler, Temel Eğitimin Desteklenmesi, Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi, Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu projeleridir.

1.2. Problem Cümlesi

Avrupa Birliği eğitim/öğretim konularında hangi temel politikaları izlemektedir ve bu politikaların Türk eğitim sistemine yansımaları nedir? Sorusuna cevap aramaktır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Eğitimin konusu, birey davranışlarının istenilen yönde değiştirilmesidir. Eğitim yoluyla bireye kazandırılacak davranışlar, bireysel ve toplumsal taleplerle uyumlu olmalıdır. Ayrıca eğitim kalkınmanın hızlandırılması, istihdamın artırılması ve ulusal rekabet gücünün yükseltilmesinin temel araçlarından birisidir. Eğitim alanında AB'nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkeler ve ölçülerle çelişmeyecek biçimde düzenlenmesidir.

Bu araştırmanın genel amacı, AB ile bütünleşme sürecinde, birliğin eğitim politikaları ve uygulamalarının Türk Eğitim Sistemine olan yansımalarını belirlemektir.

1.3.1. Alt Problemler

1. Ankara Anlaşmasından günümüze, Avrupa Birliği ve Türkiye arasında yapılan anlaşmalarda yer alan eğitimle ilgili düzenlemeler nelerdir?
2. AB eğitim-öğretim politikalarının oluşturulmasında etkili olan unsurlar nelerdir?

3. Türkiye'nin adaylık statüsü kazandığı 1999 tarihinden günümüze AB ile geliştirilen başlıca eğitim projeleri ve programlar nelerdir?

4. Ulusal Programda (2001-2003) yer alan işbirliği öncelikleri nelerdir?

5. İlerleme raporlarında yer alan Türk eğitim sistemiyle ilgili değerlendirmeler nelerdir?

6. Uyum Yasa Paketleri'nde yer alan eğitimle ilgili düzenlemeler nelerdir?

1.4. Araştırmanın Önemi

AB ülkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahiptir. AB, eğitim alanında, her bir ülkenin kendi eğitim sistemine özen göstermesi gerektiğini öngörmüş ve okul öncesi eğitimden başlayarak yüksek öğretimi de kapsayan ortak eğitim programları geliştirmiş; AB'ye aday ülkelerin de ortak kriterlere sahip bir eğitim politikası benimsemelerine destek veren programları kabul etmiştir.

AB ile yapılan işbirliği ile çokuluslu ortaklıkların kurulmasına, yurt dışında eğitime olanak veren değişim programlarının oluşturulmasına, yenilikçi eğitim ve öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesine, akademik ve mesleki uzmanlık ağlarının kurulmasına, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılmasına ve niteliklerin karşılıklı olarak tanınmasına yönelik bir çerçeve oluşturulmaktadır. Ayrıca, bilimsel işbirliğinin yapıldığı, tecrübelerin paylaşıldığı, değişik uygulamalar arasında karşılaştırmaların yapılarak başarılı uygulamaların ön plana çıkarıldığı ve ortak politikaların, ortak hedeflerin tespit edildiği bir diyalog ve müzakere platformunun oluşturulmasına destek vermektedir.

1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin diğer ülkelerle eşit statüde aday ülke olarak tanınmasını ve Türkiye'ye yönelik Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hazırlanmasının ardından, AB müktesebatının Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programı'nda yer alan öncelikler çerçevesinde eğitim/öğretim alanında da AB ile işbirliği ve uyum çalışmaları hız kazanmıştır. 2000 yılı itibarıyla,

AB destekli eğitim projeleri, AB'nin gençlik ve eğitim programları diğer aday ülkeler ile birlikte Türkiye'nin de katılımına açılmıştır.

Türkiye'de 1963 yılında imzaladığı Ankara Anlaşması, 1972 yılında imzaladığı Katma Protokol ve daha sonraki çabalarıyla uzun bir süredir Avrupa Birliği'ne üye olma sürecine girmiştir. Bu nedenle hem kendi eğitim sisteminin sorunlarını çözmek, hem de üyesi olmaya çalıştığı Avrupa Birliği'nin eğitim sistemlerini bilmek zorundadır. Bu bir ülkenin kendi eğitim sisteminin üstünlükleri ve sınırlılıkları konusunda değerlendirme yapmaya da olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmada AB eğitim politikalarının incelenmesinin temel nedeni, AB'ye girme çabasını coğrafi ve stratejik konum ile bazı ekonomik gerekçelere dayandırmak, doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Bu Birlik'e girmek isteniyorsa, eğitim sisteminin de bilinmesi ve Birlik'e üye ülkelerle uyumlu olması gerekliliğidir.

Araştırma konusunun, 1999 yılı sonrası tam adaylık sürecinde ön plana çıkması ve eğitim başlığının yeni bir konu olması Türkiye açısından kaynak azlığına, Avrupa açısından dinamik bir olgu olması nedeniyle sürekli kaynak yeniliğine sebep olmaktadır. Avrupa Birliği eğitim politikaları konusu bu çalışmada olabildiğince geniş bir çerçevede ele alınmıştır.

Bu çalışma, AB'nin eğitim politikalarının, üye devletler arasında çeşitli programlar aracılığı oluşturduğu işbirliği, Türk eğitim sisteminde yapılan uyum çalışmaları ve yürütülen eğitim projelerinin ortaya konması açısından önemli ve bu konuda yapılan diğer araştırmaları destekleyici niteliktedir. Çalışmanın, meslek ve bilim alanımızda konuyla ilgili olan tüm kesimler tarafından yararlı bulunması ve bilimsel çalışmalara katkısı olabilmesi beklenmektedir.

1.5. Varsayımlar

Bu araştırmada veri toplamak için kullanılan ilgili ve ulaşılabilen kaynakların yeterli olduğu varsayımından hareket edilmiştir.

1.6. Kapsam ve Sınırlılıklar

1. AB ile Türkiye arasında yapılan anlaşmalarla,
 2. MEB ile yürütölmekte olan projelerle,
 3. Ulusal Ajansın yürötmekte olduğu eğitim programları ile,
- sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Araştırmada kullanılan bazı kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Avrupa Vatandaşlığı: Avrupa Birliği üye devletlerin uyruklarının hak ve çıkarlarının daha güçlü bir biçimde korunmasını sağlamak amacıyla Birlik Vatandaşlığı Maastricht Antlaşması ile getirilen üye ülke vatandaşlarına sağlanan yeniliklerden birisidir (Aslan, 1999, s.26).

Ulusal Ajans: Avrupa Birliği'nin genel eğitim (Socrates), mesleki eğitim (Leonardo Da Vinci) ve gençlik (Youth) programlarının ülke içinde tanıtılması, koordine edilmesi ve yürütölmesi, programlardan faydalandırılacak projelerin derlenmesi ve değerdendirilmesi, programların üye ölkeler, aday ölkeler ve Avrupa Komisyonu ile işbirliği yapılarak gerçekleştirilmesi amacıyla üye ve aday ölkelerde kurulan birimlerdir (www.ua.gov.tr, 2006)

AB Eğitim Programları: Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik olmak üzere üç ayrı programdan oluşmaktadır. Programlar fırsat eşitliğinin artırılması, aktif vatandaşlık fikri, çok kültürlü bir oluşumda bilgi edinme, hem eğitim hem öğretimi kapsayan hayat boyu öğrenme kavramı gibi temel değerdeleri güçlendirmeyi amaçlamaktadırlar (www.ua.gov.tr, 2006).

AB Müktesebatı: Avrupa Birliği'ne üye olan bir ülke AB'ni kuran anlaşmaları ve hukuk düzenini aynen benimser ve egemenlik yetkilerinin bir kısmını AB kurumlarına devreder. AB hukuku ile üye devletlerin ulusal hukunun çatıştığı

durumlarda uluslararası hukukun üstünlüğü kabul edilir. AB müktesebatı iç hukukun üstündedir (<http://www.deltur.cec.eu.int>, 2006).

1.8. İlgili Araştırmalar

Sezgin (2001) araştırmasında AB ülkelerinin kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahip olduğunu belirtmektedir. Sezgin'e göre; AB, eğitim sistemlerini tek tipe dönüştürmeyi hedeflememektedir. AB'nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde eğitim bir araç olarak görülmekte, eğitim sistemleri ve ülkelerin izledikleri eğitim politikaları arasında yakınlaşmanın sağlanmasına önem verilmektedir.

Duman (2001)'de Avrupa Birliği Eğitim Programlarından Socrates ve Leonardo Da Vinci ile ilgili çalışmasında; Avrupa entegrasyonu sürecinde olan ülkelere sosyol, kültürel, ekonimik ve bilimsel katkıda bulunmak amacıyla Avrupa Birliği Programları bulunmaktadır. Ülkeler arasındaki işbirliği ile gerçekleşen bu Programlar aynı zamanda Avrupa vatandaşlığı kavramının Avrupa yelpazesi altında bulunan toplumlarca benimsenmesi, kültür mirasının korunması, kültürler arası etkileşimi kolaylaştırması, farklı toplumlardan gelen insanların bir proje etrafında toplanarak dayanışma bilinci oluşturmaları gibi amaçları bulunmaktadır. Socrates Programı her yaştaki ve düzeydeki eğitimi kapsayan, eğitime Avrupa boyutunu getirmeyi, katılımcı ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirerek eğitimin kalitesini artırmayı amaçlayan bir programdır. Leonardo Da Vinci programı, Avrupa Birliğinde mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla 6 Aralık 1994 tarihinde kabul edilmiş, birinci safhası 1995-1999 yılları arasında uygulanmış, ikinci safhası 2000-2006 yılları arasında uygulanmakta olan bir mesleki eğitim eylem programıdır.

Moroğlu (2002) çalışmasında, başlangıçta Avrupa'da bütünleşme amacıyla kurulan Topluluğun eğitim politikasında mesleki eğitime ağırlık vermiş olduğunu ifade etmektedir. Topluluk giderek siyasi bir yapıya dönüştürülürken eğitim alanında her bir ülkenin kendi eğitim sistemine özen göstermesi gerektiği öngörülmüş ve mesleki eğitimin yanında, okul öncesi eğitimden başlayarak yüksek öğretimi de kapsayan ortak eğitim programları geliştirilmiştir. Avrupa Birliği ortak eğitim

politikasına göre; zorunlu temel eğitimin 9-12 yıla çıkarılması, öğrencilerin ezbere dayalı olmayan, araştırarak öğrendiği eğitim sisteminin kabul edilmesi, ilköğretimde ve ortaöğretimde % 100 hedefine ulaşılması hedeflenmektedir.

Barkçin (2002) tarafından yapılan çalışmada, AB'nin eğitim politikasının temel amacı, üye ülke yurttaşları arasındaki karşılıklı anlayışı özendirmek ve Avrupalılık bilincini aşmak, öğrenci ve öğretmenleri eğitmektir. Bu yaklaşımla üye ülkeleri bağlayıcı ortak bir eğitim politikası oluşturulmamakta, ancak eğitim alanında AB ülkeleri arasındaki işbirliğini ve dayanışmayı sağlamak amacıyla kapsamlı olarak eğitim program ve projeleri yürütülmektedir.

Atabay (2002), “Avrupa Birliği Eğitim Programlarına Katılım” adlı çalışmasında, eğitim başlığı altında uyulması gereken direktif sayısının 47 olduğunu ve bu direktiflerin büyük bir kısmının üç Topluluk Programı ve mesleki eğitimle ilgili olduğunu ifade etmektedir. AB'nin üye ve aday ülkelerden eğitim konusunda olmazsa olmaz şartlar koymadıkları, AB'nin felsefesinin çok dilli ve çok kültürlü bir Avrupa olduğu ve hiçbir ülkenin eğitim sisteminin birbirine benzemesini istemediklerini belirtmektedir. Bunu istemezlerken ileride en önemli başlıklardan olan serbest dolaşım, kişilerin serbest dolaşımı, hizmetlerin serbest dolaşımı gündeme geldiğinde AB'nin eğitim programları aracılığı ile istediği standartlara ulaşılması gerektiğinin de altının çizilmesi gerekir.

Aykın ve Oğuz (2003)'a göre, Avrupa Birliği Lizbon Zirvesi'nde geliştirdiği Rekabet Stratejisi, dünyanın bilgiye dayalı en dinamik ve rekabetçi ekonomisini yaratma planını içermektedir. AB daha fazla ve daha iyi iş imkanlarının sunulduğu, toplumsal uyumun sağlandığı sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin temelinde iyi yapılandırılmış bir eğitim öğretim sisteminin bulunduğu görüşündedir. Bu düşünceden hareketle AB düzeyinde birbiriyle tutarlı politikaların uygulandığı bir Avrupa Eğitim Alanı yaratma çabasıdadır. Avrupa sosyal modelinin temel taşlarından biri olarak tanımlanan Avrupa Eğitim Sistemi 2010 yılı itibarıyla dünya kalite referansı olmaya aday gösterilmektedir.

Şahin (2004), “Avrupa Birliği Kredisi ile Yürütölmek Üzere Hazırlanan Projeler” adlı araştırmasında, Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi ile; mesleki eğitim, özellikle çıraklık eğitim sisteminde, eğitim ve öğretim kaynaklarının rasyonelleştirilerek daha geçerli ve esnek ihtiyaçlara cevap veren programların sağlanmasıyla daha etkili ve kaliteli hale getirilmesi amaçlanmaktadır. Meslek ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu Projesi ile, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının geliştirilen eğitim programlarıyla birlikte modern eğitim teknolojileri ile donatılarak, eğitimin kalite ve uygunluğunun artırılması amaçlanmaktadır. Temel Eğitimin Desteklenmesi Projesi, en dezavantajlı şehir, şehirdışı ve gecekondü bölgelerinde eğitim seviyesini artırma yoluyla yoksulluğu azaltarak, nüfusun yaşam koşullarını geliştirmektedir.

Karluk (2005)’de Avrupa Birliği ve Türkiye ile ilgili en kapsamlı araştırmayı yapmıştır. Avrupa’da bir Birlik yaratma fikrinin doğuşundan başlayarak Türkiye’nin üyelik müzakare süreci ve Birlik’in eğitim politikalarını kapsayan bir çalışmayı gerçekleştirmiştir. Karluk’a göre: “AB’nin eğitim politikasının temel amacı, üye ülke vatandaşları arasındaki karşılıklı anlayışı teşvik etmek, eğitime Avrupa damgasını vurmak, öğrenci ve öğretmenleri eğitmek, AB’yi tüm araştırma, teknoloji ve yüksek eğitim konularının içine sokmaktır. Avrupa’nın odak noktası ve temel varlığı insan kaynakları olan eğitim programları; Socrates, Leonardo Da Vinci, Youth ve Tempus’tan oluşmaktadır. Her Programın özel amaçları olmasına rağmen, hepsinin ortak özellikleri de vardır. Programlar, fırsat eşitliğinin artırılması, aktif vatandaşlık fikri, çok kültürlü bir oluşumda fikir edinme, eğitim öğretimi kapsayan hayat boyu öğrenme kavramı gibi temel değerleri güçlendirmeye yöneliktir.”

Erginer (2006)’re göre, Avrupa Birliği üye ülkelerin eğitim sistemlerindeki öğretim programlarının bütünleştirilmesi, eğitim sistemlerinden mezun olanların diplomalarının denkliği, üye ülkeler arasında öğrenci ve öğretmen değişimi, kredi transferi gibi uygulamalarıyla ülkelerin eğitim sistemlerinin giderek açık sistem olma özelliklerini pekiştirmektedir.

Bu çalışmada da, AB’nin eğitim politikaları ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, üye devletler arasında çeşitli eğitim programları ve projeler aracılığıyla oluşturduğu

işbirliği alanlarına değinilmiş, Türk eğitim sisteminde yapılan uyum çalışmaları ve ilerleme raporlarında yer alan değerlendirmeler ortaya konmuş ve Türkiyenin bu uyum çalışmaları çerçevesinde yaptığı değişiklik ve uygulamalara yer verilmiştir. Araştırmanın bu konuda yapılan diğer çalışmaları destekleyici nitelikte olduğu, konuyla ilgili olan tüm kesimler tarafından yararlı bulunması, yapılan çalışmalara katkısı olması beklenmektedir.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde geçerli, güvenilir ve objektif sonuçlara ulaşabilmek için araştırmada izlenen yöntem, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma betimsel bir çalışma olup araştırmada, tarama modeli kullanılmış, konu hakkında mevcut olan durum ve uygulamalar belirlenmiştir.

Olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışan çalışmalar betimsel çalışmalardır. Betimleme araştırmaları, mevcut olayların daha önceki olay ve koşullarla ilişkilerini de dikkate alarak, durumlar arasındaki etkileşimi açıklamayı hedef alır (Kaptan, 1998, s.23).

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırma için evren, Avrupa Birliği ve Türkiye'dir. Ayrıca örneklem alınma yoluna gidilmeyip evrenin tamamı üzerinde, araştırmanın belirlenen amaçları ve problemleri kapsamında çalışılmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma sırasında; Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT), AB Genel Sekreterliği(ABGS), AB Türkiye Delegasyonu (DELTUR), Milli Eğitim Bakanlığı, Dış İşleri Bakanlığı, AB Eğitim Programları Merkezi Başkanlığı (Ulusal Ajans), Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İŞKUR dokümanlarından (raporlar, web sayfaları, anlaşmalar vs.) alınan tüm veriler, arşiv incelemeleri ile toplanmıştır.

Resmi gazete, çeşitli makaleler, günlük gazeteler, eğitim dergileri, tebliğler dergilerinin arşiv bilgileri incelenmiştir. AB ile ilgili yazılmış kitap ve makalelerden

Birliğin eğitim politikaları, yürütülen projeler ve programlar ile ilgili bilgiler toplanmış ve değerlendirilmiştir.

Bunun yanında, yerli web sayfalarının yanında yabancı web sayfaları en çok yararlanılan kaynaklardır. Özellikle AB ve eğitim sistemleri ile ilgili bilgilere daha çok resmi web sayfalarından, Eurydice ve Eurybase veri tabanlarından ulaşılmıştır. Bunu Avrupa'nın bilgiye hızlı ve güvenli ulaşımında elektronik ortamları oldukça fazla kullanması ile ilişkilendirebiliriz. Ayrıca hemen her konuda resmi web sitelerinin bulunması ve bu bilgilerin sıklıkla güncellenmesi bu kaynakları güvenilir kılmaktadır. Bu kaynakların yanında ABD University of Illinois at Urbana-Champaign kütüphanesinde yer alan çok sayıda İngilizce kitap ve makaleden yararlanılmıştır.

Çalışmanın oluşum aşamasında, Avrupa Birliği'ndeki eğitim politikaları ve uygulamalar konusunda, ilgili kurum ve kuruluşlardaki bir çok uzman ile görüşme yapılmaya çalışılmıştır. Bu kaynaklar işbirliğinde değişik gerekçeler ile isteksiz davranmış, düzenli bilgi içermeyen ve çoğunluğu resmi olmayan bilgi notları sağlamak ile yetinmişlerdir.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde Avrupa Birliği ile bütünleşme sürecinde Avrupa Birliği eğitim politikaları ve Türk eğitim sistemine yansımalarına yönelik bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

3.1. AVRUPA BİRLİĞİ’NİN TARİHSEL GELİŞİMİ, KURUMSAL

YAPISI VE TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

3.1.1. Tanım ve Tarihsel Gelişim

Avrupa Birliği (AB) sürdürülebilir bir barışın tesisi, ekonomik ve sosyal kalkınma yoluyla daha yüksek yaşam standartlarının sağlanması ve siyasi bütünleşmenin gerçekleştirilmesi amacıyla biraraya gelen 25 üye ülkeden (Almanya, Fransa, İngiltere, İrlanda, Belçika, Hollanda, Lüksemburg, İtalya, İspanya, Portekiz, Danimarka, İsveç, Finlandiya, Avusturya, Yunanaistan, Malta, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Slovenya, Estonya, Litvanya, Letonya, Macaristan, Polonya, Güney Kıbrıs) oluşan, uluslarüstü ortak kurumları ve karar alma mekanizmaları olan kurumsal bir sistemdir (TOBB, 2002, s.6).

Avrupa Birliğinin temel amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Aktan, 2002, s.26):

- Tek Avrupa Pazarı kurmak
- Ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi güçlendirmek ve üyelerin ekonomi politikalarını yaklaştırmak,
- Ekonomik ve parasal birlik oluşturmak,
- Ortak bir dış politika ve güvenlik politikası uygulamak,

- Avrupa vatandaşlığı kavramını oluşturmak,
- Hukuk ve içişleri alanında daha sıkı işbirliğini gerçekleştirmek,
- İnsan haklarını topluluk hukukunun genel ilkesi olarak kabul etmek,
- Topluluk müktesabatını korumak ve buna uygun faaliyet göstermek

Avrupa Topluluğu (AT), II. Dünya Savaşı'nı izleyen yıllarda Almanya ve Fransa'nın öncülüğünde altı Batı Avrupa ülkesi tarafından ulusçuluk engellerinin azaltılarak bütünleşmiş Avrupa düşüncesine canlılık verilmesi girişiminin bir ürünü olarak görülmektedir. Ortaya atılan çeşitli görüş ve hedefler dışında, bir süper Avrupa Devleti yerine, ulusal devletlerin dönüşümü yoluyla sağlanacak bir bütünleşme uygun bulunmuştur (Canbolat, 1994, s.80-81).

Avrupa'da bir birlik oluşturma düşüncesi ciddi olarak İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkmıştır. Bu konudaki en önemli girişim Savaş sonrası Fransa Planlama Teşkilatı Başkanı Jean Monnet tarafından yapılmıştır. Monnet, Avrupa'da barışın ve düzenin korunması için savaş malzemelerinin üretiminin en önemli iki temel maddesi olan çelik ve kömür üretiminin kontrol edilmesini ve bu konuda yetkilerin bir üst otoriteye devredilmesini savunmuştur. Monnet, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu isimli uluslararası yetkiyle donatılmış bir örgüt kurma önerisini Alman Profesör Walter Hallstein ile birlikte geliştirmiştir (Karluk, 2005, s.3).

Birliğin içinde ortak kurumları bulunan üç Topluluk yer almaktadır. Bunların içinde ilk kurulanı Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) olmuştur. Avrupa Kömür ve Çelik Birliğini kuran ve aynı zamanda bugünkü Avrupa Birliğinin temelini oluşturan Paris Anlaşması Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında 18 Nisan 1951 tarihinde Paris'te imzalanmış ve 25 Temmuz 1952 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylece AKÇT ile devletler, tarihte ilk defa, kendi iradeleri ile ulusal egemenliklerinin bir kısmını uluslararası bir kuruma devretmişlerdir. Kömür ve çelik sektöründe başlayan bu ekonomik entegrasyon Avrupa'da sürekli barışın sağlanmasının ilk adımı olmuş ve bugünkü Avrupa Birliği'nin temeli böylece atılmıştır. Bu altı ülke daha sonra 1957 tarihli Roma

Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğunu (AET) ve Avrupa Atom Enejisi Topluluğunu (EURATOM) oluşturmuşlardır (Aktan, 2000, s.7).

Avrupa Ekonomik Topluluğu, 1957 yılında altı Batı Avrupa Devleti (Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) arasında imzalanan Roma Anlaşması ile kurulmuştur. Avrupa Ekonomik Topluluğunu hukuken ve fiilen uluslararası bir kuruluş olma niteliğini kazandıran antlaşma 1 Ocak 1958 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 1965’de kurucu üyelerin imzalamış oldukları “Birleşme Anlaşması”(Füzyon Anlaşması) sonucunda, AKÇT, AET ve EURATOM için tek bir Konsey, Komisyon ve Parlamento oluşturulmuş, bütçeleri birleştirilmiş ve “Avrupa Toplulukları” terimi kullanılmaya başlamıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu’nun nihai hedefi, Avrupa’nın siyasal bütünlüğe ulaşmasıdır. Bu hedefe varmak için öngörülen ekonomik dengeyi sağlamak üzere ilk araç olarak üye ülkeler arasında malların, hizmetlerin, sermayenin ve emeğin serbestçe dolaştığı bir Ortak Pazar ve gümrük birliği kurulması öngörülmüştür(Aktan, 2000, s.8). 1968 yılında Gümrük Birliği’nin tamamlanarak yürürlüğe girmesiyle üye ülkelerin gümrük alanları, tek bir gümrük alanı haline gelmiştir (www.ikv.org.tr/tarihce.php, 2005, s.23).

1 Temmuz 1987 tarihinde yürürlüğe giren Tek Senet ile Topluluk 1 Ocak 1993 tarihine kadar Tek Pazar oluşturmayı kendisine hedef edinmiş ve Avrupa Topluluklarını kuran antlaşmalar ilk kez kapsamlı bir biçimde yeniden düzenlenmiştir (DTM, 1993, s.23). Tek Pazar, malların, kişilerin ve sermayenin ülke sınırlarında hiçbir engelle karşılaşmadan serbest dolaşımının sağlanması, ortak politikalar ve mali araçlar yoluyla ülkeler arasında daha sıkı bir ilişkinin kurulmasıdır (www.deltur.cec.eu.int, 2005).

Topluluklar bu sürecin sonucunda üye devletler arasındaki tüm iç sınırları kaldırarak tek bir Pazar kurmuşlardır. 1992’de Maastricht’e imzalanan ve 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği Antlaşması ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen (Tek Para Birimine Geçiş) ve belirli alanlarda hükümetlerarası işbirliğini içeren bir Avrupa Birliği kurulmuştur (Aktan, 2002, s.9). Maastricht Antlaşması, ekonomik faaliyetlerin uyumlu ve dengeli gelişimini; enflasyonsuz, sürdürülebilir ve çevre korumasına önem veren bir büyümenin

sağlanmasını; üye ülke ekonomilerinin uyum içinde birbirlerine yaklaşmasını ve Avrupa vatandaşları için daha güçlü bir Birlik yaratılmasını hedeflemiştir (www.ikv.org.tr/tarihce.php, 2005, s.30). Ayrıca parasal birliğe geçiş için gerekli olan parasal ve mali kriterler de Maastricht Kriterleri adıyla belirlenmiştir:

1. Toplulukta en düşük enflasyona sahip (en iyi performans gösteren) üç ülkenin yıllık enflasyon oranları ile ilgili üye ülkenin enflasyon oranı arasındaki fark 1.5 puanı geçmemelidir.
2. Üye ülke devlet borçlarının GSYİH'sına oranı % 60'ı geçmemelidir.
3. Üye ülke bütçe açığının GSYİH'sına oranı %3'ü geçmemelidir.
4. Herhangi bir üye ülkede uygulanan uzun vadeli faiz oranları 12 aylık dönem itibariyle, fiyat istikrarı alanında en iyi performans gösteren 3 ülkenin faiz oranını 2 puandan fazla aşamayacaktır.
5. Son iki yıl itibariyle üye ülke parası diğer bir üye ülke parası karşısında devalüe edilmiş olmamalıdır (TOBB, 2002, s.4).

1 Ocak 1993'te Tek Pazar'ın oluşmasıyla birlikte, 12 ülke arasında malların, sermayenin, hizmetlerin ve kişilerin serbest dolaşımı tam anlamıyla sağlanmıştır. Haziran 1993'te ise AB devlet ve hükümet başkanlarının AB'nin Merkez ve Doğu Avrupa Ülkelerini (MDAÜ) kapsayacak şekilde genişlemesi yönünde karar aldıkları Kopenhag Zirvesi'nde, AB'ye üyelik kriterleri belirlenmiştir (Karluk, 2005, s.34). “Kopenhag Kriterleri” olarak bilinen bu koşullar, AB üyelik başvurusu kabul edilen tüm aday ülkeler tarafından yerine getirilmesi gereken asgari koşulları ifade etmektedir. Siyasi ve ekonomik kriterler ile müktesebat uyumu olmak üzere üç grupta toplanan koşullar şunlardır (Aktan, 2002, s.42):

Siyasi Kriterler: Avrupa Birliği Antlaşması'nın tam üyelikle ilgili maddesine eklenen demokrasinin güvence altına alındığı istikrarlı bir kurumsal yapı, hukukun üstünlüğü, insan hakları ve azınlık haklarına saygı koşullarıdır.

Ekonomik Kriterler: İyi işleyen bir Pazar ekonomisi ve AB içindeki piyasa güçlerine ve rekabet baskısına karşı koyabilme kapasitesidir.

Topluluk Müktesebatının Kabulü: AB'nin çeşitli siyasi, ekonomik ve parasal hedeflerine bağlılık.

2 Ekim 1997 tarihinde imzalanarak 1 Mayıs 1998 tarihinde yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması, Maastricht Anlaşmasıyla getirilen hukuksal çerçeveyi tamamlamayı öngörmüştür. Anlaşma ile Avrupa Vatandaşlığı kavramı kapsamındaki haklar güçlendirilmiş ve AB kurumsal yapısı ve karar verme süreci dışında geliştirilen Schengen Müktesebatı da Anlaşmaya dahil edilmiştir (TOBB; 2002, s.7).

17-18 Haziran 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen Zirve sonunda Avrupa için bir Anayasa oluşturan Antlaşma Taslağı kabul edilmiştir. AB Anayasası, üye ve aday ülke liderleri tarafından Roma'da imzalanmış, böylece 29 Ekim 2004 tarihinde son şeklini almıştır (<http://www.ntvmsnbc.com/news>, 2005). AB Anayasası, Avrupa Birliği üye ülkelerinin siyasi bir birlik kurma yolunda attıkları en önemli adımı teşkil etmekte ve AB'nin temelini oluşturan kurucu antlaşmalar ile bugüne kadar onları değiştiren tüm antlaşmaları tek ve yeni bir metinde bütünleştirmektedir (Karluk, 2005, s.283).

Başlangıçta altı üye devletten oluşan Topluluk 1973 yılında İngiltere, Danimarka ve İrlanda'nın katılımı ile genişleyerek üye devlet sayısını dokuza çıkarmıştır. Daha sonraki genişleme dalgalarında ise 1981 yılında Yunanistan, 1986 yılında İspanya ve Portekiz, 1995 yılında Avusturya, Finlandiya, İsveç, 2004 yılında ise Çek Cumhuriyeti, Polonya, Slovakya, Slovenya, Malta, Güney Kıbrıs, Macaristan, Litvanya, Estonya, Letonya Birliğe tam üye olmuştur. Böylece Birliğin üye sayısı 25'e ulaşmıştır. Bulgaristan ve Romanya ise üyelik müzakerelerini sürdürmekte olan ve üyelikleri 2007 yılı için öngörülen ülkelerdir (Aktan, 2002, s.22).

3.1.2. Avrupa Birliği'nin Kurumsal Yapısı ve Yönetimi

Avrupa Toplulukları'nı kuran Paris ve Roma Anlaşmaları, ileride birleşik bir Avrupa Devleti'nin çekirdeğini oluşturabileceğinin bilinci içinde Toplulukları, aynen bir ulusal devlette görüldüğü gibi yasama, yürütme ve yargı görevlerini yerine getiren kurum ve organlar ile donatmışlardır. Topluluklarda, ekonomik birleşmenin gerektiği işleri yürütecek bir sistem söz konusudur. Bu sistemi oluşturan kurum ve organların uluslararası yetkileri vardır. Başka bir deyişle Avrupa Birliği'nin kurumsal yapısı, uluslararasılık ile hükümetlerarasılığın birlikte yer aldığı "topluluk yönetimi" adı verilen kendine özgü bir uygulamaya dayanmaktadır (Karluk, 2005, s.183-84).

Avrupa Topluluklarını kuran anlaşmalar Parlamento, Avrupa Konseyi, Bakanlar Konseyi, Komisyon ve Adalet Divanı'ndan oluşan beşli bir kurumsal yapı oluşturmuştur.

3.1.2.1. Avrupa Birliği Bakanlar Konseyi

Üye devletlerin bakan seviyesindeki temsilcilerinden oluşur. AB Bakanlar Konseyi yasama faaliyetini nihai olarak gerçekleştiren kurum olarak AB kurumsal yapısı içinde çok güçlüdür. Avrupa Birliği'nin yasama ve karar alma kurumudur. Avrupa Parlamentosu ile birlikte yasama faaliyetlerinde bulunur. Üye ülkelerde izlenen ekonomi politikalarını koordine eder. AB ve bir devlet ya da uluslararası kuruluş ile uluslararası anlaşmaları sonuçlandırır. Avrupa Parlamentosu ile birlikte ortaklaşa AB bütçesini onaylar. AB'nin ortak dış ve güvenlik politikasını geliştirir. Bakanlar Konseyi'nde kararlar üç tür çoğunlukla alınır. Basit çoğunluk, nitelikli çoğunluk ve oy birliği. Basit çoğunlukla alınan kararlarda üye devletlerin Konsey'de birer oyu vardır. AB Bakanlar Konseyi, genellikle nitelikli oy çokluğu ile karar almaktadır (Karluk, 2005, s.189). Nitelikli çoğunlukla alınan kararlarda üye devletlere belirli ağırlıkta oy hakkı tanınmıştır (TOBB, 2002, s.33). AB'nin son genişlemesi ile birlikte Bakanlar Konseyi'ndeki oy sayısı değişmiştir. Almanya, Fransa, İtalya ve İngiltere'nin oy sayısı 29, İspanya ve Polonya'nın 27, Hollanda'nın 13, Belçika, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Portekiz'in 12, Avusturya ve İsveç'in 10, Finlandiya, İrlanda, Danimarka, Litvanya ve Slovakya'nın 7 ve Lüksemburg,

Kıbrıs, Estonya, Letonya ve Slovenya'nın 4, Malta'nın 3 oyu vardır. Toplam oy sayısı 321'dir. Çoğunluk için üçte iki oy gereklidir. Bir karar alınabilmesi için toplam oyların % 72.3'ü, oy veren ülkelerin nüfuslarının toplam nüfusun en az % 62'sine denk gelmesi karar için şarttır (Karluk, 2005, s.187).

3.1.2.2. Avrupa Birliği Komisyonu

AB Komisyonu, üye devletlerce atanan 25 üyeden (komiser) oluşan bir yürütme organıdır. Son genişleme ile 25 kişiden oluşan Komiserler “Kolej” (the College) olarak da anılır. Her üyenin sorumlu olduğu bir veya birkaç alan vardır. Her Komisyon üyesinin bir oyu vardır. Komisyon kararları, basit çoğunluk ile alınır. Komisyon, Avrupa Parlamentosu'na karşı sorumludur. Gerekirse Parlamento tarafından fesh edilebilir. Konsey; Komisyon üyelerinin sayısını oybirliği ile değiştirebilir. Bir ülkeye ikiden fazla temsilcilik verilemez. Üyeler, Konsey tarafından değil, ulusal hükümetler tarafından ortak kararlar (Avrupa Parlamentosu ile birlikte) 5 yıl için atanır. Bu süre bir defa uzatılabilir. Komisyon başkanı, 5 yıllık süre için AB Konseyi tarafından oybirliğiyle seçilir ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanır (Karluk, 2005, s.188). Komisyon, kurucu anlaşmaların koruyucusudur. Kurucu anlaşmaların ve organların almış olduğu kararların usulünce uygulanıp uygulanmadığını, ilgili tarafların yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini izlemekle görevlendirilmiştir. Komisyon, AB'nin yürütme kurumudur. AB'yi hukuken temsil eder (www.abgs.gov.tr/ab_kurumlar.htm, 2005). Komisyon, ulusal devletlerde hükümetlere denk gelir ve Konsey'in aldığı kararları uygular. Topluluğu dış ilişkilerde temsil eder. Konsey'de Topluluğun çıkarlarını korur ve Konsey'e uygulamalar konusunda bilgi verir. Çalışmalarından dolayı Avrupa Parlamentosu'na karşı sorumludur. AB içinde karar önerilerinin hazırlanmasında tek yetki, Komisyon'a aittir. Bunların yanı sıra, Parlamento ve Konsey'e yasal düzenlemeler hazırlamak, AB politikalarının uygulanmasını sağlamak, Avrupa hukukunun uygulanmasına Adalet Divanı ile birlikte katkıda bulunmak, AB'yi uluslararası kuruluş ve örgütlerde temsil etmek, anlaşmaları müzakere etmek de görevleri arasındadır (Karluk, 2005, s.201).

3.1.2.3. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu, Avrupa Topluluğu içinde Komisyon ve Konsey arasında paylaşılmış yasama ve yürütme yetkilerinin kullanılmasının demokratik biçimde denetlenmesi amacıyla kurulmuştur. Parlamento, Avrupa Komisyonu üyelerinin atamalarını onayan kurumdur. Üçte iki oy çokluğuyla Komisyon'u görevden alma yetkisine sahiptir (Karluk, 2005, s.213). Parlamento, Komisyon'un programını oylar ve Komisyon ve Konsey'e sözlü ve yazılı sorular yönelterek Avrupa politikalarının gündelik işleyişini izler. Parlamento ve Konsey, bütçe konusundaki yetkileri paylaşırlar. Parlamento yıllık bütçeyi oylar ve bütçe uygulamasını izler. Büyük önem taşıyan bazı kararlar (bazı uluslararası antlaşmalar, yeni üyelerin katılımı, Parlamento seçimlerinde her ülkede aynı usulün uygulanması, Birlik vatandaşlarının ikamet hakkı vs.) için Konsey'in, Parlamento'nun onayını alması gerekir (TOBB, 2002, s.14). Üye ülkelerin Avrupa Parlamentosundaki sandalye sayıları, nüfus yoğunluklarına göre belirlenmektedir. Toplam parlamenter sayısı 732'dir. (Parlamento'da Almanya 99, Fransa, İtalya ve İngiltere 78'er, İspanya Polonya 54'er, Hollanda 27, Belçika, Yunanistan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Portekiz 24'er, İsveç 19, Avusturya 18, Danimarka, Slovakya Cumhuriyeti ve Finlandiya 14'er, Litvanya, İrlanda 13, Letonya 9, Slovenya 7, Estonya, Güney Kıbrıs , Lüksemburg 6'şar, Malta 5 üye ile temsil edilir) (Karluk, 2005, s.214).

3.1.2.4. Adalet Divanı

AB'nin en yüksek yargı organıdır. Divan, 15 yargıç ve 8 savcıdan oluşur. Lüksemburg'ta görev yapar. Yargıç ve savcılar, üye ülkelerce oybirliğiyle 6 yıl için atanırlar (TOBB, 2002, s.35). Adalet Divanı, Avrupa kurumlarının ve hükümetlerin tasarruflarının antlaşmalar ile uyumlu olup olmadıklarını denetlemek ve bir ulusal mahkemenin talebi üzerine, Topluluk hukukunda yer alan hükümlerin yorumlanması veya geçerliliği hakkında karar vermektedir. Adalet Divanı, dosyaları daha süratli bir şekilde ele alabilmek amacıyla içtüzüğünü değiştirmiş ve Konsey'den yeni bir yargı organı kurulmasını istemiştir. Bu istek üzerine Konsey, 1989 yılında İlk Derece Mahkemesi (Bidayet Mahkemesi) oluşturulmuştur. Adalet Divanı'nın görev alanını; üye devletlerin diğer üye devletlere açtığı davalar, Komisyon'un üye devletlere karşı

açtığı davalar, Topluluk kurumları aleyhine açılan davalar girmektedir. Adalet Divanı nihai yargı organıdır, kararlarının temyizi mümkün değildir. Adalet Divanı Avrupa bütünleşmesinin sağlanmasında lokomotif görevi üstlenmiş bir kurumdur (Karluk, 2005, s.254).

3.1.2.5. Avrupa Birliği Konseyi (Avrupa Zirvesi)

AB'nin en üst düzeyde yetkili siyasi kurumudur. 1974'te oluşturulan Konsey, 25 devlet başkanı ve hükümet yetkililerini yılda en az iki defa biraraya getirir. Avrupa Birliği'nin genel politikalarını belirler. Konsey'in bir yasama organı olmama niteliği korunmaktadır (www.abgs.gov.tr/ab_kurumlar.htm, 2005).

3.1.2.6. Sayıştay

Topluluğun tüm gelir ve giderlerini inceler. İncelemede gelirlerin tam olarak toplanıp toplanmadığına bakar, harcamaların yasalara uygun olup olmadığını kontrol eder (Karluk, 2005, s.257). Sayıştay, 15 üyeden oluşur. Üyeler 6 yıllık yenilenebilir bir süre için Konsey tarafından, Avrupa Parlamentosu'na danışıldıktan sonra oybirliği ile atanır (www.abgs.gov.tr/ab_kurumlar.htm, 2005). Sayıştay, AB'nin gelir ve giderlerinin yasal mevzuat içinde gerçekleştirilmesine katkıda bulunur, AB mali sisteminin etkin ve saydam bir şekilde işlenmesini sağlar. Her yıl hazırladığı raporlar ile Avrupa Parlamentosu'nun ve Konsey'in kararları üzerinde etkili olur (Canbolat, 1994, s.193).

3.1.3. Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinin resmi başlangıcı, Türkiye'nin ortaklık için 31 Temmuz 1959'da yaptığı başvuruya dayanmaktadır (www.dpt.gov.tr/abigm/tabi /tarihce/tabi.doc, 2005). AET Bakanlar Konseyi Türkiye'nin ortaklık başvurusunu kabul ederek, üyelik koşulları gerçekleşinceye kadar geçerli olacak bir ortaklık anlaşması imzalanmasını önermiş ve yapılan hazırlık görüşmelerini takiben 12 Eylül 1963 tarihinde Türkiye ile Avrupa Ekonomik Topluluğu arasında Ankara Anlaşması imzalanmıştır (www.deltur.cec.eu.int/main-t.html 2005). Ankara Antlaşması, Türkiye'yi tam üyeliğe götüren bir ortaklık anlaşması niteliği

taşımaktadır (Karluk, 2005, s.676). Türkiye'yi daha ilk kuruluş yıllarından itibaren AET ile ilişki kurmaya iten etkenlerin başında politik nedenler yer almıştır. Bu durum, Türkiye'nin Batı dünyası içerisindeki konumunu koruma ve geliştirme açısından önemli sayılacağı gibi, yeniden şekillenen dünya haritasındaki güvenlik arayışının da bir ifadesidir (Yetkin, 2004, s.34).

Ankara Anlaşma'sı, hazırlık dönemi (5 yıl), geçiş dönemi (1973 itibarıyla 12 ve 22 yıllık iki ayrı dönem) ve nihai(son) dönem olarak üç devre öngörmüştür. Geçiş döneminin sonunda ise gümrük birliğinin tamamlanması planlanmıştır. Anlaşmada öngörülen hazırlık döneminin sona ermesiyle birlikte, 13 Kasım 1970 tarihinde imzalanan ve 1973 yılında yürürlüğe giren Katma Protokol'de, geçiş döneminin hükümleri ve tarafların üstleneceği yükümlülükler belirlenmiştir (www.mfa.gov.tr, 2005). Buna göre Katma Protokolde malların serbest dolaşımı, Türkiye'nin AT'nin Ortak Tarım Politikası'na uyumu, kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımı ve ulaştırma ve ekonomi gibi konuların AT mevzuatına uyumlaştırılması öngörülmüştür (Karluk, 2005, s.278).

Ankara Anlaşması ile ayrıca periyodik olarak toplanan ve ortaklıkla ilgili konuları görüşen bir Ortaklık Konseyi oluşturulmuştur. Söz konusu kurumsal çerçeve, gümrük birliğinin nihai aşamasının uygulamaya konulması ile birlikte genişletilmiştir (www.deltur.cec.eu.int/main-t.html, 2005). Ancak, Türkiye geçiş dönemindeki yükümlülüklerini yerine getirememiş, 1978-1988 yılları arasında gümrük indirimleri durdurulmuştur (Yetkin, 2004, s.37).

Türkiye-AB ilişkileri, 1970'li yılların başından 1980'lerin ikinci yarısına kadar, siyasi ve ekonomik nedenlerden dolayı istikrarsız bir gelişim sergilemiş, 12 Eylül 1980 askeri darbesinin ardından ilişkiler askıya alınmıştır (Akdevelioğlu, 2001, s.848-50). İlişkilerin dondurulmasının ardından, Ortaklık Konseyi ilk kez 1986 yılında toplanabilmiştir. Bu noktada Türkiye, üyelik başvurusunda bulunmayı amaçladığını belirtmiş ve 14 Nisan 1987 tarihinde, Ankara Anlaşması'nda öngörülen dönemlerin tamamlanmasını beklemeden, üyelik başvurusunda bulunmuştur (Karluk, 2005, s.714). Komisyon, bu başvuru ile ilgili görüşünü 18 Aralık 1989'da açıklamış ve kendi iç bütünleşmesini tamamlamadan Topluluğun yeni bir üyeyi daha kabul

edemeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin, Topluluğa katılmaya ehil olmakla birlikte, ekonomik, sosyal ve siyasal alanda gelişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu nedenle, üyelik müzakerelerinin açılması için bir tarih belirlenmemesi ve Ortaklık Anlaşması çerçevesinde ilişkilerin geliştirilmesi önerilmiştir (Karluk, 2005, s.668).

Türkiye, bunun üzerine, üyelik süreci açısından önemli bir adım oluşturacağı gerçeğinden hareketle, öncelikle Gümrük Birliği'ni tamamlamayı hedeflemiş ve bunun için gerekli çalışmalara hız vermiştir. İki yıllık müzakerelerden sonra Ortaklık Konseyi'nin kararıyla Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği 1 Ocak 1996'da yürürlüğe girmiştir (Karluk, 2005, 701).

Türkiye-AB ilişkilerinin dönüm noktası, 1999 yılında yapılan Helsinki Zirvesi'nde, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık statüsünün teyit edilmesi ve Türkiye'nin AB'nin "Yeni Genişleme Politikası" çerçevesinde oluşturulan sisteme, diğer aday ülkelerle eşit statüde katılacağına ilişkin karar olmuştur (Karluk, 2005, s.884). Helsinki Zirvesi'ni takiben başlayan adaylık sürecinde, diğer aday ülkeler için olduğu gibi Türkiye için de İlerleme Raporları'ı hazırlanmıştır. 1999 yılında açıklanan İlerleme Raporu'nda yer alan değerlendirmeler, İlk Katılım Ortaklığı Belgesi'nin de temelini oluşturmaktadır.

Helsinki'deki AB Konseyi'nde şöyle bir karar alınmıştır: 'Konsey, Türkiye'de son zamanlarda yaşanan olumlu gelişmeleri ve ayrıca Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyum yönündeki reformlarını sürdürme niyetini memnuniyetle karşılar. Türkiye, diğer aday devletlere uygulanan aynı kriterler temelinde Birliğe katılmaya yönelmiş bir aday devlettir.' Helsinki Zirvesi sonrasında, diğer aday ülkeler gibi Türkiye de, reformlarını teşvik etmeye ve desteklemeye yönelik bir katılım öncesi stratejiden yararlanmaya başlamıştır (ABGS, Helsinki Zirve Kararı Metni, 2005, s.45).

AB Konseyi tarafından resmen 8 Mart 2001 tarihinde kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi, AB'nin katılım kriterlerinin karşılanması yönünde ilerleme kaydedilmesi amacıyla Türkiye için önceliklerin belirlendiği bir yol haritasıdır (Aktar, 2000, s.53).

Katılım Ortaklığı Belgesi'nin amacı, Komisyon'un Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği yolunda kaydettiği ilerlemeye ilişkin 2000 yılı Düzenli Raporu'nda tanımlanan çalışma gerektiren öncelikli alanları, bu öncelikleri hayata geçirmek için Türkiye'ye sağlanmış olan mali olanakları ve bu yardımların tabi olacağı şartları tek bir çerçeve altında biraraya getirmektir (DPT, Katılım Ortaklığı Belgesi, 2003, s.33). Türkiye bu Katılım Ortaklığı Belgesi ışığında 19 Mart 2001'de Müktesebat'ın Üstlenilmesi için Ulusal Programı (UP) kabul etmiştir.

Program geniş çaplı bir siyasi ve ekonomik reform gündemi ortaya koymaktadır. Eş zamanlı olarak UP'ın uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine ilişkin bir kararname de kabul edilmiştir. 15 ve 16 Haziran 2001'de Göteborg'da yapılan Avrupa Konseyi'nde Ulusal Program 'olumlu bir gelişme' olarak tanımlanmış ve Türkiye, katılım öncesi stratejisinin mihenk noktası olan Katılım Ortaklığı'nın önceliklerini hayata geçirmek için somut adımlar atmaya teşvik edilmiştir.

Avrupa Birliği'nin genişleme sürecinde diğer bir önemli dönüm noktası 12-13 Aralık 2002 tarihlerinde gerçekleşen Kopenhag Zirvesi'dir. Zirve'de 10 aday ülkeyle Katılım Antlaşması imzalanmış ve Türkiye ile ilgili olarak, 2004 yılı İlerleme Raporu ve tavsiyesi doğrultusunda, Kopenhag siyasi kriterlerinin yeterli ölçüde karşılandığının belirlenmesi halinde gecikmeksizin katılım müzakerelerine başlanacağı ifade edilmiştir. Türkiye, Helsinki Zirvesi'ni takip eden dönemde yoğun bir reform sürecine girerek, AB siyasi kriterlerine uyum amacıyla çok sayıda yasa ve mevzuat düzenlemesini içeren 8 Uyum ve 2 Anayasa Değişikliği Paketi'ni kabul etmiştir.

2002 yılındaki Kopenhag Zirvesi'nde Türkiye ile ilgili olarak;

- Gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'nin hazırlanması,
- Müktesebat uyum çalışmalarının yoğunlaştırılması,
- Gümrük Birliğinin geliştirilip, derinleştirilmesi,
- Mali işbirliğinin önemli miktarda artırılması,

- Türkiye'ye verilecek mali yardımların katılım başlıklı bütçe kalemine alınması yönünde karar alındı (Dönmez, 2003,s.23).

Bu gelişmeler ışığında Avrupa Komisyon'u Türkiye ile ilgili olarak gözden geçirilmiş Katılım Ortaklığı Belgesi'ni 25 Mart 2003'te yayımladı. Türk hükümeti de Ulusal Programı yeniden güncellenerek 24 Temmuz 2003'te Resmi Gazete'de yayımladı (<http://rega.basbakanlik.gov.tr/>, 2006). Kamuoyuna açıklanan gözden geçirilmiş Ulusal Program'da, kısa vadeli ve orta vadeli hedefler net bir şekilde belirtilmiştir.

AB'ye aday ülkeler, yasal uyumun yanında, Katılım Öncesi Ekonomik Program ile Avrupa Birliği'ne üyelik için uygun ekonomi politikaları ve reformları belirlemeyi ve üyelik sonrasında Ekonomik ve Parasal Birliğe katılmaya yönelik yapıyı oluşturmayı hedeflemektedir. Tüm aday ülkeler için bir yükümlülük olan söz konusu Program'ın temel önceliği Kopenhag ekonomik kriterlerini karşılamaktır (Baydarol, 2003, s.21). Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde hazırlanan İlk Katılım Öncesi Ekonomik Program 1 Ekim 2001, ikincisi 14 Ağustos 2002, üçüncüsü 15 Ağustos 2003, dördüncüsü ise 30 Kasım 2004 tarihlerinde AB Komisyonu'na sunulmuştur (www.abgs.gov.tr, 2005).

Reform sürecinde kaydedilen somut ilerlemeyi takiben, AB Komisyonu, 6 Ekim 2004 tarihinde, Türkiye'nin Kopenhag kriterlerine uyum yönünde kaydettiği aşamaların ve mevcut eksikliklerin saptandığı İlerleme Raporu'nu açıklamıştır. Komisyon bu Rapor'da, önceden belirlenmiş düzenlemelerin yürürlüğe girmesi koşuluyla Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli düzeyde karşıladığını belirtmiş ve katılım müzakerelerinin açılması önerisinde bulunmuştur (www.deltur.cec.eu.int/main-t.html, 2005). Bu öneri doğrultusunda, 16-17 Aralık 2004 tarihinde gerçekleştirilen Zirve'de, Türkiye-AB ilişkileri açısından son derece kritik bir noktaya ulaşılmıştır. AB liderleri, Türkiye'nin siyasi kriterleri yeterli ölçüde yerine getirdiğini belirterek müzakerelerin 3 Ekim 2005'te başlaması konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bu tarih itibarıyla müzakereler resmi olarak başlamış, Müzakere başlıkları ile ilgili tarama sürecine girilmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi'ne kadar AB Türkiye arasında eğitimle ilgili herhangi bir anlaşma ve düzenlemeye rastlanmamıştır.

3.2. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

3.2.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Temel Unsurları

Eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve spor AB'nin münhasır yetkiye sahip olduğu ya da yetkiyi üye devletlerle paylaştığı bir alan değildir. Bunlar AB'nin destekleyici, eşgüdüm sağlayıcı veya tamamlayıcı eylemler alanı çerçevesinde değerlendirilmektedir. Eğitim alanında Lizbon Zirvesi'nde geliştirilen açık koordinasyon yöntemi benimsenmiştir. Buna göre, AB'nin eğitim ve öğretim alanındaki rolü fikir alışverişinin sağlandığı ve tecrübelerin paylaşıldığı bir forum oluşturmakla sınırlıdır. AB, bir yandan eğitim ve öğretim sistemlerinin kapsamı ve yapılandırılmasında üye devletlerin kendi faaliyet serbestilerini korumalarına olanak tanırken, diğer yandan da üye devletler arasında çeşitli programlar aracılığıyla işbirliği mekanizması yaratmaktadır. Bu kapsamda, AB çok uluslu ortaklıkların kurulmasına, yurtdışında eğitime olanak veren değişim programlarının oluşturulmasına, yenilikçi eğitim ve öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesine, akademik ve mesleki uzmanlık ağlarının kurulmasına, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılmasına ve niteliklerin karşılıklı olarak tanınmasına yönelik bir çerçeve oluşturmaktadır. Ayrıca fikir alışverişinin sağlandığı, tecrübelerin paylaşıldığı, değişik uygulamalar arasında karşılaştırmaların yapılarak başarılı uygulamaların ön plana çıkarıldığı ve nihayet ortak politikaların, ortak hedeflerin tespit edildiği bir diyalog ve müzakere platformunun oluşturulmasına destek vermektedir (Aykın ve Uysal, 2003, s.366-67).

AB ülkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahiptir. AB, eğitim sistemlerini tek tipe dönüştürmeyi hedeflememektedir. Her üye ülke kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun sistemi uygulamakta özgürdür. Ancak ulusal sistemler içinde yer alması gereken kimi toplumsal ölçüler de vardır. Eğitim alanında AB'nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkeler ve ölçülerle çalışmayacak biçimde düzenlenmesidir. Bu bağlamda yöntem, içerik ve yapı açısından tek tip bir eğitim

yerine, üye ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarını AB eğitim politikası ile bütünleştirmek, karşılıklı görüş alışverişi ile uyumlaştırmak hedeflenmektedir.

Avrupa Birliği eğitim alanında tek bir politikanın olmadığı, ülkeler arasında görüş alışverişinde bulunulduğu bir forum niteliğindedir. Üye ülkeler eğitimin içeriği ve organizasyonu açısından özgür olup Avrupa Birliği nezdinde işbirliği yapabilmektedirler. Avrupa Birliği'nin eğitim alanında sunduğu olanaklar: (http://ec.europa.eu/education/policies/introduction_en.html, 2006).

- Uluslararası eğitim, mesleki eğitim ve gençlik ortaklıkları,
- Değişim programları ve yurtdışında eğitim olanakları,
- Yenilikçi öğretim ve eğitim programları,
- Eğitimde yeni teknolojilerin kullanılması ve diplomaların karşılıklı tanınması,
- Akademisyenler ağı ve mesleki uzmanlık,
- Karşılaştırma ve politika üretme amaçlı danışma platformudur.

Topluluk eğitim politikası özel okullardan öğretmenlere, velilerden öğrenci ve idarecilere, üniversite rektörlerinden mesleki kuruluşlara, uzmanlardan bakanlara her türlü alanı ve eğitim şeklini kapsamakta ve üye devletlerin programlarını tamamlamaktadır.

AB'nin amaçlarının gerçekleştirilmesinde eğitim bir araç olarak görülmekte, eğitim sistemleri ve ülkelerin izledikleri eğitim politikaları arasında yakınlaşmanın sağlanmasına önem verilmektedir (Sezgin, 2001, s.236).

Bu politikaların belirlenmesinde etkili olan unsurlar şunlardır (Sezgin, 2001, s.236-40).

1. Bilgi Toplumuna Uyum:

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler günümüzde toplumların ekonomik, sosyal ve kültürel yapıları üzerinde büyük değişikliklere sebep olmaktadır. Gelişmiş toplumlar bilgiyi yoğun biçimde kullanmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler eğitime dinamik bir özellik kazandırmıştır. Eğitimin amaçlarında, içeriğinde, uygulanan yöntemlerde vs. köklü değişimler yapmıştır. Bireylerin sahip olduğu nitelikler bu bilimsel ve teknolojik gelişmeler sonucu güncelliğini kaybetmektedir. Bireylerin işlerini koruyabilmeleri, bu değişimlere uyum sağlayabilmeleri için yeniden eğitim ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Eğitim yoluyla bireylere kazandırılacak davranışlar onların bilgi toplumundaki değişmelere kolay uyum sağlamalarına destek olmalıdır. AB eğitim politikalarının tespitinde bilgi toplumuna uyum öncelikli bir unsur olarak kabul edilmektedir (Sezgin, 2001, s.236).

2. Rekabet gücünün yükseltilmesi:

Eğitim rekabet gücünün yükseltilmesinin temel araçlarından birisidir. AB ülkelerinde eğitimde niteliksel gelişmeler öncelik kazanmaktadır. Yüksek nitelikli insan kaynağının ülkelerin ulusal rekabet gücünü arttıracakları gerçeğinden hareket eden AB eğitimin her kademesinde niteliğin yükseltilmesine önem vermektedir.

3. İnsangücünün serbest dolaşımı:

AB'nin dayandığı temel ilkelerden biri de insangücünün serbest dolaşımıdır. Eğitim planlamasında ulusal iş hayatının ihtiyaçları ile birlikte AB emek piyasasının ihtiyaçları nitelik ve nicelik yönünden dikkate alınmaktadır. Serbest dolaşımı kolaylaştırdığı için dil öğrenimi teşvik edilmektedir. Diğer taraftan üye ülkeler arasında öğrenci ve öğretim üyesi değişimine destek verilmektedir. Bu çerçevede dolaşımın önündeki engellerin kaldırılmasına çaba gösterilmektedir (Sezgin, 2001, s.238-39).

4. İstihdamın artırılması:

Bireyin sahip olduğu yeterlilikler ile emek piyasasının taleplerine uygunluğu ve istihdam arasında olumlu bir ilişki vardır. Bireylerin sahip olduğu yeterliliklerin emek piyasasında satılabilir nitelikte olması istihdamı artırmaktadır. AB kişilerin istihdamın gereklerine uygun biçimde yetiştirilmesine özen göstermektedir. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler işi hızla farklılaştırmaktadır. İşin gerektirdiği bilgi ve beceriye sahip olmayan bireylerin iş bulmaları güçleşmekte, çalışanların işlerini sürdürememe riski artmaktadır. Bu durum bireyi işe hazırlamayı amaçlayan eğitim sistemlerinin sürekli yeniden değerlendirilmesini ve yeni düzenlemeler yapılmasını gerektirmektedir.

Avrupa Birliği'nin eğitim, öğretim ve gençlik konusunda izlediği temel politikalar şunlardır (Sezgin, 2001, s.240-41):

- 1- Her kademede eğitimin niteliğinin yükseltilmesi,
- 2- Yüksek öğretim kademesinde kalite kontrol sisteminin kurulması ve bunun işletilmesinin teşviki,
- 3- AB ülkeleri dillerinin öğretiminin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi,
- 4- Eğitim alanında AB ülkeleri arasında işbirliğinin öğrenci, öğretmen ve öğretim üyesi hareketliliğinin teşviki,
- 5- Eğitimde yeniliklerin, araştırmaların ve yeni teknolojilerin kullanımının desteklenmesi,
- 6- Eğitimin Avrupalılık boyutunun güçlendirilmesi, AB ülkeleri arasında eğitim imkanlarından yararlanılmasının kolaylaştırılması,
- 7- Yaşam boyu öğrenme ve Avrupa'nın öğrenen toplum olma yolunda desteklenmesi,
- 8- Mesleki öğretimle becerili ve teknik işgücünün endüstrideki değişmelere uyumunun kolaylaştırılması,

- 9- Hizmet öncesi ve sürekli mesleki öğretimin nitelik ve nicelik yönünden geliştirilmesi, emek piyasasında mesleki bütünlüğün sağlanması,
- 10- Mesleki ve teknik öğretimde AB ülkeleri arasında öğrenci ve öğretmen hareketliliğinin teşviki, ülkeler arasında mesleki öğretim imkanlarından yararlanılmasının kolaylaştırılması,
- 11- Mesleki ve teknik öğretim kurumlarıyla iş hayatı arasında ilişkilerin güçlendirilmesi,
- 12- AB ülkeleri mesleki ve teknik öğretim sistemleri arasında bilgi ve tecrübe değişiminin geliştirilmesi
- 13- Gençliğin toplumla bütünleşmesinin, kişiliğinin, Avrupalılık kimliğinin ve sorumluluk duygusunun gelişmesine yönelik faaliyetlerinin desteklenmesi,
- 14- Gençliğin diğer ülkelerin kültürlerini tanımaya, çevrenin korunmasına, ırkçılıkla mücadele ve genç göçmenlere yardıma yönelik faaliyetlerinin desteklenmesi,
- 15- AB ülkeleri gençlik ağının kurulmasının ve işletilmesinin teşvik edilmesidir.

3.2.2. AB Eğitim Politikalarındaki Tarihsel Süreçler

Eğitim kuruluşundan bu yana AB’de daima önemli gündem maddelerinden biri olmasına karşın, kuruluş yıllarında ekonomik gerekçelerle daha çok mesleki eğitim ön plana çıkmıştır. Mal, hizmet ve sermaye için ortak pazar temel amacına dayanan 1957 Roma Anlaşma’sında sadece mesleki eğitim ile ilgili hususlar yer almaktadır. Bu aşamada Birliğin eğitim alanındaki yetkileri sınırlıdır, ancak zaman içinde Birliğin yetki alanı genişleyerek dar ekonomik sınırlardan daha geniş sosyal, kültürel ve güvenlik konularına uzanmıştır (Hantrais, 2000, s.17).

Bu genişleme sürecinde Birliğin eğitim alanındaki yetkileri de genişlemiştir, ancak AB'nin ilgisi ve bu alandaki faaliyetlerinin kapsamı dönemden döneme değişmiştir. Dahası eğitim alanına olan ilgi genel olarak eğitim dışı alanlardan kaynaklanmıştır. Örneğin, 1980'li yıllardaki genç nüfustaki işsizliğin hızlı tırmanışı Birliğin ilgisini eğitime çevirmiş, 1990'lı yıllarda para birliği kurmaya yönelik siyasi ve ekonomik kararlar sosyal konularda ve eğitimde de daha yakın işbirliğini gerektirmiştir (Ertl, 2003, s.13).

İkinci Dünya Savaşı sonrası eğitim alanında AB ülkeleri arasında işbirliği girişimleri olmasına karşın ilk resmi temeller Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Anlaşmalar'da atılmıştır (Hingel, 2001, s.14).

3.2.2.1. Birinci Aşama (1951-1963)

Avrupa Topluluğu'nun yasal zemini üç anlaşmaya dayanmaktadır. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran 1951 Paris Anlaşması ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nu kuran 1957 Roma Anlaşmaları'dır. Bu anlaşmaların hiçbirisi genel eğitim konusunda özel hükümler içermemektedir. Ancak Roma Anlaşmasında üye altı devletin aralarında mesleki eğitim konusunda yakın ilişkiler kuracakları anlamına gelen hükümler bulunmaktadır. Kurucu anlaşmalarda yer alan hiçbir hukuki düzenleme Birliğe okullar, üniversiteler konusunda devletler üstü bir yetki vermemiştir. 1970'li yılların ortalarına kadar genel eğitim alanında herhangi bir gelişme olmamıştır. Ancak, bu yıllardan sonra genel eğitim alanındaki faaliyetler aşamalı olarak Birliğin aldığı bazı kararlar çerçevesinde geliştirilmiştir (Ertl, 2003, s.15).

AKÇT Anlaşması'nın 56. maddesi Birliğe işçilerin yeniden eğitimine finansal kaynak sağlanması görevini vermiştir. Euratom Anlaşması'nın 7. ve 9. maddeleri yetenekli işçiler için eğitim programlarının hazırlanması ve bir Avrupa Üniversitesinin kurulmasına olanak sağlamıştır. AET Anlaşması'nda ise mesleki eğitim ile ilgili birkaç madde bulunmaktadır. 41. madde mesleki eğitim ve araştırma alanında etkin bir işbirliğini öngörmektedir. Madde 57 ise, kişilerin serbest dolaşımı anlamında diploma ve niteliklerin karşılıklı tanınmasına olanak sağlamıştır. 118.

madde de, üye devletler arasında sosyal konularda ve özellikle ileri düzey mesleki eğitim konusunda yakın işbirliğini öngörmüştür (Ertl, 2003, s.15-16). Mesleki eğitim konusundaki en önemli madde AET Anlaşmasının 128. maddesidir. Bu madde ile Topluluk bu alanda ortak politika oluşturulması konusunda anlaşmıştır. Bu maddede “Konsey ekonomik ve sosyal komiteye danıştıktan sonra komisyonun teklifi üzerine hem ulusal ekonomilerin hem de ortak pazarın eş zamanlı gelişimine katkıda bulunmak için ortak mesleki eğitim politikalarının uygulanmasına yönelik genel prensipler koyacaktır” denilmektedir (Ertl, 2003, s.16-17).

Kurucu anlaşmalarda yer alan mesleki eğitime dair yaklaşımlar ülkelerin işgücü serbest dolaşımına yönelik isteklerinin bir göstergesi olarak nitelendirilebilir. İşçilerin serbest dolaşımı Birliğin ilk kuruluş aşamasından itibaren en önemli hedeflerden biridir. Bu bağlamda mesleki eğitim ekonomik bütünleşmeyi geliştiren bir araç olarak görülmüştür (Ertl, 2003, s.17). 128. madde Sosyal Fon Bölümünün en son maddesi olarak yer almıştır. Bu maddede yer alan kısa satırlarda Topluluk kurumlarına verilen sorumluluğun ne olduğunu açıkça belirtilmemiştir. Ortak mesleki eğitim politikaları amaçları ile genel prensipler arasında bir çelişki bulunmaktadır. 128. maddenin yapısı Anlaşmanın genelindeki karar alma ve politika araçlarına uygun düşmemektedir. Bu ve bunun gibi belirsizlikler nedeniyle bu madde Avrupa hukukunda yorumlanması en zor maddelerden biri olmuştur. Bu maddeyi Avrupa Komisyonu geniş biçimde yorumlarken üye devletler daha kısıtlı bir şekilde yorumlayarak Topluluğa bu alanda sınırlı yetki verildiğini savunmuşlardır (Field, 1998, s.39). 1985 yılında Avrupa Adalet Divanı eğitim alanındaki yetki konusundaki görüşlerini açıklamıştır. Bu görüşte, ortak politikaların aşamalı olarak geliştirilmesi ve üye devletlerin aralarındaki işbirliğini genel prensiplerin uygulanması yanında öncelikli olmasını vurgulamıştır (Philips, 2003, s.24).

1989’da Adalet Divanı, Erasmus kararında, Topluluğun üye devletlere sorumluluklar yükleyen mesleki eğitim alanında ortak faaliyetler geliştiren düzenlemeler yapmaya yetkisi olduğu belirtilmiştir. Avrupa Adalet Divanı’nın bu kararı oldukça şiddetli tartışmalara yol açmıştır. Örneğin Almanya’ya göre karar uygulama sonuçlarını gözardı etmektedir. Buna göre Almanya kendi içindeki

eyaletlerin kültür alanındaki bağımsızlığının çiğnendiğini öne sürmüştür. Almanya ayrıca Avrupa Parlamentosu'nun ve Konseyi'nin bu alanda herhangi bir faaliyet için karar almada politik yeterliliğinin olmadığını ileri sürmüştür. Alman Eğitim Konseyi Avrupa kurumlarınca oluşturulan amaç ve politikaların ulusal devletlerin amaç ve politikalarının yerini alamayacağını belirtmiştir. Bu görüş ayrılıkları Roma Anlaşmasında yer alan hükümlerin Birlik kurumlarınca uygulanmasını geciktirmiştir (Ertl, 2003, s.18).

3.2.2.2.Temel Aşama (1963-1976)

Avrupa Konseyi'nin 2 Nisan 1963 tarihli ve 63/226 sayılı Mesleki Eğitimde Ortak Politikaların Oluşturulmasına Dair Genel Prensipler Kararı ile ilk kez 128. maddede belirtilen hususlar yerine getirilmiştir. Bu kararda mesleki eğitim alanında ortak bir politika oluşturulmasına yönelik 10 genel prensip üzerinde anlaşmaya varılmıştır. Bu prensipler herkesin çalışma yeri ve mesleğini özgürce seçebilmesi için yeterli eğitim almalarına ve yüksek istihdam düzeyine ulaşılmasına yönelik taahhüt ve kararlılığını içermektedir. Oluşturulan bu 10 prensipten ikincisi, herkese yeterli mesleki eğitimi garanti edecek ortak politika oluşturulmasını içermektedir. Ancak bu prensipler de hukuki dayanak tartışmasına konu olmuştur. Konsey tarafından konulmuş olmasına rağmen birçok üye devlet bu prensipleri hukuki olarak bağlayıcı kabul etmemiştir. Sonuç olarak, bu alandaki faaliyetler devletler üstü Topluluk çerçevesinde değil devletlerarası işbirliği şeklinde yürütülmüştür. Bu kararlar devletler arasında olduğu kadar devletlerin kendi içinde de tartışma konusu olmuştur (Ertl, 2003, s.18-19).

1963 tarihli Konsey kararındaki 10 genel prensip hukuki olarak bağlayıcı kabul edilmediğinden mesleki eğitim alanındaki ortak faaliyetler çok sınırlı kalmıştır. Bu eğilim, üye devletlerde mesleki eğitimin en öncelikli konu olarak kabul edilmemesinden dolayı daha da güçlenmiştir (Philips, 2003, s.26).

Topluluk V. Genel Müdürlüğü (Sosyal İşler) 1963-1976 yılları arasında eğitimden sorumluydu, ancak bu kurum da genel eğitim ile mesleki eğitim arasında sıkışmıştır. Topluluk temel olarak ekonomik temele dayanan bir oluşum olarak kabul

edildiğinden mesleki eğitim işçilerin sebest dolaşmasını teşvik eden tek araç olarak görülmüştür (Ertl, 2003, s.26).

Eğitim ile ilgili esas çalışmalar 1970’li yıllarda başlamıştır. Bu yıllarda eğitim komitesi oluşturulmuştur. Bu yeni organda üye devletlerin eğitim bakanları görev almıştır. Komite genel eğitim alanında işbirliği ve daimi programlar başlatmıştır. Ancak Avrupa Komisyonu’nundan yeterli parasal kaynaklar ve personel desteği bulamadığı için etkisi çok sınırlı kalmıştır. 1970’li yıllarda eğitime olan ilgi artmıştır. Bu ilgi artışının arkasında iki temel sebep bulunmaktadır. Birinci neden, bu dönemde görev alan politikacıların kriz ve savaş tecrübelerinin olması ve geleceğin Avrupa vatandaşlığını oluşturmanın temel aracının eğitim olduğunu görmeleridir. Bu fikrin bir yansıması olarak Avrupa Üniversitesi Enstitüsü kurulmuştur. Savaş sonrası bir fikir olan üniversite kurulması fikri 1972’ye kadar beklemiş ve bu yıl 9 üye devletin böyle bir kurumun oluşturulması konusunda anlaşmasından dört yıl sonra İtalya’nın Floransa şehrinde kurulmuştur. Bu üniversitenin eğitim konuları sosyal ve insani bilimler ile sınırlıdır ve bir Avrupa Birliği kurumu değildir. Bu muallak konum Roma Anlaşmasıyla ilgili daha önce bahsedilen tartışmalardan kaynaklanmaktadır. Bu üniversite Topluluk genel çerçevesi dışında devletler arası bir anlaşma ile kurulmuştur (Ertl, 2003, s.20). Bu durum eğitim alanındaki işbirliği ve çalışmaların devletler üstü değil devletler arası düzeyde ele alındığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Eğitime olan ilginin artmasında ikinci önemli neden, 1970’li yıllardaki zor ekonomik koşullardır. 1973 petrol krizi ile başlayan ekonomik depresyon sırasında genç işsiz sayısı artmıştır. 16 yaş ve altındaki birçok gencin okuldan ayrıldıktan sonra emek piyasasına hiçbir özelliği olmadan girmesi hem ulusal düzeyde hem de Topluluk düzeyinde eğitim konusunun yeniden değerlendirilmesine sebep olmuştur. Ancak, eğitim yine ekonomik gerekçelerle ele alınmıştır. Konseyin 1974 yılındaki kararında, Topluluk tam istihdamın baş öncelik olarak ele alındığı bir sosyal eylem programı üzerinde anlaşmıştır (Philips, 2003, s.26).

Bu bağlamda mesleki eğitim ekonomik iyileşmenin temel bir ögesi olarak ele alınmıştır. Bu dönemde ekonomik kaygılar genel eğitim ile mesleki eğitimin

ilişkilendirilmesine yol açmıştır. Bu durum mesleki eğitim konusunun Komisyon seviyesinde ve eğitim politikaları düzeyinde ele alınmasını sağlamıştır. Bu dönemde eğitim konusunda iki yaklaşım ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi, mesleki eğitimin genel zorunlu eğitimin bir uzantısı haline getirilmesi, diğeri ise, genel eğitimin mesleki eğitimi güçlendiren bir unsur olarak görülmesidir (Philips, 2003, s.26-27).

1973 yılında Belçika Eğitim Bakanı Henri Janne tarafından hazırlanan ve “Janne Raporu” olarak bilinen “Eğitimde Topluluk Politikaları” başlıklı raporda ilk kez genel eğitim ile mesleki eğitim birlikte ele alınmıştır. Bu raporda, mesleki eğitim ile genel eğitimin ayrı ele alınmasının Topluluk ortak eğitim politikası oluşturulmasında en büyük engel olduğu belirtilmiştir. Rapor ekonomi ile eğitim arasındaki sıkı ilişkiyi vurgulamış, eğitimin gelecek yıllardaki AT politikalarına dahil edilmesini savunmuş ve her fırsatta eğitimde Avrupa Boyutu’nun oluşturulmasından bahsetmiş, ancak Avrupa Milliyetçiliğinin oluşmasının önlenmesini istemiştir. Rapora göre; eğitim politikaları ulusal yapılara ve geleneklere saygı göstermeli, gerekli harmanizasyonu da geliştirmelidir. Raporda aynı zamanda Topluluk dillerin öğreniminin de önemine vurgu yapılmıştır. Bu rapordaki bulgular 1976 yılında Bakanlar Konseyince kabul edilen Eğitim Eylem Programı’nı oldukça etkilemiştir. Bu eylem programı kararı 1974 başlarından beri düzenli olarak toplanan Eğitim Bakanlarınca alınmış ve Eğitim Komitesi kurulmuştur. Bu Komite’nin kurulması ve eylem programı genel eğitim alanındaki işbirliğinin gerçek temellerini oluşturmuştur. 1975 yılında Berlin’de kurulan ve 1995 yılında Selanik’e nakledilen Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi bu yeni girişimlerin bir ürünüdür. Merkezin görevi, üye devletler arasında işbirliğinin geliştirilmesi ve mesleki yeterlilik ve niteliklerin karşılıklı tanınması ve geliştirilmesidir. Bu merkez 1970’li yılların sonunda ve 1980’li yılların başında değişik politika seçenekleri oluşturmuştur. 1974 eğitim alanındaki işbirliğine dair Eğitim Bakanları Kararı (20 Ağustos 1974) AB’de eğitim konusunda en önemli kilometre taşlarından biridir. Karar, Avrupa eğitim işbirliğinin üç temel prensibe dayanması gerektiğini belirtmiştir (Ertl, 2003, s.29).

- 1- AT'deki sosyal ve ekonomik politikalar aşamalı olarak uyumlu hale getirilmeli,
- 2- Eğitim sadece ekonomik hayatın bir parçası olarak düşünülmemelidir,
- 3- Her ülkenin gelenekleri gözönünde bulundurulmalı ve harmonizasyon tek başına bir hedef olmamalıdır.

Yedi alanda ortak eylem işaret edilmiştir (Ertl, 2003, s.29).

- 1- Daha iyi kültürel ve mesleki eğitim,
- 2- Avrupadaki eğitim sistemlerinde şeffaflığın oluşturulması,
- 3- Dokümantasyon ve istatistiklerin toplanması,
- 4- Yüksek eğitim kurumları arasında daha fazla işbirliği,
- 5- Diplomaların karşılıklı tanınması,
- 6- Daha iyi dil öğrenimi için öğretmen, öğrenci ve araştırmacıların dolaşımının geliştirilmesi,
- 7- Eğitimin bütün türlerine tam ulaşımın sağlanması için eşit fırsatların oluşturulmasıdır.

3.2.2.3. Genişleme Aşaması (1976 -1992)

3.2.2.3.1. Programların Geliştirilmesi ve Mesleki Eğitim ve Eğitimde

Avrupa Boyutu Konsepti

1976 yılında Daimi Eğitim Komitesi kurulmuş ve eğitim alanındaki Topluluk Eylem Programları başlatılmıştır. Eylem Programı'nın içeriği, 1974 Bakanlar Kararının içeriğine çok benzerdir, ancak daha çok detay içermektedir. Bu Eylem Programı ile AT'deki eğitim sistemleri arasındaki bağların geliştirilmesi amaçlanmıştır. 1976 Eylem Programı, Komisyon'a eğitim uzmanlarının değişimi ve

okullarda çalışma hayatına geçişlerin daha kolaylaştırılması yollarının araştırılması konularında yetki vermiştir. Bu eylem planını önemli kılan sadece bu özellikler değil, aynı zamanda hukuki düzenlemeler de ilk kez eğitim politikası konusunda Bakanlar Konseyince bir karar alınmasıdır. Bu eylem programı eğitim alanında birçok diğer proje ve girişimlere kapı açmıştır (Philips, 2003, s.27).

Bütün bunlara rağmen eğitim alanındaki çalışmalar 1980 yılına kadar Birliğin tam açık yetkisinde değil, örtük bir yetkide yürütülmüştür. Roma Anlaşmasının 128. maddesinin açık olmayan hükümleri nedeniyle, eğitim alanındaki çalışmaların hukuki zemini Avrupa Adalet Divanı'nın bu maddeye ilişkin yorumlarını içeren kararlar dahilinde oluşmuştur. Bu kararlarda Topluluğun, üye devletleri bağlayıcı düzenlemeler kabul etme yetkisi olduğu belirtilmiş ve mesleki eğitim yüksek eğitimin bir parçası olarak yorumlanmıştır. Topluluk, bu kararlara dayanarak eylemlerinin sayısını oldukça artırmıştır (Ertl, 2003, s.21-22). 1980'li yılların başından itibaren Adalet Divanı'nın kararları Konsey ve Komisyon'u eğitim alanında yeni projeler ve programlar geliştirilmesi yönünde cesaretlendirmiştir. 1980'li yıllarda görülen işsizliğin geçici problem olmadığına anlaşılmaması ve bilgi teknolojileri alanındaki hızlı gelişmeler yeni programların geliştirilmesini de hızlandırmıştır. Bu programların öncüsü olan Commet 1986 yılında oluşturulmuştur. Bütçesi 206.6 milyon ECU olan bu eylem programı üniversiteler ve araştırma kurumları arasındaki işbirliğini kolaylaştırmıştır. Diğer taraftan, yüksek eğitim alanında Erasmus programına temel oluşturan program 1987 yılında başlatılmıştır. Bu dönemde mesleki eğitim alanında birçok program geliştirilmiştir. Bunlardan en önemlisi 1988 yılında başlayan Petra'dır. Bu program üye devletlerde birçok kişiye zorunlu eğitim sonrası en az bir yıl mesleki eğitime katılma fırsatı sağlamıştır. Petra programının hukuksal geçerliliği birçok üye devlet özellikle Almanya ve İngiltere tarafından Komisyona üye devletlerin üstünde yetki verildiği gerekçesiyle tartışma konusu yapılmıştır. Ancak, bu tartışmada Avrupa Adalet Divanı birkez daha Komisyon lehine karar vermiştir. Divan kararında, Komisyona mesleki eğitim alanında Petra vb. programlar oluşturulması konusunda yetki verilmiştir (Sellin, 1991, s.67).

1980’li yılların ortalarında Topluluk genelinde beş yeni program başlatılmıştır. Bu programlar dahilinde karşılıklı olarak mesleki niteliklerin ve yeterliliklerin tanınmasına alt yapı oluşturulmuştur. Sistemin çalışmasını teminen CEDEFOP çalışmalar başlatmış ve iki yüzden fazla meslek kayda geçirilmiştir. Bu girişimler sonucunda SEDOC ortaya çıkmıştır. Bu kayıtlar, mesleklerin profillerini ve diploma verilmesi için gereken mesleki özellikleri içermektedir. 1993 yılında AB, iki yüz dokuz meslek üzerinde anlaşmıştır. Meslek profillerinin tanımları ve karşılaştırma tabloları AB Resmi Gazetesi’nde yayınlanmıştır (Ertl, 2003, s.22).

Genel eğitim alanında, “Eğitimde Avrupa Boyutu Bağlamı” genişçe tartışılmıştır. Bu konsept Avrupa bütünleşmesi bağlamında ele alınmıştır ve ilk olarak 1973 Janne Raporu’nda ortaya çıkmış olmasına rağmen, Avrupa Boyutu özellikle belirtilmemiştir. Bu kavram esas itibarıyla 24 Mayıs 1988 tarihli 88/C177/02 sayılı Bakanlar Konseyi kararında ortaya çıkmıştır. Bu Konseptin temel amacı, genç insanlar arasında Avrupa kimliğinin geliştirilmesi ve Topluluğun sosyal ve ekonomik gelişmesinde yer alması için hazırlanmıştır. Bu konsept yerini Maastricht Anlaşması’nda da bulmuş (m. 126) ve 1993 Yeşil Kitap (Green Paper) de daha da geliştirilmiştir (Ertl, 2003, s.22).

1986 yılında Tek Avrupa Senedi ile üzerinde anlaşılan ve 1 Ocak 1993’te yürürlüğe giren Tek Avrupa Pazarı’na hazırlık olarak yukarıda bahsedilen programlar yeniden yapılandırılmıştır. Tek Avrupa Senedi eğitime açıkça atıfta bulunmamaktadır, ancak bu dönemde üye devletler arasında zamanın eğitim konusuna eğilme zamanı olduğu konusunda kesin bir görüş birliğine varılmıştır. Yine bu dönemde AB kurumları ve Avrupalı eğitimciler Tek Avrupa Senedi’nin eğitim konusundaki sonuçları üzerinde genişçe tartışmışlardır. Bu tartışmalarda AB’de eğitim politikaları konusunda ilginin artmasının dört sebebi ortaya çıkmıştır (Brock ve Tulasiewicz, 2000, s.54):

Birincisi, ekonomik olarak rekabetçi olmanın temel ögesinin, niteliklerin ve yeteneklerin optimum kullanılması olarak görülmesi,

İkincisi, işgücü dolaşımının ülkeler arası özellikler gerektirmesi,

Üçüncüsü, Tek Avrupa Pazarı'nın ekonomik olarak sahanın düzeltilmesini gerektirmesi yani, tüm Birlik genelinde işgücünde homojenliğin sağlanması,

Dördüncüsü ise, doğabilecek sosyal gerginliklerin azaltılması için bazı önlemlerin alınması gereğidir.

Avrupa Tek Pazarı bağlantılı bu gelişmeler sayıları artan Topluluk eylem ve programlarına zemin hazırlarken Komisyon'a da önceki yetkilerinin ötesinde yetki kullandığı politikalar geliştirme olanağı sağlamıştır. Bahsedilen dört topluluk programı yeniden düzenlenmiş ve süreleri 1993 yılına kadar uzatılmıştır. Erasmus II, Commet II 1990'da başlamış. Petra 1991'de yeniden düzenlenmiştir. Sürekli mesleki eğitimi geliştirmek için 1990'da Force Programı başlatılmıştır. Bu yenilenen programlar (Erasmus, Commet, Petra, Force) işgücü dolaşımını ve Birlik seviyesinde rekabet gücünün artırılması ve Avrupa vatandaşlığı oluşturulması için uygulanmaya başlanmışlardır (Brock ve Tulasiewicz, 2000, s.55).

AB'nin yüksek eğitim alanındaki programlarının genişlemesi Ekim 1989'da Doğu Bloku'nun yıkılması ile hızlanmıştır. Topluluk Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile işbirliğini desteklemek için yeni programlar başlatmıştır. Tempus bunlardan birisi olup 1990 yılından beri iki kez yenilenmiştir (Tempus II 1994-2000, Tempus III 2000-2006). Tempus aşamalı olarak eski Sovyet ülkeleri, Güneydoğu Avrupa, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerini kapsayacak şekilde 28 ülkeye genişletilmiştir (Ertl, 2003, s.23).

1990'lı yılların başlarına kadar eğitim alanında birçok program oluşturulmuş, bu programlar sayesinde üye devletlerdeki işçilerin çalışma koşulları ve yaşam koşullarının birbirine yaklaştırılması amacı da güdülmüştür. Bu amaca yönelik olarak 1989 tarihli hukuki olarak bağlayıcı olmayan "Social Chapter"'in 15. maddesinde her işçinin mesleki eğitime erişebilmesi ve bundan ömür boyu yararlandırılması öngörülmüştür (Ertl, 2003, s.25).

3.2.2.4. Güçlendirme Aşaması (1992-)

3.2.2.4.1. Maastricht Anlaşması

Eğitim alanında, Maastricht Anlaşması sonrasında birçok önemli gelişme ortaya çıkmıştır. Birliğin, eğitim alanında yetki ve sorumluluklarının artırıldığı 1970 ve 1980’li yıllarda Topluluk hukukunda açık olmayan hukuki zemin daha açık hale gelmiştir. Roma Anlaşması’nda yer alan ifadelerin açık olmaması sebebiyle, Komisyon’un teklifleri 1957-1992 yılları arasında daima ülkelerce bağımsızlıklarına müdahale olarak alınmış ve karşı çıkmıştır. Böylece AB Anlaşması’nda mesleki eğitim ve eğitim konusu 126. ve 127. maddelerde açıkça ele alınmıştır. Her iki maddede Anlaşma’nın “Eğitim, Mesleki Eğitim ve Gençlik” başlıklı bölümünde yer almıştır. Bu Anlaşma’ya göre, genel eğitim alanında Birliğin rolü üye devletler arasında işbirliğini teşvik ve destek ile sınırlıdır. Buna karşın Birliğin mesleki eğitim alanındaki yetkisi daha fazladır. Bu anlamda Maastricht Anlaşması mesleki eğitim alanında 1957 Roma Anlaşması ve 1986 Tek Avrupa Senedi’nde yer alan yetkilerin genişletilmesi olarak görülebilir (Ertl, 2003, s.26).

Maastricht Anlaşması’nda genel eğitim ile mesleki eğitim arasındaki sınırları iki ayrı maddede ele alınarak belirginleştirilmiştir. Anlaşmanın,

126. maddesi:

1- Topluluk, biryandan eğitim materyallerinin içeriği ve eğitim sisteminin örgütlenmesi ve kültürel ve dilsel çeşitlilik alanında üye devletlerin sorumluluğuna tamamen saygı duyarken, diğer yandan da gerekli hallerde, onların eylemlerini desteklemek ve tamamlamak yoluyla, üye devletler arasında işbirliğini teşvik etmek suretiyle eğitim kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunur.

2- Topluluk eylemleri şu amaçlara yönelmelidir:

- Özellikle üye devletlerin dillerinin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması yoluyla eğitimde Avrupa Boyutu oluşturmak,

- Diplomaların ve eğitim sürelerinin akademik denkliğini tanımak suretiyle öğretmen ve öğrenci hareketliliğini teşvik etmek,

- Eğitim kurumları arasında işbirliğini desteklemek,

- Üye devletlerin eğitim sistemlerinde ortak konulara dair bilgi ve tecrübe paylaşımını geliştirmek,

- Gençlerin ve eğitimcilerin değişiminin geliştirilmesini desteklemek,

- Uzaktan eğitimin geliştirilmesini desteklemek

3- Topluluk ve üye devletler üçüncü ülkelerle ve başta Avrupa Konseyi olmak üzere eğitim alanındaki uluslararası uzman kuruluşlarla işbirliğini geliştirecektir.

4- Bu madde ile belirlenen amaçlara ulaşılmasına katkıda bulunmak üzere Konsey;

- 251'nci madde ile tanımlanan ortak karar usulu çerçevesinde, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'nin görüşünü aldıktan sonra, üye devletlerin kanun ve yönetmeliklerinin uyumlaştırılması hariç olmak üzere, teşvik önlemleri alır.

- Komisyondan gelen bir teklif üzerine, nitelikli çoğunlukla karar almak suretiyle, tavsiye kararları alır.

127. maddesi:

1. Topluluk, biryandan mesleki eğitimin içeriği ve örgütlenişi konusunda üye devletlerin sorumluluğuna tamamen saygı duyarken, diğer yandan da onların eylemlerini destekleyen ve tamamlayan bir mesleki eğitim politikasını uygular.

2. Topluluk eylemleri aşağıdaki amaçlara hizmet eder:

- Özellikle mesleki eğitim ve sürekli eğitim yoluyla endüstriyel değişimi uyumu kolaylaştırmak,

- Mesleki entegrasyonu ve emek piyasalarına yeniden entegrasyonu kolaylaştırmak amacıyla başlangıçtaki mesleki eğitime ve mesleki eğitimin devamını geliştirmek,
- Mesleki eğitime girişi kolaylaştırmak ve başta gençler olmak üzere öğrencilerin ve eğitimcilerin hareketliliğini teşvik etmek,
- Eğitim ve öğretim kuruluşları ve firmaları arasında öğrenim konusunda işbirliğini teşvik etmek
- Üye devletlerin öğretim sistemlerinde ortak olan konulara ilişkin bilgi ve tecrübe alışverişini geliştirmek.

3. Topluluk ve üye devletler, mesleki eğitim alanında üçüncü ülkelerle ve konusunda uzman uluslararası kuruluşlarla işbirliğini geliştirir.

4. Konsey, 251. madde ile tanımlanan ortak karar usulu çerçevesinde, Ekonomik ve Sosyal Komite ile Bölgeler Komitesi'nin görüşünü aldıktan sonra, üye devletlerin kanun ve yönetmeliklerinin uyumlaştırılması hariç olmak üzere, bu maddede belirtilen hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmak üzere gerekli önlemleri alır.

Hükümlerini içermektedir.

Maastricht Anlaşması'nın 127.maddesi, Birliği, amaçları gerçekleştirmek için gerekli olan önlemleri almaya yetkili kılmıştır. Bu gerekli önlemler ibaresi hukuki olarak bağlayıcı kararlar almaya yeterli bir yetki olarak yorumlanmıştır.127. madde Konsey'in işleyişi ile ilgili maddeye atıfta bulunmaktadır ve bu maddeden çıkan anlam mesleki eğitim konusunda basit çoğunluk oyu yerine nitelikli çoğunluk oyuyla karar alınmasıdır. Ayrıca buna göre, Avrupa Parlamentosu karar almada daha aktif role sahiptir. Maastricht Anlaşması'ndan önce Roma Anlaşması'nın 128. maddesinin Konseyin karar alması için yeterli hukuki yetkiye sahip olup olmadığı tartışılmıştır (Cram, 1997, s.34). Maastricht Anlaşması'nda genel eğitim ve mesleki eğitim 126. ve 127. maddelerde ayrı ayrı ele alınmış olmasına karşın son derece dikkatli formülize edilmiştir. Bu maddelerde Birliğin üye devletlerin eğitim

sistemlerinin organizasyonu ve öğretim içeriklerine saygı gösterilmesi açıkça öngörülmüştür. Bu Birliğin ülkelerin kültürel otonomilerine sahip olmalarına ve bunu eğitimde uygulamalarını kabul etmesi anlamındadır (Barnard, 1995, s.25).

İkincilik Prensibi (Principle of Subsidiarity)'ne göre, Birliğin yetkisi anlaşmalarda açıkça belirtilen eylemler ile üye devletlerin bağımsız olarak yeterince ulaşamadıkları hedefleri desteklemek amaçlı eylemleri kapsar (Delgado, 1997, s.28).

Kültürel otonomi (madde 128), üye devletlerin ulusal ve bölgesel farklılıklarına saygı duyarak bütün üye devletlerin kültürlerinin gelişmesine katkıda bulunmaktır (Delgado, 1997, s.28).

Madde 126 ve 127'nin yeni birşey getirmediği, sadece 1970 ve 80'li yıllarda Komisyon tarafından üstlenilen görevleri teyit ettiğini, bu durumun da eğitim ve mesleki eğitimde bir Avrupa çerçevesi oluşturma fırsatını yok ettiğini ve bu maddede yer alan, harmonizasyonun tamamen rededilmesi hükmü daha geniş ilerlemeyi engellediği ileri sürülmüştür. Özellikle Almanya ve İngiltere Birliğin eğitim alanındaki yetkilerinin genişlemesine karşı çıkmışlardır (Ertl, 2003, s.27).

AB Komisyonu'nun 1993'te yayımladığı "Büyüme, İstihdam ve Rekabet Gücüne" ilişkin Beyaz Kitap (White Paper)'ta 21'nci yüzyıla girilirken göğüslenmesi gereken sorunlar ve izlenecek yollar özetlenerek, eğitim ve öğretimin ekonomik büyümeyi istihdama dönüştürme gereği olduğu vurgulanmıştır. AB Komisyonu sözkonusu hedefe erişilmesinde daha fazla katkıda bulunabilmek için eğitim alanındaki programlarını yeniden düzenlemiştir. Socrates ve Leonardo Da Vinci her ikisi de madde 126 ve 127'ye dayanarak 1995'te başlatılmıştır. Socrates Konsey ve Parlamento kararı ile beş yıllık periyodu kapsayacak şekilde kurulmuştur (1995-1999). 1998'de Konsey ve Parlamento kararı ile Programa Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ile Kıbrıs dahil edilmiş, bütçesi 850 milyon ECU'dan 920 milyon ECU'ye çıkarılmıştır. Bu program 1995'ten önce tesis edilen Erasmus, Lingua, Arion ve Comenius Programlarını içine almıştır. Leonardo Da Vinci 620 milyon ECO'lu bütçe ile 5 yıllık süreyi kapsayacak şekilde kurulmuştur. Bu programda içine Petra, Force, Eurotecnet Programlarını tamamen, Lingua, İris ve Commet Programlarının bazı

kısımlarını içine almıştır. Her iki program da aynı yapı ve konuları içine alacak şekilde 2000-2006 yılları arasına uzatılmıştır (Ryba, 2000, s.255).

Socrates II iki yeni alt program da içermektedir (Gruntvig ve Minerva). Leonardo II daha basit hale getirilmiş çok amaç yerine daha çok Avrupa boyutunun geliştirilmesi hedeflenmiştir. İkinci dönemde Socrates için 1850 milyon Euro, Leonardo için 1150 milyon Euro bütçe verilmiştir. Bütün bu programlar Birliğin genç işsizliğine karşı önlemlerinin önemli bir parçasıdır (Field, 1998, s.39).

Bu programların öne çıkan amacı, eğitim ve mesleki eğitimde Avrupa boyutudur. Bu anlamda programlar Maastricht Anlaşması'nda vurgulanan Avrupa boyutunu takip etmektedir. Ancak Anlaşma'da Avrupa boyutu kavramı açıkça tanımlanmamıştır. Bu eksiklik bu kavramın üye devletlerin eğitim uygulamalarını etkilemede başarısız olmasına yol açmıştır (Ryba, 2000, s.38).

1993 Avrupa Konseyi'nin "Eğitimin Avrupa Boyutu" konusundaki Yeşil Kitap (Green Paper)'ta eğitimin kalitesinin artırılması ve gençlerin topluma ve iş hayatına adapte edilmesi üzerinde durulurken, Avrupa Vatandaşlığı kavramı vurgulanmaktadır. Ancak bunları başarıma araçları olarak tavsiye edilen hususlar (dil öğrenme, ülkelerarası projeler vs.) çok açık değildir. Diğer taraftan İkincilik Prensipleri (the principle of subsidiarity) bunu zorlaştırmaktadır (Ryba, 2000, s.38).

Maastricht Antlaşması'nın 126-127. maddelerinin eğitim ve öğretim alanında Avrupa Birliği'ne son sözü verip vermediği geniş bir tartışma konusudur. Diğer bir konu olan Birliğin eğitim alanında daha fazla yetki üstlenip üstlenmemesi de daha da tartışmalı bir konudur (Ertl, 2003, s.27). Amsterdam Anlaşması'nda ise, Birliğe daha fazla yetkinin tanınmamış olması üye devletlerin eğitimi kendi kontrollerinde tutma isteklerinin kesin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir.

AB'de genel olarak sosyal politikalar özel olarak da eğitim politikaları ekonomik amaçlara ulaşmada birer araç olarak görülmektedir. Bu gerçek Maastricht Antlaşması ile de değişmemiştir. Avrupa Birliği'ndeki malların, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşım amacı, aynı zamanda işgücünün de serbest dolaşımını gerektirmektedir. Bu durumda mesleki niteliklerin uyumu daha da önemli hale

gelmiştir. Dahası eğitim standartlarının kurulması, AB genelinde ulusal özelliklerin tanınması ve Avrupa standartlarının oluşturulması, karşılıklı mesleki sertifikaların tanınması ve sınıflandırılması için önemlidir (Ertl, 2003, s.30-31).

AB'nin girişimlerinin bir yansıması olarak ulusal düzeydeki reformlar da Birliğin belirlediği sınıflamayı yakalama eğilimindedir. Ulusal düzeydeki bu düzenlemeler ile bu konudaki yakınlaşma artacaktır.

Maastricht Anlaşması'nda ulusal eğitim sistemlerinin harmanizasyonu yer almamasına karşın Konsey, Birlik içinde mesleki ve genel eğitim alanında daha da yakınlaşmayı talep etmiştir. Ancak üye devletler bu alandaki otonomilerini bırakmak istememektedirler. Hemen hemen bütün üye ülkelerce Komisyo'nun eğitim alanında düzenleme yapma yetkisi reddedilmiştir. Özellikle Danimarka, Almanya ve Birleşik Krallık İkincilik Kuralı'nı öne sürerek şiddetle karşı çıkmışlardır (Ertl, 2003, s.28).

Bir yandan Birlik genelinde programların oluşturulup uygulandığı bir yandan da yetki tartışmalarının devam ettiği eğitim konusunda önemli gelişmeler 1990'lı yılların ikinci yarısında ortaya çıkmıştır. 1998 yılında Almanya, Fransa, İngiltere ve İtalya Eğitim Bakanları'nın imzasıyla yayınlanan Sorbon Bildirisi eğitim alanında yeni bir sürecin başlangıcı olmuştur. Bu bildiride, Avrupa bilgi temelini oluşturmanın önemi belirtilerek, sürekli mesleki eğitime, hareketliliğin ve dolaşımın önemine, diploma ve özelliklerin karşılıklı tanınmasının, iki aşamalı yüksek eğitim ve kredi transfer sisteminin kurulmasının önemine vurgu yapılmıştır. Bu bildiri sonrasında gelen ve 29 Avrupa ülkesinin Milli Eğitim Bakanı tarafından, 2010 yılına kadar uyumlu ve işbirliği içerisinde Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı (EHEA) oluşturulmasına yönelik imzalanan 1999 Bologna Deklarasyonu bu yeni sürecin en önemli dönüm noktasıdır (Ertl, 2003, s.29).

3.2.3. Bologna Süreci: Yüksek Öğrenim Hedefleri

Farklı Avrupa yüksek öğretim sistemlerinin bir Avrupa Yüksek Öğretim Alanı oluşturması ve dünya çapında saygın, tercih edilen ve rekabet gücü yüksek Avrupa Yüksek Öğretim Sistemi kurmaya yönelik olarak uyumun sağlanması

sürecidir (http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html, 2006)

1999 yılında, 29 Avrupa ülkesinin milli eğitim bakanı, 2010 yılına kadar uyumlu ve işbirliği içerisinde Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı (EHEA) oluşturmayı amaçlayan Bologna Deklarasyonu’nu imzalamıştır. Katılımcı ülke sayısı 2006 yılı itibarıyla 40’a ulaşmıştır.

Bologna Süreci’nin vizyonu; (Nyborg, 2005, s.36)

- 2010 yılına kadar geniş katımlı Avrupa Yüksek Öğretim Alanı’nın oluşturulması,

- Öğrenci ve öğretim üyelerinin serbestçe hareket edebildikleri ve öğrenimlerinin karşılıklı tanındığı bir alanın oluşturulması,

- Yüksek kaliteli, zengin gelenek ve kültür temeline dayalı bir Avrupa Yüksek Öğretim Alanı’nın küresel yapıda yerini alması olarak tanımlanmıştır.

- Avrupa Birliği üniversiteleri, bilim ve teknoloji alanında, lisans ve lisansüstü düzeyde oldukça fazla mezun vermelerine rağmen kariyer olarak araştırma alanlarını seçen insan gücünün Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya’dan düşük olması (Avrupa 1000’de 5.5, Amerika Birleşik Devletleri 1000’de 9.0, Japonya 1000’de 9.7) ve Avrupa Birliği ülkelerinin 2010 yılına kadar 700.000 araştırmacıya gereksinim duyması.

- Avrupa’dan Kuzey Amerika ülkelerine “beyin göçünün” yüksek olması;

- Üniversite-Sanayi işbirliğinin yetersizliği, reformların gerçekleşmesi, “Bilgi Avrupası’nın” yaratılması, uluslararası düzeyde rekabetin artırılması ve ekonomik refahın sağlanmasında önemli sorunlar olarak gözlenmiş, bu sorunların aşılmasında, Bologna Süreci içinde, Bologna-Prague reformlarının geliştirilmesine gereksinim duyulmuştur. Bu amaçla, Avrupa Konseyi, Mart 2000’de Lizbon’da büyüme ve ekonomik refah için bilginin önemli bir meta olduğu ve Mart 2002’de Barselona’da, Avrupa öğretim ve eğitim sisteminin dünya kalitesinde referans olması gerektiği ve

Avrupa Birliğine Üye ülkelerin 2010 yılına gayri safi milli hasıllarının %3'nü araştırma ve geliştirme faaliyetlerine ayırmak zorunda oldukları açıklanmıştır.

Bologna Süreci, temel olarak Avrupa Birliğinden ayrı olarak kurulmuş bir süreçtir. Ancak üye ülkelerin çoğunluğunun AB üyesi olması ve AB Komisyonuna karar alma sürecinde özel bir statü verilmiş olması nedeniyle AB'nin bu süreçteki etkisi büyüktür. Ayrıca Komisyon'un süreç çerçevesindeki programların en büyük parasal sponsoru olması bu etkiyi daha da artırmaktadır (<http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>, 2006).

Bologna sürecinin karar alma ve yönetim organları Bologna İzleme Grubu (Bologno Follow Up Group) (BFUG) ve Bologna Yönetimi (Bologna Board)'dir. Bu organlara tüm üye devletler katılmaktadır. Bu organlarda başkanlık görevini AB dönem başkanı ülke, başkan yardımcılığı görevini ise bir sonraki toplantının yapılacağı ülke üstlenmektedir. Bologna Board'da ayrıca 3 ülke daha görev almaktadır (http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html, 2006).

Bologna Süreci'nin temel amaçları aşağıdaki gibidir:

(http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html, 2006)

- Kolay anlaşılabilir ve karşılaştırılabilir dereceler sisteminin uyarlanması

Kolay anlaşılır ve karşılaştırılabilir derece sisteminin uygulanması ile Avrupa Yüksek Eğitim Alanı'nda eğitim yapan kurumlardan alınan derslerin ve özelliklerin diğer eğitim kurumlarınca kolaylıkla karşılaştırılabilmesi, tanınması bu sayede de hareketliliğin artırılması hedeflenmektedir. Diğer taraftan geniş bir alanda tanınması nedeniyle Avrupa Yüksek Eğitim Alanı'nın çekiciliğini artıracığı beklenmektedir.

- İki temel aşama üzerine kurulu bir sistemin uyarlanması (lisans/lisansüstü)

Bologna süreci iki temel aşamadan oluşan bir sistemin kabulünü gerektirmektedir. Bu aşamalardan lisans aşamasının en az 3 yıl olması gerektiği

belirtilirken, ikinci aşama olan lisansüstü için süre belirtilmemiştir. Bu konuda ülkelerden kendi çerçevelerini belirlemeleri istenmiştir.

- Kredi sisteminin kurulması (ECTS gibi)

Bologna sürecinin daha başında akademik hareketliliğin önündeki engellerin kaldırılması ve okul sürelerinin ve özelliklerin karşılıklı tanınmasını kolaylaştırmak için Avrupa Kredi Sistemi kurulmuştur. 2003 yılında kabul edilen Avrupa Transfer Kredi Sistemi (ECTS) ise, Sokrates-Erasmus programı çerçevesindeki değişim programlarının kolaylaştırılması için Avrupa Komisyon'u tarafından tanıtılmış ve Bologna Süreci ülkelerince kabul edilmiştir.

- Engellerin üstesinden gelerek özgür hareketin etkili uygulanması için hareketliliğin desteklenmesi

Hareketliliğin artırılması için engellerin kaldırılması Bologna Sürecinin en başında yer alan ve en çok önem verilen amacıdır. Bu bağlamda kredi sistemlerinin geliştirilmesi, diploma eki ve özelliklerin karşılıklı tanınması çalışmalarına hız verilmiştir.

- Kalite güvencesinde Avrupa işbirliğinin tanıtımı

Kalite güvencesi Avrupa Yüksek Eğitiminin uluslararası alanda rekabet edebilirliği ve tanınmasının geliştirilmesi amacı açısından çok önemlidir. Bu bağlamda karşılıklı tanınma ve hareketliliğin artırılmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir. Berlin'de yapılan toplantıda üye devletler Avrupa Yüksek Eğitim Kalite Güvencesi Ağına yetki vermişlerdir. 2004 yılında tavsiyeleri içeren bir metin yayımlanmıştır.

- Yüksek öğrenimde gerekli Avrupa boyutlarının desteklenmesi

Bologna sürecinin başından itibaren yüksek eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi desteklenmiştir. Bu amaçla müfredat geliştirilmesi, kurumlararası işbirlikleri, değişim programları, ortak çalışmalar teşvik edilmiştir.

- Yaşam boyu öğrenim

Hayat boyu öğrenim Avrupa Yüksek Eğitim Alanı'nın en önemli öğelerinden birisidir. Bunun Avrupadaki bütün eğitim hedeflerini etkilediği ifade edilmiştir.

- Yüksek öğrenim kurumları ve öğrencileri aktif olarak Bologna Süreci'ne katmak.

Bu sürece tüm eğitim kurumlarının ve öğrencilerin aktif olarak katılması hedeflenmektedir. Bu bağlamda şemsiye kurumlar oluşturulmuştur. Avrupa Üniversite Birliği, Avrupa Öğrenci Birliği bu süreçte üyelerini temsil etmektedir.

- Avrupa Yüksek Öğrenim Alanı'nın çekiciliğini artırmak

Global düzeyde Avrupa Yüksek Eğitim Sisteminin rekabet gücünün artırılması Bologna sürecinin temel amaçlarından biridir. Bu amaçla açık ve güvenilir, yüksek kaliteli bir Avrupa Yüksek Eğitim Alanının oluşturulması, böylece Avrupa Yüksek Eğitim Alanı'nın çekiciliğinin artırılması hedeflenmektedir.

Bologna Süreci iki yılda bir "Trends Raporlarıyla" gelişmelerin ülkeler seviyesinde ve Avrupa genelinde izlenmesini öngörmektedir. Bu amaçla 1999'da ki Bologna toplantısından sonra 2001'de Salamanca'da ve Prague'da ayrı ayrı iki toplantı yapılmıştır. 2003 Bologna Süreci toplantıları ise Graz ve Berlin'de gerçekleştirilmiştir. 2005 yılında ise süreç ile ilgili toplantı Bergen'de yapılmıştır.

3.2.4. Lizbon Süreci : 2010 Hedefleri

23-24 Mart 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen Lizbon Zirvesi'nde AB'nin, istihdamı güçlendirmeyi ve bilgi üzerine kurulu bir ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumu gerçekleştirmeye yönelik yeni stratejisi (Lizbon Stratejisi) tanımlanmıştır. Lizbon Stratejisi ile Birliğin bilgiye dayalı, rekabet edebilir, gelişmiş bir işgücüne ve sürdürülebilir kalkınmaya dayanan bir ekonomiye sahip olması, yenilikçi faaliyetlerin güçlendirilmesi, sosyal güvenlik ve eğitim sistemlerinin modernleştirilmesi amaçlanmaktadır. Strateji kapsamında, üye ülkelerin istihdam,

eğitim ve bilgi teknolojileri alanlarında 10 yıllık bir sürede ulaşmaları gereken hedefler belirlenmiştir(http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html, 2006).

Eğitim Öğretim Hedefi- 1

- Bu iddialı hedefi gerçekleştirmek için ekonominin radikal dönüşümünün yanısıra, sosyal refah ve eğitim sistemlerinin de modernleştirilmesi gereklidir.
- 2010 yılı itibariyle Avrupa, eğitim sistemi ve eğitim kalitesi ile dünyanın lideri olmalıdır.
- Bu hedef Avrupa genelinde eğitim sisteminin kökten reformunu gerektirmektedir.
- Her ülkedeki ulusal durum ve kültürle uyumlu olmak kaydıyla, Avrupa genelinde ortak deneyimlerin paylaşılması, ortak hedeflere yönelik işbirliği yapılması ve birbirinin deneyiminden faydalanılması suretiyle gerçekleştirilecektir.

Eğitim Öğretim Hedefi- 2

- Eğitimde farklılıkların korunarak ortak hedeflerin benimsenmesi,
- Açıklık,
- Karşılıklı güven ve tanıma,
- Birbirinin deneyimlerinden yararlanma.

Avrupa Konseyi, Öğretim Konseyi'nden, bir yandan ulusal farklılıklara saygı duyarken ortak endişelere odaklanarak öğretim sistemlerinin somut hedeflerini genel olarak değerlendirerek kapsamlı bir rapor sunmasını istemiştir. Öğretim ve eğitim sistemlerinin geleceğe yönelik somut hedefleri hakkındaki rapor Stockholm Avrupa Konseyine Mart 2001'de sunulmuştur. Bu rapor aşağıdaki, kararlaştırılmış 3 stratejik hedefi ortaya koymakta olup, bu hedefleri 13 ilişkili hedefe ayırmaktadır (Policies, http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf, 2006).

Stratejik Hedef 1 :AB’de öğretim ve eğitim sistemlerinin kalitesi ve etkinliğini iyileştirme

Hedef 1.1: Öğretmenler ve eğitimcilerin öğretim ve eğitimini iyileştirme

Hedef 1.2: Bilgi toplumu için yetenekleri geliştirme

Hedef 1.3: Herkesin bilişim teknolojilerine erişimini sağlama

Hedef 1.4: Bilimsel ve teknik tahsillere katılanları artırma

Hedef 1.5: Kaynaklardan azami yararlanma

Stratejik Hedef 2: Herkesin öğretim ve eğitim sistemlerine erişimini kolaylaştırma

Hedef 2.1:Açık öğrenim ortamı

Hedef 2.2:Öğrenimi daha cazip hale getirme

Hedef 2.3: Aktif vatandaşlığı, eşit fırsatları ve sosyal bütünleşmeyi destekleme

Stratejik Hedef 3: Öğretim ve eğitim sistemlerini daha geniş dünyaya açma

Hedef 3.1:İş yaşamıyla, araştırmayla ve genel olarak toplum ile bağlantıları güçlendirme

Hedef 3.2:Girişim ruhunu geliştirme

Hedef 3.3:Yabancı dil öğrenimini iyileştirme

Hedef 3.4:Dolaşımı ve değişimi artırma

Hedef 3.5:Avrupa işbirliğini güçlendirme

Lizbon sürecinde yer alan hedeflere ulaşılması için kullanılan en önemli araçlar AB eğitim programlarıdır. Bu programlar dahilinde yürülen çalışmalar çok sayıda alt programları ve eylemleri içermektedir.

3.3. TÜRKİYE’NİN ADAYLIK STATÜSÜ KAZANDIĞI 1999 YILINDAN GÜNÜMÜZE AB İLE GELİŞTİRDİĞİ EĞİTİM PROGRAMLARI VE PROJELER

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

3.3.1. AB Eğitim Programları

1951’deki Avrupa Kömür Çelik Ticareti Antlaşması’ndan başlayarak ve daha sonra da 1957’deki Roma Antlaşması ve 1992’deki Maastricht Antlaşması’nda (madde126 ve 127), eğitim konusu AB’nin önemli gündem maddeleri arasında yer almıştır. AB Komisyonu tarafından 21. Yüzyılda göğüslenmesi gereken sorunlar ve izlenecek yollar özetlenerek, eğitim ve öğretimin ekonomik büyümeyi istihdama dönüştürme gereği olduğu vurgulanmıştır. AB Komisyonu söz konusu hedefe erişilmesinde daha fazla katkıda bulunabilmek için eğitim alanında programlar düzenlemiştir (Moroğlu, 2002, s.74). AB Programları, AB’nin politika öncelikleri doğrultusunda belirli bir alanda kurumlar arası işbirliği ve ortaklık alanlarının geliştirilmesini, böylece çeşitli düzeylerde en geniş anlamda Avrupa bütünleşmesinin yaşama geçirilmesini amaçlayan özelleşmiş finansal araçlardır (AB Bülteni, 2005, s.13-14). Amsterdam Antlaşması’nın 149. (Maastricht Antlaşması md. 126) ve 150. (Maastricht Antlaşması md. 127) maddeleri, AB’nin yürütmekte olduğu eğitim politikasının yasal dayanağını oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği ile Birlik’e aday ülkelerin eğitim ve öğretim alanındaki sistemleri farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle, farklı ülkeler ve bu ülkeler içersindeki farklı sektörler; mesleki nitelikleri, vasıfları ve ünvanları belirleyen ortak bir terminoloji oluşturmamışlardır. Diğer taraftan farklı ülkelerde edinilen tecrübeler paylaşılamamaktadır, hatta bir ülke içersinde yapılan araştırmalar ve ortaya konan yeni gelişmeler o ülke içersinde bile yeterince yaygınlaştırılamamaktadır. Bu ortak sorunların üstesinden gelmek ve ortak zekayı daha iyi kullanarak ve eğitim-öğretim alanında AB’nin oluşturulmasına yardım etmek amacıyla AB Programları yürütülmektedir (DPT 2005, s.5).

Programların ortak yönleri, insan, özelde gençlik ve eğitim boyutunu amaçlayan kurumsal işbirliğini desteklemeleri, bu bireyler üzerinde Avrupa kavramının somuta indirgenmesi ve etkilerinin uzun dönem hissedileceğinin bilinmesidir (İKV, 2004, s.42-43). Programlar proje temelli olarak işlemekte ve ortaklar arasında karşılıklı yararı gözetmektedir, bir yardım programı değildir. Bu anlayış sonucu ülke bazında yapılması gereken finansal katkıya ek olarak projeyi yürütecek kurumların da Avrupa Birliğinden ortak arayışları sırasında talep edilmeleri gerekecektir. Bu da değişim gereksinimini, açık görüşlülüğü ve temel düzeyde karşı taraf hakkında bilgi edinilmesini zorunlu kılmaktadır (AB Bülteni, 2005, s.13-14).

Her bir programın kendine has özel amaçları olmasına rağmen, hepsinin bir takım ortak özellikleri de bulunmaktadır. Tümü insan hareketliliği, pilot projelerin oluşturulması, fikir ve uygulamaların değiş tokuş edilmesini desteklemek üzere tasarlanmıştır. Programlar bütün düzeylerde nitelik için çabalayan ve yenilikleri destekleyen Avrupa düzeyinde işbirliğini teşvik etmek için düşünülmüştür. Programların Türkiye de dahil olmak üzere, AB ile ortaklık anlaşmaları olan pek çok ülkeye açık olması ve geniş sayıda aktör ve organizasyonun katılımı amaçlanmıştır. Programlar, fırsat eşitliğinin artırılması, aktif vatandaşlık fikri, çok kültürlü bir oluşumda bilgi edinme, hem eğitim hem öğretimi kapsayan hayat boyu öğrenme kavramı gibi temel değerleri güçlendirmeyi amaçlamaktadırlar (İKV, 2004, s.43).

Özetle Topluluk Programlarının genel amacı;

- Ülkeler arasındaki işbirliğini geliştirmek,
- Eğitimde kaliteyi artırmak,
- Avrupa'nın gelecekteki yöneticileri olarak gençlerin Avrupa boyutuyla yetiştirilmelerini sağlamak,
- Vatandaşların birbirlerini daha yakından tanımlarıyla farklı kültür, dil ve anlayışlar arasında etkileşimi geliştirerek dil, din, ırk ve cinsiyet ayırımı yapmadan

bir Avrupa bilinci benimsetmek ve karşılıklı olarak başarılı uygulamaları ve deneyimleri paylaşmaktır (ABEGPM, 2005, s.6).

Avrupa Birliği Eğitim Programları kendi içinde ;

- Sokrates Programı
- Leonardo da Vinci Programı
- Avrupa İçin Gençlik Programı
- Tempus olmak üzere dört programdan oluşmaktadır.

3.3.1.1. Sokrates Programı

Sokrates Programı her yaştaki ve düzeydeki eğitimi kapsayan, eğitimde Avrupa Boyutu'nu getirmeyi, katılımcı ülkeler arasındaki işbirliğini güçlendirerek eğitimin kalitesini arttırmayı amaçlayan bir programdır (Duman, 2001, s.36).

İlk dönemi beş yıl için düzenlenen (1995-1999) program, beş yılın sonunda yenilenmiş olup ikinci dönemi yedi yıl sürecektir (2000-2006). Sokrates için yasal zemin AT Antlaşması'nın 149. ve 150. maddeleri ve 26 Nisan 1990 tarihli ve 253/2000/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konseyi kararıdır (İKV, 2004, s.49).

Program bir bilgi Avrupası geliştirmek ve böylece yeni yüzyılın temel sorunlarına daha iyi karşılık vermek; yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek, herkesin eğitime, nitelik ve beceri elde etmeye erişimini teşvik etmek için oluşturulmuştur (<http://europa.eu.int/comm/education/newprogr/index.htm>, 2006).

Sokrates Programı'nın Amaçları (<http://.tubitak.gov.tr/btpd/btspd/platform/akred/bol5.html>, 2006):

- Eğitimin tüm düzeylerinde Avrupa Boyutu'nun güçlendirilmesini sağlayarak Avrupalılık ruhunun güçlendirilmesi,

- Topluluk dilleri hakkında sayı ve kalite bakımından bilginin geliştirilmesi ve vatandaşlar arasında karşılıklı anlaşma ve yakınlığın artırılması,
- Eğitimin tüm düzeylerinde üye ülke kuruluşları arasındaki işbirliğinin yoğunlaştırılması,
- Öğretmen mobilitesini teşvik ederek yeteneklerinin artırılması ve çalışmalarına Avrupa boyutunun kazandırılması,
- Öğrenci mobilitesini özendirerek, onlara çalışmalarının bir kısmını başka bir üye ülkede yapma imkanının tanınması,
- Topluluk öğrencileri arasında ilişkiler kurarak eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesi,
- Diplomaların, öğrenim sürelerinin ve diğer niteliklerin karşılıklı tanınmasını sağlayarak eğitimde Avrupa işbirliği alanının kurulması,
- Açık ve uzaktan eğitimin teşvik edilmesi,
- Bilgi ve tecrübe değişiminin güçlendirilmesi.

Sokrates Programı ayrıca, üye devletlerdeki eğitimin içeriği ve bu devletlerin eğitim sistemlerine ilişkin konulardaki sorumluluk ve kültürel ve dilsel çeşitliliklerine tamamen saygı duyarak üye devletler tarafından başlatılan girişimlere katkıda bulunmaktadır.

Program kapsamında desteklenen faaliyetler şu şekilde sıralanabilir: (DPT, 2005, s.8)

- Avrupa'da, eğitim alanında insanların ülkeler üstü (ülkeler arası) hareketliliği,
- Eğitim alanında yeniliği ve kaliteyi artırmayı hedefleyen, ülkeler üstü işbirliği ve ortaklıklara dayanan projelerin geliştirilmesi,

- Yabancı dil yeteneklerinin geliştirilmesi ve farklı kültürlerin anlaşılması,
- Eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı,
- Karşılıklı bilgi, tecrübe ve iyi uygulama örneklerinin aktarımını kolaylaştıran ülkeler üstü işbirliği ve iletişim ağları,
- Eğitim sistemleri ve politikalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi ve gözlenmesi,
- Karşılıklı bilgi değişimi ile yeniliklerin ve iyi uygulama örneklerinin yayımına yönelik faaliyetler

Sokrates Programı'nın yürütülmesini Avrupa Komisyonu üstlenmiştir. Komisyon, Avrupa düzeyinde eğitimle ilgili toplumsal ortaklara ve bağlantılı derneklere danışarak görüşlerin dikkate alınmasını ve program kapsamındaki eylemlerin yürütülmesini sağlamakla sorumludur (Duman, 2001, s.37). Komisyon ayrıca, katılımcı ülkelerle işbirliği yaparak program kapsamında desteklenen eylemler hakkında uygun bilgi, yayın ve izleme etkinliklerinin yürütülmesinden de sorumludur (DPT, 2003, s.5).

Programın yürütülmesinde katılımcı ülkelere de görev düşmektedir. Katılımcı ülkeler, programın ilgili üye ülkeler düzeyinde ulusal uygulamalarla uyum içinde, ilgili bütün tarafları içerecek şekilde verimli işletimi için gerekli önlemlerin alınmasından; program eylemlerinin ülke düzeyinde koordineli işletimini sağlayacak uygun yapıların yani ulusal ajansların oluşturulmasından, bu programa erişimi engelleyecek yasal ve yönetsel engellerin giderilmesi için gerekli işlemlerin yapılmasından ve ülke düzeyinde diğer topluluk programlarıyla potansiyel enerjinin yaşama geçirilmesinden sorumludurlar (Duman, 2001, s.37). Ayrıca Sokrates Programı'nın yürütülmesi ve işletilmesi için üç yapı daha oluşturulmuştur. Bunlar; Sokrates Komitesi, Ulusal Ajanslar ve Teknik Yardım Ofisi'dir (<http://ua.gov.tr>, 2006).

1. Sokrates Komitesi: Her bir üye ülkeden iki temsilci bulunur ve oturum başkanlığı Komisyon tarafından yapılır. Avrupa Ekonomik Bölgesi Ülkeleri ve AB

aday ülkeleri ise toplantılara gözlemci statüsünde katılmaktadır. Socrates Komitesi, Socrates aksiyonlarının koordinasyon, kontrol ve yürütülmesinden sorumlu olan Komisyon ile ulusal yetkililer arasında iletişimi sağlamaktadır.

2. Socrates Teknik Yardım Ofisi (TAO): Komisyona ve başvuru sahiplerine programın teknik idaresi ile ilgili yardım sağlar.

3. Ulusal Ajanslar: Ulusal Ajanslar, belirli faaliyet projelerinin seçiminden sorumludur. Aynı zamanda öğrenci ödeneklerinin tahsis edilmesi ve denetlenmesi ve finansal yönetim görevleri arasındadır.

Programa açık olan ülkeler ise: (<http://europa.eu.int/comn/education/newprogr/index.htm> , 2006)

- 25 Avrupa Birliği üye ülkesi: Avusturya, Belçika, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Almanya, Yunanistan, Finlandiya, Fransa, Macaristan, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Portekiz, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, Hollanda, İngiltere.

- EEA/Avrupa Ekonomik Bölgesi Ülkeleri: Norveç, İzlanda, Liechtenstein
- Bulgaristan, Romanya ve Türkiye

Katılımcı ülkelerin başlıca sorumlulukları:

- Ulusal Ajansların oluşturulması (ülke düzeyindeki işletimi sağlamak için)
- Yasal ve yönetsel düzenlemelerin hazırlanması (programa erişim için)

Programa öğrenciler, eğitim kadrosu ve yöneticiler ile eğitim kurumlarının yanı sıra, eylemine göre eğitim kurumlarıyla işbirliği halinde olan yerel kurum ve örgütler, dernek ve vakıflar, şirket ve konsorsiyumlar, sanayi ve ticaret odaları, araştırma merkez ve kurumları ile diğer toplumsal taraflar da yararlanabilmektedir (DPT, 2003, s.7).

Avrupa Birliği'nin eğitim alanındaki eylem programı Socrates'in ilk safhası 1994 yılında planlanmış ve eğitim alanında Avrupa'nın ilk çerçeve programı olarak, Erasmus ve Lingua gibi önceki sektörel programların, çok taraflı okul ortaklıkları ve pilot projelerin deneyimi üzerine inşa edilerek 1995'te yürürlüğe girmiştir (www.meb.dis.gov.tr, 2006). Bu alanda ilk çerçeve program olarak Socrates, eğitimin Avrupa boyutunu geliştirmek üzere geniş bir amaçlar yelpazesini içerir.

Socrates Programı'nın birinci beş yıllık safhası, uluslar ötesi işbirliği, uluslararası hareketlilik, iyi uygulamaların alışverişi ve Avrupa iletişim ağlarının geliştirilmesi olanakları açısından, eğitim dünyasının bütün sektörleri tarafından giderek artan bir taleple yüz yüze kalmıştır. Uluslar ötesi işbirliği için fırsatlar konusunda her türden eğitim kurumundan gelen bu talep, özellikle son üç yılda Socrates programına katılan ülkeler için dikkat çekicidir. Bu ülkelerin eğitim sistemlerinde ve eğitim ve öğretimin içeriğinde ihtiyaç duydukları reformlar, Avrupa Birliği'ne yakınlaşma yolundaki siyasi hedeflerinin bir bileşimi olmuştur (<http://europan.eu.int/comm/education/programmes/socrates>, 2005).

1997'den itibaren program Macaristan, Romanya, Çek Cumhuriyeti ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne açılmış; 1998 başlarında Polonya ve Slovakya üye ülkelere eklenmiş; 1998 sonlarında üç Baltık ülkesi, Litvanya, Letonya ve Estonya üye olmuş ve 1999 Nisan ayında Bulgaristan ve daha sonra da Slovenya programa katılmıştır. Türkiye de Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin, Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi'nde yayımlanan, 24 Ocak 2000 tarih ve 253 / 2000 / EC sayılı kararı ile Socrates programına dahil olmuştur (Duman, 2001, s.41).

Birincisine göre amaçların sadeleştirildiği Sokrates'in bu ikinci aşamasında, programın başında desteklenecek etkinliklere yer verilmiş, yararlanacak hedef kitle belirtilmiş, Komisyon ile üye ülkeler arası yetki ve sorumluluk paylaşımı belirlenmiştir. Bunlar yapılırken eylemler arası ve diğer programlarla tutarlılık, tamamlayıcılık, izleme ve değerlendirme çalışmalarına önem verilmiştir (Duman, 2001, s.41-42).

Sokrates programı sekiz adet eylemden oluşmaktadır. İlk üç eylem yaşam boyu öğrenme sürecini oluşturan üç döneme tekabül etmektedir: Okul, üniversite ve yetişkin eğitimi. Diğer beşi yatay eylemlerdir (http://europa.eu.int/comm/programmes/socrates/socrates_en.html, 2005).

1. Comenius: Okul eğitimi
2. Erasmus: Yüksek öğretim
3. Grundtvig: Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim yolları
4. Lingua: Avrupa dillerini öğrenme ve öğretme
5. Minerva: Eğitimde bilişim ve iletişim teknolojileri
6. Eğitim sistemleri ve politikalarının gözlemlenmesi ve yenilenmesi
7. Diğer Avrupa programlarıyla ortak eylemler
8. Bunları destekleyici tedbirler.

3.3.1.1.1. Comenius (Okul Eğitimi)

Comenius, okul öncesi, ilk ve ortaöğretime ağırlık veren bir programdır. Bu bağlamda geniş kitlelere hitap etmektedir (Moroğlu, 2002, s.77). Program bu eğitim topluluğundaki herkesi -öğretmenler, eğitim personeli ve öğrenciler- kapsamaktadır. Ayrıca ebeveyn organizasyonları, sivil toplum kuruluşları, yerel otoriteler, iş dünyası ve sosyal ortaklar gibi okul dışındaki organizasyonları da dahil etmektedir (İKV, 2004, s.56).

Comenius programının amacı, okul eğitiminde kaliteyi artırmak, Avrupalılık boyutunu güçlendirmek ve lisan öğrenimini teşvik etmektir. Bunun dışında, Avrupa vatandaşlığının temelini oluşturan çok kültürlülük bağlamında öğrenme, engelli grupların desteklenmesi, okullardaki başarısızlık ve toplumdan dışlanma ile mücadele ve eğitimde fırsat eşitliği gibi önemli konular da vurgulanmaktadır (Şahin, 2004, s.50).

Comenius, okul eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine ve okul eğitimindeki Avrupa boyutunun güçlendirilmesine yönelik olarak: (Moroğlu, 2002, s.81-82)

- Ülkelerarası karşılıklı işbirliği ve eğitim kurumları arasında karşılıklı öğretmen, öğrenci değişimine,
 - Yeni öğretim yöntem ve materyallerin geliştirilmesi ve yaratılmasına,
 - Okul yönetimindeki yeniliklerin ve faydalı uygulamaların ülkelerarası karşılıklı paylaşımına,
 - Eğitimsel dışlama ve okul başarısızlığı ile mücadelede kullanılan yöntemlerin geliştirilmesi ve paylaşımına,
 - Özel eğitim ihtiyaçları ile öğrencilerin sisteme kazandırılması için yapılan çalışmalara,
 - Okul eğitiminde ve sektörde çalışan personelin eğitimi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımına,
- katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Comenius Avrupa'daki okul eğitimi içinde dil öğreniminin gelişimine aşağıdaki hedefler çerçevesinde katkıda bulunmaktadır (<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius>, 2006).

- Avrupa dillerinin yabancı dil olarak öğretim kalitesinin artırılması,
- Dil öğretmenlerinin öğretme becerilerinin artırılması,
- Az kullanılan ve az öğretilen dillerin öğretmenlerinin dil becerilerinin artırılması,
- Öğretilen yabancı dillerin farklılığının artırılması,
- Bütün öğretmenlerin ve öğrencilerin bildikleri yabancı dil sayı ve standardını artırmalarını desteklemekte ve teşvik etmektedir.

Comenius, Avrupa okul eğitiminde kültürlerarası bilinci artırmak için ülkelerarası çeşitli etkinliklerle katkıda bulunmaktadır. Hedeflenenler ise; (Moroğlu, 2002, s.82-83)

- Değişik kültürlerin zenginlik bilincini desteklemek,
- Okul eğitimi alanında kültürlerarası eğitim alanındaki becerilerini artırmak,
- Öğretmenlerin kültürlerarası eğitim alanındaki becerilerini artırmak,
- Xenophobia (şovenizm) ve ırkçılıkla mücadeleye destek vermek,
- Göçmenlerin, mesleki gezginlerin, çingenelerin ve seyahat edenlerin çocuklarının eğitimini artırmak.

Comenius Programı'nın uygulanmasının genel sorumluluğu Avrupa Komisyonu'ndadır. Programın operasyon yönetimi Komisyon tarafından yürütülmekte olup, ulusal yetkililer ve kurumların yardımı ve toplumsal seviyede teknik yardım ofisi ile yapılmaktadır (Moroğlu, 2002, s.82-83). Katılımcı ülkeler ulusal ajanslar kurmak suretiyle programın ulusal seviyede eşgüdüm içinde yürütülmesi için destek verilmektedir. Ulusal kurumların projelerin seçimi, yardımların paylaşımı için belli bazı yükümlülüklerinin yanısıra, izleme ve finansal yönetim görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/moreabout_en.html, 2006). Comenius içinde merkezi ve merkezi olmayan iki temel işletim sistemi vardır: (<http://www.ua.gov.tr>, 2006)

Merkezi İletişim Sistemi: Seçim, uygulama prosedürleri Komisyon tarafından yürütülmektedir. Genel kural olarak, projedeki taraf kurumlardan biri eşgüdümü sağlayan kurum olarak çalışmakta ve Komisyona karşı projeden sorumlu olmaktadır.

Merkezi Olmayan İletişim Sistemi : Seçim, uygulama prosedürleri katılımcı ülkelerin ulusal yetkilileri tarafından yürütülmekte ve ulusal ajanslar tarafından yardım edilmektedir.

Comenius Programı üç ana alanı içermektedir:

(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/moreabout_en.html, 2006).

1. Okul Ortaklıkları Sağlamak (Okul İşbirliği) : Topluluk, okul işbirliğiyle okullar arasında çok taraflı uluslar arası ortaklıkların kurulmasını teşvik etmektedir.

Okul ortaklıklarında üç tür proje yer almaktadır:

Okul Projeleri: Bu projelerle okullar arasında uluslar arası işbirliğini teşvik ederek, eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmeyi hedefler. Bu projeler en az üç farklı ülkeden gelen öğrenci ve öğretmenlere, olağan sınıf faaliyetleri kapsamında, ilgilendikleri bir konu üzerinde birlikte çalışma fırsatı sunmaktadır. Fen, sanat, Avrupa vatandaşlığı, bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı gibi konular üzerine ortak çalışmalar yürütülür (Moroğlu, 2002, s.78).

Projelere mümkün olduğunca çok öğrenci dahil edilmeye çalışılır, böylelikle özellikle farklı konu alanları arasında daha yakın işbirliği gerçekleştirilir (Şahin, 2004, s.50). Farklı ülkelerden öğrencilerin aktif katılımını ve işbirliğini teşvik etmek bir öncelik olup, sınırlı sayıda öğrenciye, başka bir ülkeye gidip öğretmenleriyle Avrupa projesi hazırlama ve planlama imkanı verilir (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius1_en.html, 2006).

Dil Projeleri: İki Avrupa ülkesinden birer okulu içerir ve yabancı dillerin öğrenilmesini teşvik etmeye yöneliktir. Öncelik daha az kullanılan ve öğretilen dillere verir. Projeler, ortaklık yapılan kurumda belirli bir süre geçirmeyi ve karşılıklı ziyaretleri içeren bir karşılıklı değişim programını kapsar (İKV, 2004, s.60).

Okul Gelişim Projeleri: Öğretmenlere ve okul yöneticilerine bilgi ve deneyim değişimi fırsatı sunmaktadır. Bu projelerde farklı ülkelerden gelen öğretmenler ve okul yöneticileri katılımcı okullardaki en etkin organizasyonel ve pedagojik yaklaşımları denemekte ve uygulamaya koymaktadır (Moroğlu, 2002, s.79). Projelere, yerel yönetimler, sosyal hizmet kurumları, dernekler ve şirketler de katılabilmektedir. Gelişim projeleri, şiddetin önlenmesi, etnik azınlık gruplarının

okul sistemi ile bütünleşmesi, esnek öğretim yöntemleri ve sınıf yönetimi tematik alanları kapsamaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius1_en.html, 2006).

2. Okul Eğitim Kadrosunun Eğitimi: Bu eylem farklı katılımcı ülkelerde bulunan eğitim kurum ve kuruluşlarını birlikte çalışmaya teşvik etmektedir. Yapılacak projelerde, hareketlilik faaliyetlerine destek sağlayarak, okul eğitimi (okul öncesi, ilk ve ortaöğretim) alanında faaliyet gösteren personelin mesleki gelişimlerini sağlamak hedeflenmiştir.

Avrupa Komisyonu bu alanda iki tür faaliyeti destekler:

Çok Yönlü İşbirliği Projeleri: Bu projelerin amacı, eğitim öğretim kadrolarının eğitimi ve sınıflarda kullanım için programlar, dersler, stratejiler ve öğretim materyalleri hazırlamaktır (Şahin, 2004,s .51). Sözkonusu projeleri gerçekleştiren kurum ve kuruluşların en az birisi üye ülke olmak üzere üç farklı Socrates üyesi ülkenin bulunması ve eğitim alanında faaliyet göstermesi gerekmektedir. Ortaklığı oluşturan kurumlardan biri hizmet içi eğitim alanında uzman olmalıdır. Topluluk projelere en fazla üç yıl destek vermektedir (Moroğlu, 2002, s.79). Bu projelerin Avrupa'daki eğitimin kalitesinin artırmaya olan katkısının yanısıra, bu alanda farklı Avrupa ülkelerinde çalışan meslektaşlar arasında güçlü bağların kurulmasına sağladığı katkı da çok önemlidir (İKV, 2004, s.57).

Bireysel Yurtdışı Eğitim Destekleri: Aday dil öğretmenleri için kısa süreli yurt dışı dil öğretmenliği dahil olmak üzere örgün ya da yaygın eğitimin (müdürler, müfettişler, rehberler, aracı kurum ve kişiler vb.) değişik alanlarında görev yapan öğretmenlerle hizmetiçi eğitim süerindeki öğretmenleri kapsar (İKV, 2004, s.58-59). Bu ödenekler, bir başka ülkede okulların veya şirketlerin uygulamaya yönelik kurslarına katılmak veya diğer ülkelere meslektaşlarla Avrupa kurslarında yer almak isteyenlerin karşılıklı değişimini sağlamak için kullanılır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius2_en.html, 2006).

3. Comenius Programı Ağları Oluşturmak: Comenius Programı Ağları, okul ortaklığı projeleri ve kadro eğitimi projeleri arasında sinerji yaratmak, sayılarını artırmak, onları tamamlamak ve desteklemek üzere tasarlanmıştır (İKV, 2004, s.58-59). Ağlar vatandaşlık, çevre eğitimi, kültürlerarası eğitim gibi özel bir konu etrafında yapılandırılır ve Comenius Projeleri'nde deneyim kazanmış ve uzmanlık oluşturmuş olan pek çok kurumu içerir.

Ayrıca, bir Comenius Projesinin tamamlanmasından sonra, genellikle taraflar birlikte gerçekleştirdikleri işi devam ettirmek ve genişletmek isterler. Comenius Programı Ağları, bu isteklerini gerçekleştirebilmeleri için onlara imkanlar sunar. Bu imkanlar sayesinde, pek çok fikir ve öneri, henüz Avrupa ortaklığına girememiş olan okullar da dahil olmak üzere geniş çaplı kitleler tarafından paylaşılır (Şahin, 2004, s.51).

Bu eylemin amacı, işbirliklerini kurmak ve sağlamlaştırmak, iyi uygulama örneklerinin ve olumlu başarıların yaygınlaştırılmasını sağlamak, kullanmaya uygun fikirlerin ve bulguların yayılmasını temin etmek ve projelere süreklilik ve sürdürülebilirlik etkisi kazandırmaktır (Şahin, 2004, s.51).

Comenius 3, genel olarak aşağıdaki ağların kurulmasına yöneliktir: (Moroğlu; 2002, s.80)

- Okul işbirliği ile ilgili ağlar,
- Okul eğitim personelinin eğitimi ile ilgili ağlar,
- Hazırlık ziyaretleri.

Bir Comenius ağı, ortak ilgi alanı çevresinden yapılandırılmakta olup, temel olarak Comenius'te yer alan kişi ve kuruluşlara, oluşturdukları Avrupa işbirliğini güçlendirmelerine ve onu zaman içinde devam ettirmelerine olanak sağlayan bir platformdur.

Okul ortaklıkları için Komisyon desteği iki kısımdan oluşmaktadır:

- Her proje ve her yıl için bir götürü meblağ,
- Uluslararası hareketlilik için bir değişken meblağ.

Meblağ projede yer alan öğrenci ve öğretmenlerin sayısına bağlı ve götürü meblağa ek olmaktadır (İKV, 2004, s.58).

Götürü meblağa ilişkin verilen yardımlar:

(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius3_en.html, 2006)

- **Okul Projeleri:** Eşgüdümü sağlayan okul için 2.000 Euro ve her ortak okul için her yıl 1.500 Euro

- **Lisan Projeleri:** Eşgüdümü sağlayan okul ve ortak okul için 1.500-2000 Euro. Mali yardım normalde sadece bir yıl için verilmektedir.

- **Okul Gelişimi Projeleri:** Eşgüdümü sağlayan okul için 2.000 Euro ve her ortak okul için her yıl 1.500 Euro.

Okul eğitiminde yer alan kadroların başlangıç ve sürekli eğitimine yönelik çok taraflı işbirliği projeleri için:

- Mali yardım en fazla üç yıl için verilmektedir ve yıllık olarak sağlanan yardım 20.000 ile 100.000 Euro arasında değişmektedir. Asıl miktar, dahil olunan projenin tipine bağlı olarak değişiklik arz etmektedir. Buna karşın, bireysel yardımlar projenin işlevine, hareketliliğin türüne ve ziyaret edilen ülkeye bağlı olarak değişmektedir (İKV, 2004, s.58).

Comenius ağı için:

Mali yardım en fazla üç yılı kapsamaktadır ve yıllık olarak sağlanan yardım dahil olunan projenin türüne bağlı olarak değişmek üzere 50.000 ile 150.000 Euro arasında olmaktadır. Normalde kişi başına 1.000 Euro'yu geçmeyen destek, şartlara uygun kuruluşların kadrolu temsilcilerinin hazırlık ziyaretlerinde veya hazırlık seminerlerinde yer almaları için verilebilmektedir (İKV, 2004, s.58).

Comenius'un üç bölümünü ilgilendiren çok taraflı işbirliği projelerine yönelik hazırlık ziyaretleri için yardım, bir haftadan uzun sürmeyen ziyaretler için alınabilmektedir. Başvurular proje koordinatörünün ulusal ajansına yapılabilir.

Bu programlar için başvurular aşağıda belirtilen üç alanda yapılabilir:

1. Okul ortaklıkları için: Merkezleştirilmemiş bir eylemdir, yani başvuruların seçimi, sözleşmeler ve ödemeler her ülkedeki ulusal ajanslar tarafından yapılmaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius3_en.html, 2006). Başvurular, okulun Avrupa faaliyetlerinin kısa bir açıklamasını ve okul ortaklığından okulun gelecek gelişimi için beklenen sonuçları sunduğu bir "Comenius Planı" ile birlikte yapılır (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

2. Okul eğitiminde yer alan kadroların başlangıç ve sürekli eğitimi için:

- Çok taraflı işbirliği projeleri: Merkezleştirilmiş bir eylemdir. Başvurular, ilgili tüm kararları alacak olan Avrupa Komisyonu'na yollanır (DPT, 2003, s.5).

- Bireysel yardımlar için: Merkezleştirilmemiş olup başvurular başvurunun yapıldığı ülkenin ulusal ajansına yapılır (DPT, 2003, s.5-6).

3. Comenius ağı için: İki aşamalı seçim sürecini -ön projenin sunulması ve ön seçim durumunda projenin tümünün sunulması- içeren merkezleştirilmiş bir eylemdir. Başvurular, Avrupa Komisyonu'na yollanır.

Tablo 1. Comenius Kapsamında Gerçekleştirilen Faaliyetler

	2004	2005	2006
1.Okul Ortaklıkları			
Proje Baş. Sayısı	126	802	1100
Kabul Ed. Projeler	100	264	450
Öğrenciler	350	800	1100
Öğretmenler	450	1100	1500
2.Eğitimcilerin Eğitimi			
a) Hizmetiçi			
Öğretmenler	90	150	250
b) Dil Yardımı			
Dil Yardımı	1	34	50

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

3.3.1.1.2 Erasmus (Yüksek Öğretim)

Üniversite lisans ve lisansüstü (doktora dahil) eğitimi, bu alanda işbirliğini ve karşılıklı öğrenci değişimini konu alan Erasmus Programı'nın amacı, yüksek öğretimin kalitesini artırmak ve Avrupa boyutunu güçlendirmektir (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.371). Bunu, üniversiteler arasında uluslararası işbirliğini teşvik ederek, öğrenci ve öğretmenlerin Avrupa hareketliliğini destekleyerek, ders gelişimini teşvik etmek ve artırılmış şeffaflık ile Topluluk içindeki çalışmaların ve vasıfların akademik olarak tanınmasına katkıda bulunarak yapmaktadır (İKV, 2004, s.52). Avrupa Birliği ülkelerinde 1987'den beri uygulanmakta olup 1995'te Socrates programları kapsamına alınmıştır. 2004 yılı itibarıyla 1 milyon 150 bin civarında öğrenci değişimi yapılmıştır (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Tablo 2. Erasmus Programı Katılımcı Sayıları

	2004-5	2005-6	2006-7
ÜniversiteÖğrencileri	1.150	2.950	4.500
Öğretici	350	650	900

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

Sadece öğrenci değişimi yapabilen kurumların öğrencilerine bireysel olarak gittiği ülkeye göre değişebilen miktarda maddi katkı sağlanır. Türkiye'den giden öğrenciler için bu destek, 2004-2005 dönemi için 500 Euro sabit, buna ilaveten aylık 300 Euro olarak uygulanmış olup 2005-2006 dönemi için, aylık 400 Euro olarak belirlenmiştir (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Programa katılabilmek için AB Eğitim ve Gençlik Programları'na ülke olarak katılımın gerçekleşmesinden sonra öncelikle yüksek öğretim kurumlarının tüzel kişilik olarak Erasmus programına katılım hakkı elde etmek için Erasmus Üniversite Beyannamesi'ne (EÜB) (Erasmus University Charter-EUC) başvurup AB Komisyonu'ndan onay almaları gerekmektedir (<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus>, 2006). Bu başvuru için son tarih her yılın 1 Kasım günüdür. EÜB, üniversitelere Erasmus programı tarafından desteklenen faaliyetlere katılım hakkını verir (DPT, 2003, s.6-7).

Bu programın sağladığı bireysel eğitim destekleri şu şekildedir:

Karşılıklı Öğrenci Değişimi (Student Mobility): Erasmus programı kapsamında yüksek öğretimin ilk yılındaki öğrenciler hariç, doktora dahil olmak üzere öğrencilere, üniversiteler arasında varılan ikili anlaşmalar ve düzenlemeler çerçevesinde, diğer katılımcı ülkedeki bir üniversitede veya yüksek öğrenim kurumunda 3-12 ay eğitim desteği (Erasmus hibesi) sağlanmaktadır (DPT, 2003, s.8). Programdan yararlanmak isteyen öğrencilerin yabancı dil düzeylerini geliştirmeye dönük çalışmalar yapmaları ve genel not düzeylerini yüksek tutmaları gerekmektedir. Başvurabilen öğrencilerin, yüksek öğretim kurumlarınca

seçilmesinde kullanılacak ağırlıklı değerlendirmede başarı düzeyi (%50), yabancı dil durumu (%40) ve mülakat (%10) etkili olmaktadır (<http://ua.gov.tr> 2006). Erasmus programı bu şekilde, öğrencilerin akademik başarısını ve yabancı dil becerisini artırmayı teşvik etmektedir (İKV, 2004, s.55). Başvurular, ilgili rektörlüklerin resmi olarak görevlendirdiği asgari 5 kişiden oluşan Seçim Komisyonları tarafından yapılır. Öğrenciler kurumlarının anlaşmalı olduğu AB ülkesi üniversitelerden birini tercih edebilirler. Bunun için, programa katılmaya hak kazanan üniversitelerin, öğrencilerine hangi üniversitelerle fakülte/bölüm bazında ikili anlaşmalar olduğu bilgisini de sağlamak suretiyle, başvuru şartları ve süreci hakkında sağlıklı bilgilendirmeyi yaparlar (<http://ua.gov.tr>, 2006). Öğrencinin, gittiği okulda aldığı dersler, kendi okulunda alabileceği derslerin muadili yahut yerine saydırılabilecek nitelikte olmalıdır. Öğrenci, gittiği kurumda aldığı notları kendi okulunda saydırıp dönem kaybı yaşamadan eğitimine devam edebilmektedir (<http://ua.gov.tr>, 2006).

Karşılıklı Akademisyen Değişimi (Teaching Staff Mobility): Erasmus programı, işbirliğine katılan bir Avrupa üniversitesinin resmi müfredatında yer alan bir dersi, misafir öğretim görevlisi olarak kısa süreli (1-8 hafta) verecek olan öğretim elemanına destek sağlar (http://europa.eu.int/comm/education/programmes /socrates /erasmus/teaching_en.html, 2006). Verilen destek, misafir olunan ülkede ders verme sonucu ortaya çıkan ek masraflara katkı olarak düşünülmektedir. Bu değişim 1 hafta (asgari sekiz ders saati) ile 6 ay arasında olabilir. Bu değişim için destek 800 ila 5000 Euro arasındadır (<http://ua.gov.tr>, 2006).

Karşılıklı Değişim Organizasyonu (Organization of Mobility): Öğrencilerin başka bir ülkede geçirdikleri sürenin ve çalışmalarının karşılıklı tanınması; öğretim elemanlarının sorunsuz bir şekilde misafir öğretim görevlisi olarak ders verebilmeleri; Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS) ve Diploma Eki (DS) uygulamalarının gerçekleştirilebilmesi için en uygun koşulların yaratılması için yüksek öğretim kurumlarına destek sağlanmaktadır (Moroğlu, 2002, s.75).

Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System-ECTS): Avrupa Kredi Transfer Sistemi adı verilen ve Avrupa genelinde yaygınlaştırılan ders ve kredi saydırmayı standardlaştırarak öğrenci değişimini kolaylaştıran sistem

sayesinde misafir olunan ülkede geçirilen zaman ve harcanan emeğin öğrencinin kendi üniversitesi tarafından tamamen tanınması sağlanmaktadır (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Program, akademik kredi belirleme ve transferi için geliştirilmiş bir sistem olan ECTS'nin tanıtılması, uygulanması ve yaygınlaştırılmasıyla ilgili aktiviteleri destekler. Bunun için, kurumlara ECTS'ye başlama desteği, sistemi uygulayan kurumlara verilen ECTS etiketi, ECTS etiketi olan kurumlara ECTS Kredi Biriktirme Desteği, gerektiğinde ECTS/DS danışmanlığı gibi konularda yardımcı olunmaktadır (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.372). Yurtdışı eğitim süresinin akademik olarak tanınmasını garanti eden ECTS, aynı zamanda müfredat hakkında detaylı bilgi sağlayarak müfredat şeffaflığı sağlamaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/index_en.html, 2006).

Diploma Eki (Diploma Supplement – DS): Yüksek öğrenim diplomasına ek bir dokümandır (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.372). Üniversiteler, mezunlarına uluslararası diploma işlevi görebilecek olan ve alınan eğitimin içeriğini de ifade eden ek bir belgeyi düzenlemeye teşvik edilirler. Bu belge, özellikle Avrupa sathında akademik şeffaflığı sağlamak suretiyle istihdamı kolaylaştırabilmektedir. Çünkü bu belgeyle kişi, iş talebinde bulunurken diplomasının yanında eğitim düzeyinin içeriğini ve değerini resmi olarak daha iyi yansıtan ek bir evrak sunmuş olmaktadır (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Mezun olan öğrencinin tamamladığı akademik çalışmanın içeriği, düzeyi, yapısı ve söz konusu ülkenin yüksek öğrenim sistemi hakkında bilgi veren Diploma Eki, ulusal kurumlarca, AB Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO'nun belirlediği standartlara dayanılarak hazırlanır (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.372). Diploma eki, Avrupa'nın herhangi bir ülkesinde diplomanın kullanılması sırasında ilgili tarafa mezun olunan programın hangi kapsamda bir eğitim sağladığını göstermesi bakımından önemlidir ve standard bazı bilgilerle birlikte öğrencinin diplomasının yanında ders dökümünü (transcript) ve AKTS kredilerini de içermektedir (<http://www.ua.gov.tr>, 2006). Diploma Eki, elde edilen diploma ve

dereceler hakkında şeffaflık sağlayarak akademik ve iş dünyasında diplomanın tanınmasına yardımcı olur.

Yoğun Programlar (Intensive Programmes): Avrupa boyutu içermek ve yaygın olarak işlenmeyen bir konuda olmak kaydı ile kısa süreli (10 günden 3 aya kadar) ortak yoğun program düzenleyen (en az biri AB üyesi) üniversitelere maddi destek verilebilmektedir. Mali destek, birbirini takip eden bir, iki veya üç yıla kadar verilebilmekte ancak, her yıl katılımcı grubunun farklı veya konunun (alanın) farklı olması şartına bağlı olmaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/intensive_en.html, 2006).

Bu programa katılmak isteyen üniversiteler adına müracaatı, ilgili projenin koordinatör üniversitesi 1 Mart tarihine kadar AB Komisyonu'na yapmaktadır. Bu projede akademisyenler ve öğrenciler birlikte yer alırlar. Daha çok bir yaz okulu tarzına uygun, katılımcı her okuldan ilgili 1-2 akademisyen ve 3-5 öğrencinin katılımıyla gerçekleşen yoğun bir grup çalışması olarak düşünülmektedir (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Müfredat Geliştirme Projeleri (Curriculum Development Projects): Bu projelerde, en az biri AB üyesi olan farklı ülkelerden en az üç yüksek öğretim kurumu bir araya gelerek bir akademik program, bir modül veya bir yüksek lisans programı geliştirmek üzere kaynaklarını bir havuzda biriktirirler. Bu projeler tüm akademik alanlarda yapılabilir ve bunlar için mali destek en fazla üç yıldır (İKV, 2004, s.53). Bu tür projeler için koordinatör kurum tarafından AB Komisyonu'na 1 Mart tarihine kadar başvuru yapılır. Bu tür projeler, sadece akademisyenlerin katılabileceği bir alandır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/curriculum_en.html, 2006).

Erasmus yardımı, ilgili üniversitelerden, bölgelerden ve üye devletler tarafından verilen yardımların başında gelmektedir. Amaçları, yurtdışında sürdürülen eğitimin ek maliyetlerine katkıda bulunmaktır. Bu yardım, bütün katılımcı ülkelerdeki ulusal ajanslar tarafından yönetilmektedir. Yardımların miktarı her bir ulusal ajans tarafından sürdürülen politikalara ve her bir ülkedeki öğrencilerden

gelen başvuruların toplam sayısına bağılı olmaktadır (İKV, 2004, s.54). Komisyon ayrıca, öğrencilerin başka bir ülkede eğitimlerin başlamadan önce dil öğrenme hazırlıklarının masraflarının bir kısmını da karşılayabilmektedir.

Erasmus programı kapsamındaki mali yardım en fazla üç yıllık bir dönem için verilmektedir. Örneğin, 2000/2001’de her proje başına ortalama altı ortağın katılımıyla bir ders hazırlanması projesi için verilen ortalama yardım 24.000 Euro’dur.

Bütün katılımcılar için başvuru olabildiğince kolay hazırlanmıştır. Üniversiteler kurumsal bir sözleşme için başvurularını doğrudan Avrupa Komisyonu’na göndermektedir. Hareketlilik projeleriyle ilgilenen öğrenci ve öğretmenler bağılı oldukları üniversitenin uluslararası ilişkiler bürosuyla iletişim kurmaktadır.Yardımlar genellikle üniversite aracılığıyla Erasmus Ulusal Ajansı tarafında verilmektedir.Yoğun programlar, derslerin geliştirilmesi ve konu odaklı ağlar için mali yardım doğrudan Komisyon tarafından verilmektedir.

3.2.1.1.3. Grundtvig (Yaşam Boyu Eğitim)

Grundtvig, Sokrates II Programı’nın ikinci aşamasında başlamış yeni bir program olup; ulusal düzeyde ve Avrupa düzeyinde tüm yetişkinlerin eğitim olanaklarından faydalanmasını ve yetişkin eğitiminde kalitenin artırılmasını hedeflemektedir (Aykın ve U.Oğuz, 2003, s.373). Tek bir eğitim zincirinin üçüncü bağılı oluşturarak Comenius ve Erasmus’u tamamlamaktadır (İKV, 2004, s.55).

Grundtvig aşağıda belirtilen amaçlar dahilinde öğrenmek isteyen her yaştan insanın öğrenime erişimini iyileştirmeyi ve kolaylaştırmayı amaçlamaktadır: (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html 2006).

- Yeni nitelikler kazanmak amacıyla okul ve üniversiteye dönebilmek için,
- Kendisinin kişisel ve sosyal gelişimi için,
- Aktif bir Avrupa vatandaşı olarak rolünü artırabilmek için,

- Yaşam boyu eğitimde Avrupa düzeyinde işbirliğini teşvik etmek için,
- Yetişkin eğitimi konusunda çalışan öğretmenleri geliştirmek, bu alanlarda görüş alışverişini sağlayarak başarılı uygulamaların paylaşılmasını ve yenilikçi araç ve kaynakların geliştirilmesini özendirmek olarak ifade edilebilir.

Grundtvig, resmi (ikinci şans okulları, üniversiteler) veya gayri resmi (yetişkin eğitimi kuruluşları, kültürel merkezler, kadın veya gençlik merkezleri, kütüphaneler, müzeler, yerel arşivler, hapishaneler) ya da dernekler (sivil toplum örgütleri, ebeveyn organizasyonları vb.) olsun yetişkin eğitiminde yeralan bütün aktörleri hedeflemektedir (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html, 2006). Zorunlu öğretim yaşının üzerinde olan, özellikle sağlıksız sosyal koşullar yüzünden engellenmiş olanlar veya eksik bir bilgi tabanına sahip olanlar üzerine odaklanmaktadır (İKV, 2004, s.55). Ayrıca okul sisteminden dışlanmış yetişkinlere (yaş gözetmeksizin) temel fikirleri edinmeleri için onlara yardım ederek, güvenlerini tazeleyerek ve okul bağlamı dışında edinilmiş belirli becerileri ve ehliyetleri tanıyarak ikinci bir şans vermeye çabalamaktadır (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Avrupa Komisyonu Grundtvig aracılığıyla dört tip faaliyeti desteklemektedir: (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html, 2006)

1. Avrupa İşbirliği Projeleri: Avrupa işbirliği aracılığıyla somut bir proje veya ortak bir üretim gerçekleştirmek isteyen yetişkin eğitimi kuruluşları ve organizasyonlar desteklenmektedir (İKV, 2004, s.55). Örneğin, gayri resmi eğitim yoluyla edinilmiş becerileri onaylayan ve yetkilendiren sistemler oluşturulmakta veya yeni eğitim modülleri ve yeni öğretim yöntemleri geliştirilebilmektedir.

2. Eğitim Ortaklıkları: Daha küçük organizasyonlar için tasarlanmıştır ve daha küçük çaplı işbirliği sağlamaktadır (DPT, 2003, s.11). Genellikle farklı ülkelerdeki ortaklar arasında sonradan daha kapsamlı projelerin oluşumuna ışık tutabilecek başlangıç teması üzerine odalanılmaktadır (İKV, 2004, s.55). Eğitim ortaklıkları, örneğin, spesifik bir konu çevresinde küçük çaplı projeler veya

tecübeleri, uygulamaları ve yöntemleri paylaşabilmek için konferanslar, sergiler ve ziyaretler düzenlenmesini içerebilmektedir.

3. Eğitim Amaçlı Hareketlilik Yardımları: Başka bir ülkede genellikle bir ile dört haftalık bir dönem için ders vermek isteyen eğitimciler için tasarlanmıştır. Bu tür hareketlilik, yetişkin eğitimi kadrosundaki tüm kategorileri -öğretmenler, yöneticiler, idari personel, müşavirler, arabulucular, danışmanlar- kapsamaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html, 2006).

4. Grundtvig Konu Odaklı Ağlar: Yetişkin eğitiminde yer alan aktörlere, tartışma için sağlam bir zemin sunmakta ve bu bağlamdaki yenilikçi düşünce ve uygulamaların geniş ölçüde yayılmasına izin vermektedir. Bunlar: (İKV, 2004, s.56)

a) Avrupa İşbirliği Projeleri: Projeler birbiri ardına gelen en fazla üç yıl için finanse edilmektedir. Yardımın düzeyi bir projeden diğerine önemli ölçüde değişmektedir.

b) Eğitim Ortaklıkları: Projeler genellikle bir veya iki yıl için finanse edilmektedir. Yardım bir götürü usulü parçaya (lump sum) ve uluslararası seyahat masraflarına yönelik bir değişken parçaya (variable sum) ayrılmaktadır.

c) Eğitim Amaçlı Hareketlilik: Mali yardım projelere göre değişkenlik göstermektedir.

d) Grundtvig Ağları: Ağ projeleri en fazla üç yıl için finanse edilmektedir. Yardım yıllık 50.000 – 150.000 Euro arasında olmaktadır.

Avrupa İşbirliği Projeleri ve Grundtvig Ağları Avrupa Komisyonu tarafından doğrudan finanse edilmektedir. Eğitim ortaklıkları ve yetişkin eğitimcilerinin eğitim amaçlı hareketliliği için verilen yardım ulusal ajanslar tarafından merkezi olmayan bir düzeyde idare edilmektedir.

Tablo 3. Grundtvig Faaliyetleri

	2004	2005	2006
Proje Başvurusu	9	175	250
Proje Kabulü	6	45	70
Yararlanan Kişi	42	345	550

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

3.3.1.1.4. Lingua (Dil Öğreniminin Desteklenmesi)

Dil öğreniminin geliştirilmesi tüm Sokrates Programları'nın ortak amacı olsa da, Lingua bu alanda geniş kapsamlı faaliyet göstererek bireyleri dil öğreniminin önemi ve yararları konusunda bilinçlendirmeyi hedeflemektedir (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.374). Bu kapsamda program, Topluluk içindeki dilsel çeşitliliği destekleme, dil öğrenim ve öğretiminin niteliğini geliştirme ve bireysel ihtiyaçlara denk düşecek yaşam boyu dil öğrenimine erişimi kolaylaştırmayı amaçlar. Ayrıca, bunlar gerçekleştirilirken, dil öğretiminde yer alanlar ile bütün eğitim sektöründe dil öğretimi politikalarından sorumlu olanlar arasında uluslararası ilişkilerin yoğunlaştırılmasına özel önem verilir. Böylece Lingua, programın diğer alanları içinde yer alan dil öğrenimini destekleyen önlemleri tamamlayıcı ve zenginleştirici bir nitelik taşımaktadır (Duman, 2001, s.42).

Dil öğrenimi ve öğretimi -11 Topluluk diline ek olarak İrlandaca ve Lüksemburgca- Comenius olsun, Erasmus ya da Grundtvig programı olsun bütün Sokrates eylemlerinin bir özelliğidir (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.374). Lingua'nın kendisi hayat boyu dil öğrenimini teşvik etmek için anahtar olan konulara odaklanarak yatay olarak benzer alanlarda faaliyet göstermektedir. Bu amaç doğrultusunda Avrupa Komisyonu bu alanı iki proje kategorisiyle desteklemektedir (İKV, 20004, s.59-60).

1. Dil Öğrenimi İçin (Lingua 1 Programı): Dil öğrenimini teşvik etmek ve bu konuya ilgi duyulmasını sağlamak, öğrenme yerleri ve kanallarına daha kolay erişim imkanı yaratmak gibi hedefleri içermektedir (bilgilendirme kampanyaları,

yarışmalar, ödüller, özel çalışma ve incelemeler, dil becerilerinin tanınmasına yönelik programlar, dil eğitim kurumları arasında iletişim ve işbirliği ile bilgi alışverişini artırma amaçlı çalışmalar ve projeler, bu alanda düzenlenen toplantı, seminer, konferans vs. ile uzmanlık yayınlarının desteklenmesi, akademik uzmanlık ağlarının oluşturulması (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/lingua1_en.html, 2006). Komisyon böylelikle yabancı dil öğreniminde geniş bir uluslar üstü proje oluşumuna da katkıda bulunmaktadır.

2. Araçların Geliştirilmesi İçin (Lingua 2 Programı): Lingua'nın ikinci kısmının amacı, dil öğretimi ve yabancı dil becerilerinin değerlendirilmesi araçlarının geliştirilmesi (dil eğitim müfredatında yenilikler getiren, bu alanda yeni eğitim materyalleri geliştiren, dil becerilerini ölçme amaçlı yeni yöntemler ortaya çıkaran, dil eğitimi için yeni görsel ve işitsel malzemeler geliştiren ve özellikle kendi kendine dil öğrenme amaçlı yeni yöntemler ve sistemler sunan projelerin desteklenmesi) (Şahin, 2004, s.53).

Topluluk desteği ile sağlanan uluslararası dil öğrenim ve öğretimi proje ve etkinliklerini toparlayacak olursak ; (Duman, 2001, s.42).

- Dil öğreniminin önemine ve olanaklarına dikkat çekmek amaçlı duyarlılık artırıcı faaliyetler,
- Yenilikleri ve başarılı uygulamaları desteklemek ve yaymak amaçlı etkinlikler,
- Müfredat geliştirilmesi ve değişimi, yeni eğitsel materyallerin üretilmesi ve dil becerilerinin tanınması için metod ve araçların geliştirilmesi,
- Bilgi aktarımı ve uluslararası kaynak merkezlerinin bilgi alışverişi,
- Mesleki durumlar dışında kalan özel durumlar ve çerçevelerde ihtiyaç duyulan yabancı dil becerisinin desteklenmesi amaçlı önlemlerin geliştirilmesi,

- Topluluk genişlemesinin gerektireceği dil öğrenimi ihtiyaçlarının karşılanması.

Lingua projeleri en fazla üç ardışık yıl için Topluluk mali desteği almaktadır. Mali yardımın esas düzeyi projeden projeye farklılık gösterip, her bir projenin içeriğine ve kapsamına bağlı olarak değişiklik arz etmektedir (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/index_en.html, 2006). Lingua Programı Sokrates dahilinde merkezileştirilmiş bir eylemdir, o nedenle başvurular projelerin seçimini yapacak olan Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır (İKV, 2004, s.60).

Tablo 4. Sokrates Programları'ndan Yaralananlar

	2004	2005
Arion	110	110
Lingua	9	13

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

3.3.1.1.5. Minerva (Açık ve Uzaktan Eğitim, Eğitim Alanında Bilgi ve İletişim Teknolojileri)

Eğitimin, açık ve uzaktan eğitim ve bilgi iletişim teknolojileri yoluyla desteklenmesini hedefleyen Minerva Programı'nın amaçları, söz konusu alanların eğitim için gerekliliği düşüncesini toplumun tüm katmanlarına yaymak, eğitimde çoklu ortam (multimedia) desteğini gerçekleştirmek ve eğitim alanında geliştirilmiş metod ve örnek uygulamalara erişim sağlamak olarak ifade edilebilir (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.373).

Minerva, okullarda, üniversitelerde ve diğer öğrenme forumlarında yeni teknolojilerin kullanımı üzerinde çalışan uzmanlar arasında diyalogu, tecrübeyi uygulamaların değişimini kolaylaştırmak için gayret sarf etmektedir (İKV, 2004, s.61). Ayrıca, insan boyutunun ekipman düzeyi kadar önemli olduğu bu alanda yeni hizmetlerin gelişmesini desteklemektedir.

Avrupa Komisyonu Minerva programı aracılığıyla dört ana faaliyet türünü desteklemektedir(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/minerva/activities_en.htm, 2006):

1. Yeniliği daha iyi anlamaya ve desteklemeye yönelik projeler: Bunlar, bilişim ve iletişim teknolojileri ile açık ve uzaktan öğrenim -Open and Distance Learning (ODL)- yöntemlerinin öğretimin organizasyonu ve öğrenim süreci üzerindeki etkisi hakkında bilgiyi artırabilmek için yapılan araştırma eylemleri, hedeflenmiş çalışmalar ve karşılaştırmalı analizlerdir.

2. Yenilikçi öğrenme ortamlarının gelişmesi için yeni öğretim yöntemleri ve kaynakları tasarlamaya yönelik faaliyetler.

3. İletişim kurulması, yaygınlaştırılması ve en iyi uygulamanın geliştirilmesi amacıyla projelerin sonuçlarına erişim sağlayıcı faaliyetler.

4. Ağ oluşturmak ve eğitimde bilişim ve iletişim teknolojileri ile açık ve uzaktan öğrenimin kullanımı ile ilgili fikir ve tecrübe alışverişi teşvik etmek için tasarlanmış projeler.

Bilişim ve iletişim teknolojileri Sokrates programının tüm alanlarında göze çarpmaktadır. Ancak Minerva'da projelerin temelini oluşturmaktadır (İKV, 2004, s.62). Minerva kapsamındaki faaliyetler, Avrupa düzeyinde bir katalizör olarak hizmet ederek, edinilen bilgilerin gerçek bir çoğaltan etkisiyle kullanımını hedeflemektedir(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/minerva/activities_en.html, 2006).

Minerva ayrıca geniş bir hedef kitleyi kapsamakta, okullar, üniversiteler, bilişim ve iletişim sektörleri, yayıncılar, bakanlıklar, dernekler ve çeşitli sektörlerden uzmanlar içeren ortaklıklara dayalı uluslararası projelere büyük önem vermektedir. Genellikle bir ile iki yıl arasında sürecektir olan projeler tercih edilmektedir. Yardımın düzeyi projeden projeye değişmektedir (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/minerva/projects_en.htm, 2006). Minerva,

merkezleştirilmiş bir eylemdir, başvurular seçme işleminden sorumlu olan Avrupa Komisyonu'na yapılmaktadır (İKV, 2004, s.62).

3.3.1.1.6. Gözlem ve Yenilikler

Gözlem ve yenilikler programı, eğitim sektörünün tüm toplumca ele alınıp irdelenmesini sağlayarak sorunların çözümü için çaba harcamakta ve bu süreçte gerekli olan desteği sağlamaktadır (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.374-75). Ayrıca program, eğitim sistemlerinin niteliğinin ve şeffaflığının artırılmasına, Avrupa'da eğitsel yenilenme sürecine bilgi ve deneyim aktarımı, başarılı uygulamaların belirlenmesi, bu alandaki sistem ve politikaların karşılaştırmalı analizleri ve Konseyce belirlenecek ortak eğitsel politika alanlarındaki konuların analizi ve tartışılması yoluyla, katkıda bulunmayı amaçlar (Duman, 2001, s.43).

Eylem 1: Eğitim Sistemlerinin, Politikalarının ve Yeniliklerin Gözlemlenmesi

Bu eylem aşağıdaki etkinlikleri içerir: (Duman, 2001, s.43).

- Tanımlayıcı ve istatistiki verilerin elde edilmesi veya üye ülkelerdeki eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı analizi,
- Eğitimin kalitesini değerlendirmek için uygun kriterleri ve göstergeleri de içeren metodların geliştirilmesi,
- Yenilikçi deneyler üzerine, veri tabanlarının ve diğer bilgi kaynaklarının oluşturulması ve güncellenmesi,
- Topluluk ve üye ülkeler düzeyinde desteklenen bağlantılı etkinliklerin sonuçlarından kaynaklanan deneyimlerin yayılması,
- Üye ülkelerdeki bütün eğitim düzeylerinde diploma, nitelik ve öğrenim dönemlerinin tanınmasının kolaylaştırılması.

Bu amaçlarla aşağıdaki etkinlikler için topluluk desteği sağlanmaktadır:

- Bilginin, eğitim sistemleri ve politikalarının karşılaştırılmasını kolaylaştırmak için faaliyetler (özellikle “Eurydice eğitim bilgi ağı” aracılığıyla)

- Avrupa Eğitim Sistemleri ve Politikaları Bilgi Ağı (Eurydice) : Komisyonca Avrupa Birliği’ne üye ülkelerce oluşturulan ulusal birimlerden oluşan ağın amacı, bu eylemin yürütülmesine tam destek olmaktır (Duman, 2001, s.43). Ağın görevi eğitim sistemleri ve politikaları üzerine bilginin toplanması ve değişimi, veri tabanlarının oluşturulması, karşılaştırmalı çalışmalar yapılması ve göstergelerin çıkartılmasıdır (<http://eurydice.org>, 2005). Bunlar yapılırken, gerektiğinde kendisi dışındaki uzmanlardan da destek alınmaktadır.

- Farklı ülkelerden karar alıcılar ve eğitim uzmanları gruplarının ulusal otoriteler ve Avrupa Birliği tarafından belirlenmiş öncelik konularıyla ilgili olarak eğitim sisteminde yenilikçi reformlar ve yaklaşımlarla tanışmasını mümkün kılan ziyaretler (özellikle Arion eylemleri ile)

Arion : Eğitimin bütün sektörlerinde yer alan eğitim kurumlarının karar organları ve yöneticilerinin çok taraflı çalışma ziyaretlerinin organizasyonu ile ilgili bu ünite, üye ülkelerdeki ortak ilgi alanlarında bilgi ve deneyim aktarımını amaçlar (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/arion/index_en.html, 2006). Komisyon ve üye ülkeler, ziyaretlerin sonuçlarının uygun şekilde dağılımını ve eylemin programın diğer bölümleriyle bağlantısını sağlar.

- Başka bir ülkede edinilmiş vasıfların ve ehliyetlerin akademik olarak tanınmasını geliştirecek adımlar (özellikle Naric ulusal merkezler ağı aracılığıyla)

Naric: Bu eyleme tam katkıda bulunacak ve özellikle diplomaların tanınmasındaki sinerjiyi de gözönünde bulundurarak, akademik tanınma üzerine gerekli bilgilerin toplanması ve yayılmasından sorumlu olmaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/agenar_en.html, 2006).

- Eğitim sistemleri ve politikaların analiziyle ve eğitimin kalitesinin değerlendirilmesiyle ilgili kurum ve enstitülerin bilgi, iletişim ağları.

- Eğitimle ilgili ortak ilgi alanlarındaki konularda Konseyce belirlenmiş öncelikli temalar üzerinde çalışma, analiz, pilot projeler, seminerler, uzmanların değişimleri ve uygun görülecek diğer eylemler.

Diploma, nitelik ve öğrenim dönemleri ile birlikte, çalışmaların analizlerini, pilot projelerin, bilgi ve deneyim aktarımının tanınmasının desteklenmesini amaçlayan etkinlikler. Komisyon bünyesinde kurulmuş bulunan ulusal akademik tanınma bilgi merkezleri ağı da, bu eyleme tam katkıda bulunmakta ve özellikle diplomaların tanınmasındaki sinerjiyi de gözönünde bulundurarak, akademik tanınma üzerine gerekli bilgilerin toplanması ve yayılmasından sorumlu olmaktadır.

Eylem 2 : Yeni İhtiyaçlara Yönelik Yenilikçi Girişimler

Programın diğer bölümlerinde sağlanan işbirliği etkinliklerine ek olarak, Topluluk eğitimin bir ya da birden çok sektöründe, yeniliklerin geliştirilmesini amaçlayan uluslararası çalışma ve projeleri destekleyebilmektedir.

3.3.1.1.7. Ortak Eylemler

Diğer Avrupa eğitim programları ile yakın bir işbirliği içerisinde çalışmasını öngören Ortak Eylemler, eğitim, mesleki eğitim ve gençlik programlarını ortak bir paydada buluşturmak amacıyla düzenlenmiştir (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.375). Ortak eylemlerin hareket noktası, “Bilgi Avrupası” oluşumunu teşvik etmektir. Bilgi sektörlerinin geniş kapsamından aktörler arasında daha güçlü bir işbirliği amaçlanmaktadır (İKV, 2004, s.64). Avrupa Birliği’nin Sokrates, Leonardo da Vinci, Youth Programları, Avrupa düzeyinde bütün yaşlardan gelen kişilerin yaşamak, çalışmak ve toplumda aktif bir rol edinmek için ihtiyaç duyduğu tecrübe, bilgi ve becerileri edinebileceği şartları korumak için tasarlanmış tamamlayıcı araçlardır. Ortak eylemler, her üç programın parçasını oluşturmakta ve her bir programın faaliyet alanının ötesine geçen eylemler aracılığıyla bu tamamlayıcılığı yansıtmaktadır.

Ortak eylemler, Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi’nde yayınlanan tekliflerin sunumu için yapılan çağrılar kapsamındadır. Bunlar değinilecek konuları, amaçlarını

ve bağlamlarını, tasarlanan proje tiplerini, verilebilir desteği, kabul edilebilirlik ve seçim kriterlerini, mali koşulları, başvuru süreçlerini ve son başvuru tarihlerini belirtmektedir (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/joint/jointactions_en.html, 2006).

3.3.1.1.8. Destek Faaliyetler

Destek faaliyetler başlığı altında Topluluk desteği diğer Sokrates eylemlerinin resmi olarak parçası olmayan ama yine de program amaçlarına ulaşmada etkisi olan faaliyetlere ayrılmıştır (İKV, 2004, s.64).

Destek faaliyetler aşağıda belirtilen faaliyetleri kapsamaktadır: ([http:// europa .eu.int/comm/education/programmes/socrates/joint/jointactions_en.html](http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/joint/jointactions_en.html), 2006)

- Belirli hedef kitleler arasında Sokrates Programı'na veya daha geniş olarak eğitimde Avrupa işbirliğinin önemine ilişkin bilgi düzeyini yükseltme faaliyetleri (seminerler, konferanslar vb.)
- Özellikle proje yönetimi ve problem çözme konularında eğitim sağlayarak Sokrates uygulamasının geliştirilmesi,
- Avrupa işbirliğinden doğan ürünlerin ve süreçlerin yayılması aracılığıyla, Avrupa işbirliğinin sonuçlarının eğitimde tedbirli kullanımının sağlanması,
- Comenius, Erasmus, Grundtvig, Lingua, Minerva vb. gibi programlar kapsamında desteklenen projeleri biraraya getiren faaliyetler vasıtasıyla Sokrates Programı eylemleri arasında sektörlerarası sinerji sağlanması,
- Sokrates Programı'nda yer alan yatay önceliklerin; fırsat eşitliğinin teşviki, kültürlerarası eğitim ve ırkçılıkla mücadele gibi alanlarda kullanımının sağlanması.

Destek faaliyetler Sokrates içinde merkezileştirilmiş bir eylem olduğundan, bu konuda geliştirilen projelerin Avrupa Komisyonu'na sunulması gerekmektedir.

3.3.1.2. Leonardo Da Vinci Programı (Mesleki Eğitim)

Leonardo da Vinci Programı, Avrupa Birliği'nde mesleki eğitim alanında üye devletler tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri tamamlayan ve destekleyen bir eylem programıdır (İKV, 2004, s.43). Mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla 6 Aralık 1994 tarihinde kabul edilmiş, birinci safhası 1995-1999 yılları arasında uygulanmış, ikincisi 2000-2006 yılları arasında uygulanmaktadır (Duman, 2001, s.74).

Leonardo da Vinci Programı mesleki eğitimi, yarının mesleklerini görmek ve hazırlamak, olası değişiklikleri tahmin etmek, geleceği okumak, yeni yollar ve yöntemleri hazırlamak ve hayata geçirmek açısından ele almaktadır (Duman, 2001, s.74) Avrupa Birliği'nin mesleki eğitim politikaları ve uygulamalarına ilişkin yeni yaklaşımları desteklemeyi amaçlamaktadır.

Amaçları, nitelikleri geliştirmek için uluslararası işbirliğini kullanmak, yeniliği teşvik etmek ve mesleki eğitim sistemleri ve uygulamalarının Avrupa boyutunu desteklemektir. Daha açık bir ifade ile, Leonardo da Vinci Programı'nın üç temel hedefi bulunmaktadır: (DPT, 2003, s.3)

a) Her seviyede mesleki eğitimin başlangıcında bulunan, özellikle gençlerin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi.

b) Sürekli mesleki eğitim ve hayat boyu edinilen bilgi ve becerilerin geliştirilmesi ilkesinden hareket ederek, özellikle teknolojik ve kurumsal (ulusal ve ülkelerarası) değişiklikleri bütünleştirmek, mesleki eğitime olan ilgiyi ve mesleki eğitimin kalitesini artırmak.

c) Mesleki eğitimi; yeterlilik ve girişimcilik bakımından güçlendirmek, desteklemek ve istihdam imkanlarını artırmak. Üniversiteler dahil mesleki eğitim kurumları, kamu veya özel kuruluşlar, işletmeler ve KOBİ'ler arasındaki işbirliğini güçlendirmek.

Programa katılan ülkelerin, özellikle mesleki eğitim alanındaki yasal mevzuat, politikalar ve uygulamalar geliştirmeye zemin hazırlaması bakımından büyük önem taşıyan Leonardo da Vinci Programı ayrıca, ulusal sistemlere değer

katarak ve her sistemin en iyi özelliklerini destekleyerek Avrupa'daki mesleki eğitimin kalitesini yükseltmeyi ve yenilikleri artırmayı, toplumların değişmesiyle ortaya çıkan yeni beceri alanlarına olan talebi karşılamayı, Avrupa'da istihdam sorununa somut çözümler üretmeyi de hedefler (Duman, 2001, s.74).

Bu amaçlar kapsamında, Leonardo da Vinci Programı'nın ana vurgusu aşağıda belirtilen noktalara odaklanmaktadır: (İKV, 2004, s.44)

1. Yaşam boyu eğitim,
2. Engelliler de dahil olmak üzere emek piyasasındaki en savunmasız kategoriler için destek,
3. Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılması,
4. KOBİ ve zanaat endüstrisinin katılımı,
5. Kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliği sağlanması,
6. Toplumun tüm kesimlerinden aktörler arasındaki ortaklığı güçlendirme.

Programın yasal zemini AT Antlaşması'nın 150. maddesi ve 26 Nisan 1990 tarihli Konsey kararıdır. 1995-1999 yıllarını kapsayan birinci safhasında 620 milyon Euro'dur (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo_en.html, 2006).

Leonardo da Vinci Programı ile sağlanacak imkanlar ise; (Şahin, 2004, s.56)

- Programa katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yenilikler geliştirmek ve ulusal mesleki eğitim politikalarına katma değer sağlanması.
- Her düzeydeki mesleki eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesi, ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi.
- Sürekli mesleki eğitimin teşvik edilmesi ve ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi.

- Sürekli mesleki eğitim ve ömür boyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi.
- Modern teknolojiler alanında eğitim ve müteakip eğitimde; yüksek okullar, mesleki eğitim tesisleri ve işletmelerin daha fazla karşılıklı etkileşiminin sağlanması.
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesi ve ortak terminolojinin oluşturulması.
- Özellikle gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi.
- Mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitimden yararlanamamış kişiler için temel mesleki eğitimi veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması.
- Mesleki eğitimde bayanların fırsat eşitliğinin teşvik edilmesinin sağlanması.
- Mesleki danışmanlık sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi, bağımsız sürekli eğitim ve açık öğrenim yöntemlerinin gelişmesine katkı sağlanması

Programın dayanakları aşağıda belirtilen şekilde özetlenebilir: (Duman, 2001, s.75-76)

- Topluluk icraatının kaliteli eğitim ve mesleki eğitimin geliştirilmesine katkıda bulunmasını öngören Avrupa Topluluğunu kuran anlaşma,
- Programın ilk safhasında ortaya çıkan olumlu tecrübe,
- Yaşam boyu öğrenim ve mesleki eğitimin istihdama katkısı, uygulanabilirliği ve girişimciliği artırmak, fırsat eşitliğini güçlendirmek için üye devletlerin istihdam politikasına önemli bir katkıda bulunduğunu belirleyen 1997 tarihli Avrupa Konseyi sonuçları,

- Sadece teknolojik değişimden dolayı değil, aynı zamanda yaşı piramidinde aktif olarak kişilerin sayısındaki azalmanın bir sonucu olarak, her yaştan ve meslekten kişiler için yaşam boyu öğrenim sağlanması gerekliliği,
- Yaşam boyu öğrenim ve mesleki eğitim hedefine ulaşma yeteneğinde bir Avrupa eğitim alanı yaratılmasına ilişkin “Bir Bilgi Avrupası’na Doğru” başlıklı Komisyon Tebliği,
- Öğrenen toplumun doğuşu için yeni bilgi edinilmesinin teşvik edilmesi ve bu amaçla her fırsatta öğrenmek için özendiriciliğin sağlanması, Avrupa Birliğinde insanlar için hareketliliğin ve rekabet gücünün ortaya koyduğu avantajların değerlendirilmesi,
- Bu program çerçevesindeki etkinliklerin yaşam boyu öğrenimi teşvik etmeye yönelik olarak mesleki eğitim sistemleri ve uygulamalarında kaliteyi geliştirme, yenileşmeyi teşvik etme ve Avrupa boyutunu ilerletme amacına hizmet ediyor olması, programın uygulanmasında ırkçılık ve yabancı düşmanlığı dahil tüm biçimlerinde dışlamaya karşı mücadele edilmesi ilkesine uygunluğu; başkaları yanında özürli insanlar için her türden ayrımcılığın ve eşitsizliğin giderilmesi, kadınlar ve erkekler için fırsat eşitliğinin artırılması konusuna özel önem verilmesi,
- Program çerçevesinde uygulanan eylemler ve diğer topluluk müdahaleleri arasında bir uyum ve tamamlayıcılık sağlanması,
- İstihdam yaratılması ve korunmasında, eğitimin geliştirilmesinde oynadıkları rol dikkate alınarak, küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ’ler) ve zanaat sektörünün bu programın uygulanmasına daha yakından katılmaları gerekli olduğundan,
- Üye devletler ile işbirliği içinde olarak Komisyon, bu program çerçevesinde geliştirilen yenilikçi yaklaşımların ve yöntemlerin, daha geniş bir ölçekte aktarılmasını ve yayılmasını kolaylaştırmak suretiyle, bu program çerçevesindeki eylemler ile diğer ilgili Topluluk Politikaları, araçları ve eylemleri,

özellikle Avrupa Sosyal Fonu arasında uyum ve tamamlayıcılık sağlamayı hedeflediğinden,

- Avrupa Ekonomi Sahası üzerine anlaşma, öğrenim, mesleki eğitim ve gençlik alanında, bir taraftan Avrupa Topluluğu ve onun üye devletleri ile, diğer tarafta Avrupa Ekonomi Sahasına katılan Avrupa Serbest Ticaret Birliği ülkeleri arasında daha fazla işbirliğini öngördüğünden,

- Özellikle tedbirlerin uygulanması için, önceliklerde yeniden ayarlamaları dikkate almak üzere, Komisyon ve üye devletler arasında işbirliği içinde bu programın düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğinden,

- Karmaşıklığı ve zorluğu nedeniyle, Topluluk aracılığıyla ancak, Avrupa düzeyinde etkin bir mesleki eğitim politikasının uygulanması mümkün olduğundan, 2000-2006 yılları arasında Leonardo da Vinci olarak adlandırılan mesleki eğitim eylem programının ikinci safhasına geçilmiştir,

- Mesleki eğitim alanında, uluslararası işbirliği yoluyla Avrupa alanında mesleki eğitimin standartlarını geliştirmeyi, küresel değişimler karşısında değişen iş koşullarına mesleki eğitim yoluyla ayak uydurmayı hedefleyen Leonardo da Vinci Programı kapsamında öncelikli olarak şu konulara yer verilecektir:

- Özellikle gençlerin beceri ve kapasitelerinin geliştirilmesine destek verilmesi, işe yönelik mesleki ve çıraklık eğitiminin sağlanması,

- Mesleki eğitimin kalitesinin ve erişim imkanlarının daha iyi düzeye getirilmesi, yaşam boyu bilgi ve beceri kazanımının sürdürülmesi,

- Mesleki eğitimin yenilik sürecine katkının teşvik edilmesi ve desteklenmesi, bu kapsamda rekabetçiliğin ve girişimciliğin artırılması.

Programın belirlenmiş dört ilkesi bulunmaktadır (Duman, 2001, s.76):

1. Ortaya konulan amaçlar, topluluk tedbirleri temelinde eylem için teklifler sunan ülkeler arası ortaklıklar yoluyla olmaktadır.

2. Ülkeler arası ortaklık tarafından sunulan her teklif, programın amaçlarından birine veya birkaçına yönelik olacak ve hedeflerine ulaşmak için uygulamayı planladığı tedbirleri belirtecektir. Hareketlilik ve dil becerileri dışında, her teklif en az üç katılımcı ülkeden ortakları kapsayacak ve bu ülkelerden en az bir tanesi Avrupa Birliği'ne üye bir devlet olacaktır.

3. Topluluk, teklif davetleri, amaçlar için öncelikleri, takvimi, teklif verme şartlarını, özellikle ülkeler aşırı olma açısından ortak uygunluk ölçülerini, proje değerlendirme ve seçim prosedürlerini tanımlayacaktır.

4. Eylem teklifleri, ortaya konulan hedefleri, uygulama yöntemlerini, beklenen sonuçları, gerçekleşen sonuçların değerlendirilmesi için mekanizmaları, yaygınlaştırma planlarını, programdan yararlanacakları, ilgili ortakları, bu ortakların katılımının niteliğini ve düzeyini, mali katkılarını ve çalışma takvimini açıkça ortaya koyması gerekmektedir.

Bireysel projelerin kabul edilmediği bu programda kişiler ancak tüzel kişiliğe sahip bir kurum veya kuruluş nezdinde yapılan projeler içerisinde programdan yararlanabilirler (DPT, 2003, s.4-7).

Bu program, mesleki eğitim bakımından ilgi duyulan tüm alanlarda veya mesleki eğitimle uğraşanları ülkelerarası bir ortaklık içerisinde biraraya getiren kamu veya özel kuruluşlara, işletmelere ve şirketlere açıktır. Bunlar: (DPT, 2003, s.4)

- Her seviyedeki mesleki eğitim kuruluşları, merkezleri ve üniversiteler,
- Araştırma merkezleri ve enstitüler,
- El sanatları ile ilgili sanayi kuruluşları dahil, işletmeler ve KOBİ'ler,
- Ticaret ve sanayi odaları dahil ticaret ve sanayi ile ilgili teşkilatlar,
- Kar amacı gütmeyen teşkilatlar,
- Gönüllü ve sivil toplum kuruluşları.

Toplam 31 ülkenin yararlanabildiği bu programın kapsadığı ülkeler şunlardır: (DPT, 2005, s. 11)

Avrupa Birliği'ne üye 15 devlet: Almanya, Belçika, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İngiltere, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Lüksemburg, Portekiz ve Yunanistan.

Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA)' ne dahil 3 devlet: İzlanda, Lihtenştayn ve Norveç.

Avrupa Birliği'ne yeni üye olan 10 devlet: Çek Cumhuriyeti, Estonya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Macaristan, Malta, Polonya, Slovenya ve Slovak Cumhuriyeti.

Avrupa Birliği'ne aday 3 devlet: Bulgaristan, Romanya, Türkiye.

3.3.1.2.1. Leonardo da Vinci Programı Kapsamındaki Alt Eylemler

Program, AB'nin beş değişik tedbirine yönelik beş farklı özellikte eylemden oluşmaktadır: (DPT, 2003, s.1-8)

3.3.1.2.1.1. Hareketlilik (Mobility):

Her seviyede mesleki eğitim alan kişiler, özellikle gençler ve mesleki eğitimden sorumlu kişiler için ülkeler arası hareketlilik projelerini destekleyen bu eylemde üç farklı seçenek yer almaktadır: (İKV, 2004, s.45)

- 1) Uluslararası yerleştirme projeleri
- 2) Uluslararası karşılıklı değişim projeleri
- 3) Çalışma ziyaretleri

Burada esas nokta, temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerden, özellikle iş bağlantılı eğitimle deneyim kazanmaya teşvik edilmesi, dil becerilerinin, ülkeler arası bağlantıların, eğitmenler ve insan kaynakları yöneticileri için başarılı uygulamaların karşılıklı değişimlerinin geliştirilmesidir. Bu tür faaliyet alanı mesleki

eğitim alanında tüm aktörlerin biraraya gelmesini sağlayarak genel anlamda hem ülkeler arası hem de çalışma hayatı ile eğitim sistemleri arasındaki bağların güçlendirilmesi için yararlı olmaktadır. Hareketlilik projeleri, yerinde uygulama esasına göre uygulanmaktadır, dolayısıyla teklifler proje hazırlayanın ülkesindeki Ulusal Ajansa gönderilmektedir (DPT, 2003, s.4-5).

1) Uluslararası Yerleştirme Projeleri: Bu kapsamda program süresince toplam 250.000 kişinin başka ülkelerde iş deneyimi kazanmasına ve eğitim görmesine imkan sağlanmaktadır.(EU Education Programmes, 2006). Buna göre katılan ülkeler, temel mesleki eğitime başlayanlar için 3 hafta ile 9 ay, öğrenciler için 3 ay ile 12 ay, genç işçiler ve yeni mezunlar için 2 ile 12 aylık dönemler ile mesleki eğitim kurum ve kuruluşlarında yerleştirme yapılmaktadır (Duman, 2001, s.77).

Özellikle gençlere yönelik olmak üzere mesleki eğitim alanlar ve öğretmenlerin yararlanabileceği uluslararası hareketlilik projeleri için destek , üç olası seçenek bulunmaktadır: (İKV, 2004, s.45)

- Mesleki eğitim kuruluşlarında veya bir şirkette başlangıç eğitiminde olanlar için,
- Bir şirketteki öğrenciler için,
- Mesleki eğitim kuruluşlarında veya bir şirkette bulunan genç işçiler ve henüz kalifiye olmuş çalışanlar için.

2) Uluslararası Karşılıklı Değişim Projeleri: Eğitimciler, mesleki rehberlik uzmanları ve danışmanların yararlanabileceği projelerdir; iş sektörünü ve dil eğitiminde uzmanlaşmış kurum ve organizasyonları kapsamaktadır (İKV, 2004, s.45). İşyerleri, üniversite ve mesleki eğitim kurumları arasında insan kaynakları yöneticileri, mesleki eğitim programları planlamacıları ve eğitimcileri ile mesleki rehberlik uzmanlarının değişimi sağlanmakta ve söz konusu hedef gruplar için değişim süresi 1 hafta ile 6 hafta arasında değişebilmektedir (<http://ua.gov.tr>, 2006).

3) Çalışma Ziyaretleri: Komisyonun önereceği konularda çalışan mesleki eğitim sorumluları, çalışma ziyaretleri gerçekleştirebilmektedir. Sosyal ortaklar da dahil olmak üzere mesleki eğitimden sorumlu kişi ve kurumlara yöneliktir.

Tablo 5. Hareketlilik Eyleminden Yararlananlar ve Bütçesi

	2004	2005	2006	Total
Proje Başvuru	293	2.571	2.700	5.564
Projeler	227	347	450	1.164
Yaralananlar	1.830	3.400	3.500	8.680
Bütçe (Milyon €)	4,8	7	7,5	19,3

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

3.3.1.2.1.2. Pilot Projeler:

Mesleki eğitim ve rehberlik alanında yöntem, içerik veya ürün kapsamında yenilikçi deneyimlerin değerlendirilmesi, paylaşımı, tasarımı, geliştirilmesi ve test edilmesine yönelik Topluluğun mali desteğini öngörmektedir (Şahin, 2004, s.57). Pilot projeler, yenileşme sürecini hareketlendirmek ve eğitimin ve mesleki rehberliğin kalitesini artırmak içindir (DPT, 2003, s.13). Bu türden ülkelerarası pilot projeler, mesleki eğitimde kalitenin ve yeni mesleki eğitim yöntemlerinin geliştirilmesiyle ve yaşam boyu öğrenme bağlamında, mesleki rehberlikle ilgili olabilmektedir. Ancak bu destek, projelerin şu hedefler doğrultusunda gerçekleşmesi ile mümkün olmaktadır: (Duman, 2001, s.77)

- Mesleki eğitime yönelik eylemlerde, bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımının geliştirilmesi,
- Mesleki eğitim sürecindeki bireylerin yeni araç ve hizmetlere ve bilgi iletişim teknolojilerinin kullanıldığı mesleki eğitim ürünlerine erişim imkanlarının artırılması,
- Bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı yoluyla uluslararası mesleki eğitim ağlarını geliştirilmesine destek verilmesi,

- Yeni çalışma durumlarından, (örneğin uzaktan çalışma) doğan yeni mesleki eğitim yaklaşımlarının tasarlanması, test edilmesi ve doğrulanması,

Bu kapsamdaki projeler için, üç yıla kadar Topluluk desteği verilebilmektedir.

Bununla birlikte Topluluk düzeyinde özel ilgi alanlarındaki şu eylemler de desteklenmektedir: (Duman, 2001, s.77)

- İş üstünde edinilen beceriler ve uzmanlıkların belgelenmesi veya akreditasyonun yeni biçimleri üzerinde durularak şeffaflık geliştirmenin yeni yöntemlerinin bulunması,

- İşgücü piyasasında dezavantajlı bir konumda olan kişileri, özellikle vasıfsız genç insanları veya vasıfları güncelleştirilmesi gereken insanları uygun beceriler ile donatmaya yönelik, üye devlet politikalarını ve girişimlerini destekleyen eylemler,

- İş ile bağlantılı hizmetlerde mesleki rehberlik, danışmanlık ve mesleki eğitim için Avrupa çapında düzenlemeler oluşturulması.

3.3.1.2.1.3. Dil Becerilerinin Geliştirilmesi:

Mesleki eğitim kapsamında, az kullanılan ve öğrenilen dillerin desteklenmesini öngören bir alt faaliyettir (Şahin, 2004, s.57). Bunun için mesleki eğitim çerçevesinde, dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik uluslararası pilot projelere kaynak aktarılmaktadır. Bu kapsamda özellikle az kullanılan ve öğretilen dillere önem verilmektedir (Duman, 2001, s.77). Yenilikçi öğretim yöntemlerinin yanında bunların tasarımı, denenmesi, geçerliliği, değerlendirilmesi ve öğretim materyallerinin dağıtımını esas almaktadır (Şahin, 2004, s.57).

Mesleki eğitimde lisan ve kültürel becerileri teşvik etmeye yönelik planlar için üç proje türü aracılığıyla desteklenir: (İKV, 2004, s.46)

a) Aşağıda belirtilen noktaları kapsayabilen lisan ve iletişim gereksinimleri ortaya koyan araçların geliştirilmesi:

- Özellikle KOBİ'ler olmak üzere iş sektörü, kamu otoriteleri ve sanayi sektörlerinin, iletişime ilişkin ihtiyaçlarını belirlemeleri ve ihtiyaç duydukları eğitim ve kendi başına öğrenme kurslarını planlamalarına yardımcı olmak için teşhis araçları;

- Lisan ve iletişim ihtiyaçlarını teşvik etmek için bilinçlendirme,
- Lisan ve iletişim gereksinimleri için eğitim araçları ve yöntemleri,

b) Öğrenme eğitim araçlarının geliştirilmesi:

- Eğitim programları
- Lisan becerilerinin değerlendirilmesi, onaylanması ve tanınması için sistemler,
- Öğrenim eğitim materyalleri, lisan ve kültürler arası becerileri geliştirmek için yaklaşım ve yöntemler,
- Eğitimciler ve danışmanlar için eğitim araçları,
- Uluslararası hareketlilik için lisan ve kültürler arası bilgilerin geliştirilmesi,

c) Önceki projelerin sonuçlarının uygulanma alanını genişletmeyi ve böylelikle yöntem ve araçların diğer sektörler ve diğer kaynaklar ve amaçlanan hedef dillere de aktarılmasını ve uyumlandırılmasını mümkün kılan yaygınlaştırma projeleri.

Bu projeler, daha az kullanılan ve öğretilen diller konusu projeler dahil, mesleki eğitim kapsamında dil ve kültürel yeterliliklerin artırılması ile ilgilidir.

Teklifler; öğretim materyallerinin tasarımı, test edilmesi ve tanınması, değerlendirilmesi ve yayılmasına yönelik olabileceği gibi farklı mesleki ve ekonomik sektörlerin belirli ihtiyaçlarına göre hazırlanmış yenilikçi öğretim metodları konusunda da olabilmektedir. Aynı zamanda dil konusundaki denetimlerin ve kendi kendine dil öğrenmeye dayalı yenilikçi pedagojik yaklaşımlar geliştirilmesi ve sonuçların dağıtılması ile ilgili de olabilmektedir (DPT, 2003, s.13).

3.3.1.2.1.4. Ülkelerarası Ağlar:

Program, Avrupa boyutunda uzmanlık ve yaygınlaştırma konularındaki ülkeler arası ağlar için finansal destek vermektedir. Bu ağların üç fonksiyonu vardır: (DPT, 2003, s.14)

- Avrupa uzmanlığı ve yenilikçi yaklaşımların toplanması, süzgeçten geçirilmesi ve temeller oluşturmaları,
- Mesleki becerilerle ilgili ihtiyaç analizlerinin ve tahminlerinin iyileştirilmesi,
- Ağ çıktılarının ve proje sonuçlarının Birlik çapında uygun şekilde yayılması.

Uluslararası ağlar kurularak, deneyim ve iyi uygulama örneklerinin değişimi gerçekleştirilmektedir. Ağlar, üye ülkelerden ulusal ve bölgesel düzeyde kamu ya da özel, çeşitli aktörleri bir araya getirerek, çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Bu aktörler arasında, doğrulanmış mesleki eğitim yöntemleri ve ürünlerine erişim konusunda hizmet, tavsiye ve bilgi sunucuları olarak, yerel yöntemler, yerel ticaret odaları, işveren ve işçi sendikaları, işletmeler ile üniversiteler de dahil araştırma ve mesleki eğitim merkezleri vardır (Duman, 2001, s.78).

3.3.1.2.1.5. Referans Kaynakları:

Özellikle araştırma ve analizlerde kullanılan Topluluk referans kaynaklarının, karşılaştırılabilir verilerin oluşturulması ve güncelleştirilmesi, başarılı uygulamaların incelenmesi, dağıtımı ve ayrıntılı bilgi alışverişi faaliyetleri Topluluk finansal

desteğinden yararlanabilmektedir (DPT, 2003, s.14). Bu kapsamdaki projeler için Topluluk desteği üç yıla kadar olan bir süre içindir. Komisyon ve üye devletler, mesleki eğitimde kamusal ve özel karar alıcıların kullanımına sunulması için, bu referans malzemesinin mümkün olduğu kadar geniş ölçekte yayılmasını temin etmektedir (Duman, 2001, s.78).

Leonardo da Vinci Programı altındaki her bir eylem programına dahil projeler için yapılacak mali destek miktarları: (DPT, 2003, s.14)

1. Hareketlilik: Uluslararası yerleştirme ve değişim projelerinin her biri için topluluk en çok 5000 Euro katkıda bulunur. Projeye katılanlar özürlü ise bu miktarın üstüne çıkılabilmektedir.

2. Pilot projeler: Topluluk, proje masraflarının % 75'ini karşılamakta ve her proje için 200.000 Euro'luk bir üst sınır konulmaktadır. Ancak tematik eylemlerde, proje kapsamı bunu haklı kılıyorsa üst sınır, proje başına 300.000 Euro'ya yükseltilmektedir.

3. Dil Yeterlilikleri: Topluluk proje masraflarının %75'ini karşılamakta ve her proje için üst sınır 200.000 Euro'dur.

4. Ülkelerarası Ağlar: Topluluk desteği ülke aşırı şebekeler için üç yıla kadar süreyle olabilmektedir. Topluluk, proje maliyetinin %50'sini karşılamakta, her şebeke ağı başına yıllık üst sınır 150.000 Euro'dur..

5. Referans Kaynakları: Topluluğun mali katkısı, proje başına yılda 200.000 Euro tutarında bir tavan ile, uygun harcamaların %50'si ile %100 arasında olmaktadır. Projenin kapsamı haklı kılıyorsa, bu rakam 300.000 Euro'ya kadar yükselmektedir.

Programın ilk döneminin beş yılı boyunca (1995-1999), yaklaşık 77.000 ortağın aktif katılımını kapsayan 10.000'den fazla proje 727 milyon Euro miktarında Topluluk bütçesinden destek sağlamıştır. Bütçenin büyük bir kısmı (üçte birinin üstünde) mesleki eğitimde hareketliliği teşvik etmeye ayrılmıştır. 125.000'den fazla genç üniversite öğrencileri, mezunları, çalışma hayatındakiler ve başlangıç mesleki

eğitimindekiler- şirket yerleşimlerinde yer almıştır. Buna ek olarak, 11.000 eğitimci ve danışman değişim programları yoluyla mesleki tecrübelerini geliştirme olanağı bulmuştur. Ayrıca programda yer alan ülkelerin sayısı beş yıl boyunca artmaya devam etmiştir. 1999'da Leonardo da Vinci Programı'nda 29 ülke yer almıştır, 1995'de başlatıldığında ise 18 ülke (15 AT ve üç EFTA/EEA) yer almıştır (İKV, 2004, s.49).

3.3.1.3. Youth (Gençlik) Programı

Gençlik Programı (Youth Programı), AB'nin üçüncü önemli eğitim programıdır (Karluk, 2005, s.501). AB'nin normal öğretim ve eğitim sistemlerinin dışında işleyerek, bütün gençleri hedefleyen programın amacı, gençlerin Avrupa'yı keşfetmeleri, aktif ve sorumlu vatandaşlar olarak Avrupa'nın inşasında yer almaları için kullanılabilir seçenekleri genişletmektir. Program, özellikle hem Avrupa içinde hem de Topluluk üyesi olmayan ülkelerde değişim programları ve Avrupa gönüllü hizmeti yoluyla gençlerin eğitimine katkıda bulunmaktadır (İKV, 2004, s.64). Daha az fırsatlara sahip olan gençlerin programın faaliyetlerine erişimi kolaylaştırırken, gençlerin yerel düzeyde ortaya çıkan iş imkanlarından faydalanmalarına da imkan sağlamaktadır (Karluk, 2005, s.501).

Program, bir gencin bir eylem aşamasından diğerine mantıklı bir düzey için de geçmesini mümkün kılarak tutarlı bir bütün olarak işlev görmektedir. Programın yasal zemini AT Antlaşması'nın 149. maddesi ve 14 Nisan 2000 tarihli ve 1031/2000/EC No'lu Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Kararı'dır (OJ L 177, 18.5.2000) (http://europa.eu.int/comm/youth/program/index_en.html, 2006). Programın yedi yıl için öngörülen (2000-2006) toplam bütçesi 520 milyon Euro'dur (DPT, 2003, s.17).

Gençlik Programı, gençlere hareketlilik ve de Avrupada birçok programa aktif katılım fırsatları sunar. Yaşam boyu öğrenme kavramını ve aktif vatandaşlığı özendirecek niteliklerin ve uzmanlıkların geliştirilmesini teşvik eder. Program, toplumun bütün kesimlerinde kişisel gelişim ve kolektif etkinlik arasında bir dengeye ulaşmayı ve bu dengenin korunmasını amaçlamaktadır (<http://www.ua.gov.tr> 2006).

Bu doğrultuda, Gençlik Programı'nın amaçları şöyle sıralanabilir: (Aykın ve U.Oğuz, 2003, s.377)

- Gençlerin gelişimlerinde önem arz eden bilgi ve becerilerle donatılmalarını sağlamak,
- Uluslararası değişim programlarına katılımı teşvik etmek suretiyle, Avrupa'nın inşasında gençlerin aktif rol almalarını sağlamak,
- Gençleri toplumsal hayata dahil etmek ve sorumluluk sahibi birer vatandaş olmalarını sağlamak,
- Toplumda aktif bir rol üstlenebilmeleri için gençlerin inisiyatif almalarını desteklemek, girişimcilik ve yaratıcılık yönlerini açığa çıkarmak,
- Avrupa boyutu olan yaygın eğitimin niteliklerinin tanınmasını sağlamak,
- Irkçılıkla mücadele ve insan haklarının savunulması konularına destek olmak,
- Gençlik alanında işbirliğini geliştirmek.

Gençlik programı, diğer AB girişimlerinden yalıtılmış bir girişim değildir. Sokrates ve Leonardo da Vinci ile beraber gerek örgün gerekse yaygın eğitim ve mesleki eğitim alanında bir Avrupa eğitim düzlemi yaratmak için geliştirilmiş birçok programlardan biridir (Şahin, 2004, s.59). Yaygın eğitim deneyimine odaklanmış etkinlikler sunan Gençlik Programı, diğer iki temel programı tamalayıcı niteliktedir. Gençlik Programı'nın genel yapısı, değişik eylemler arasında bütünleşmeyi ve bu eylemler arasında kesişim noktalarının oluşumunu destekler niteliktedir (DPT, 2003, s.15).

Gençlik programına dahil ülkeler şunlardır (Karluk, 2005, s.502):

- Avrupa Birliği'nin 15 üye devleti(Almanya, İtalya, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, Belçika, İngiltere, İrlanda, İspanya, Portekiz, Yunanistan, İsveç, Danimarka, Finlandiya, Avusturya)

- Avrupa Ekonomik Alanı(AEA) üyesi olan Avrupa Serbest Ticaret Birliği(ASTB) ülkesi (İzlanda, Liechtenstein, Norveç) ile,

- 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olan Bulgaristan, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Romanya, Slovakya, Slovenya, Güney Kıbrıs ve Malta.

Gençlik Programı öncelikle Avrupa Birliği üye devletlerinin herhangi birinde ya da Program ülkelerinden birinde yasal olarak ikamet eden ve yaşları 15 ile 25 arasında olan gençlere yöneliktir. Aşağıda belirtilen gruplar Gençlik Programı'na katılabilirler: (Şahin, 2004, s.57)

- Gençlik değişim programı organize etmek ya da kendi yerel topluluklarında bir girişim başlatmak isteyen genç grupları,

- Avrupa Gönüllü Servisi'ne katılmak isteyen gençler,

- Edindikleri deneyimi iletirmek isteyen eski gönüllüler,

- Gençlik kuruluşları,

- Gençlik liderleri,

- Gençlik çalışanları,

- Gençlik ve yaygın eğitim alanında faaliyet gösteren proje yöneticileri ya da düzenleyicileri,

- Kar amaçlı olmayan diğer kuruluş, dernek ya da yapılar.

Programa başvurular, organizasyonlar ve kurumlar aracılığıyla yapılır. Gençlerden oluşan gayri resmi gruplar ve bireysel olarak gençler tarafından da yapılabilmektedir (Karluk, 2005, s.502-503). Komisyon, Program'ın uygulanmasından ve ana ilkelerini ve önceliklerini tanımlamaktan sorumludur. Komisyon ayrıca düzenleyici mekanizmaları da hazırlamaktadır (http://europa.eu.int/comm/youth/program/index_en.html, 2006) Program; merkezileştirilmemiş bir

temelde, Program'da yer alan ülkelerdeki Ulusal Ajanslar aracılığıyla yönetilmektedir. Ulusal Ajanslar, Programı'nın uygulanmasında, projelerin seçilmesi ve destek verilmesinde anahtar rol oynamaktadır. Komisyon ayrıca yapısı, çapı ve önemi bağlamında Avrupa düzeyinde daha etkin bir biçimde gerçekleştirilebilecek projeleri de yönetmektedir. Bunlar; üye olmayan ülkeler ve Avrupa Akdeniz (Euro-Mediterranean) ortaklarıyla yapılan işbirliği projeleri, Avrupa düzeyinde Eylem 2 Projeleri, işbirliği, eğitim ve bilgi alanlarında yapılan proje teklif çağrıları, Avrupa sivil toplum kuruluşları tarafından sunulan projelerdir (İKV, 2004, s.669).

Gençlik Programı kapsamında yürütülen farklı eylemler bulunmaktadır. Bu eylemler aşağıdaki gibidir:

3.3.1.3.1. Avrupa İçin Gençlik (Youth For Europe):

Bu eylem Avrupa Birliği içinde ve dışındaki gençlerin değişimleriyle ilgilidir. İkili değişimler, daha az fırsatlara sahip olan gençler (engelli olan veya dezavantajlı kültürel, coğrafi ve sosyal geçmişlerden gelen gençler) ve hiç uluslararası tecrübeye sahip olmayan gruplar için tasarlanmıştır (İKV, 2004, s.67). Bu tarz değişim faaliyetlerine katılmak gençlerin diğer sosyal ve kültürel ortamları tecrübe etmelerini, birbirlerinden öğrenmelerini ve kültürler arası öğrenmenin ne olduğu hakkında fikir sahibi olarak ırkçılık ve yabancı korkusuyla mücadele edebilmelerini mümkün kılmaktadır. Değişimler ayrıca diğer kültürlerin yerel toplulukları arasında farkındalığı artırabilmekte ve sadece gençlerin kendilerinde ve organizasyonlarının faaliyetlerinde değil yerel topluluklar üzerinde de bir etkiye sahip olmaktadır (http://europa.eu.int/comm/youth/doc/studies/youthforeurope/y_for_europe_en.html, 2006).

3.3.1.3.2. Avrupa Gönüllü Hizmeti (European Voluntary Service):

Avrupa Gönüllü Hizmeti (AGH), 18-25 yaş arasındaki gençlerin, 6-12 aylık bir süreyle, yaşadıkları ülke dışında bir ülkedeki bir ev sahibi kuruluştaki Gönüllü Hizmeti etkinliklerine katılmasıyla gerçekleştirilir (DPT, 2003, s.15).

Süreç içinde gençler, topluma dahil olmalarına ve aktif rol oynamalarına, işe alınabilirliklerini artırmalarına yardımcı olacak ve başkalarıyla ilgilenmelerine ve yardımcı olmalarına yönelik bir olanak sağlayacak, resmi olmayan bir kültürler arası öğrenim tecrübesi edinmektedirler (İKV, 2004, s.67). Gençlere projelerin hazırlanmasında ve takibinde destek verilmektedir. Gençlerin sahip oldukları yenilikçi fikirler, dinamizm ve sorumluluk duyguları, onların içinde bulundukları yerel toplulukların gelişimine, yeni ortaklıkların kurulmasına ve tecrübenin ve iyi uygulamanın değişimine önemli katkıda bulunmalarını sağlamaktadır (http://europa.eu.int/comm/youth/index_en.html,2006).

3.3.1.3.3. Gençlik Girişimleri (Youth Initiatives):

Gençlik Programı'nın bu eylemi, 15-25 yaş aralığındaki gençlerin yerel alanda yapacakları projelerle yaratıcılıklarının, inisiyatif geliştirme yeteneklerinin ve sosyal hayata aktif katılımlarının desteklenmesini hedeflenmektedir (DPT, 2005, s.13). İmkanları kısıtlı gençlerin katılımı, yerel topluma katkı, projelerde Avrupa boyutunu içermesi Gençlik Girişimlerinin temel öncelikleridir. Projelerin süresi en az üç ay en fazla bir yıldır.

Üç çeşit Gençlik Girişimi bulunmaktadır:

1) Grup Girişimleri: Grup Girişimleri'nin temel özelliği, uluslararası bir değişim ya da etkinlik içermeyip tamamen ülke içerisinde, o ülkenin gençleri tarafından gerçekleştirilmeleridir (DPT, 2005, s.13). 15-25 yaşları arasında en az dört kişiden oluşan gençler biraraya gelip bir grup oluşturarak, yine gençlere veya tüm topluma yararlı bir konuda grup girişimi projesi gerçekleştirebilmektedir.

Bu girişimler fırsat eşitliğine sahip olmayan gençler (engelli olan veya dezavantajlı kültürel, coğrafi ve sosyal geçmişlerden gelen gençler) için düşünülmüştür. Süreleri üç ay ve bir yıl arasında değişen projeler, gençlere ait oldukları yerel topluluklara yenilikçi bir katkıda bulunma imkanı vermektedir. Proje seçimlerinde yerel etkiler, ortaklığın niteliği ve kültürler arası boyutu dikkate alınmaktadır (İKV, 2004, s.69).

Grup Girişimi Projelerinin Özellikleri:

- Proje grubu en az dört gencin bir araya gelmesiyle oluşur.
- Grubun oluşturulması, konunun belirlenmesi, projenin hazırlanması, faaliyetlerin planlanması ve uygulanması dahil projenin tüm aşamaları başlangıcından sonuna kadar grubu oluşturan gençler tarafından yürütülür.
- Etkinlik mutlaka yerel toplumla ilgili olmalıdır.
- Yerel halka ya da hedef kitleye yeni bir şeyler katmalı ve projeyi yürüten grup için mutlaka yeni bir deneyim olmalıdır.
- Süre, en az üç ay en fazla bir yıldır.

Bir defaya mahsus olmak üzere en fazla; birinci öncelikli projeler için 10.000 €, ikinci öncelikli projeler için 7.500 €, üçüncü öncelikli projeler için 5.000 € finanse edilir.

2) Ağ Oluşturma Projeleri: Ağ Oluşturma Projeleri, grup girişimi projelerinin devamı niteliğindedir. Ancak bir ağ oluşturma projesi yapmak için önce bir grup girişimi projesi yapmak zorunlu değildir (DPT, 2005, s.13). Ağ oluşturma projelerinin farklı olan tarafı, yerel toplum için hazırlanan yararlı projelerin en az biri AB ülkesi olmak üzere diğer program ülkelerinden genç gruplar ile birlikte, aktiviteler düzenleyerek ve fikir alış verişini yaparak daha başarılı bir noktaya ulaşmayı amaçlamasıdır (DPT, 2005, s.15). Grup, diğer program ülkelerinden ortaklar ile ortak web sitesi kurmak, bilgi aktarımı ve alışverişini sağlamak, ortak toplantılar düzenlemek ve çeşitli sosyal aktiviteler çerçevesinde birlikte çalışır (İKV, 2004, s.69).

Bir defaya mahsus olmak üzere en fazla; birinci öncelikli projeler için 12.000 €, ikinci öncelikli projeler için 9.500 € , üçüncü öncelikli projeler için 7.000 € finanse edilir.

Grup girişimi projelerindeki imkanlara ek olarak uluslararası hareketlilik de içermektedir (DPT, 2005, s.15).

3) Gelecek Sermayesi (Future Capital): Buradaki amaç, daha önce bu programa katılmış olan eski gönüllüler, hizmetleri süresince kazandıkları tecrübeyi en iyi şekilde kullanmaları ve faydayı kendi yerel toplulukları ve diğer gençlere paylaşmaları için yardım etmektir (İKV, 2004, s.69). Bu nedenle Bir Gelecek Sermayesi Projesine ancak, bir Avrupa Gönüllü Hizmetini tamamlamış olan gençler katılabilir (DPT, 2005, s.13-14). Bir gelecek sermayesi projesi, bir yıldan daha fazla sürmemekte ve Avrupa Gönüllü Hizmeti süresinin üzerinden iki yıl geçmeden başlatılmamaktadır (İKV, 20004, s.69).

Üç çeşit gelecek sermayesi projesi bulunmaktadır: (İKV, 2004, s.69)

1. Bir faaliyet başlatmaya yönelik projeler,
2. Bir etkinlik veya özel bir faaliyet içeren projeler,

3.Gençlerin gönüllü hizmet dönemlerinde edindikleri becerilerin resmen tanınmasını sağlamak için tasarlanmış kişisel gelişim projeleri.

Geleceğin sermayesi projeleri daha önce gerçekleştirilen Avrupa Gönüllü Hizmeti'nin devamı niteliğinde değildir (<http://www.ua.gov.tr>, 2006). Bu projelerle amaçlanan, Avrupa Gönüllü Hizmeti'ni başarıyla tamamlamış olan gönüllünün, bu hizmet sırasında edindiği deneyim ve becerileri yerel topluma ve diğer gençlere aktarmasını sağlamak; gönüllüye, Avrupa Gönüllü Hizmeti'nde kazandığı becerilerin resmi olarak tanınması için gerekli olan eğitimi almasını desteklemek ya da profesyonel bir etkinlikte bulunmak istiyorsa destek sağlamaktır (DPT, 2005, s.13-14). Projeler öncelik statüsüne göre en fazla 5.000 € (Öncelik 1) ve 3.750 € (Öncelik 2) finanse edilir (<http://www.ua.gov.tr>, 2005).

3.3.1.3.4. Ortak Eylemler:

Ortak eylemler üç programın da hepsinin parçasını oluşturmakta ve her bir programın faaliyet alanının ötesine geçen eylemler aracılığı ile bu tamamlayıcılığı

yansıtmaktadır. Ortak eylemler, birçok alana temas eden sorunları inceleme ve çözmeye yönelik yenilikçi yaklaşımların gelişmesini teşvik etmek için düşünülmüştür (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Ortak eylemler, Avrupa Topluluğu Resmi Gazetesi'nde yayınlanan tekliflerin sunumu için yapılan çağrılar kapsamındadır. Bunlar değinilecek konuları, amaçlarını, tasarlanan proje tiplerini, verilebilir desteği, kabul edilebilirlik ve seçim kriterlerini, mali koşulları, başvuru süreçlerini ve son başvuru tarihlerini belirlemektedir (http://ec.europa.eu/youth/program/index_en.html, 2006).

3.3.1.3.5. Destek Tedbirleri:

Gençlik faaliyetlerine katılan veya gençlikle ilgili konulara ilgi duyan herkesin (gençlik grupları, gençlik görevlileri, eğitmenler, rehberler, proje yöneticileri, gençlik önderleri, destek veren kişiler, yaygın eğitim alanında bulunanlar) proje ve girişimler hazırlayıp geliştirmelerine yardımcı olan araçlardır (DPT, 2005, s.13-14). Bu faaliyetler, iyi uygulamaların paylaşımı ya da proje düzenleyenlerin eğitilmesi gibi etkinlikler yoluyla gençlik projelerinin niteliğini yükseltmek, elde edilen kazanımları sürdürmek ya da ilerletmek ve topluluk düzeyinde yaratıcı etkinlikleri artırmak için diğer Gençlik programlarını desteklemektedir ve bu programları tamamlayıcı niteliktedir (Şahin, 2004, s.60). Destek faaliyetlerinin iki temel amacı vardır: (DPT, 2005, s.13-16)

- Eğitim, koordinasyon ve bilgi projeleri aracılığı ile Eylem 1, 2, 3'ün geliştirilmesine yardımcı olmak,

- Gençlik programının hedeflerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak.

Gençlere yönelik işbirliği, ortaklıklar, eğitim ve bilgi aktarımı bu tedbirler kapsamındaki anahtar faaliyetlerdir (İKV, 2004, s.70-71).

Dokuz adet faaliyet türünü kapsamaktadır: (<http://www.ua.gov.tr> , 2006)

1. Pratik eğitim deneyimi (işbaşı eğitimi): Bu etkinlik, gençlik görevlilerinin sınırlı bir süre içinde bir ortak kuruluştaki çalışmak suretiyle, ulus ötesi projeler geliştirebilmek için gerekli beceriler kazanmasını sağlamaktadır.

2. Fizibilite ziyaretleri : Bu ziyaretler aracılığıyla, proje yöneticileri, Eylem 1 veya Eylem 2 ve Eylem 3'ün ağ kurma projeleri ile Eylem 5'in uygun olan etkinlikleri kapsamında başvuru yapmadan önce bir proje fikri hakkında tartışma yapma imkânı bulurlar.

3. İrtibat seminerleri: Bu seminerler, Gençlik projeleri için potansiyel ortakları bir araya getirir. Kuruluşlara yeni gençlik projeleri başlatmaları için yeni ortaklar bulma fırsatı sunar.

4. Çalışma ziyaretleri: Söz konusu ziyaretler, gençlik işleri ile ilgili diğer ülkelerde geçerli olan düzenlemeleri öğrenme fırsatı sunar.

5. Seminerler: Bunlar, Gençlik programı ve gençlik politikalarına ilişkin deneyim ve iyi örneklerin değişimi, danışma ve politika geliştirme vb. araçlarıdır.

6. Eğitim kursları: Söz konusu kurslar, gençlik çalışmalarında ve yaygın eğitim alanında yer alan kişilerin, etkinlikleri için ileri düzeyde beceriler ve bilgi edinmelerine yardımcı olmaktadır.

7. Gençlik bilgilendirmesi: Bu etkinlik, Gençlik programının amaç ve önceliklerine ilişkin bilginin üretilmesini ve bu bilginin yaratıcı yollarla paylaşımını destekler.

8. Ulus ötesi ortaklıklar ve ağlar: Söz konusu etkinlik, Gençlik programı altında yeni ağların yaratılmasını desteklemektedir.

9. Nitelik ve yaratıcılık için destek: Söz konusu etkinlik, imkânları kısıtlı gençlerin ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde Gençlik programına katılımını sağlama amacını güder.

3.3.1.3.6. Gençlik Programının Uygulayıcıları

Avrupa Komisyonu: Programın başlatıcısı olan Avrupa Komisyonu, programın düzgün bir şekilde işlemesinin gerçek sorumlusudur (http://europa.eu.int/comm/youth/index_en.html, 2006). Bütçeyi yönetir ve programa ilişkin öncelikleri, hedefleri ve ölçütleri süreklilik temelinde belirler. Ayrıca, programa katılan ülkelerin her birinde gençlik ile ilgili işlerden sorumlu ulusal yetkililer tarafından atanmış ve yapılandırılmış ofisler olan Gençlik Programı Ulusal Ajanslarının eşgüdümünün sağlanmasında tamamıyla Komisyonun sorumluluğundadır (Şahin, 2004, s.60). Avrupa Komisyonu, Ulusal Ajanslar ile yakın işbirliğine girmekte ve onların etkinliklerini izlemektedir. Ayrıca Avrupa düzeyinde Programın genel uygulanışını, imajını, takibini ve değerlendirilmesini yönlendirmekte ve izlemektedir (DPT, 2005, s.8).

Ulusal Yetkililer: AB Üye Devletleri ve Programa katılan diğer ülkeler, özellikle temsilciler atadıkları Program Komitesi aracılığıyla, Gençlik Programı'nın uygulanışına katılmaktadırlar. Ayrıca, Ulusal Ajansların oluşturulmasından ve izlenmesinden sorumludurlar. Bu ikinci görev Avrupa Komisyonu ile paylaşılmaktadır (http://europa.eu.int/comm/youth/index_en.html, 2006).

Gençlik Programı Ulusal Ajansları : Temel işlevleri, Programın ulusal düzeyde desteklenmesi ve uygulanmasıdır. Gençler için mevcut olan Avrupa programları hakkında deneyim sahibidirler, ilgili konu ve kuruluşlar konusunda bilgilidirler (Şahin, 2004, s.61). Ulusal Ajansların her biri ulusal, bölgesel ve yerel düzeydeki proje rehberleri ve de gençler arasında bir bağ görevi üstlenmektedir ve kilit iletişim noktasıdır. Ajanslar, Gençlik Programı ile ilgili genel bilginin yayılmasından ve ortaklıklar kurulmasını teşvik etmek ve kolaylaştırmaktan sorumludurlar. Ayrıca, Avrupa Komisyonu'nun belirlemiş olduğu ölçütler doğrultusunda, projelerin seçimini yapmak da sorumlulukları arasındadır. Proje rehberlerine danışmanlık yapmakta ve değişik eğitim etkinlikleri düzenlemektedirler (<http://www.ua.gov.tr>, 2005).

Tablo 6. Gençlik Eylemlerindeki Katılımcı Sayısı

	2004	2005	2006
Eylem-1 Avrupa için Gençlik	1.132	2.500	3.800
Eylem-2 Avrupa Gönüllü Hizmeti	27	150	250
Eylem-3 Gençlik Girişimleri	1.225	1.950	2.420
Eylem-5 Destek Tedbirleri	1.121	1.800	2.130

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

3.1.3.4. Tempus Programı

Tempus Programı AB'nin dördüncü eğitim programıdır (Karluk, 2005, s.503). Program, 1990 yılında kurulmuştur. Avrupa'da yüksek öğretim konusunda işbirliğini geliştirmeyi amaçlayan bir programdır (İKV, 2004, s.72).

Üniversite öğrenimi için Avrupa'da serbest dolaşım programı olan TEMPUS, serbest dolaşım ve işbirliği programları aracılığı ile Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin üniversite öğretim sistemlerini geliştirmek ve yeniden yapılanmasına yardım etmek, bu sistemlerin Topluluk içindeki eş sistemlerle bütünleşmesini ve işbirliğini teşvik etmek amacına yöneliktir (http://www.tubitak.gov.tr/btpd/btspd/platform/a_kred/bol5.html, 2006). Eğitim Konseyi'nin 7 Mayıs 1990 tarihli kararıyla uygulamaya koyulan programa 29 Nisan 1993'te ikinci bir 4 yıllık dönem eklenerek uzatılmıştır.1 Ocak 1994'ten itibaren TACIS başlığı altında anılan program, işbirliği için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamaktadır (Karluk, 2005, s.503-504). Program Erasmus, Lingua ve Comett esas alınarak hazırlanmıştır. TEMPUS programının PHARE olarak adlandırılan bölümü Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin ekonomik ve sosyal bakımdan yeniden yapılanması amacına yönelik iken, TACIS başlığı altındaki bölümü Sovyetler Birliği'nin yeni bağımsız olmuş devletleri için ekonomik reform ve iyileştirme önlemlerini kapsamaktadır (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_2006).

Yasal zemini 5 Aralık 2000 CARDS Yönetmeliği ile değiştirilen (ATRG, L 306, 7.12.200) 29 Nisan 1999 tarihli ve 99/311/EC sayılı Karar'dır (ATRG, L 120, 8.5.1999). Tempus yedi yıllık bir dönemi kapsamaktadır (2000-2006). Tempus/CARDS'ın finanse edilmesi, Tempus PHARE'i, Tempus CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation: Yeniden Yapılanma, Gelişim ve İstikrar için Topluluk Yardımı) ile değiştiren 5 Aralık 2000 Konsey yönetmeliği ile sağlanmıştır (İKV, 2004, s.72).

Tempus'un destek verdiği alanlar:

(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_en.html, 2006)

- Mevcut üniversitelerin yapısının değiştirilmesi, yeni üniversitelerin kurulması, alt yapının iyileştirilmesi sağlanarak üniversite öğretiminin yapısal olarak değiştirilmesi.
- Sürekli ve hizmet içi programlar, kısa süreli yoğun kurslar ve uzaktan öğretim sistemlerinin geliştirilmesi ile öğretim programlarının geliştirilmesinin sağlanması.
- Öğretim üyeleri ve öğrencilerin serbest dolaşımının planlanması ve örgütlenmesi.

Seçilebilirlik kriterleri aşağıda belirtilenler için farklıdır: (İKV, 2004, s.72-73)

Tempus/CARD: Batı Balkanların AB ile ortaklık anlaşması imzalamamış ülkeleri, CARDS Program kapsamında ekonomik yardım alabilirler. Bunlar: Arnavutluk, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ve Makedonya'dır.

Tempus/TACIS: Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Moğolistan, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Tacikistan, Türkmenistan ve Ukrayna'yı kapsamaktadır.

Tempus Programı, AB ülkesi olmayan bütün G-24 Ülkelerine (Avusturalya, Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, İzlanda, Japonya, Norveç, Yeni Zelanda, İsviçre ve Türkiye) katılımlarını kendi bütçelerinden finanse etmeleri şartıyla açıktır (Karluk, 2005, 503).

Program, Avrupa Komisyonu'nda Eğitim ve Kültürden Sorumlu Genel Müdürlük içindeki Tempus Programı ABD/Kanada Anlaşmaları birimi tarafından yönetilmektedir. Torino'daki (İtalya) Avrupa Eğitim Vakfı (European Training Foundation) Programın uygulanması için Avrupa Komisyonu'na teknik yardım sağlamaktadır. AB üye devletlerinin her birinde ve Norveç'te Tempus ulusal iletişim noktaları vardır. Bütün ortak ülkelerde Tempus/CARDS ofisleri (ulusal Tempus ofisleri) veya Tempus/TACIS bilgi merkezleri (Tempus bilgi noktaları) bulunmaktadır(http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_en.html, 2006).

Tempus Programı kapsamında şu çalışmalar yapılmaktadır:

Ortak Avrupa Projeleri (Joint European Project JEP); En fazla üç yıl destek verilen bu projeler, en az bir ortak ülkeden bir üniversiteyi, bir üye devletten bir üniversiteyi ve başka bir üye devletten ortak bir kuruluşu (üniversite veya şirket) biraraya getirmektedir (Karluk, 2005, s.504-505). Ortak ülkeler ya da AB ülkelerinden gelen öğretmenlerin, eğitmenlerin, üniversite idarecilerinin, kıdemli bakanlık yetkililerinin, eğitim sistemleri yöneticilerinin ve eğitimde yer alan diğer uzmanların ortak ülkelere; niteliği teşvik etmek, yüksek eğitim ve öğretimi geliştirmek ve yeniden yapılandırmaya yönelik ziyaretleri için bireysel yardımlar verilebilmektedir (İKV, 2004, s.72-74). Tempus programı ile AB ve Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinden 26.000'den fazla kuruluştan gelen 120.000 öğretmen ve 35.000 öğrenci Ortak avrupa Projeleri'nde yer almıştır (2004) (http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_en.html, 2006).

3.3.2. Avrupa Birliği Kredisi ile Yürütölmek Üzere Hazırlanan Projeler

3.3.2.1. Temel Eğitime Destek Projesi

Avrupa Birliği, Milli Eğitim Bakanlığı'nın temel eğitim sürecini desteklemek üzere Akdeniz Fonu'ndan (MEDA) 100 milyon Avro'luk hibeyi Türkiye'ye aktarmıştır (<http://projeler.meb.gov.tr/tr/tedp.htm> 2006). Temel Eğitime Destek Projesi (TEDP) adıyla başlayan program, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Komisyonu tarafından 8 Şubat 2000'de imzalanmıştır. 1 Eylül 2002 tarihinde başlayan program, Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı'nın koordinasyonunda yürütölmektedir. 30 Ağustos 2007 tarihinde sona erecek projede; 100 milyon Avro'luk bütçenin 70 milyon Avro'su inşaat ve ekipmana, 20 milyon Avro'su eğitim faaliyetleri ve teknik desteğe, 6 milyon Avro'su inşaat işlerinin denetimine, 4 milyon Avro'su da beklenmeyen giderlere ayrılmıştır (MEB, 2005, s.4-5).

Projenin genel amacı, yoksulluğu azaltma perspektifinde eğitim seviyesini ve eğitime erişimi iyileştirmek, en dezavantajlı kırsal, şehrsel bölgeler ve gecekonduarda nüfusun yaşam koşullarını geliştirmek ve eğitim dışında olan çocuklar, gençler ve yetişkinlerin temel eğitim kapsamına alınmasını desteklemektir. Projenin özel amacı ise, eğitim kalitesini ve eğitime erişimi iyileştirerek, özellikle kız çocukları ve kadınlar için yaygın ve örgün eğitimin ortalama seviyesini yükseltmektir (MEB, 2005, s.4-6).

Projenin Faaliyet Alanları : Programın, ulusal düzeydeki eğitim reformlarını desteklemesi amacıyla 5 ayrı faaliyet alanı bulunmaktadır: (MEB, 2005, s.1-3)

1. Eğitim kalitesi
2. İletişim
3. Yönetim ve organizasyon
4. Öğretmen eğitimi

5. Yaygın eğitim

Program kapsamında yürütülen faaliyetler üç bileşen altında toplanmıştır:

Bileşen 1 - Ulusal düzeyde Temel Eğitim Reformu'nun desteklenmesi:

Ulusal düzeyde yapılacak çalışmalarla yeni politikalar geliştirilmesine yönelik MEB'e destek sağlanmaktadır. Şu hedeflere ulaşılması planlanmaktadır: (MEB, 2005, s.1-4)

- Eğitim-öğretim, program geliştirme ve yaygın eğitim için yeni eğitim stratejisi ve politikaların geliştirilmesinin desteklenmesi,
- Yeni bakış açısı ve standartların himetçi ve hizmet öncesi öğretmen eğitimi için geliştirilmesi,
- Temel Eğitim Reformu'nun yönetim ve organizasyonu ile ilgili kapasitesinin iyileştirilmesi,
- Temel eğitimde izleme-değerlendirme kalitesinin iyileştirilmesi,
- Temel eğitimin yaygınlaştırılmasının önemi konusunda bilinç artırmaya yönelik yeni iletişim yaklaşımlarının geliştirilmesi.

Bileşen 2 – Temel Eğitim Reformu'nun 12 ilde desteklenmesi:

TEDP, 12 kırsal ilde temel ve yaygın eğitimin güçlendirilmesi için il düzeyinde planlanan çalışmalara destek sağlamaktadır (Ardahan, Kars, Adıyaman, Şanlıurfa, Bayburt, Diyarbakır, Siirt, Erzurum, Muş, Ağrı, Bingöl ve Sakarya). Şu hedeflere ulaşılması planlanmaktadır: (MEB, 2005, s.1-4)

- Özellikle kız çocuklarının eğitime erişimlerinin artması amacıyla programların planlanması ve uygulanması,
- Öğretmen, okul müdürü ve müfettişlerin kapasitelerinin güçlendirilip, mesleki gelişimlerinin sağlanarak eğitimin kalitesinin yükseltilmesi,

- İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin yönetim ve organizasyon kapasitesinin artırılması,
- Okuma-yazma oranının yükseltilmesi amacıyla okulların çok amaçlı kullanılır hale gelmesinin teşvik edilmesi,
- İllerdeki personelin kapasite gelişiminin desteklenmesi,
- İnşaat faaliyetlerinin ve ekipman satın alımlarının desteklenmesi,
- Öğretme ve öğrenmeyi geliştirici, inceleme ve uygulama yapılması,
- Okulların altyapısını güçlendirerek eğitime erişimin artırılması.

Bileşen 3 – En yoğun göç alan beş ilin (İstanbul, Antalya, Adana, Bursa, Mersin) dezavantajlı bölgelerinde eğitim dışında kalan genç, çocuk ve yetişkinlerin (özellikle kadınların) eğitim olanaklarının güçlendirilmesi:

Bu bileşen kapsamında özellikle okuma-yazma bilmeyen kadınlar ve sokak çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması amaçlanmaktadır. Şu hedefleri kapsamaktadır (MEB, 2005, s.1-4):

- Halk Eğitim Merkezlerinin kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi,
- Okuma-yazma kurslarına katılımın artırılması,
- Sokak çocuklarının ve risk altındaki çocukların eğitime kazandırılması,
- Bilinçlendirme kampanyaları uygulayarak örgün ve yaygın eğitime katılımın güçlendirilmesi,
- Halk Eğitim Merkezlerine ekipman sağlanması,
- Halk Eğitim Merkezlerinin onarım ve inşaat işlerini gerçekleştirerek yaygın eğitime erişimin artırılması.

Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı bünyesinde faaliyetleri tasarlamak, uygulamak ve izlemek üzere Proje Uygulama Birimi kurulmuştur. Uygulama Birimi uluslararası uzmanların yer aldığı Teknik Destek Ekibi ve ulusal eş uzmanların yer aldığı Rehberlik Ekibinden meydana gelmektedir. Ulusal düzeydeki çalışmalar ise, ilgili Genel Müdürlükler bünyesinde oluşturulan Ulusal Çalışma Grupları tarafından koordine edilmektedir. Program yerinden yönetim anlayışını benimsediğinden Program kapsamındaki 17 ilin Milli Eğitim Müdürlüğü kapsamında İl Proje Yürütme Birimleri oluşturulmuştur. Bu birimler kendi illerinde planların hazırlanması ve programın koordinasyonundan sorumludurlar (<http://projeler.meb.gov.tr/tr/tedp.htm>, 2006).

Projenin uygulanma alanları, ulusal düzeyde ve 24 ili kapsayan üç ayrı bileşende gereksinimlere göre değişen hedeflere odaklanarak faaliyetlerini yürütmektedir:

1. Ulusal Düzey ve Pilot İller : TEDP, ulusal düzeyde öğretmen eğitimi, eğitim kalitesi, yaygın eğitim, iletişim, yönetim ve organizasyondan oluşan beş faaliyet alanında Milli Eğitim Bakanlığı'na destek vermektedir. İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bolu, Samsun, Hatay, Diyarbakır ve Van TEDP kapsamındaki pilot illeri oluşturmaktadır.

2. Dezavantajlı İller : Kişi başına düşen milli gelir, okullaşma ve eğitime erişim oranı açısından Türkiye'nin en alt sıralarında yer alan Ardahan, Kars, Adıyaman, Şanlıurfa, Bayburt, Diyarbakır, Siirt, Erzurum, Muş, Ağrı, Bingöl ve 1999 yılındaki depremde büyük zarar gören Sakarya TEDP kapsamındaki 12 dezavantajlı ili oluşturmaktadır. Bu illerde temel eğitimin güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

3. Yoğun Göç Alan İller : Türkiye'nin en fazla göç alan beş ili olan İstanbul, Adana, Antalya, Bursa ve Mersinde okuma yazma bilmeyen kadınlar, yetişkinler ve sokak çocuklarının eğitime kazandırılması amaçlanmaktadır.

TEDP faaliyetleri ise;

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı'nı esas alarak geliştirilen yeni ilköğretim programları, TEDP kapsamında bulunan 9 pilot ildeki 120 okulda uygulanmıştır (<http://ttkb.meb.gov.tr/>, 2006). TEDP ilköğretimin birinci kademesi için yenilenen programların ışığında geliştirilen ve kısa sürede tamamlanan ders kitapları, öğretmen kılavuz kitapları ve öğrenci çalışma kitaplarının yazım çalışmalarında da İlköğretim Genel Müdürlüğü ile işbirliği yapmaktadır (<http://iogm.meb.gov.tr/>, 2006). TEDP ilköğretimin ikinci kademesinin yenilenen programlarına koşut olarak yürütülen kitap yazım çalışmalarına destek vermiş, kurulan komisyonların ve görevlendirilen uzmanların çalışma ücretlerini karşılamıştır. İlköğretimin ilk basamağını oluşturan okul öncesi eğitim de TEDP'in önem verdiği çalışmalar arasında yer almaktadır. TEDP, gözden geçirilecek eğitim programına yönelik öğretmen el kitabının geliştirilmesi sürecine destek vermektedir (MEB, 2005, s.4-7).

AB ülkelerinde ilköğretim programlarının geliştirilmesine paralel olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin standartlar üzerinde durulmaktadır (www.teachers.eu.com/2006). TEDP, öğretmen niteliğinin yükseltilmesi çalışmalarında Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü'ne destek vermektedir. Bu çerçevede, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri ile temel eğitim kademesindeki öğretmenlere yönelik Özel Alan Yetelikleri'nin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu yeterlikler, TEDP kapsamındaki Ankara, İzmir, Bolu, Van, Kocaeli ve Hatay illerinden gelen geri dönüşlere göre geliştirilmektedir. TEDP, 14 çalıştay gerçekleştirerek genel yeterliklerin geliştirilmesinde aktif rol almıştır. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü eşgüdümünde yapılan bu çalışmalar sonucunda, 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 232 performans göstergesinden oluşan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri Taslağı geliştirilmiştir (<http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>, 2006).

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerini de yeniden yapılandırmayı amaçlayan Öğretmen Uygulama Kılavuzu çerçeve taslağı da geliştirilmiştir. Görev başında eğitimi amaçlayan bu sistemde, hizmet içi eğitimin merkezden okullara kaydırılmasıyla Okul Temelli Mesleki Gelişim hedeflenmektedir (MEB, 2005, s.6-

7). Öğretmenlik mesleğinin branşlar temelinde özel alan bilgisi, eğitme ve öğretme bilgisi yeterlik standartlarını belirlemek üzere 17 branşta Özel Alan Yeterlikleri geliştirilmektedir (<http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>, 2006).

TEDP, yaygın eğitim kapsamında yetişkinler ve risk altındaki çocuklara yönelik çalışmalar da yapmaktadır (MEB, 2005, s.1-4). Eğitim sistemi dışında kalmış kesimlerle de ilgilenmeyi öngören program çerçevesinde, öncelikli olarak okuma-yazma oranlarını yükseltmek üzere yetişkinlere yönelik sistem gözden geçirilmiştir. 1. ve 2. kademe yetişkin eğitimi okuma yazma programları, küresel gelişmelere ve ülkenin gereksinimlerine göre TEDP ile Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'nün işbirliğinde yenilenmiştir. Yapılandırıcı öğretim anlayışı ekseninde yenilenen 1. kademe okuma yazma programlarına yönelik ders kitapları, öğrenci ve öğretmen el kitapları da yine TEDP desteği ile hazırlanmıştır. 2. kademe yetişkin eğitim okuma yazma programlarına yönelik materyal hazırlama çalışmaları da Eylül 2005'de başlamıştır (MEB, 2005, s.6-7).

Halk Eğitim Merkezlerinin alt yapısını güçlendirmek ve bu merkezlere yönelik ilgiyi artırmak üzere 100'den fazla kurs programı, gelişen teknolojiye ve güncel gelişmelere paralel olarak yenilenmiştir.

TEDP sokakta yaşayan çalıştırılan çocuklarla da yakından ilgilenmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik ulusal stratejinin geliştirilmesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na destek veren TEDP, Risk Altındaki Çocuklara Yaklaşımlar adıyla İstanbul, Adana, Antalya, Mersin ve Bursa'da eğitim programı yürütmektedir. İlk olarak İstanbul'da uygulanan program ile 1500 öğretmen Mayıs ayından Eylül ayına kadar eğitime katılmıştır. Bu eğitim ile öğretmenlerin çocuğu sokağa iten nedenleri öğrenerek, ilgili merci ve yetkilileri devreye sokması amaçlanmıştır. Çocukları henüz sokağa yönelmeden risk altından kurtarmayı ve eğitim sistemi içinde tutmayı öngören bu yaklaşım, sorunu kaynağında çözmeyi hedeflemiştir (MEB, 2005, s.1-4).

TEDP, okul yönetimlerinin güçlendirilmesi için de çalışmalar yapmaktadır. Web tabanlı Okul Yöneticileri İçin Profesyonel Gelişim Rehberi'nin hazırlanmasında rol alan TEDP, bu amaçla ulusal ve uluslararası uzmanlar görevlendirmiştir. İl milli

eğitim müdürlükleri ve okulların yönetme, karar alma ve organizasyon kapasitelerini artırmayı öngören bu çalışma ile hizmet içi eğitim paketinin geliştirilmesi de hedeflenmektedir (MEB, 2005, 6-7).

3.3.2.2. Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi

Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi (MTEM), çağdaş ve etkin bir öğretmen eğitimi sisteminin düzenlenmesi ve geliştirilmesine yönelik kapasitenin artırılmasını ve mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, meslek yüksek okulları, sosyal taraflar, mesleki ve teknik eğitim vakıfları, kurum ve kuruluşları arasında kurulacak bölgesel ortaklıkların teşvik edilmesini amaçlayan; mali anlaşması Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu arasında 25 Temmuz 1997 tarihinde, ek sözleşmesi de 12 Aralık 2001 tarihinde imzalanmış ve başlama tarihi 07 Temmuz 2003 ve süresi 42 ay olan bir projedir (MEB, 2004, s.3). MTEM, AB'nin desteklediği bir eğitim projesidir. Projenin genel amacı, meslek dersleri öğretmen eğitiminin nitelik seviyesini yükseltmeye yönelik çabalara destek vermektir (Sezgin, 2006, s.6-7).

Yasal dayanağı;

- 25 Temmuz 1997 tarihinde TC Hükümeti ve Avrupa Birliği Komisyonu arasında imzalanan mali anlaşma,
- TC Hükümeti ve Avrupa Birliği Komisyonu arasında 12 Aralık 2001 tarihinde imzalanmış ek sözleşme,
- Projenin Teknik Danışmanlık Hizmetleri kapsamında görev yapan uzmanlar tarafından hazırlanmış olan başlangıç raporu (<http://www.mvet.org/>, 2006).

20 pilot projenin uygulanması yoluyla, çağdaş ve etkin bir öğretmen yetiştirme sisteminin düzenlenmesi ve geliştirilmesine yönelik kapasitenin artırılması; pilot projeler yoluyla, mesleki ve teknik eğitim fakülteleri ve okulları, meslek yüksekokulları, sosyal taraflar, mesleki ve teknik öğretim vakıfları, kurum ve

kuruluşları arasında kurulacak bölgesel ortaklıkların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2003, s.2-3).

Alt amaçlar olarak ise;

- Mesleki ve teknik öğretmen yetiştirme sisteminin kalitesinin ve güvenilirliğinin artırılmasına yönelik Ulusal Öğretmen Yetiştirme Standartları geliştirmek,
- Kabul edilen standartlar çerçevesinde, meslek dersleri öğretmenleri için yeni sunum sistemlerini hedefleyen 5 hizmet öncesi ve 3 hizmet içi eğitim programı geliştirmek,
- Seçilmiş beş bölgede uygulanmak üzere, mesleki ve teknik eğitimde yenilikçiliği ve gelişmeyi teşvik eden 20'ye yakın pilot projenin uygulanmasına destek vermek (MEB, 2003, s.2-3).

Sağlanan Ödenek (<http://www.mvet.org/>, 2006):

<u>Proje Kalemleri</u>	<u>AB Katkısı (€)</u>	<u>Yerel Katkı (€)</u>
Teknik yardım ve eğitimi	5.000.000	
Okul alt yapısının hazırlanması		2.153.000
Okul ekipman ve kurulumları	8.500.000	
Uygulama maliyetleri	2.345.900	
Değerlendirme ve izleme	250.000	
Beklenmeyen giderler	250.000	
<u>Proje toplamı</u>	<u>14.000.000</u>	<u>4.500.000</u>

Toplam bütçesi 18,5 milyon Euro, Avrupa Birliği Komisyonu katkısı 14 milyon Euro, Milli Eğitim Bakanlığı katkısı 4,5 milyon Euro olarak öngörülmüştür (Şahin, 2004, s.42).

İşbirliği yapılacak kurum ve kuruluşlar;

- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Yüksek Öğretim Kurulu,
- Üniversiteler ((Teknik Eğitim, Mesleki Eğitim, Ticaret - Turizm Eğitimi Fakülteleri ve Meslek Yüksek Okulları),
- Devlet Planlama Teşkilatı,
- Türkiye İş Kurumu,
- Odalar Birliği, Sanayi ve Ticaret Odaları ve Vakıfları, İşçi ve İşveren Sendikaları ve Vakıfları, Öğretmen ve Öğretim Üyesi Sendikaları ve Dernekleri, Tekniker Dernek ve Vakıfları ve İlgili Sivil Toplum Örgütleri,
- Öğretmen Yetiştirme ile ilgili Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar,
- Mesleki ve Teknik Eğitimde öğretmen yetiştirme, program geliştirme ve nitelikli insan yetiştirme ile ilgili kurum kuruluş ve vakıflar (MEB, MTEM Bülteni 2005, s.4).

Yönetim ise;

- Kamu Kurumları (MEB, YÖK yararlanıcı)
- Öğretmen sendikaları ve vakıfları
- Ulusal ve bölgesel ekip liderleri
- İşçi ve işveren örgütleri

- Avrupa Birliği Komisyonu

Kamu kuruluşları, işçi ve işveren örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin temsil edildiği Ulusal Koordinasyon Kurulu en üst düzey yetkili organdır (TİSK, 2006, s.9).

MTEM Projesi, Teknik Danışmanlık Hizmetleri kapsamında sağlanan ulusal ve uluslararası uzun ve kısa süreli uzmanların yanı sıra yararlanıcılar ve sosyal ortaklar tarafından sağlanan eş uzmanlar aracılığı ile yürütülmektedir (bölgelerde bölge koordinatörleri ve bölge danışma kurulları) (MEB, MTEM Bülteni, 2004, s.6-7).

Proje kapsamında beş bölge merkezi belirlenmiştir. Bölge merkezlerinin her birinde, yenilikçi projelerin geliştirilmesine ve finansman sağlanmasına yönelik olarak, proje tekliflerine destek verilmesi amacıyla MTEM projesi kapsamında bu illerde bölge koordinatörlükleri kurulmuştur (bölge koordinatörlüklerinin bulunduğu iller; Ankara, Denizli, Elazığ, İstanbul ve Konya) (MEB, MTEM Bülteni, 2004, s.5).

Meslek dersleri öğretmenleri ulusal standartlarına dayalı olarak geliştirilerek modüler yapıda yeniden düzenlenen eğitim programları, yaklaşık 20 yenilikçi pilot proje yoluyla denenmekte ve değerlendirilmektedir. Söz konusu projeler, yerel inisiyatif ve katılımcılığı desteklemek amacıyla, meslek ve teknik eğitim fakülteleri, meslek liseleri, meslek yüksek okulları ve ilgili sosyal tarafların oluşturacağı yerel gruplar tarafından hazırlanacaktır (MEB, 2004, s.8). Yenilikçilik, meslek dersleri öğretmen eğitim sisteminin değişmelere cevap verebilen dinamik bir nitelik kazanmasında temel unsurdur. Pilot projelerin desteklenmesinde, hayat boyu öğrenme, mesleki gelişim, uzaktan öğrenme vb. yeni yaklaşımlar dikkate alınmaktadır (MEB, 2005, s.5).

Proje sunabilenler;

- Mesleki ve Teknik Eğitim Fakültelerinin, meslek liseleri, meslek yüksek okulları, sivil toplum kuruluşları ve sosyal ortaklarla kuracakları konsorsiyumlar,

- Meslek Yüksek Okullarının, meslek liseleri, mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, sivil toplum kuruluşları ve sosyal ortaklarla kuracakları konsorsiyumlar,

Sosyal ortakların, mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, meslek liseleri, sivil toplum kuruluşları ve meslek yüksek okulları ile oluşturacakları konsorsiyumlar, MTEM Projesi kapsamında proje verebilirler (<http://www.mvet.org/>, 2006).

2003 -2004 öğretim yılında mesleki ve teknik eğitim fakültelerinde 42 adet lisans programı uygulanmıştır. MTEM projesi, bu programlardan bilgisayar, elektrik-elektronik, otomotiv, giyim-hazır giyim, konaklama işletmeciliği ile eğitim-öğretim/pedagoji program alanları, yeterlilik belirleme ve modül eğitim programları geliştirmede örnek olarak seçilmiştir. Proje, çalışma kapsamına alınan alanlarda yeterlilikleri belirlemiş ve yeterliliklere dayalı modül eğitim programlarını geliştirmiştir (Sezgin, 2006, s.6-7).

MTEM Projesinin iki hedef kitlesi vardır. Hedef kitlesinin birisini Türkiye'deki mesleki ve teknik eğitim fakülteleri, ikincisini ise mesleki ve teknik eğitim kurumlarında görevli meslek dersleri öğretmenleri oluşturmaktadır. Birinci hedef kitleye yönelik olarak şu gelişmeler sağlanmıştır: (MEB, MTEM Bülteni, 2006, s.7)

- Bilgisayar, elektrik-elektronik, otomotiv, giyim-hazır giyim, konaklama işletmeciliği ile eğitim-öğretim/pedagoji program alanlarında öğretmen yeterlilikleri belirlenmiştir. Yeterlilik tabloları MEB ve YÖK'e sunulmuştur.

- Yeterlilikler referans alınarak modül eğitim programları ilgili taraflarla işbirliği yapılarak geliştirilmiştir.

- Modül eğitim programları 14 mesleki ve teknik eğitim fakültesinde 2004-2005 öğretim yılından itibaren denenmeye başlanmıştır.

- Modül eğitim programlarının uygulanmasında kullanılmak üzere 11 takım öğretim materyali geliştirilmiştir. Öğretim materyalleri CD formunda ilgililerin kullanımına hazır hale getirilmiştir.

Proje, ikinci hedef kitlesini oluşturan meslek dersi öğretmenlerinin değişen şartlara uyumlarını sağlamaya yönelik hizmetiçi eğitim programlarının modüler esasa göre geliştirilmesi için Hizmetiçi Eğitim İhtiyaç Analizi çalışmasını başlatmıştır. Çalışmanın temel amacı aşağıdaki alanlarda görevli meslek dersleri öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyacını MTEM projesince hazırlanan yeterlilikleri referans olarak belirlemektir (Sezgin, 2006, s.6-7).

- Elektrik-Elektronik, Eğitim Bilimleri
- Otomotiv, Çocuk Gelişimi
- Giyim-Hazır Giyim, Konaklama

İhtiyaç analizinin belirlenen alanlarda görevli meslek dersleri öğretmenlerinden geliştirilen iki ankette yer alan soruların cevaplandırılmasıyla sağlanacak verilere dayalı olarak gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Birinci ankette öğretmenlerden kendilerini, Bilişim-İletişim, Meslek Alanları ve Eğitim-Öğretim/Pedagoji ile ilgili yeterliliklerle karşılaştırarak değerlendirme yapmaları istenilmiştir. Öğretmenler, üç alanla ilgili yeterlilikleri uygulama sıklığı, önemi ve hizmetiçi eğitime olan ihtiyaçları yönünden değerlendirmişlerdir. İkinci ankette ise proje kapsamında hizmet öncesi eğitime yönelik olarak geliştirilen modül eğitim programlarından hangilerinde hizmet içi eğitim görmeye ihtiyaçları olduğu sorulmuştur. İhtiyaç analizi kapsamında, belirtilen üç alanda toplam 400 meslek dersi öğretmenine anketler uygulanmıştır. Sağlanan veriler analiz edilerek hizmetiçi eğitim ihtiyacı tanımlanmıştır. Tanımlanan ihtiyaçlara dayalı olarak meslek dersleri öğretmenleri hizmetiçi modül eğitim programları geliştirilerek Milli Eğitim Bakanlığı'na sunulmuştur. Yeterlilikler referans alınarak gerçek ihtiyaçlara göre geliştirilecek modül eğitim programlarının, benzer çalışmalar için de örnek oluşturması beklenilmektedir (Sezgin, 2006, s.9).

3.3.2.3. Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi

Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin, sosyo-ekonomik gereksinimler ve yaşam boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda güçlendirilmesi sürecinde, Avrupa

Komisyonu ve Türkiye arasında 4 Temmuz 2000 tarihinde, Türkiye'deki Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi'nin (MEGEP) anlaşması imzalanmıştır (<http://www.megep.meb.gov.tr/>, 2006). MEGEP'in süresi beş yıldır; ilk altı ayı başlangıç dönemi, geri kalan 4,5 yıllık süre ise uygulama dönemi olarak ayrılmıştır (<http://www.megep.meb.gov.tr/>, 2006).

MEGEP'in amacı; özel sektörün talepleri ve katılımı doğrultusunda Türkiye'deki mesleki eğitim ve öğretimin etkinliğini ve kalitesini artırarak, Türk girişimcileri arasında rekabeti artırmak ve onları Avrupa Birliği ile ortak pazara hazırlamaktır (MEB,2002, s.23).

Kapsamı, mesleki eğitim ve öğretim ile özel sektörün talep ettiği nitelikli insan gücü arasındaki koordinasyonu sağlayarak, aradaki boşluğu kapatmak için köprü kurmaya çalışan Türk reformlarını desteklemektedir. Program tarafından desteklenen yapısal reformun esas amacı, iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikteki iş gücünün daha da gelişmesini sağlayarak, girişimciler arasındaki rekabeti artırmayı içermektedir (www.deltur.cec.eu.int/, 2006).

Programın amacı doğrultusunda aşağıdaki sonuçlar beklenmektedir: (MEB, 2002, s.23)

- Mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerini planlamak, uygulamak ve izlemek için bölgesel düzeyde kurulmuş olan etkili ve kendi kendini finanse eden kamu-özel sektör ortaklığının kurulması.
- Bölgesel düzeyde kurulan girişimlerin (küçük ve orta ölçekli) insan kaynaklarını geliştirme işlevini desteklemek için özel ve kamu sektörü örgütlerinin kapasitelerinin artırılması.
- MEB seviyesinde, ihtiyaçların koordinasyonuna yönelik mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin etkili ve yeterli uygulama koşullarının geliştirilmesi.
- Seçilen illerde, geliştirilen mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin etkili ve yeterli uygulama koşullarının geliştirilmesi.

- Seçilen illerde, desteklenen yerel girişimler ve kaynaklara dayalı talebe yönelik mesleki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin desteklenmesi.
- Etkili ve verimli çalışan bölgesel program yönetim ekiplerinin oluşturulması.

MEGEP Programı'nın toplam bütçesi, 58,2 milyon Euro'dur; bunun 51 milyon Euroluk kısmı AB tarafından sağlanan hibe, geri kalan 7,2 milyon Euroluk kısmı ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin yerel katkısıdır. Bu bütçenin 25 milyon Euro'luk kısmı, yeni müfredatın oluşturulup uygulanmasında pilot okul olarak yer alacak mesleki okullara ekipman temini için ayrılmıştır. Programa katılmak üzere 30 ilde yerleşik 105 pilot eğitim kurumu seçilmiştir. Sosyal ortakların mesleki eğitim faaliyetlerine aktif katılımlarını sağlamak ve bu katılımları güçlendirmek amacıyla, 4 milyon Euro'luk proje desteği verilmiştir. Bu proje desteği özellikle, yaratıcı pilot projelerin uygulanması için sosyal ortakların ulusal ve yerel temsilcilerinin katılımını teşvik etmek için ayrılmıştır (DELTUR, 2004, s.1-2).

Projenin amaçları; (Çelik, 2003, s.7-8)

- Ulusal Yeterlilik Sistemi'nin oluşturulmasını da içeren bir ulusal reformun uygulanması yoluyla mesleki eğitim sisteminin nitelik ve uygunluğunun geliştirilmesi.
- Kamu kurumları, toplumsal ortaklar ve işletmelerin kurumsal kapasitelerinin ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde güçlendirilmesi.
- Reform sürecinin uygulanmasına yerel oyuncuların da dahil edilmesi yoluyla sistemin yerelleşme sürecinin hızlandırılması.

Program Avrupa Komisyonu Temsilciliği tarafından yönetilmektedir. Program, Türkiye'de ya da AB üyesi/AB'ye yeni katılacak/AB'ye aday bir ülkede yerleşik olan mesleki öğretim ve eğitimle ilgili sosyal ortaklarla beraber sivil toplum örgütlerine, belediyelere, üniversitelere, kar amacı gütmeyen KOBİ'lere açıktır (<http://www.megep.meb.gov.tr/>, 2006).

MEGEP Programı kapsamındaki sektörler şunlardır;

Gıda ve gıda işleme, inşaat, tekstil ve giyim, teknik mühendislik, bakım ve imalat, elektronik mühendisliği, bakım ve imalat, turizm, otomotivdir.

Etkinlikler ise; (<http://www.megep.meb.gov.tr/>, 2006).

- Mesleki Eğitim reform organlarının oluşturulması
- İş Piyasası Gereksinim Çözümlemesi
- Meslek Standartlarının Geliştirilmesi
- Eğitim Standartlarının Geliştirilmesi
- Ulusal Yeterlilik Sisteminin Geliştirilmesi
- Mevcut öğretim programlarının gözden geçirilmesi
- Türkiye için bir Yaşam Boyu Öğrenme kavramının geliştirilmesi
- Kalite Güvence Sistemi
- Okul ve eğitim merkezi yöneticilerinin eğitimi
- Eğiticilerin Eğitimi
- Mesleki Eğitimin yönetiminde toplumsal ortakların rolü
- Kamuoyu bilgilendirme kampanyası
- Yerleşmiş mesleki eğitim sisteminde yönetim işlevleri
- Mesleki eğitim yönetiminde yerel yaklaşımın güçlendirilmesi
- Yerleşmiş mesleki eğitim sistemini yaygınlaştırmak amacıyla okul ve eğitim merkezlerinin ve yöneticilerinin güçlendirilmesi
- Bakanlık ve bölge düzeyinde üst düzey görevlilerin eğitimi.

3.4. TÜRKİYE AB İLİŞKİLERİNDE ULUSAL EĞİTİM

UYGULAMALARI VE TÜRKİYE’NİN İŞBİRLİĞİ ÖNCELİKLERİ

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

3.4.1. AB Müstesebatına Uyum Çalışmaları ve Türk Eğitim

Sistemin Etkileri

3.4.1.1. AB Müktesebatı

Avrupa Birliği’ne üye olan bir ülke AB’yi kuran anlaşmaları ve hukuk düzenini aynen benimser ve egemenlik yetkilerinin bir kısmını AB kurumlarına devreder. AB hukuku ile üye devletlerin ulusal hukunun çatıştığı durumlarda uluslararası hukukun üstünlüğü kabul edilir. AB müktesebatı iç hukukun üstündedir (<http://www.deltur.cec.eu.int/>, 2006).

Avrupa Birliği müktesebatı (hukuki mevzuatı) beş ana bölümden oluşur ve yaklaşık 90 000 sayfayı bulmaktadır (http://ec.europa.eu/education/index_en.html, 2006).

- Birincil mevzuat (kurucu anlaşmalar ve bunlara ekler)
- İkincil Mevzuat (tüzükler, yönetmelikler vs.)
- Uluslararası anlaşmalar
- İdare hukununun genel ilkeleri
- Üye devletler arasındaki sözleşmeler

Birincil Mevzuat (Kurucu Anlaşmalar): Kurucu Anlaşmalar ve onları tamamlayan belgeler -esas olarak Tek Avrupa Senedi, muhtelif katılım antlaşmaları ve Avrupa Birliği Antlaşmaları- AT’nin amaçları, örgütlenmesi ve işleyiş biçimi üzerine temel hükümleri ve AT ekonomik mevzuatının büyük kısmını içerirler ve AT’nin işleyişiyle ilgili anayasal çerçeveyi ortaya koyarlar. Doğrudan doğruya üye

devletlerce yaratılmış yasal belgeler olan Anlaşmalar, hukuk çevrelerinde birincil mevzuat olarak bilinirler.

İkincil Mevzuat: Anlaşmalarla kendilerine verilmiş yetkileri kullanan Topluluk kurumları tarafından oluşturulan hukuk, Topluluk hukukunun ikinci büyük kaynağı olan ikincil mevzuat olarak adlandırılır.

Tüzükler (regulations): Üye ülkelerin tamamında herhangi bir değişikliğe uğramadan doğrudan uygulanan kurallardır. İç hukukmuş gibi uygulandıklarından, üye ülkelerin vatandaşlarına ulusal yasalarda olduğu gibi hak ve yükümlülükler getirirler. Tüzükler AB resmi gazetesinde yayınlandıktan sonra kendiliğinden ve doğrudan uygulanırlar. Tüzükler kendilerine aykırı olan yasal mevzuatın yerini alır ve doğrudan uygulanır.

Direktifler (directives): Direktifler sonuç açısından üye ülkelerde bağlayıcı olmakla beraber uygulamadaki yöntemler açısından üye ülkelerdeki iç hukuka göre düzenlenebilir. Direktifler tek bir üye ülke veya tüm üye ülkelerle ilgili olabilir.

Kararlar (Decisions): Bir şahsa, şirkete veya ülkeye yönelik olabilen kararlar sadece kime yönelikse onu bağlayıcı niteliktedir. Rekabet kurallarının ihlali ve herhangi bir ülkedeki devlet yardımının AB kurallarına uyumsuzluğu gibi durumlarda kararlar tercih edilen mevzuat araçlarıdır.

Tavsiyeler ve görüşler (Recommendations and Opinions): Bunlar herhangi bir bağlayıcılığı olmayan, bir üye ülkeye veya şahıslara yönelik herhangi bir durumda nasıl bir tutum izlenmesi gerektiği şeklindeki önerilerdir. Bu öneriler, AB kurumlarının onay mekanizmasından geçmez ve uygulanmaları tamamen üye ülkelerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Uluslararası anlaşmalar: Uluslararası anlaşmalar AB'nin uluslararası düzeydeki rolüyle ilgilidir. Bu anlaşmalar AB'ye üye olmayan ülkelerle ve diğer uluslararası kuruluşlarla ticaret sahasında veya endüstriyel, teknik ve sosyal alanlarda kapsamlı işbirliği öngören antlaşmalardan, belirli ürünlerde ticarete ilişkin

anlaşmalara kadar uzanır. Topluluk ve üye olmayan ülkeler arasındaki ortaklık anlaşmaları, işbirliği anlaşması veya ticari anlaşmalardır.

Avrupa Birliği Müktesebat Başlıkları aşağıdaki gibidir:
(http://ec.europa.eu/education/index_en.html, 2006)

Bölüm 1 Malların Serbest Dolaşımı

Bölüm 2 Kişilerin Serbest Dolaşımı

Bölüm 3 Hizmet Edinim Serbestliği

Bölüm 4 Sermayenin Serbest Dolaşımı

Bölüm 5 Şirketler Hukuku

Bölüm 6 Rekabet Politikası

Bölüm 7 Tarım

Bölüm 8 Balıkçılık

Bölüm 9 Ulaştırma Politikası

Bölüm 10 Vergilendirme

Bölüm 11 Ekonomik ve Parasal Birlik

Bölüm 12 İstatistikler

Bölüm 13 Sosyal Politika ve İstihdam

Bölüm 14 Enerji

Bölüm 15 Sanayi Politikası

Bölüm 16 Küçük ve Orta Boy İşletmeler

3.4.1.2. Eğitim Alanındaki AB Kriterleri:

AB ile Türkiye arasındaki tam üyelik müzakereleri 3 Ekim 2005 tarihinde resmi olarak başlamıştır. Türkiye-AB katılım müzakereleri kapsamında 26. başlık olan eğitim ve kültürde ayrıntılı tarama toplantısı başlamıştır. Bilim ve araştırma başlığında sadece AB müktesebatının anlatıldığı tanıtıcı tarama toplantısı 26 Ekim 2005 tarihinde yapılmıştır. Ayrıntılı tarama sürecinde ise tanıtıcı taramadan farklı olarak Türk heyeti, Türkiye'de eğitim ve kültür alanını ilgilendiren yasal düzenlemeleri AB Komisyonu yetkililerine aktarmıştır.

Avrupa Birliği ile müzakere süreci ilk olarak eğitimle başlamış ve bu alandaki müzakereler, MEB, YÖK, TÜBİTAK ve DPT tarafından sürdürülmektedir. Avrupa Birliği, “Lizbon 2010 Ortak Hedefleri” olarak da bilinen eğitim alanındaki temel hedeflerini 13 ana başlık altında toplayarak çalışmalarını yürütmektedir. Dolayısıyla eğitim konusu da 13 ana başlık altında müzakereye açılmıştır.

Müzakerelerin sürdürüleceği 13 ana başlık şunlardır: (www.meb.gov.tr, 2006)

1. Öğretmenlerin eğitim ve öğretimlerini çağın şartlarına uygun hale getirmek.
2. Bilgi toplumu için gerekli temel becerileri geliştirmek.
3. Bilgi teknolojilerine herkesin ulaşabilirliğini garanti altına almak.
4. Finans ve insan kaynaklarının en iyi şekilde kullanılmasını sağlamak.
5. Öğrenme ortamlarını herkese açmak.
6. Öğrenmeyi daha cazip hale getirmek.
7. Eşit imkânları ve sosyal uyumu desteklemek.

8. Çalışma hayatı ve bilimsel araştırmalar arasında toplumun geniş kesimlerini içine alacak şekilde bağlantılar kurmak ve olan bağlantıları kuvvetlendirmek.
9. Girişimci ruhunu geliştirmek.
10. Yabancı dil öğrenimini ilerletmek.
11. Ülkeler arası hareketliliği ve değişimleri artırmak, Avrupa işbirliğini güçlendirmek.
12. Bilimsel ve teknik alanda iyileştirmelere gitmek ve bu alanlara ilgiyi artırmak.
13. Aktif vatandaşlığı, eşit imkânları ve sosyal uyumu desteklemek.

Avrupa Birliği'nde eğitim alanındaki çalışmalar 29 kritere göre yapılan ölçümlerle değerlendirilmektedir. AB üyesi ülkelerdeki eğitime ilişkin veriler, bu kriterlere göre ele alınmaktadır. Eğitim konusunu 13 ana başlık altında müzakereye açan Avrupa Birliği ve Milli Eğitim Bakanlığı, AB ile uyum çerçevesinde ele alınan ve geliştirilen 29 kriter belirlemiştir. Avrupa'daki eğitim ve öğretim sistemlerinin performans ve ilerlemesini izlemek için esas alınan 29 kriter şunlardır: (http://ec.europa.eu/education/index_en.html, 2006).

1. Yüksek ve düşük emeklilik yaşlarıyla, öğretmenlerin yaş dağılımı,
2. 0-14 ve 15-19 yaş grupları arasındaki insan sayısı ve toplam nüfusa oranı,
3. Eğitim seviyesinde öğrencilerin eğitim personeline oranı,
4. En azından ilköğretimini tamamlamış 22 yaşındaki kişilerin yüzdesi,
5. Okuma yeterliği Seviye 1'de olan ve PISA okuma yeterlikleri ölçeğinde daha düşük seviyede olan öğrencilerin yüzdesi,

6. PISA okuma yeterlikleri ölçeğinde, her ülke için, öğrencilerin dağılımı ve ortalama performansı,
7. PISA matematik okuryazarlığı ölçeğinde, her ülke için, öğrencilerin dağılımı ve ortalama performansı,
8. PISA fen okuryazarlığı ölçeğinde, her ülke için, öğrencilerin dağılımı ve ortalama performansı,
9. Son 4 hafta içinde 25-34, 35-54 ve 55-64 yaş gruplarında herhangi bir çeşit eğitim ya da öğretime katılmış, orta öğretimi tamamlamış yetişkinlerin oranı,
10. Yüksek öğretimdeki tüm öğrencilere göre matematik, bilim ve teknolojiye kayıtlı öğrencilerin yüzdesi,
11. Tüm mezunlara göre matematik, bilim ve teknoloji mezunlarının oranı,
12. Matematik, bilim ve teknoloji alanlarından yüksek öğretim mezunlarının toplam sayısı,
13. 20-29 yaş arası bin kişi başına, üçüncü derece eğitim matematik, bilim ve teknoloji mezunlarının sayısı,
14. Eğitime yapılan devlet harcamalarının GSMH'ya oranı,
15. Eğitim kurumlarına yapılan özel harcamanın GSMH'ya oranı,
16. Sürekli eğitim merkezleri işletme harcamalarının toplam iş fiyatlarına oranı,
17. Eğitim seviyesine göre, öğrenci başına toplam harcama,
18. Öğrenci başına toplam harcama (GSMH kişi başına),
19. Eğitim edinme seviyeleri araştırmasından 4 hafta önce eğitim ve öğretime katılan 25-64 yaş arası kişilerin yüzdesi,

20. Çalışılan bin iş saati başına sadece kurslu işletmelerde devam eden mesleki eğitim saatleri,
21. Çalışılan bin iş saati başına tüm işletmeler tarafından devam eden mesleki eğitimde saatler,
22. Yaş ve eğitim seviyesine göre eğitime katılma oranları,
23. 18-24 yaş arası sadece ilköğretimi tamamlamış ve eğitime devam etmeyen nüfusun oranı,
24. Yabancı dil öğrenen orta öğretim öğrencilerinin dağılımı,
25. Orta öğretimde kişi başına öğrenilen yabancı dillerin ortalaması,
26. Socrates (Erasmus, Comenius, Lingua ve Grundtvig) ve Leonardo da Vinci programlarıyla öğretmen ve usta öğreticilerin iç ve dış hareketliliği,
27. Erasmus öğrencilerinin ve Leonardo da Vinci kursiyerlerinin iç ve dış hareketliliği,
28. Yüksek eğitime kayıtlı yabancı öğrencilerin gidilecek ülkede, milliyete göre kayıtlı tüm öğrencilere oranı,
29. Asıl ülkesinden yabancı bir ülkede eğitim için kayıt olmuş öğrencilerin yüzdesi.

3.4.1.3. Türkiye ve AB Eğitim Göstergeleri

Bu bölümde Türkiye ve AB’de zorunlu eğitim yaşı, kamu harcamalarının GSMH içindeki payı, öğrenci başına düşen harcamalar, eğitim seviyelerine göre okullaşma oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Türkiye ve Bazı AB Ülkelerinde Zorunlu Eğitim

Ülkeler	Zorunlu Eğitim Yaşı	Eğitim Süresi	Yaş grubu
Avusturya	15	12	5-16
Belçika	18	15	3-17
Danimarka	16	11	6-16
Finlandiya	16	11	7-17
Fransa	16	15	3-17
Almanya	18	11	7-17
Yunanistan	15	10	6-16
İtalya	14	10	4-13
Lüksemburg	15	11	4-15
Hollanda	18	13	4-17
Portekiz	14	11	5-15
İspanya	16	12	4-16
İsveç	16	13	6-18
İngiltere	16	12	4-15
İrlanda	15	12	5-16
Slovakya	16	11	6-16
Çek Cumhuriyeti	15	13	5-17
Macaristan	16	12	5-16
Polonya	15	12	6-17
Türkiye	14	8	6-14

Kaynak: OECD, Education At A Glance, 2003, p.254

Tablo 1’de görüldüğü gibi zorunlu eğitim yaşı içerisinde gerçekleştirilen eğitim süresi de AB ülkeleri arasında farklılık göstermektedir. Eğitim süresi Yunanistan’da 10 yıl iken, Belçika ve Fransa’da 15 yıldır. Türkiye 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı yasa ile zorunlu ilköğretimin süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarmıştır. Eğitim süresi yönünden Türkiye, AB asgari standardının gerisinde bulunmaktadır. Zorunlu eğitimin başladığı yaş yönünden de AB ülkeleri arasında farklılıklar vardır. Belçika ve Fransa’da zorunlu eğitimin 3 yaşında başlamasına karşılık, Finlandiya’da 7 yaşında başlamaktadır.

Tablo 8. Eğitim Kamu Harcamalarının GSMH İçindeki Payı (%)

	2000			1995
Ülkeler	İlk ve orta öğretim	Yüksek öğretim	Toplam	Toplam
Avusturya	3.8	1.4	5.8	6.2
Belçika	3.4	1.3	5.2	5.0
Danimarka	4.8	2.5	8.4	7.4
Finlandiya	3.6	2.0	6.0	7.0
Fransa	4.1	1.0	5.8	6.0
Almanya	3.8	1.1	4.5	4.6
Yunanistan	2.7	0.9	3.8	2.9
İtalya	3.2	0.8	4.6	4.9
Lüksemburg	-	-	-	-
Hollanda	3.2	1.3	4.8	5.0
Portekiz	4.2	1.0	5.7	5.4
İspanya	3.1	1.0	4.4	4.7
İsveç	4.9	2.0	7.4	7.2
İngiltere	3.4	1.0	4.8	5.1
İrlanda	3.0	1.3	4.4	5.1
Slovakya	2.7	0.7	4.1	4.7
Çek Cumhuriyeti	3.0	0.8	4.4	4.9
Macaristan	3.1	1.0	4.9	5.4
Polonya	3.8	0.8	5.2	5.5
Türkiye	2.4	1.1	3.5	2.4

Kaynak : OECD, Education At A Glance, 2003, p.225

Tablo 2’de Türkiye ve AB ülkelerinin 1995 ve 2000 yıllarında eğitim için yaptıkları harcamaların GSMH’ye oranları görülmektedir.

1995 yılı esas alındığında Danimarka, AB ülkeleri içinde kamu eğitim harcamalarının GSMH’ye oranı yüzde 7.4’dür. Tablo 2’deki verilere göre, 1995 yılında AB ülkeleri içerisinde eğitim harcamalarının GSMH’ye oranı en düşük olan ülke yüzde 2.9 ile Yunanistan’dır. Aynı yıl Türkiye’nin eğitim harcamalarının GSMH’ye oranı yüzde 2.4’dür.

AB genelinde GSMH’nin yüzde 5.5’i eğitime ayrılıyor. Türkiye’de bu rakam yüzde 3.5. AB, eğitime kamu kaynaklarından ayrılan bütçenin de düzenli olarak artırılmasını öngörmektedir. AB ortalaması yüzde 5 olmakla birlikte bu konuda gayri

safi milli hasılasının yüzde 8'den fazlasını eğitime ayıran Danimarka ve İsveç başı çekmektedir. Türkiye'de bu oran yüzde 3.5 seviyesindedir. Özel kaynaklardan eğitime katkı ise Türkiye'de istatistiklere girmemektedir

Tablo 9. AB Ülkeleri ve Türkiye'de Eğitim Harcamaları ve Öğrenci Başına Harcamalar (GSYİH İçinde)

Ülke	Nüfusun Ortalama Eğitim Süresi	Eğitim Harcamaları (GSYİH İçinde) (%)	Öğrenci Başına Harcamalar (\$)			
			Okul öncesi	İlköğr.	Ortaöğr.	Yükseköğr.
Almanya	13.4	4.6	4.956	4.237	6.620	6.370
Avusturya	11.3	5.8	5.713	6.571	8.562	7.388
Belçika	11.2	6.1	4.062	5.321	7.912	8.084
Çek Cum.	12.4	4.4	2.449	1.871	3.448	Vy
Danimarka	13.3	8.5	4.542	7.572	8.113	10.771
Finlandiya	12.4	6.2	3.640	4.708	6.537	6.754
Fransa	10.9	5.7	4.323	4.777	8.107	6.963
Hollanda	13.5	5.0	4.228	4.862	6.403	6.733
İngiltere	12.7	4.7	7.595	4.415	5.933	5.972
İrlanda	12.7	4.3	4.026	3.743	5.243	5.294
İspanya	10.3	4.4	3.608	4.168	5.442	5.385
İsveç	12.4	7.3	3.504	6.295	6.482	7.612
İtalya	9.4	5.0	5.972	6.783	8.258	5.064
Lüksemburg	12.9	3.8	vy	7.873	11.092	Vy
Macaristan	11.5	5.1	2.882	2.592	2.633	3.254
Polonya	11.9	5.6	2.220	2.322	vy	2.573
Portekiz	8	5.9	vy	4.181	5.976	5.082
Slovakya	12.5	4.0	1.740	1.252	1.874	2.00
Yunanistan	10.5	3.9	vy	3.299	3.768	3.680
ABOrtalaması	11.7	5.2	4.091	4.570	6.244	5.824
Türkiye	9.6	3.7	1.71	488	962	2.254

Kaynak: Education at a Glance OECD Indicators, 2004.

Avrupa Birliğine üye ülkelerin eğitim göstergeleri ile Türkiye karşılaştırıldığında; Türkiye'nin AB ortalamasının altında kaldığı görülmektedir. Türkiye nüfusunun ortalama eğitim süresi, AB ortalaması olan 11,7 yıl bile değildir. Bununla birlikte eğitime ayrılan bütçe ve öğrenci başına düşen harcamalar da AB ortalamasına ulaşamamıştır. Türkiye, nüfusun eğitim düzeyi ve eğitim bütçesi ile en

düşük ülke durumundadır. AB ülkelerinde nüfus artış hızının Türkiye'ye oranla düşük olması, kişi başına harcanan miktarı artırmaktadır.

AB genelinde öğrenci başına yılda ortalama 6000\$ harcama yapılırken, Türkiye'de 650\$ harcama yapılmaktadır. AB ülkelerinde insan kaynaklarına yapılan yatırım, Türkiye'de yapılan yardımın 10 katıdır (Tuzcu, 2005, s.8).

Tablo 10. AB'de Yaş Gruplarına Göre Okul Öncesi ve İlköğretime Katılma Oranları (2001-2002)

	ISCED 0 (Okulöncesi)					ISCED 1 (İlköğretim)				
	3 Yaş	4 Yaş	5 Yaş	6 Yaş	7 Yaş	3 Yaş	4 Yaş	5 Yaş	6 Yaş	7 Yaş
EU-25	67.6	87.3	73.8	26.0	1.0	0.0	0.6	16.4	72.2	99.3
Belçika	99.4	100.2	98.9	4.9	0.1	-	-	1.4	95.4	100.2
Çek Cum.	61.6	88.3	99.0	47.9	7.8	-	-	0.0	52.1	92.2
Danimarka	81.5	92.3	92.3	95.8	-	-	-	-	-	99.7
Almanya	71.4	88.9	88.0	43.7	2.1	-	-	-	49.8	98.8
Estonya	77.1	82.1	83.3	83.4	-	-	-	0.0	11.4	98.8
Yunanistan	-	56.0	81.8	-	-	-	-	0.9	97.4	98.7
İspanya	93.0	100.6	101.7	0.5	0.0	-	-	-	101.8	102.2
Fransa	101.6	102.4	100.7	1.3	0.1	-	-	1.4	100.8	101.5
İrlanda	2.6	1.8	1.1	-	-	0.5	47.7	97.6	100.9	99.5
İtalya	99.3	102.3	99.2	1.4	-	-	-	0.2	101.6	102.2
Kıbrıs	30.1	58.3	75.4	1.8	0.1	-	-	2.4	94.7	98.8
Letonya	60.2	64.7	68.5	68.5	7.0	-	-	-	8.1	88.7
Litvanya	45.8	51.6	59.6	67.1	6.8	-	-	0.2	12.5	92.7
Lüksemburg	52.6	98.8	94.9	4.3	0.2	-	0.1	1.7	93.6	99.1
Macaristan	71.8	90.2	96.2	73.0	4.1	-	-	-	26.7	95.8
Malta	81.2	92.6	27.8	-	-	-	-	70.7	104.0	101.9
Hollanda	0.1	99.1	99.4	-	-	-	-	-	100.2	99.0
Avusturya	42.5	80.9	93.2	34.2	0.8	-	-	-	62.1	98.1
Polonya	23.2	32.7	42.8	99.7	1.8	-	-	-	0.9	96.3
Portekiz	61.7	78.7	87.1	4.3	-	-	-	1.5	104.1	110.3
Slovenya	61.1	72.3	77.1	73.9	-	-	-	-	36.4	96.0
Slovakya	56.1	68.5	81.9	36.6	1.5	-	-	0.1	57.2	97.6
Finlandiya	35.0	44.0	52.4	96.1	1.4	-	-	-	0.6	96.1
İsveç	73.2	77.8	81.1	95.7	1.3	-	-	-	3.8	97.4
Bir. Krallık	53.4	99.9	0.0	0.0	-	-	-	97.4	95.6	98.1

Kaynak: Eurostat, UOE and Population Statistics.

Tablo 11. Öğretim Yılı ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranı

A- Toplam B- Erkek C- Kadın (%)

Öğretim Yılı		İlköğretim**			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
		A	B	C	A	B	C	A	B	C
1997/1998	Brüt	89.51	96.26	82.43	52.787	60.294	44.975	19.522	22.921	15.948
	Net	84.74	90.25	78.97	37.87	41.39	34.162	10.253	11.281	9.17
1998/1999	Brüt	94.31	100.72	87.6	57.145	64.889	48.992	21.673	25.466	17.68
	Net	89.26	94.48	83.79	38.872	42.338	35.222	10.765	11.81	9.67
1999/2000*	Brüt	97.52	103.31	91.47	58.835	67.096	50.149	21.05	24.55	17.42
	Net	93.54	98.41	88.45	40.382	44.05	36.524	11.62	12.68	10.52
2000/2001*	Brüt	100.93	106.32	95.31	60.97	69.67	51.84	22.25	25.55	18.79
	Net	95.28	99.58	90.79	43.95	48.49	39.18	12.268	13.118	11.376
2001/2002*	Brüt	99.45	104.19	94.51	67.89	76.94	58.38	23.37	26.59	19.989
	Net	92.40	96.20	88.45	48.11	53.01	42.97	12.98	13.75	12.171
2002/2003*	Brüt	96.49	100.89	91.91	80.76	93.36	67.52	27.12	31.00	23.042
	Net	90.98	94.49	87.34	50.569	55.718	45.16	14.653	15.726	13.526
2003/2004*	Brüt	96.30	100.31	92.14	80.97	90.8	70.67	28.15	32.23	23.88
	Net	90.21	93.41	86.89	53.37	58.08	48.43	15.307	16.619	13.93
2004/2005*	Brüt	95.74	99.48	91.85	80.90	89.53	71.88	30.482	34.786	25.97
	Net	89.66	92.58	86.63	54.875	59.053	50.51	16.60	18.03	15.10
2005/2006*	Brüt	95.59	98.83	92.24	85.18	95.07	74.88	-	-	-
	Net	89.77	92.29	87.16	56.63	61.13	51.95	-	-	-

Kaynak: MEB Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006, s.1.

* 18.08.1998 tarih ve 4306 sayılı yasa ile 1997/98 öğretim yılından itibaren sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitime geçilmiştir.

** 1997 ve sonraki yılların okullaşma oranları 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre yapılan en son nüfus projeksiyonuna göre hesaplanmıştır.

İlköğretimde AB genelinde yüzde 99.3 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye'de bu oran yüzde 95.59'dur. İlköğretimdeki okullaşma oranının AB seviyesine getirilmesi hususunda 1997 yılında çıkarılan 4306 sayılı yasa ile zorunlu ilköğretimin süresi 5 yıldan 8 yıla çıkarılarak ilköğretimde okullaşma oranında önemli bir artış sağlanmıştır. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında bu oranın yüzde 100 olarak hedeflenmiştir.

Ortaöğretimde AB genelinde % 76 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de % 56.63 okullaşmaya ulaşılabilmiştir. Yükseköğretimde AB genelinde % 50 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye’de açık ve ikili öğretim ile sınavsız girilen meslek yüksek okulları da dahil edildiğinde ancak % 30 okullaşmaya ulaşılabilmiştir. Lise öğrenimi gören nüfus oranı henüz % 25 civarındadır.

Avrupa Birliği Lizbon Gündemi çerçevesinde eğitim hedefleri belirlemiştir: Buna göre 2010 yılına kadar, gençlerin (22 yaş) %85’i lise eğitiminden geçmiş olması gerekmektedir.

2010 yılına kadar, eğitimi terk oranını % 10’a indirebilmemiz gerekmektedir. Türkiye’de 7,6 milyon insan okuma-yazma bilmemektedir. Türkiye’de ilköğretim çağındaki çocukların 1.1 milyonu okuma-yazma bilmemektedir. AB genelinde nüfusun yalnızca yüzde 1’i okuma-yazma bilmezken Türkiye’de bu oran yüzde 13’dür. Eğitim çağında okuma-yazma bilmeyenlerin sayısı ise 1.6 milyondur. (Tuzcu, 2005, s.9).

Hayat boyu öğrenmeye katılım oranının AB düzeyinde çalışan yetişkin nüfus için en az % 15 düzeyinde olması gerekmektedir. Türkiye’de hayat boyu öğrenme konusunda henüz bir politika belirlenmemiştir.

3.4.1.4. Ulusal Program

Türkiye’nin 10-11 Aralık 1999 tarihlerinde Helsinki’de yapılan AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde oy birliği ile Avrupa Birliği’ne aday ülke olarak kabul edilmesini takiben 8 Kasım 2001 tarihinde Katılım Ortaklığı Belgesi yayımlanmıştır. Türkiye tarafından ekonomik ve siyasi alanlarda Kopenhag Kriterlerine uyum sağlanması ve AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Ulusal Program (2001) Avrupa Birliği Genel Sekreterliği’nce hazırlanmış ve Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Eğitim, Öğretim ve Gençlik Başlığı altında 18. bölümde ele alınan eğitim konusunda öncelikle mevcut durum tespiti yapılmıştır (ABGS, Ulusal Program, 2001). Daha sonra öncelikli hedefler ve yapılması gereken değişiklik ve yenilikler belirtilmiştir.

2001 Ulusal Programında nihai hedef olarak, söz konusu (47 direktif) AB mevzuatının üstlenilerek uygulanmasıdır.

Türk mevzuatında yapılması gereken değişiklik ve yenilikler başlığı altında; (ABGS, Ulusal Program, 2001)

- Taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda,
 - Zorunlu eğitim süresinin AB ülkelerinin ortalaması olan 9-12 yıla yükseltilmesi halinde 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, 4306 sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim Kanunu'nda finansman ile ilgili hükümlerin süre uzatımı ve kullanım alanları kapsamında, mesleki ve teknik eğitimle sanayi arasındaki ilişkinin artırılabilmesi için 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda düzenlemeler yapılması gerektiği,
 - Meslek Standartlarını düzenleyen ve bir Meslek Standartları Kurumu kurulmasını öngören “Ulusal Meslek Standartları Kanunu” tasarısı taslağı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu tarafından hazırlandığı,
 - Yükseköğretimle ilgili olarak, Bolonya Deklarasyonu hedefleri doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu tarafından planlanan düzenlemeler ve yapısal değişiklikler gerçekleştirileceği
- belirtilmiştir.

Gerekli kurumsal değişiklikler bölümünde ise;

Mesleki eğitim belgelerinin karşılıklı olarak tanınmasını temin etmek ve mesleki eğitimde bir standart oluşturulması için işçi, işveren ve devlet kurumlarının yer aldığı bir Meslek Standartları Kurumu’nun kurulması ve mesleki belgelerin bu kurumun koordinasyonunda diğer ilgili kurumların işbirliği ile yürütülecek ‘Sınav ve Sertifikasyon Sistemi’ne göre verilmesi sağlanacağı belirtilmiştir.

Türkiye tarafından yapılması gereken değişiklik ve yeniliklerin uygulamaya geçirilmesi için alınması gereken önlemler konusunda ortaya konan takvimde bu dönem kısa ve orta vade olarak iki bölüme ayrılmıştır.

Kısa vadede (ABGS, Ulusal Program, 2001);

- AB'nin Gençlik ve Eğitim Programları'ndan sorumlu Ulusal Ajansın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a ilişkin çalışmaların sonuçlandırılıp, uygulamaya konulacağı,

- AB tarafından desteklenen Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi, Dünya Bankası destekli Temel Eğitim Projesi, AB tarafından uygun görülen Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projeleri ve Socrates, Leonardo ve Youth for Europe programları ile Türkiye eğitim alanında AB standartlarına en kısa sürede ulaşmayı hedeflediği,

- Türkiye'nin, AB tarafından yürütülen eğitim programlarından Socrates Programı'na 2001 Kasım ayından itibaren aktif olarak katılması planlandığı, bu bağlamda, AB tarafından öğrencilere mezuniyetlerinde verilmesi önerilen Diploma Eki (Diploma Supplement) uygulamasına tüm yükseköğretim kurumlarında Haziran 2001 tarihinden itibaren başlanacağı,

- Mevcut meslek yüksekokullarının, nitelikli öğretim elemanı ve gerekli fiziksel altyapı ile ekipman problemlerinin çözümü için gerekli çalışmalara ve düzenlemelere (Mesleki ve Teknik Öğretim Bölgeleri oluşturulması) önümüzdeki yıllarda devam edileceği,

- Yetişkinlerin eğitimi ve hizmet içi eğitim ile ilgili düzenlemeler yapılacağı

ifade edilmiştir.

Orta vadede ise (ABGS, Ulusal Program, 2001);

- Zorunlu ilköğretim süresinin AB ülkeleri ortalaması olan 9-12 yıl seviyesine yükseltilmesi için gerekli çalışmaların yapılacağı,
- Öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimlerinin özlük haklarına yansıtılabilmesi ve ihtiyaç duyulan alanlarda sözleşmeli öğretmen istihdam edilebilmesi için AB ülkelerinin ilgili mevzuatı ve uygulamaları gözden geçirilerek ve gerekli hukuki ve kurumsal düzenlemelerin yapılacağı,
- Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili olarak 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda gerekli düzenlemelerin Milli Eğitim Bakanlığı'nca tamamlanacağı,
- AB tarafından uygun görülen Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi, mesleki eğitim ve öğretim ile özel sektörün talep ettiği vasıflı insan gücü arasındaki koordinasyonu sağlayarak, aradaki boşluğu kapatmaya çalışan, mesleki eğitim alanındaki uygulamalarını, AB standartlarına yaklaştıracığı,
- Ortak bir mesleki eğitim politikasının uygulanması için 1963 yılında uygulamaya konulmuş olan 363D0266 sayılı Konsey Kararı'nda yer alan üye ülkelerin, iş güçlerinin genel ekonomik durumlardaki ve üretim teknolojilerindeki değişikliklere adaptasyonunu, yüksek bir istihdam kapasitesinin yaratılmasını, işçilerin dolaşımına yardımcı olmayı sağlayacak on temel ilkenin Türkiye'de de uygulamaya geçirilebilmesi için gerekli çalışmalara başlanacağı,
- Mevzuat değişikliği çalışmaları, 1998'de gerçekleştirilen 3. Esnaf ve Sanatkarlar Şurası sonrasında kurulan, Milli Eğitim Bakanlığı koordinatörlüğündeki “Şura İzleme Komitesi” çalışmaları çerçevesinde oluşturulan “Mevzuat Komisyonu” tarafından yürütülmekte olduğu; AB Müktesebatı ile uyum konusundaki çalışmaların tamamlanmasının planlandığı,
- Bakanlık taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla 3797 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda düzenlemelerin yapılacağı ifade edilmiştir.

2003 yılında Avrupa Müktesebatı'nın Üstlenilmesine Dair Türkiye Ulusal Programında ise; (ABGS, Ulusal Program, 2003)

- Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik, 14 Kasım 2002 tarih ve 24936 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği, bu yönetmelik kapsamında yapılan düzenlemelerin Göçmen işçi çocuklarının eğitimi hakkında 25 Temmuz 1977 tarih ve 77/486/EEC sayılı Konsey Direktifi ile örtüştüğü,

- 10 Temmuz 2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4702 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 tarih ve 3418 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun, özellikle 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında yaptığı değişiklikler ortak bir mesleki eğitim politikası uygulaması için genel ilkeleri belirleyen 2 Nisan 1963 tarih ve 63/266/EEC sayılı Konsey Kararı ile örtüştüğü,

- 4702 sayılı Kanun ile daha fazla öğrencinin mesleki eğitime yönlendirilmesinin sağlanması hedeflendiği, mesleki eğitim almış öğrencilerin üniversite sınavına girmeden, eğitim aldıkları alanda 2 yıllık meslek yüksekokullarına devam etmelerinin sağlandığı, bu Kanunun ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksek okulu veya yüksek okullarının yer aldığı mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulmasını öngörmekte olduğu, vakıflara, kazanç sağlamak amacına yönelik olmamak koşuluyla, mesleki eğitim kurumları açma hakkı tanıdığı ve bu Kanun kapsamına alınan işyerlerinde üretimde verimliliği ve kaliteyi artırmak amacıyla, alanında mesleki eğitim almış kişilerin istihdam edilmelerini zorunlu kıldığı, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda yapılan değişiklikler çerçevesinde hazırlanan Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, 3 Temmuz 2002 tarih ve 24804 sayılı Resmi Gazetede yayımlandığı,

- 9 Ağustos 2002 tarih ve 24841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmeleri için özel kurslar açılmasına imkan verdiği, bu kanun çerçevesinde Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik 20 Eylül 2002 tarih ve 24882 sayılı Resmi Gazetede yayımlandığı,

- 2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarih ve 24863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği, bu Kararın yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında Topluluk Eylem Programlarını oluşturan;

- Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,
- Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın ve
- Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararın

- Türkiye’de uygulanması sağlandığı ve Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunduğu,

- AT Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) 29 Ocak 2002 tarihinde, Bakanlar Kurulunun 2002/3547 sayılı Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığı olarak kurulduğu,

Belirtilmiştir.

Ayrıca, Eğitim Alanında AB Mevzuatına Uyumun Sağlanması ve Ulusal Ajansın Kurulması ve Topluluk Programlarına Tam Katılımın Sağlanması konuları Öncelikler Listesinde gösterilmiştir.

3.4.1.5. Türkiye'nin AB Eğitim, Mesleki Eğitim ve Gençlik

Programlarına Katılımı

8 Mart 2001 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinde Türkiye'nin AB Gençlik ve Eğitim Programlarına katılımına dair herhangi bir maddeye ne kısa vadeli, ne de uzun vadeli hedefler arasında yer verilmemiştir. Buna karşın, AB Müktesebatının üstlenilmesin ilişkin 2001 tarihli Türkiye Ulusal Programında eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konularına kısa vadeli hedefler arasında yer verilmiştir.

Ulusal Programda sıralanan önceliklerden bazıları şöyledir: (ABGS, 2001, s,12)

. AB'nin gençlik ve Eğitim Programlarından sorumlu Ulusal Ajansın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanuna ilişkin çalışmaların sonuçlandırılması,

- Aralarında Socrates, Leonardo ve Gençlik Eylem Programlarının da yer aldığı projeler aracılığıyla eğitim alanında AB standartlarına ulaşılması,

- Socrates Programına üniversitelerin aktif katılımı ve AB tarafından öğrencilere mezuniyetlerinde verilmesi önerilen diploma eki uygulamasına tüm yükseköğretim kurumlarında başlanması,

- Yetişkinlerin eğitime ve hizmet-içi eğitime dair düzenlemelerin yapılması.

2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Antlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarih ve 2463 sayılı Resmi Gazete yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (ABGS, Çerçeve Anlaşma, 2002). Çerçeve Anlaşma, Türkiye'nin Topluluk Programlarına

katılımına dair genel esasları ortaya koymakta olup, her bir programa katılımın taşıyacağı özel hüküm ve koşullar ayrıca belirlenmektedir. Bu kararın yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında AB Eylem Programlarını oluşturan;

- Eğitim alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,
- Gençlik alanında Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın,
- Mesleki Eğitim alanında Leonardo Da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı kararın, Türkiye’de uygulanması sağlanmış ve Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunmaktadır (<http://www.abgs.gov.tr>, 2006). 2001 tarihli Türkiye Ulusal Programında öngörüldüğü üzere, adı geçen programların yürütülebilmesi için Ulusal Ajansın kuruluş ve görevlerine dair kanun çalışmaları sonuçlandırılıp uygulamaya konulmuştur.

6 Ağustos 2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (ABEGPM) kurulmuştur (RG/2519, 2003). ABEGPM’nin amacı, Avrupa Birliği’nin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye’de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonu’na rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamaktır. Devlet Planlama Teşkilatı’nın ilgili kuruluşu olarak yapılandırılan ABEGPM tüzel kişiliği haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, aksi belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tabi bir kuruluştur (<http://www.ua.gov.tr>, 2006).

Aynı kanun ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları’nın uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi de kurulmuştur

(RG/25191, 2003). Komite; Devlet Planlama Teşkilatı müsteşar yardımcısının başkanlığında, Milli Eğitim Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'nin en az genel müdür seviyesinde görevlendireceği birer üye ile Devlet Planlam Teşkilatı Müsteşarlığınca genel müdürler arasından görevlendirilecek üç üye, Gençlik ve Spor Genel Müdürü ve Merkez Başkanı olmak üzere on üyeden oluşmaktadır (<http://www.dpt.gov.tr>, 2006).

Komitenin görevleri; (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.370-80)

- Merkeze verilen görevlerin yerine getirilmesiyle ilgili her türlü çalışmayı izlemek ve değerlendirmek,
- Merkezin mali ve idari sorumluluklarını yerine getirebilecek yapıya ve donanımına sahip olmasını sağlamak,
- Merkezin uygulayacağı genel politikalar ile çalışma esas ve usullerini belirlemek,
- Avrupa Birliği fonlarının Merkez tarafından etkin ve yrinde kullanılmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almak,
- Merkezin çalışma planını onaylamak, proje tekliflerinin değerlendirilmesi ve seçilmesi ile ilgili esas ve usulleri tespit etmek,
- Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarına katılımı engelleyen yasal ve idari engelleri tespit ederek ortadan kaldıracı tedbirleri almak ve Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uyumlu bir şekilde yürütmesini sağlamaktır.

Komite, Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları'nın idari ve mali bakımdan etkin bir şekilde yürütülmesinden hükümet adına yetkili makam olan Devlet Planlama Teşkilatı'nın bağlı olduğu Bakana karşı sorumludur.

ABEGPM'in halen yürütmekte olduğu faaliyetler şunlardır: (Aykın ve U. Oğuz, 2003, s.380-81)

- Kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği sağlanması,
- AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi,
- Katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması,
- Programlara ilişkin belgelerin Türkçe'ye çevrilmesi,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli olduğu takdirde bunların eğitilmesi,
- Proje teklifleri ve diğer başvuruların kabul öncesi değerlendirilmesi ve görüş oluşturulması,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemedede bulunulması,
- Ayrılan fonların etkin yönetimi, Başbakanlığa (Ulusal Ajansa) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve işletilmesi,
- Programlar çerçevesinde seçilerek finanse edilen projelerin gelişiminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değerlendirilmesi (idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi),

- Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlanması,
- Programın genel değerlendirilmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunulması,
- AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması.

19 Mayıs 2003 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan kısa vadeli hedefler arasında Ulusal Ajansın görevlerini yerine getirecek bir birimin kurulması ve Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik eylem Programlarına katılım için gerekli idari ve finansal mekanizmanın oluşturulması öngörülmüştür (DPT, <http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/kob/2003.pdf>, 2003, s.14). Katılım Ortaklığı Belgesine istinaden hazırlanan AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin 2003 tarihli Türkiye Ulusal Programındaki öncelikler listesinde ise iki maddeye yer verilmiştir. Bunlardan birincisi, eğitim alanında AB mevzuatına uyumun sağlanması; ikincisi ise, Ulusal Ajans'ın kurulması ve Topluluk Programları'na tam katılımın sağlanmasıdır (ABGS, 2003, s.552-57).

Tablo 12. Katkı Kaynaklarına Göre Ulusal Ajans Bütçesi

	Başlangıç Miktarı	Ulusal Katkı	Toplam
2004	14.400.000 (% 78)	3.953.000 (% 22)	18.353.000
2005	20.000.000 (% 65)	10.943.000 (% 35)	30.943.000
2006	25.000.000 (% 64)	14.143.000 (% 36)	39.143.000

Kaynak: ABGS, Screening Chapter 26 Education and Culture.

Türkiye 2004 Nisan ayından bu yana, Socrates, Youth, Leonardo Da Vinci programlarına tam olarak katılım sağlamaktadır. İlk yıl programlara 9000 katılımcı gönderen Türkiye, 17 milyon olan öğrenci sayısı ile büyük bir potansiyele sahiptir. Bu katılımın toplam maliyeti 30 milyon Euro'dur ve bunun 1/3 oranındaki miktarı Türkiye'nin bütçesinden geri kalan kısmı ise Topluluğun katılım öncesi mali destek için ayırdığı bütçeden karşılanmaktadır (www.ua.gov.tr/, 2006).

Tablo 13. Türkiye'nin Katıldığı Programların Bütçeleri

	Mutabakat Zaptı	Finansal Katkı (Euro)			Sorumlu Kuruluş
		Toplam	AB	Türkiye	
Leonardo Da Vinci- II 2000-2006	15.4.2004 tarihinde imza, 8.5.2004, 25456 sayılı R.G.de yayım.	2004: 6 024 000	4 726.508	1 297 492	Ulusal Ajans
		2005: 13 024 000	4 605 941	4 605 941	
		2006: 13 024 000	4 705 782	4 705 782	
Sokrates- II 200-2006	15.4.2004 tarihinde imza., 8.5.2004, .25456 sayılı R.G. de yayım.	2004:9 050 000	7 100 746	1 949 254	Ulusal Ajans
		2005:13 550 000	8 758 039	4 791 961	
		2006:20 300 000	12 965 281	7 334 719	
Youth 200-2006	15.4.2004 tarihinde imza., 8.5.2004, .25456 sayılı R.G. de yayım	2004:3 279 000	2 572 746	706 254	Ulusal Ajans
		2005:4 369 000	2 823 902	1 545 098	
		2006:5 819 000	3 716 501	2 102 499	
Bilim ve Teknolojik Geliştirme Alanında 6. ÇP (EURATOM Hariç) 2000-2006	20.1.2002.tarihinde imza, 8.1.2003 tarih, 24988 sayılı R.G. de yayım.	2003:48 000 000	14 447 147	33 552 853	TÜBİTAK
		2004:58 700 000	12 918 913	45 781 087	
		2005:75 000 000			
		2006:91 650 000			

Kaynak : Nuray TANRITANIR, Avrupa Topluluğu Programları ve Ajansları, DPT-ABİGM, 4 Nisan 2005.

Tablo 8'de de görüldüğü üzere Türkiye AB Eğitim ve Gençlik programlarına tam katılımı 4 Nisan 2004 tarihinde gerçekleştirmiştir. AB Eğitim programlarının yürütülmesinden sorumlu kuruluş olarak DPT Müsteşarlığına bağlı olarak çalışan Ulusal Ajans'dır. Her bir programın ulusal katkısı ve bir de AB katkısı bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye bilim ve teknoloji alanında AB Altıncı Çerçeve Programına da katılmış bulunmaktadır Türkiye'nin Leonardo Da Vinci II

Programı'na toplam katkısı 10 609 215 £, Socrates II için bu katkı 14 075 934 £, Youth için 435 3851 £, Altıncı Çerçeve Program için 79 333 940 £'dur.

3.4.1.6. Milli Eğitim Bakanlığınca Yapılan Çalışmalar :

Bakanlık tarafından AB ile ilgili işlemlerin yürütülmesi için Genel Müdürlükler/Daire Başkanlıkları bünyesinde AB üniteleri kurulmuş ve bu birimlerde iyi düzeyde yabancı dil bilen personel görevlendirilmiştir. Ankara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (ATAUM) uygulanan AB Temel Eğitim ve Uzmanlık Eğitimi Programları'nda AB birimlerinde görev yapacak personel yetiştirilmektedir (digm.meb.gov.tr.ORGUTLER/3_1_Orgut_AB.htm, 2006).

16 Kasım 2000 tarih ve 12691 sayılı Yönerge doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı Avrupa Birliği Danışma, Yürütme ve Avrupa Birliği Eğitimini Araştırma Geliştirme Kurulları oluşturulmuştur.

21.12.2001 tarih ve 13530 sayılı Bakanlık Onayı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nda Eğitim Araştırma-Geliştirme Kurulu bünyesinde AB Müktesebatına Uyum Komisyonu kurulmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı, Erkek Teknik Öğretim, Kız Teknik Öğretim, Çıraklık ve Yaygın Eğitim, Yüksek Öğretim, Dış İlişkiler Genel Müdürlüklerinden temsilciler bu komisyonun üyeleridir. Komisyon tarafından bugüne kadar yapılan çalışmalar ise; "Ulusal Program", "İlerleme Raporu" ve eğitimle ilgili mevcut AB Müktesebatı incelenmiştir. AB Müktesebatının taraması yapılarak Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili Konsey Direktiflerinin Türkçe'ye çevirileri tamamlanmıştır. Çevirisi tamamlanan Konsey Direktifleri'nin hangi Türk mevzuatı ile karşılaştırmasının yapılacağı belirlenmiştir. İlgili Türk Mevzuatının İngilizce'ye çevirisine de başlanmıştır. AB Genel Sekreterliği tarafından oluşturulan İzleme Formları ilgili Bakanlık birimlerinin de görüşleri alınarak periyodik olarak güncelleştirilmekte ve AB Genel Sekreterliği'ne gönderilmektedir. Bu doğrultuda; eğitim ile ilgili Türk Mevzuatının AB Mevzuatına uyumlaştırılması için yapılan çalışmalar devam etmektedir (MEB, 2003, s.24).

18 Ağustos 1997 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan 4306 Sayılı Yasa ile İlkokullar sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu Kanun ile “İlköğretim kurumları 8 yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir” hükmü getirilmiştir (RG/23084, 1997). Milli Eğitim Sistemi içerisinde bulunan ilkokul ve ortaokullar 8 yıllık ilköğretim okuluna dönüştürülerek programlarda bütünlük sağlama yoluna gidilmiştir. Böylece ilkokul ve ortaokullar kaldırılarak tek tip programa geçilmiştir. 222 Sayılı ilköğretim ve Eğitim Yasası’nda “İlköğretim her yuttaşın görmesi gereken temel eğitimidir” biçiminde tanımlanmıştır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Yasası’nda kullanılan “temel eğitim” kavramı “ilköğretim” olarak değiştirilmiş ve T.C Anayasası’nın 42. maddesinde “İlköğretim; kız, erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır” denilerek herkesin asgari ve temel seviyede eğitim almalarını zorunlu kılmıştır (MEB, 1998, s.9-10).

İlköğretimde ücretsiz ders kitabı dağıtım projesi Avrupa Birliğine uyum çabaları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Birçok Avrupa Birliği ülkesinde zorunlu eğitim çağında ders kitapları öğrencilere ödünç verilmekte ve öğrenciler tarafından bir yıllığına kullanıldıktan sonra alt sınıflara devredilmektedir. Bu projenin uygulamaya konulması ile hem eğitim alanında hem de sosyal alanda Avrupa Birliği normlarına yaklaşılması amaçlanmaktadır (Bardakçı, 2005, s.169).

Milli Eğitim Bakanlığı, tüm genel ve mesleki teknik orta eğitim kurumlarını 2005-2006 eğitim ve öğretim yılından itibaren dört yıla çıkarmış ve Lise 1, düz ve mesleki-teknik tüm liselerde ortak sınıf olurken, haftalık ders saati de artmıştır. Lise 2’den itibaren isteyen düz, isteyen mesleki liseye geçebilmekte, mesleki eğitimde diplomalara sertifika şartı getirilerek; mesleki eğitimde, klasik okul, alan ve program sisteminden modüler sisteme geçişi öngören reform, düz lise diploması alacakların da temel mesleki beceriyle mezun olmalarına olanak sağlamaktadır (<http://ogm.meb.gov.tr/> 2006).

Lise 1. sınıf, tüm liselerde ortak hale gelmiştir. Lise 1. sınıfta haftalık ders saati sayısı da artarak, toplam 28 olan haftalık ders saati 35’e çıkarılmıştır. Ortak ve tek program uygulanarak lise 1’de, haftada 28 saat genel kültür derslerine, 2 saat

temel beceriler, 2 saat yönlendirme, 2 saat bilgisayar ve bir saat de rehberlik dersine ayrılarak, Lise 2. sınıftan itibaren isteyen öğrenci düz liseye isteyen mesleki liseye gidebilecektir. Meslek liselerinde, seçilecek dallara bağlı olarak lise 2’de geniş alan dersleri okutulmaktadır. Lise 3 ve 4. sınıflarda ise uzmanlaşmaya ağırlık verilmiştir. Lise 2’de seçtiği bölümün üç sertifikasını biriktirerek diploma alan bir öğrenci, isterse geri dönüş yaparak başka bölüm sertifikası da alabilecektir. Bunun için sürekli eğitim merkezine başvurarak, istediği alan ve bölüme ait modüler programı tamamlayabilecektir. Mesleki eğitime yönelen öğrenciler için lise 2, 3 ve 4. sınıf düzeyinde 1, 2 ve 3. seviye sertifika programları hazırlanmıştır. Buna göre, meslek lisesinden üç sertifika biriktiren öğrenciler diploma alabilecektir. Bu diploma, öğrenciye teknisyen ünvanı kazandırırken üst öğrenime adım atma hakkı verecektir. Kalan 4 ve 5. seviye sertifika programları meslek yüksekokullarında, 6 ve 7. seviye ise üniversitede uygulanacaktır. Mesleki eğitimin herhangi bir aşamasında okulu bırakanlara, tasdikname değil, seviyesine göre sertifika verilecektir. Sistemden ayrılıp, 1 veya 2. seviye sertifika ile iş hayatına atılabilecek kişinin, okula dönerek yeniden öğrenime devam etme hakkı da saklı kalacaktır (<http://ogm.meb.gov.tr/>, 2006).

Bu reformun amacı; (<http://ogm.meb.gov.tr/> , 2006)

- 12 yıllık zorunlu eğitim için altyapı oluşturmak,
- Mesleki eğitimde AB ve gelişmiş ülke standartlarına uyum sağlamak,
- Mesleki eğitimi, hayat boyu öğretim ilkeleri doğrultusunda güçlendirmek,
- Arz-talep dengesini gözetken mesleki eğitimi geliştirmektir.

Reformun temelini oluşturan modüler sistem, 17 geniş alana dayanmaktadır. 17 geniş alan alt alan ve bölümlerden oluşmaktadır. 17 geniş alan ise şöyledir: Cam, Yapı/İnşaat, Kuyumculuk, Metal İşleri, Makina Teknolojisi, Döküm, Otomotiv, Tekstil, Konaklama, Yiyecek İçecek Hizmetleri, Seyahat İşletmeciliği, Elektrik

Elektronik Teknisyenliği, Gaz Dağıtım, Plastik Teknolojisi, Uçak Bakımı, Araç Yapımı, Büro Yönetimi ve Sekreterlik.

Reform için iç piyasa ihtiyaç analizi yapılarak, 250 meslek standardı Milli Eğitim Bakanlığı ve sosyal ortak temsilcileri ile birlikte gözden geçirilerek revize edilmiştir. 250 meslek standardı baz alınarak eğitim standartları geliştirilmiş ve 41 adet eğitim standardı oluşturulmuştur (<http://ogm.meb.gov.tr/>, 2006).

Milli Eğitim Bakanlığı, ilköğretimi ve ortaöğretimi kapsayan köklü bir müfredat değişikliği gerçekleştirmiştir. Genel olarak “öğrenci merkezli” bir anlayışla hazırlanan programlar, “çoklu zeka uygulamalarıyla öğretme” esasına dayanmaktadır. Yeni müfredat gerekliliği şu sebeblere dayandırılmıştır: (MEB, 2005, s.3)

- Bilimsel ve teknolojik gelişmeler,
- Eğitim bilimlerinde öğretme/öğrenme anlayışında gelişmeler,
- Eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı,
- Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
- Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı,
- Sekiz yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması ihtiyacı,
- Yatay eksen de dersler arası ve dikey eksen de her bir dersin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlanması zorunluluğu,

Bu müfredat değişikliği ile: (MEB, 2005, s.8-10)

- 1940’lardan beri ilk kez uluslararası mukayeseli, bütünsel bir değişim projelendirilmiş,

- Katı davranışçı programdan bilişsel ve yapılandırıcı bir yaklaşıma geçilmiş.
- Sadece öğretim değil, eğitim de vurgulanmış,
- Sekiz yıllık kesintisiz eğitime uygun hâle getirilmiş,
- AB ve uluslar arası eğitim normları dikkate alınmış,
- Çocuklara kazandırılması gereken ortak beceriler saptanmış,
- Derslerin kavram analizleri yapılmış,
- Spor kültürü, sağlık, çevre, rehberlik, kariyer, girişimcilik, afet bilinci disiplinler arası bir yaklaşımla programın omurgasına yerleştirilmiş,
- Yüzeysel davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumlar konulmuş,
- Baskın doğrusal düşünce yerine, karşılıklı nedensellik ilkesi öne çıkarılmış,
- Programlar etkinliklerle zenginleştirilmiş,
- Ölçme değerlendirme anlayışında süreci de değerlendiren bir anlayışa geçilmiş,
- Türkçe'ye duyarlılık tüm derslerin ana becerisi haline getirilmiş,
- Türk Dili bilinci ve Tarih bilinci oluşturulması programın ana hedefleri arasında yer almıştır.

İlköğretim okulları haftalık ders çizelgelerinin eski ve yeni şekli arasındaki farklılıklar aşağıdaki şekilde özetlenebilir (MEB, 2005, s.49-50):

- Eski programda yer alan İş Eğitimi dersi kaldırılmış, yerine Teknoloji ve Tasarım dersi konulmuştur. Ayrıca Fen Bilgisi dersi, Fen ve Teknoloji adı altında yeniden yapılandırılarak, bu derse ayrılan süre 15 saatten 20 saate çıkartılmıştır.
- Eski programda ilk üç sınıfta okutulan Bireysel ve Toplu Etkinlikler dersi Rehberlik ve Sosyal Etkinlikler adı altında yeniden düzenlenmiş ve bu derse ayrılan süre 8 yıla yayılmıştır.
- Eski programda 4. sınıftan itibaren başlatılan seçmeli dersler, tüm sınıflara yaygınlaştırılmış ve seçmeli derslere ayrılan süre 12 saatten 20 saate çıkartılmıştır.

Eğitime % 100 Destek projesi 24 Nisan 2003 tarih 25088 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yasal değişikliklerle daha önce % 5 olan vergi indirimi % 100’e çıkarılmıştır. Projenin amacı, Türk Eğitim Sisteminin niteliksel ve niceliksel sorunlarının çözümünde devlet ve özel sektör ile üçüncü sektör olan sivil toplumu biraraya getirmektir. Projedeki son durum (<http://www.egitimedestek.meb.gov.tr/psdurum.php>, 2006, s.21);

Türkiye genelinde; okul bina sayısı 1267, derslik dışı ek bina sayısı 169, derslik sayısı 16 592, onarımı yapılan okul 8998, donatımı yapılan okul 8998, MTEM sayısı 34, bağışlanan arsa yüzölçümü 65 468 457m²’dir.

Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek ya da Haydi Kızlar Okula Kampanyası; kızların okula gitmesini engelleyen karmaşık ekonomik ve toplumsal etmenler dizisini ele almaktadır. Kampanya, 2003 yılı Haziran ayında Van ilinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılmıştır. Kampanyanın amacı, okullaşma düzeyinin en düşük olduğu 53 ilde kaliteli eğitim imkanı sağlayarak ilköğretim düzeyi okullaşmadaki cinsiyet açığını 2005 yılı sonuna kadar kapatmaktır (<http://www.unicef.org/turkey/pr/>, 2006). Kampanya; kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetim ve gönüllülerin katılım ve katkısıyla, okullaşma düzeyinin en düşük olduğu illerde zorunlu öğrenim çağında olup (6-14 yaş) eğitim sistemi dışında kalan, okula hiç kaydolmamış ya da okula kayıtlı olup devamsızlık yapan kız çocukların okullulaşmalarının sağlanması ve böylece ilköğretim düzeyinde okullaşmadaki cinsiyet eşitsizliğinin kapatılmasıdır. Kampanya

kapsamında kız çocuklara odaklanılmakla birlikte çalışmalar sırasında tespit edilen sistem dışındaki erkek çocuklar da hedef grupta yer almaktadır. Kampanyanın yürütüldüğü iller; (<http://www.haydikizlarokula.org/organizasyon.php>, 2006, s.24)

- 2003 yılında kampanya illeri (10 il);

Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van

- 2004 yılında kampanyaya katılan iller (23 il);

Adana, Adıyaman, Ankara, Ardahan, Aydın, Bingöl; Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Iğdır, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Manisa, Mardin, Mersin, Niğde, Osmaniye, Tokat.

- 2005 yılında kampanyaya katılan iller (20 il);

Afyon, Antalya, Balıkesir, Bursa, Çanakkale, Çorum, Denizli, Eskişehir, Hatay, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Muğla, Ordu, Sakarya, Samsun, Sivas, Tekirdağ, Trabzon.

3.4.1.6.1. Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından AB Müktesebatına Uyumlaştırılması Amacıyla Çıkarılan Mevzuatlar:

14 Kasım 2002 tarih ve 24936 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik kapsamında yapılan düzenlemeler Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimi Hakkında 25 Temmuz 1977 tarih ve 77/486/EEC sayılı Konsey Direktifi ile örtüşmektedir (MEB, 2005, s.4).

10 Temmuz 2001 tarihinde 24458 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu, Milli Eğitim Temel Kanunu, Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu, Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 24.3.1988 tarih ve 3418 sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması ve Bazı Kağıt ve İşlemlerden Eğitime Katkı Payı Alınması Hakkında Kanun ile Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair

Kanunun, özellikle 3308 sayılı Çıraklık ve Mesleki Eğitim Kanunu ve 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamında yaptığı değişiklikler ortak bir mesleki eğitim politikası uygulaması için genel ilkeleri belirleyen 2 Nisan 1963 tarih ve 63/266/EEC sayılı Konsey Kararı ile örtüşmektedir (<http://www.abgs.gov.tr/>, 2006).

4702 sayılı (2547, 3308, 3797, 4306, 4318 sayılı kanunlarda değişiklik yapan çerçeve niteliğindeki) kanun 10 Temmuz 2001 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun ile daha fazla öğrencinin mesleki eğitime yöneltilmesinin sağlanması hedeflenmiş, mesleki eğitim almış öğrencilerin üniversite sınavına girmeden, eğitim aldıkları alanda 2 yıllık meslek yüksekokullarına devam etmeleri sağlanmıştır. Bu Kanun ayrıca, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksek okulu veya yüksek okullarının yer aldığı mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulmasını öngörmekte olup, vakıflara, kazanç sağlamak amacına yönelik olmamak koşuluyla, mesleki eğitim kurumları açma hakkı tanımakta ve bu Kanun kapsamına alınan işyerlerinde üretimde verimliliği ve kaliteyi artırmak amacıyla, alanında mesleki eğitim almış kişilerin istihdam edilmelerini zorunlu kılmaktadır. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu’nda yapılan değişiklikler çerçevesinde hazırlanan Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği, 3 Temmuz 2002 tarih ve 24804 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır (<http://www.abgs.gov.tr/>, 2006).

9 Ağustos 2002 tarih ve 24841 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmeleri için özel kurslar açılmasına imkan vermektedir. Bu kanun çerçevesinde Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik 20 Eylül 2002 tarih ve 24882 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır (<http://www.abgs.gov.tr/>, 2006).

2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002

tarikh ve 24863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu Kararın yürürlüğe girmesiyle eğitim alanında Topluluk Eylem Programlarını oluşturan; (<http://www.abgs.gov.tr/>, 2006)

- Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci evresini oluşturan 24 Ocak 2000 tarih ve 2000/253/EC sayılı Kararın,
- Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarih ve 2000/1031/EC sayılı Kararın ve
- Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarih ve 1999/382/EC sayılı Kararın,

Türkiye’de uygulanması sağlanmış ve Türkiye’nin Topluluk Programlarına katılımı konusunda gerekli yasal düzenleme tamamlanmış bulunmaktadır. 2004 yılından itibaren tüm programlara tam katılım sağlanmıştır. Bu çerçevede yıllara göre programlardan yararlananların sayısı şu şekildedir:

	<u>2004</u>	<u>2005</u>	<u>2006*</u>
Socrates Programı	3005	9526	19.876
Leonardo Programı	2002	5316	9300
Gençlik	4815	10.216	19.906

*2006 rakamları öngörülen rakamlar olup hedef niteliğindedir.

Kaynak: Ulusal Ajans (Ulusal Ajans Uzmanı Sevilay Çoşkun 8 Mart 2006 tarihli görüşme yoluyla)

3.4.1.6.2. AB Çalışmaları Çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı

Bünyesinde Oluşturulan Birimler

3.4.1.6.2.1. Eurydice :

Eurydice'in temel işlevi eğitim sistemleri ve politikaları konusunda güncel ve güvenilir bilgi sağlayarak AB düzeyinde ve ulusal düzeyde politika oluşturulmasını ve program uygulamasını desteklemektir (MEB, 2003, s.47).

Brüksel'de Avrupa Komisyonu tarafından 1980 yılında, bir Avrupa birimi ve Sokrates'te yer alan tüm ülkelerin eğitim bakanlıklarında kurulan ulusal birimlerden oluşmak üzere Eurydice ağı kurmuştur. 1995 yılından itibaren de Sokrates'in önemli bir parçası olarak faaliyetlerini yürütmektedir. Bu ağ, Avrupa eğitim sistemlerindeki çeşitlilikten kaynaklanan bilgi edinme, paylaşma ve geliştirme gereksinimine yönelik bir ağ olup, birbirini daha iyi tanıma ve anlama çabasının önemli bir parçasıdır (DPT, 2004, s.13)

Eurydice, ulusal eğitim sistemleri ve politikaları hakkındaki bilgilerin Avrupa Eğitim Bilgi Ağı aracılığıyla paylaşma açılmasını hedefler (<http://eurydice.meb.gov.tr/>, 2006). Eğitim sistemleri ve politikaları üzerine tüm Avrupa'yı kapsayan güvenilir ve kolayca karşılaştırılabilir bilginin toplanması, izlenmesi, işlenmesi ve yayılmasını sağlayan kurumsal bir ağıdır. Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen bir çalışmadır.

Eurydice, “Ulusal Birimler” ve “Avrupa Birimi” diye iki bileşenden oluşmaktadır. Ulusal birimler, 30 ülke eğitim bakanlıklarını kapsamakta, sağlıklı eğitim verilerinin edinilmesi ve sürdürülmesi amacına hizmet etmektedir. Brüksel'deki Avrupa Birimi ise bu ağın yönetimi, koordinasyonu, verilerin işlenip karşılaştırmalı analizlerinin yapılması, veri bankası tasarımı ve yönetiminden sorumludur (Kozbek, 2002, s.2).

Eğitim dünyasının tamamına yönelik olarak düzenli şekilde yayınlanan Eurydice yayınlarında yer alan temel konular şunlardır: (Kozbek, 2002, s.2-3)

- Eğitim sistemleri hakkında düzenli yenilenen betimsel analizler.
- AB ilgi alanına giren belirli konularda karşılaştırmalı çalışmalar,
- Okul öncesinden yüksek öğrenime kadar her kademedeki belirgin göstergeler,
- Politika yapıcılarının gündeminde bulunan başlıklar hakkında araştırmalar.

Eurydice'in veri tabanı olan Eurybase, üye ülkelerin eğitim sistemleri hakkında etraflı bilgiler içermekte olup, hem ulusal dilde hem de İngilizce olarak sunulmaktadır.

Avrupa Birliği Komisyonu tarafından finanse edilen bilgi ağı, kendini yeni veri tabanlarıyla sürekli güncellemekte ve geliştirmektedir. Yakın dönemde, özellikle araştırmacıların aynı terminolojiyi kullanması ve ortak bir zeminde buluşabilmesi için geliştirilmiş olan Avrupa Eğitim Sözlüğü (European Glossary on Education) bir veritabanıdır (<http://eurydice.meb.gov.tr/>, 2006).

Her ülke hem kendi dilinde hemde ingilizce olarak Avrupa Birimi tarafından belirlenen yapıda ulusal dosyasını hazırlayarak Avrupa Birimine göndermektedir. Avrupa Birimide bu verileri web sitesinde Eurybase bölümünde yayınlarak paylaşımına açmaktadır (http://www.eurydice.org/Eurybase/frameset_eurybase.html, 2006). Türkiye'de Eurydice sistemine dahil olan ülkeler arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde Eurydice birimi kurulmuştur ([http://meb.gov.tr.](http://meb.gov.tr/), 2006).

3.4.1.6.2.2. Ulusal Referans Noktası :

Hizmetlerin serbest dolaşımı çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Mesleki ve Teknik Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi Başkanlığı (METARGEM) Ulusal Referans Noktası olarak görevlendirilmiştir. Bu kapsamda mesleki ve teknik eğitimde ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip ederek geleceğe yönelik planlamalarda ilgili birimlerin bilgi birikimlerine katkıda bulunması, birimler arasında koordinasyonu sağlaması ve meslek liselerinden mezun olan öğrencilere diplomalarının yanı sıra “serbest dolaşımda kişinin yeterliliklerini belirten diploma

ekindeki belgeyi” verme görevlerini yürütmesi uygun görülmüştür (ABGS, 2005, s.1-7).

3.4.1.6.2.3. Öğretmen ve Eğitimciler Ağı (Tt Net) :

Avrupa Birliği’ne üye ve aday ülkelerde oluşturulan Öğretmen ve Eğitimciler Ağı’na (TT Net) Türkiye’de katılmış olup, söz konusu birim Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde oluşturulmuştur (<http://meb.gov.tr>., 2006).

3.4.1.7. Diğer Kurumlarca Yapılan Çalışmalar

3.4.1.7.1. Yüksek Öğretim Kurulu

YÖK tarafından yürütülen çalışmalar ise:

3.4.1.7.1.1. Diploma Eki

Diploma Eki (Diploma Supplement, DS), uluslararası saydamlığı pekiştirmeyi hedefleyen ve elde edilmiş yeti ve becerilerin ve de bunların ifade edildiği diploma, derece, sertifika gibi belgelerin, akademik ve mesleki tanınmasını sağlamaya yönelik, bir yüksek öğretim diplomasına ek olarak verilen belgedir (www.yok.gov.tr/avrupabir/DiplomaEki_once.doc, 2006). Orjinal diplomada adı ve kimliği belirtilen kişinin takip edip başarıyla tamamladığı yurtdışı öğrenimin yapı, düzey, bağlam, içerik ve statüsünü tarif etmek üzere verilir. Hiçbir değer yargısı, denklik ve tanıma ifadesi taşımaz. Esnek ve kural empoze etmeyen bir belge olup, zaman, para ve emekten tasarruf sağlamak üzere öngörülmüştür. Yerel gereksinmelere uyarlanabilir tarzda tasarlanmıştır(europa.eu.int/comm/education/policies/rec_qual/recognition/diploma_en.html, 2006).

Diploma Eki, ulusal kurumlar tarafından Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından ortaklaşa hazırlanmış bir şablona göre düzenlenir. Bu üç kurumun organize ettiği bir ortak kurul tarafından denenmiş ve geliştirilmiş olan bu şablon, Avrupa Birliği’nin tüm resmi dillerinde düzenlenmiştir (UNESCO,

2005, s.3). YÖK, üniversitelerden 2005-2006 öğretim yılında mezun olacak öğrencilere talepleri halinde İngilizce dilinde düzenlenmiş diploma eki verilmesini istemiştir (www.yok.gov.tr/avrupabir/DiplomaEki.doc, 2006).

3.4.1.7.1.2. Akademik Hareketlilik

Erasmus Programı kapsamında yüksek öğretim kurumlarının yöneticilerinin, öğretim elemanlarının ve öğrencilerinin değişimleri desteklenmektedir. Bu süreçten beklenen faydalar şunlardır: (DPT, 2004, s.11)

- Bilgi temelli toplumun oluşturulması
- Avrupa vatandaşlığı bilinci
- Akademik tecrübelerin paylaşılması
- Avrupa Yüksek Öğretim Alanının çekiciliğini artırmak
- Kültürel çeşitlilik
- Profesyonel donanım
- Kişilik gelişimi

Türkiye’de halen 79 yüksek öğretim kurumu Erasmus Beyannamesi sahibidir (DPT, 2004, s.12).

3.4.1.7.1.3. Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS)

Avrupa Kredi Transfer Sistemi (ECTS), öğrencilerin yurtdışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğerine transfer edilmelerini sağlayan bir sistemdir (Kısakürek, 2005, s.18). ECTS kredisi, bir dersin başarıyla tamamlanabilmesi için, öğrencinin yapması gereken çalışmaların tümünü (teorik kısım, uygulama, seminer, bireysel çalışma, sınavlar, ödevler, v.b) ifade eden bir değerdir. Bu değer, her dersin, bir yükseköğretim kurumunda, bir akademik yılın,

tam zamanlı olarak tamamlaması için gereken toplam çalışma yükünün ne kadarlık bir bölümünü kapsadığının göstergesidir (YÖK, 2001, s.4-6).

ECTS, başlangıçta iki farklı ülkenin yükseköğretim kurumları arasında yapılan geçişler için geliştirilmesine karşın, aynı yükseköğretim kurumu içerisinde veya aynı ülkedeki farklı yükseköğretim kurumları arasında da uygulanabilmektedir. ECTS'nin diğer öğrenci hareketliliği programlarından ayrılan en önemli özelliği, yurtdışında eğitim yapacak olan öğrencilerin, ev sahibi üniversitenin kendi öğrencileriyle birlikte derslere devam etmelerini sağlamasıdır. Böylece öğrencilerin, ev sahibi üniversitenin akademik hayatına aktif olarak katılımına olanak tanınmaktadır (<http://www.europa.eu.int/comm/education/socrates/ects.html>, 2006).

ECTS, ilk olarak ERASMUS Programı (1988-1995) altında kurulmuştur. Başlangıçta, AB'ye üye ülkeler ile Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ülkelerindeki çekirdek kurumlar adı verilen, 145 yükseköğretim kurumunu kapsayan ve sadece 5 programda (İşletme, Kimya, Makine Mühendisliği, Tarih ve Tıp) uygulanmak üzere 6 yıllık bir dönem için pilot proje başlatılmıştır. 1999 - 2000'den itibaren de AB, Avrupa Ekonomik Alanı (AEA), Kıbrıs, Merkez ve Doğu Avrupa Ülkeleri Topluluklarında 1200 kurum (5000-6000 bölüm/fakülte) öğrenci değişimleri için ECTS sistemini kullanmaktadırlar.

Yerel kredilerin yanısıra ECTS kredilerinin belirlenmesi ve kullanılması konusunda YÖK üniversitelere destek olmaktadır. YÖK, üniversitelerden 2005-2006 öğretim yılında mezun olacak öğrencilere talepleri halinde İngilizce dilinde düzenlenmiş diploma eki verilmesini talep etmiştir (www.yok.gov.tr, 2006).

Diğer taraftan Bologna süreci kriterlerinden olan kalite güvencesi sisteminin oluşturulmasına yönelik yasal düzenleme tamamlanmıştır. YÖK tarafından hazırlanan Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği 20 Eylül 2005 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Ayrıca yine aynı kapsamda değerlendirilen ve öğrencilerin temsilini düzenleyen Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim

Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği de aynı tarihli Resmi Gazete’de yer almıştır (RG/25942, 2005).

3.4.1.7.2. Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)

Avrupa Birliği (AB), üye ülkelerin bilim ve araştırma alanı da dahil olmak üzere çeşitli alanlardaki politika ve uygulamalarının birbirine yakınlaştırılması amacıyla birçok Topluluk Programı oluşturmuştur. Bu programlara AB’ye aday ülkelerin katılımı, Katılım Öncesi Strateji’nin önemli bir parçasıdır. Böylece, aday ülkeler Topluluk politikaları ve çalışma usulleri hakkında bilgi sahibi olmakta ve bunları uygulama olanağına kavuşmaktadır. Söz konusu Topluluk Programları’ndan biri de araştırma ve teknoloji geliştirme (Ar-Ge) alanındaki Çerçeve Programlar’dır. Çerçeve Programlar, diğer bir çok Topluluk programı gibi amaçları ve bütçesi ile belli bir dönem için tasarlanan 4-5 yıllık programlardır (<http://www.tubitak.gov.tr/>, 2006).

AB’nin, araştırma ve teknoloji geliştirme kapasitesini güçlendirmek, bu yolla ekonomik ve sosyal gelişme sağlamak üzere 1984 yılından bu yana yürüttüğü Çerçeve Programlar’ın amacı; (http://ec.europa.eu/research/index_en.html, 2006))

- Avrupa’nın bilim ve teknoloji temelini güçlendirilmesi,
- Ekonomik ve sosyal uyumun desteklenmesi,
- Global düzeyde endüstriyel rekabetin desteklenmesi,
- Üniversite-sanayi işbirliğinin teşvik edilmesi,
- AB üye ülkeleri arasındaki işbirliğinin teşvik edilmesidir.

Lizbon Zirvesi’nde alınan karar ile 2010’da dünyanın en dinamik ve rekabet gücü en yüksek bilgi ekonomisi haline gelmeyi amaçlayan AB, Ar-Ge felsefesini Avrupa Araştırma Alanı başlıklı bir proje kapsamında planlama kararı almıştır. 2002-2006 yıllarını kapsayan yaklaşık 16,3 milyar € bütçeli (Euratom programı ile birlikte

17,5 milyar €) Altıncı Çerçeve Programı da bu projenin uygulama aracı olarak tasarlanmıştır (http://ec.europa.eu/research/index_en, 2006).

Türkiye'nin de, nükleer faaliyetler (Euratom Programı) dışında kalan kısmına AB'ye üye ülkelerle eşit haklarla katılmaya başladığı Altıncı Çerçeve Program'ın başlıca tematik alanları şunlardır: (<http://www.tubitak.gov.tr/> 2006)

- Yaşam Bilimleri, Genombilim ve Sağlık için Biyoteknoloji,
- Bilgi Toplumu Teknolojileri,
- Nanoteknoloji ve Nanobilimler,
- Bilgi Tabanlı Çok Fonksiyonlu Malzemeler,
- Yeni Üretim Süreçleri ve Araçları,
- Havacılık ve Uzay,
- Gıda Kalitesi ve Güvenilirliği,
- Sürdürülebilir Kalkınma, Küresel Değişim ve Ekosistemler,
- Bilgi Temelli Toplumda Yurttaşlık ve Yönetişim.

Bunun dışında, özellikle KOBİ'lerin özendirilmesi ve güçlendirilmesi, araştırmacı değişimi ve eğitimi, araştırma altyapılarına karşılıklı erişim, uluslararası işbirliği etkinlikleri, ulusal araştırma programlarının eşgüdümü vb. etkinlikler kapsamında da projeler desteklenmektedir.

Türkiye Altıncı Çerçeve Programı'na 10 Ocak 2003 tarihinde resmen girmiştir. Çerçeve Programı (ÇP) Bilim ve Teknoloji projelerine sahip üniversiteler, araştırmacılar ve KOBİ'lerin, AR-GE yönetimlerini etkinleştirebilmelerini teminen finansman sağlamak amaçlı kurulmuştur. 17,5 milyar Avro bütçeye sahip olan söz konusu Program'a Türkiye üye ülkelerle eşit koşullarda katılım sağlamaktadır. Anılan programın bütçesi Avrupa Komisyonu'nun (AB'ye üye ülkelerden KDV

yoluyla) katkısının yanı sıra, programa katılan ülkelerin katkı paylarından oluşmaktadır (GSYİH oranında katkı payı ödenir). Türkiye programdan yararlanmak üzere taksitlendirilmiş olarak toplam 250 milyon Avro katkı payı ödeyecektir (TÜBİTAK, www.fp6.org.tr/web/AB_Cerceve_p.htm, 2006).

Bu programa girmenin faydaları: ([www.http://tubitak.gov.tr/](http://tubitak.gov.tr/), 2006)

- Türk araştırmacıları, araştırma kurum ve kuruluşları ile Türk endüstrisi AR-GE birimleri Avrupa Birliği Altıncı Çerçeve Programı kaynaklarından proje desteği alabilecektir.
- Katılım sağlanan projeler kapsamında geliştirilen yeni teknoloji ürünlerine ortak olunabilecektir.
- Türkiye, araştırmacı dolaşımı ve yetiştirilmesi ile başka ülkelerde eğitim görmüş araştırmacıların geri dönmeye özendirilmesine yönelik ve yaklaşık 17 milyar € kadar bütçesi bulunan programdan yararlanabilecektir.
- Türk endüstrisi, 17 milyar € ile desteklenen Avrupa Birliği araştırma sonuçlarına ulaşım sağlayabilecek ve bu sonuçlardan diğer ülkelerle aynı koşullarda yararlanabilecektir.
- Avrupa Birliğine katılma doğrultusunda bir adım daha atılmış ve belli bir alanda (Bilim Araştırma) tam üye statüsü kazanma yolu açılmış olacaktır.
- Avrupa Birliği müktesebatı ile uyum çerçevesinde bir bölüm tamamlanacak ve bütünüyle kapatılmış olacaktır.
- Diğer 12 aday ülkenin katıldığı bir alanda dışarıda kalan tek aday ülke konumundan çıkmış olacaktır.

ÇP6 ya tam katılım Türkiye'nin kendi teknoloji gündem ve perspektifini, teknoloji ağırlıklı rekabet gücü stratejisini belirleyip hayata geçirmesi açısından önemli bir fırsat oluşturmakta ve önümüzdeki dönemde var olacak dünya

koşullarında rekabet stratejisi üzerinde daha fazla söz sahibi olmasını sağlayacağı öngörülmektedir (İKV, 2004, s.108).

TÜBİTAK içinde Altıncı Çerçeve Programı Ulusal İrtibat Koordinasyon Ofisi, biri Ofis Koordinatörü olan dokuz UİN ile bunlara yardımcı bir destek bürosundan oluşturulmuştur. TÜBİTAK bu bağlamda üniversiteler ve sanayi kuruluşları başta olmak üzere ilgili tüm tarafları bilgilendirmekte ve gerekli koordinasyonu sağlamaktadır (TÜBİTAK, 2002, s.16).

3.4.1.7.3. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca ortak bir mesleki eğitim politikasının uygulanması için genel prensiplerin ortaya konmasına dair 2 Nisan 1963 tarih ve 63/266/EEC sayılı Konsey Kararı'na ve Avrupa Topluluğuna üye ülkeler arasında mesleki eğitim niteliklerinin karşılaştırılabilirliğine dair 16 Temmuz 1985 tarih ve 85/368/EEC sayılı Konsey Kararına uyum sağlanmasına teminen Mesleki Niteliklerin Karşılıklı Tanınması Sistemini Oluşturacak Kanun Tasarısı, mesleki yeterliliği tespit etmek üzere yeni bir kurumun yapılandırılması çalışmalarının sonuçlandırılması ve bu kurumda istihdam edilecek personelin alınması ve eğitimi konularında çalışmalar yapmaktadır (<http://www.abgs.gov.tr/>, 2006). Mesleki Yeterlilikler Kurumu Kanunu Tasarısı'nın yasalaşması beklenmektedir.

3.4.1.7.4. Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi

Başkanlığı (Ulusal Ajans)

DPT Müsteşarlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Ulusal Ajans AB Eğitim Programları (Sokrates, Leonardo da Vinci, Gençlik) koordinatörlüğünü yapmaktadır. Bu çerçevede şu görevleri yürütmektedir: (<http://www.ua.gov.tr>, 2006)

- Kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın işbirliği sağlanması,

- AB Eğitim ve Gençlik Programları'nın Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi,
- Programlara ilişkin belgelerin Türkçe'ye çevrilmesi,
- Katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli olduğu takdirde bunların eğitilmesi,
- Proje teklifleri ve diğer başvuruların kabul öncesi değerlendirilmesi ve görüş oluşturulması,
- Proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonu'na destek verilmesi,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemede bulunulması,
- Ayrılan fonların etkin yönetimi, Başkanlığa (Ulusal Ajans'a) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve işletilmesi,
- Programlar çerçevesinde seçilerek finanse edilen projelerin gelişiminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değerlendirilmesi. (idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi),

- Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlanması,
- Programın genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında işbirliğinin artırılmasına katkıda bulunulması,
- AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve koordinasyon ve işbirliğinin sağlanması.

3.4.1.7.5. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)

Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlanmasına yönelik çalışmalar çerçevesinde, kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları hazırlık ve çalışmalarda iç koordinasyon ve uyumun plan ve programlara uygun olarak yürütülmesini sağlamak üzere Temmuz 2000'de kurulmuştur. İlk önce Başbakanlığa bağlı olarak hizmet veren ABGS, 21 Mart 2003'te Dışişleri Bakanlığı'na bağlanmıştır. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Teşkilat ve Görevleri Hakkında 4587 sayılı Kanun, 4 Temmuz 2000 tarih ve 24099 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Bu çerçevede ABGS'nin görevleri şunlardır;

- Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesi amacıyla, Genel Sekreterlik tarafından, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı ile işbirliği halinde hazırlanacak Ulusal Program çerçevesinde, kamu kurum ve kuruluşlarınca yürütülecek iç uyum çalışmalarında plan ve programlara uygun olarak koordinasyonu sağlamak,
- Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine hazırlanması amacıyla oluşturulacak kurul ve komitelerin sekretarya hizmetlerini yürütmek ve anılan kurul ve komiteler tarafından alınan kararların uygulanmasını yönlendirmek,
- Hükümetin ve oluşturulacak kurul ve komitelerin kararları doğrultusunda gerekli araştırma ve incelemeleri yapmak,

- Görev alanına giren konularda sözleşme ile yurt içi veya yurt dışında gerçek ve tüzel kişilere araştırma, etüt ve tercüme işleri yaptırmak,
- Yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetlere ilişkin olarak tebliğ, genelge ve benzeri düzenleyici işlemleri Başbakanlık vasıtasıyla yapmak

ABGS, 2000 yılından itibaren AB'nin aday ülkelerin AB Müktesebatına uyum sürecini düzenli izlemek üzere geliştirdiği “İlerleme Veri Tabanı (Progress Editor)” na düzenli olarak her müktesebat başlığı altındaki uyum sürecinin durumunu belirten ayrıntılı bilgi göndermektedir. Uyum durumunun Türkçe izlenebilmesini teminen bir de “Ulusal Veri Tabanı” geliştirmiş durumdadır.

120 bin sayfalık AB Müktesebatının 20 bin sayfası Türkçe'ye tercüme edilmiştir (% 25'i). AB Müktesebatına uyum amacıyla hazırlanan yaklaşık 40000 sayfalık Türk Mevzuatı İngilizce'ye tercüme edilmiştir.

3.4.1.8. Katılım Müzakereleri Tarama Süreci

3 Ekim 2005 tarihinde Türkiye ile tam üyelik için müzakerelerin başlamasına yönelik alınan karardan sonra müzakerelerin ilk aşaması olan tarama süreci başlamıştır. Tanıtıcı taramalarda görüşülen başlığa ilişkin müktesebat hakkında bilgi veren AB, ayrıntılı taramada Türkiye'den ilgili başlıklar hakkında durum değerlendirmesi ve bilgi isteyerek, Türkiye'den, dört temel soruya yanıt vermesini istemiştir. Öncelikle, Türkiye'ye görüşülen başlığa ilişkin müktesebatın kabulüne hazır olup olunmadığı; ilgili müktesebata ilişkin kanunların kabul edilip edilmediği, edilmediyse bunun için nasıl bir takvim öngörüldüğü soruları yöneltilmiştir. Bunların yanı sıra, Türkiye'nin söz konusu müktesebatın uygulanması için gerekli idari yapılara sahip olup olmadığı, eğer değilse bu yapıların ne zaman kurulacağı sorulmuştur. Böylelikle, Türkiye'nin ilgili alandaki uyum düzeyi belirlenmiş olacaktır. Sürecin bir sonraki aşamasında, ilgili başlığa ilişkin geçici düzenleme taleplerinin öngörülüp öngörülmediği ele alınmıştır. Tarama süreci biten her başlığın ardından Komisyon, Birlik üyelerine sunacağı bir raporla Türkiye'nin söz konusu başlıkta fiili müzakerelere başlayıp başlayamayacağına ilişkin bir değerlendirmede bulunacak ve bu çerçevede ya başlığın müzakereye açılması

önerilecek ya da bunun için Türkiye'den bazı ön şartları (benchmarks) yerine getirmesi istenecektir. Türkiye, ilgili başlıkta müzakerelere geçilmeden önce, kendi mevzuatını gözden geçirerek, nasıl bir takvim öngördüğünü ve talep ettiği geçici düzenlemeleri içeren "pozisyon belgeleri" hazırlayacaktır (www.abgs.gov.tr/tarama/, 2006).

Eğitim ve Kültür başlığındaki tarama toplantıları 26 Ekim ve 16 Kasım 2005 de gerçekleştirilmiştir. Bu taramalar ile ilgili sonuç henüz açıklanmamıştır.

3.5. İLERLEME RAPORLARINDA TÜRK EĞİTİM SİSTEMİYLE

İLGİLİ DEĞERLENDİRMELER

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

AB'ye katılım sürecinde Komisyon, aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini karşılama yönünde kaydettikleri ilerlemeleri düzenli olarak izlemekte ve gelişmeleri her yıl hazırladığı ve "İlerleme Raporu" adı verilen raporlarla ortaya koymaktadır. AB Komisyonu her aday ülke için 1998 yılından itibaren İlerleme Raporu hazırlamaktadır.

İlerleme Raporları, aday ülkelerin üyelik yönünde göstermiş oldukları gelişimlere ilişkin olarak sundukları bilgilere, parlamento rapor ve kararları ile başta Avrupa Konseyi, AGİT ve uluslararası finans kuruluşları olmak üzere uluslararası örgütler ile sivil toplum örgütlerinin değerlendirmelerine dayanmaktadır. Bütün bu değerlendirmeler ışığında Komisyon, aday ülkenin Kopenhag kriterlerini karşılayıp karşılamadığını tespit etmekte ve aday ülkeyle katılım müzakereleri açılıp açılmamasına ilişkin görüşünü Konsey'e iletmektedir. Müzakerelerin açılmasından sonra Komisyon ilerleme raporlarını hazırlamayı sürdürmektedir. İlerleme raporları Kopenhag kriterleri çerçevesinde siyasi kriterler, ekonomik kriterler ve üyelik yükümlülüklerini üstlenebilme yeteneği olarak üç temel bölüm içermektedir. Aday ülkeler ile katılım müzakerelerinin başlatılması ve aday ülkenin Birliğe katılımının sağlanması kararlarında Komisyon'un hazırladığı ilerleme raporları kilit rol oynamaktadır (İKV, 2004, s.66). Eğitim konusu raporlarda 18. bölümde ele alınmıştır. Yapısı itibarıyla her raporda önceki rapordan sonraki gelişmeler özetlenerek, genel bir değerlendirme yapılmaktadır.

3.5.1. 1998 İlerleme Raporu

1997'de çıkarılan yasa ile zorunlu eğitim süresinin beş yıldan sekiz yıla çıkarıldığı ve böylece ilk öğrenimdeki öğrenci sayısını büyük ölçüde arttığı belirtilerek, Türkiye'nin, genel eğitim düzeyini Avrupa Birliği standartlarına yükseltmek için gayret etmekle beraber, eğitim sağlanmasında, dersliklerde, öğretim

kadrosunda ve genel olarak personel alanında hala eksikler ile karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan, Türkiye ile mutabık kalınacak usüllere uygun olarak, Türkiye'nin 2000-2004 yıllarında Sokrates, Leonardo ve Avrupa İçin Gençlik Programlarına katılma imkanını öngörmekte, bu katılımın, kültürlerin ve zihniyetlerin birbirine yaklaşmasına hizmet edeceği belirtilmektedir (ABGS,1998, s.72).

3.5.2. 1999 İlerleme Raporu

Bu Rapor'da, eldeki bilgilerle bu alanda kaydedilen ilerlemeye ilişkin bir değerlendirme yapılmasının mümkün olmadığı, Leonardo da Vinci II, Sokrates II ve Avrupa İçin Gençlik başlıklı Topluluk Programları'na Türkiye'nin katılmasına imkan vermek üzere Türkiye'de uygulamaya konulacak hazırlayıcı düzenlemelerin yapıldığı belirtilmiştir (ABGS, 1999, s.98).

3.5.3. 2000 İlerleme Raporu

Raporun başında, Türkiye'nin öğretim, eğitim ve gençlik sahalarındaki Topluluk Programları'na katılımı için yeni hazırlıkların yapıldığı ve göçmen işçilerin çocuklarıyla ilgili AT yönergesinin aktarımına ilişkin kesin durumun daha da netleştirilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Diğer taraftan, öğretimin iyileştirilmesi Türkiye'de yüksek bir öncelik olmaya devam ettiği vurgulanarak, zorunlu öğrenim süresininin 5 yıldan 8 yıla çıkarılarak önemli bir adım atıldığı böylece, üç yıl sonra orta öğrenimdeki ve altı yıl sonra yüksek öğrenimdeki öğrencilerin sayısı artacağı, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planınının 2005 yılında orta öğrenimde okullaşma oranının %75'e çıkmasını öngörüldüğü, orta öğrenim içinde mesleki ve teknik öğrenimin oranının 2005 yılında %35'e çıkarılacağı belirtilmiştir (ABGS, 2000, s.101).

Eğitim politikasının merkezi düzeyde kararlaştırıldığı ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın vaktinin çoğunu, okul sisteminin yönetilmesine ve idare edilmesine ayırdığı belirtilerek bu sorumlulukların bölgelere, illere veya ilçelere devrederek, bu görevlerin daha alt kademelere aktarılması (desantralizasyon) tavsiye edilmiştir. Böylece merkezdeki birimlerin ve kaynakların daha büyük bir ölçüde strateji ve

politika geliştirme ve eğitim hizmetinde yenilik ve kaliteyi ilerletme çabaları üzerinde yoğunlaşabileceği vurgulanmıştır (ABGS, 2000, s.101-102).

Raporun genel değerlendirme bölümünde ise;

Mevzuat ve düzenleme seviyesinde, Türkiye’de eğitim sisteminin dayandığı ilkelerin(eşit erişim, eğitim hakkı, fırsat ve imkan eşitliği, bilimsel ve planlama temeli, karma eğitim ve evrensel eğitim) çoğunun, üye devletlerle uyumlu ve tutarlı olduğu ancak etkin okullaşmanın önemli bir kaygı konusu olmaya devam ettiği ve öğretim metodlarının gözden geçirilerek, bazı alanlarda boş öğretmen kadroları doldurulması gerektiği ifade edilmiştir. Mesleki eğitim alanında, eğitim sisteminin etkinliğini arttırmak için yeni reform düzenlemeleri gerekli olduğu (mesleki standartların ve müfredatın bütünleşmesi, sistemin kalitesinin sürekli olarak değerlendirilmesi); kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi (yetki dağılımı, becerilerin yükseltilmesi). Öte yandan, özellikle KOBİ personelinin eğitimine yönelik olarak bir sürekli eğitim sistemi kurulması ve emek piyasasının ihtiyaçları ile meslek okulları mezunlarının kazandıkları beceriler arasında net bir bağlantı olması gerektiği belirtilmiştir (ABGS, 2000, s.102).

3.5.4. 2001 İlerleme Raporu:

Öğretim ve eğitim alanında ancak sınırlı bir ilerleme sağlandığı ve öğretim ve eğitim sisteminde reform ile ilgili olarak, Haziran 2001’de kabul edilen yasa ile orta öğretim için vergi fonunun kullanılmasını 2010 yılına kadar uzattığı, yeni bir Dünya Bankası orta öğretim kredisi ve Avrupa Yatırım Bankası’ndan muhtemel krediler ile birlikte VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda öngörülen 12 yıl zorunlu eğitim hedefine ulaşılmasına yardım edeceği; yasanın aynı zamanda, Türkiye’de mesleki öğrenim ve eğitimin yapısını da önemli ölçüde etkileyeceği, öğretim sistemi içinde daha kolay geçiş yapılmasına imkan verecek tek bir mesleki öğretim sisteminin temelini atan yeni yasa çerçevesinde, üniversite giriş sınavına katılmaksızın, ileri düzeyde mesleki öğretim ve eğitim sunan kurumlara girmenin mümkün olacağı belirtilmektedir (ABGS, 2001, s.71-73).

Genel değerlendirme bölümünde ise, esas olarak eğitim sisteminin temelindeki ilkelerin çoğunun üye devletlerin ilkeleriyle uyumlu olduğu ancak, özellikle kırsal alanlarda, eğitim kalitesi aynı düzeyde olmadığı, yeni eğitim yasasının olumlu bir adım olduğu ve özellikle mesleki öğretim ve eğitim sektörüne yararlı olacağı ancak yasanın, mesleki öğretim ve eğitim sistemini emek piyasasının gereksinimleriyle daha uyumlu kılma konusunu ele almadığı ifade edilmiştir (ABGS, 2001, s.71-73).

3.5.5. 2002 İlerleme Raporu:

Eğitim ve mesleki eğitim alanında ilerleme sağlandığı ve Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde Topluluk Programları'ndan (Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik) sorumlu Ulusal Ajans olarak faaliyet gösterecek AB Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı kurulduğu; idari kapasite ile ilgili olarak, Türkiye'nin, oldukça merkezi bir eğitim sistemine sahip olduğu, eğitim ve mesleki eğitim sistemlerinin merkezi olmayan bir yapıya kavuşturulması amacıyla, Haziran 2001'de kabul edilen kanununun uygulamaya başlandığı ve ilgili taraflar arasında, üç taraflı işbirliği ve istişareyi güçlendirmek amacıyla, meslek liseleri ve yüksek okullarının gruplanması yoluyla mesleki eğitim bölgelerinin ve ulusal düzeyde ve il düzeyinde Mesleki Eğitim Konseyleri'nin oluşturulması çalışmalarının başlatıldığı ifade edilmiştir (ABGS, 2002, s.87-89).

Genel Değerlendirme bölümünde ise;

Topluluk programlarıyla ilgili olarak, Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarına yönelik hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığının kurulması olumlu bir adım olduğu Türkiye'nin söz konusu programlara 2004 yılında tam katılımının sağlanması yönündeki hazırlık faaliyetlerine ilişkin çalışma planlarının hızla bitirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, Türk eğitim sisteminin ilkelerinin, AB ilkeleri ile genelde uyumlu olduğu fakat, eğitim imkanları ve eğitime erişim açısından bölgesel farklılıkların bulunduğu, kız öğrencilerin yarısı beşinci sınıfı bitirmeden eğitim sisteminden ayrıldığı, başta kız öğrenciler olmak üzere, fakir ailelerden gelen

öğrencilere verilen eğitimin iyileştirilmesi çok önemli bir nokta olduğu, Türkiye'nin özellikle dezavantajlı bölgelerde, fakir öğrencilerin okula devam oranını artırma yönündeki çabalarını hızlandırması gerektiği ifade edilmiştir (ABGS, 2002, s.87-89).

Türkiye'nin, reform tedbirlerinin temel ve mesleki eğitimde etkili bir biçimde uygulanması yönündeki çabalarını sürdürmesi gerektiği ve bu çerçevede, Milli Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal kapasitesinin artırılmasının, eğitim sisteminin merkezi olmayan bir yapıya kavuşturulmasının, müfredat ve eğitim tekniklerinin gözden geçirilmesinin ve işgücü piyasasının ihtiyaçları ile mesleki okul mezunlarının sahip olduğu vasıflar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesinin, eğitim sisteminin verimliliğinin artırılması bakımından çözülmesi gereken problemler olduğu belirtilmiştir (ABGS, 2002, S.87-89).

3.5.6. 2003 İlerleme Raporu

Türkiye'nin ilgili Topluluk Programları'na katılımından sorumlu birimin kurulduğu, göçmen işçi çocuklarının eğitime ilişkin direktifin iç hukuka aktarılması amacıyla, Kasım 2002'de bir kanun kabul edildiği ve bunların olumlu gelişmeler olduğu vurgulanmıştır. Bir önceki hükümet döneminde eğitim ve mesleki eğitim sistemine ilişkin olarak, zorunlu eğitim süresini 2005 yılına kadar 8 yıldan 12 yıla çıkarmaya ve orta öğretim süresini 2002-2003 öğretim yılına kadar 3 yıldan 4 yıla çıkarmaya yönelik tedbirleri uygulamaya başladığı, Kasım 2002'de seçilen yeni hükümet de, zorunlu eğitim süresini 2005 yılına kadar 12 yıla çıkarmaya istekli olduğu fakat, orta öğretim süresini 4 yıla çıkarmayı hedefleyen tedbirleri kaldırdığı; mesleki okulları daha çekici kılmak ve fakir ailelerin çocuklarının okullaşma oranını yükseltmek hususunda çaba sarf ettiği ancak, son rapordan bu yana, Türkiye'de, engelli çocukların okul öncesi zorunlu eğitimini geliştirme yönünde ilerleme sağlanmadığı belirtilmiştir (ABGS, 2003, s.95-96).

Ulusal Ajans ve Topluluk Programları'na katılım hususunda iyi gelişmeler olduğu vurgulanarak; Yüksek Öğretim Kanunu'na dayalı Türk eğitim ve üniversite sisteminin oldukça merkezîyetçi olduğu, Yüksek Öğretim Kanunu'nda yer alan temel ilkeler ile eğitim programları arasındaki uyumun denetiminden sorumlu olan ve

rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkileri kullanan güçlü bir Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) varlığı nedeniyle, yüksek öğretim sisteminde, akademik, idari ve mali özerklik eksikliği bulunduğu; TBMM, her yıl, Yüksek Öğretim Kurumu bütçesini kabul ettiği, ancak söz konusu Kurumun harcamalarını denetleyemediği, Milli Eğitim Bakanı TBMM'de yüksek öğretim sistemini temsil etmekte olduğu ve YÖK toplantılarına başkanlık edebildiği, fakat oy hakkı bulunmadığı ayrıca, ne YÖK kararlarının ne de üniversite kararlarının Bakanlık onayına tabi olmadığı, Milli Güvenlik Kurulu'nun da Yüksek Öğretim Kurulu'nda temsil edildiği bu yapının, üniversitelerin istihdam piyasasına daha fazla yönelmelerine engel olduğu ve bu durumun üniversite mezunları arasındaki yüksek işsizlik oranının yüksek olmasına sebep olduğu, üniversiteleri, arz yönlü yapıdan, istihdam piyasasından kaynaklanan talep üzerine kurulu bir yapıya kavuşturmak amacıyla eğitim sisteminde reform yapılmasının gerektiği,

1997'de çıkartılan bir kanunun, engelli çocuklar için okul öncesi zorunlu eğitimi öngördüğü ancak Türkiye'nin bu yöndeki kapasitesinin yetersiz olduğu, Milli Eğitim Bakanlığı'nın, fakir ailelerin çocuklarını okula göndermelerini sağlamak amacıyla, 2003-2004 öğretim yılında, temel eğitimde okul kitaplarının ücretsiz dağıtılmasına karar verdiği ve bu tedbirin özellikle kızların okula gitme oranını yükseltmesi beklendiği, (ABGS, 2003, s.95-96)

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, orta öğretimde okullaşma oranının artırılmasında başarılı olmakla birlikte, genel liselere devam oranının azaltılarak mesleki ve teknik eğitim okullarına yönelimi sağlama konusunda başarılı olamadığı,

Genel olarak orta öğretimde iki temel sorun varlığını sürdürdüğü, öncelikle, orta öğretime olan talep öngörülenden çok daha yüksek olduğu ancak, mesleki ve teknik okullara yönlendirilen öğrenci sayısının planlanandan daha az olduğu, üniversiteye giriş sınavlarının genel liselerden mezun öğrenciler lehine bir ayrıma yol açtığı, Türkiye'nin 1970'lerden bu yana orta öğretimde mesleki ve teknik eğitimi öne çıkaran planlar uyguladığı, orta öğretim sonrası meslek yüksek okullarına sınavsız giriş hakkı dahil, mesleki ve teknik orta öğretimin konumunu güçlendirmeye yönelik birçok yasal tedbir alınmakla birlikte, söz konusu tedbirler düz liselere olan

eğilimi tersine çeviremediği hususları genel değerlendirmeler bölümünde yer almaktadır (ABGS, 2003, s.95-96).

Sonuç kısmında ise genel olarak, eğitim ve mesleki eğitim alanında bazı ilerlemeler kaydedildiği, Türkiye'nin, üç Topluluk Programı'na katılıma yönelik hazırlıklarını tamamlaması ve üniversiteleri istihdam piyasasına daha fazla yönlendirmek amacıyla YÖK'ün koordinasyon görevini gözden geçirmesi gerektiği,

Türkiye'nin, özel eğitime muhtaç çocukların erken teşhis edilmesine yönelik gerekli tedbirleri alması ve söz konusu çocuklar için okul öncesi eğitim imkanlarının sağlanması, orta öğretime yönelik olarak planlanan hedef ve stratejilerin gözden geçirilmesi ve orta öğretimin yüksek öğretim üzerindeki baskısının hafifletilmesi gerektiği hususları yer almıştır (ABGS, 2003, s.95-96).

3.5.7. 2004 İlerleme Raporu

Raporun başlangıç bölümünde, eğitim ve öğretimin öncelikle üye devletlerin sorumluluğunda olduğu ve AT Antlaşması'nın, Topluluğun, eğitimin kalitesinin artırılmasına ve üye devletlerin faaliyetlerini destekleyici ve tamamlayıcı bir mesleki eğitim politikasının uygulanmasına katkı sağlamasını hüküm altına aldığı, Topluluk mevzuatının, göçmen işçi çocuklarının eğitimine ilişkin bir direktiften ve eylem programları ile tavsiyelerden oluştuğu vurgulanmıştır (ABGS, 2004, s.108-110).

Son İlerleme Raporu'ndan bu yana eğitim ve öğretim alanında bazı ilerlemeler kaydedildiği, Leonardo Da Vinci, Socrates ve Gençlik isimli Topluluk Programları'na katılımı ilgili olarak Türkiye'deki ulusal kurumların ve Türk Ulusal Ajansın dikkate değer ilerleme sağladığı, Türkiyenin, gerekli hazırlık önlemlerini tamamlayarak, Nisan 2004'ten itibaren Programlara tümüyle katılım sağladığı ve programların uygulanmasına yönelik ilk deneyimlerin oldukça tatmin edici olduğu,

Göçmen işçi çocuklarının eğitimine ilişkin kanunun uygulanmakta olduğu ve eğitim ve öğretim sisteminin reformu konusunda, kız çocuklarının okula kaydolmalarında, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde, UNICEF ve AB destekli eğitim programlarının da katkısıyla, önemli bir artış yaşandığı, Milli

Eğitim Bakanlığı, AB fonlu mesleki eğitim (VET) ve öğretim programlarının da katkısıyla, ilk ve yaşam boyu -resmi ve resmi olmayan- eğitime ilişkin Uluslararası Eğitim Standardı Sınıflandırması'nı temel alan standart müfredatın kabul edildiği,

Yüksek Öğretim Kurulu'nun yapısı hakkında Mayıs 2004'te bir anayasa değişikliği yapılarak, Genel Kurmay Başkanlığı'nın Kurul'a temsilci atamaya yetkili olmayacağı ifade edilmiştir.

Genel değerlendirme bölümünde; Türkiye'nin Topluluk Programları'na katılmaya başlaması ve Türk Ulusal Ajansının performansının tümüyle başarılı olduğu,

GSYİH içerisindeki eğitim yatırımlarının hala AB ortalamasının altında olduğu, erken yaşta okuldan ayrılma oranlarının yüksek düzeyde devam ettiği, etkileyici gelişme olmasına rağmen, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde eğitimde önemli derecede cinsiyet farklılığının olduğu,

Mevcut durumda, Türkiye'nin, genel ve mesleki eğitim de dahil olmak üzere, çok fazla merkezi bir yönetim yapısına sahip olduğu, valilerin, sınırlı karar verme yetkileriyle büyük ölçüde idari bir rol yerine getirdikleri, bununla birlikte, genel eğitim ve mesleki eğitimi de içeren bazı sektörlerde ademi merkeziyetçiliği azaltmayı amaçlayan "Yerel Yönetim Reform Paketinin" kabul edildiği, 1997 yılında çıkarılan bir kanunun engelli çocukların okul öncesi eğitimlerini zorunlu kıldığı ancak, bu çocukların okul öncesi eğitime devam oranının oldukça düşük olduğu, engelli çocukların okula gönderilmesi için olanakların sağlanması ve ailelerin ikna etmesine yönelik önemli çalışmalar yapılması gerektiği,

Milli Eğitim Bakanlığı yoksul ailelerin çocuklarının okula gönderilmesini sağlamak amacıyla 2003/2004 eğitim yılında temel eğitim kitaplarını ücretsiz dağıttığı, bu uygulamanın, okula devam oranlarının artmasına katkıda bulunduğu, eğitimi desteklemek isteyen özel bağışçılara vergi teşviki sağlayan mevzuat sayesinde 277 yeni okul yapıldığı ve özel katkılarla 200 okulun yeniden tefriş edildiği,

Yüksek öğretim alanında, Yüksek Öğretim Kurulu, Yüksek Öğretim Kanunu'ndaki temel ilkelerle eğitim programlarının uyumunun denetiminden sorumlu olduğu ve rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkilerini elinde bulundurduğu, ileri derecede merkezi olan bu yapının, üniversitelerin yeterli ölçüde akademik, idari ve mali özerkliğe sahip olmalarını ve iş piyasalarına dönük olmalarını engellediği, mesleki eğitim ve öğretim okulu mezunlarının yüksek öğretime erişimine ilişkin mevcut kısıtlamaların, mesleki eğitim ve öğretime girişleri azalttığı ve genel eğitime yönelimi de geri döndürmediği, sosyal tarafların mesleki eğitim politikalarının tanımlanması sürecine katılımının sınırlı kaldığı, yaşam boyu öğrenme sürecine katılımın çok düşük olduğu, bu nedenle, üniversite eğitimi de dahil olmak üzere, yaşam boyu öğrenimi zorlaştıran tüm engellerin kaldırılması gerektiği, hususları yer almıştır (ABGS, 2004, s.108-110).

Sonuç olarak, Türkiye üç Topluluk Programı'na katılmaya devam etmesi ve Topluluk Programları'ndan tümüyle yararlanabilmesi için daha fazla çaba ortaya koyması, eğitim ve öğretim alanındaki reform çabalarına devam etmesi; üniversiteleri daha fazla iş piyasalarına yönelik hale getirmek için Yüksek Öğretim Kurulu'nun koordinasyon rolünün yeniden gözden geçirilmesi ve iş piyasası ile eğitim arasındaki bağların güçlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (ABGS, 2004, s.108-110).

3.5.8. 2005 İlerleme Raporu

Raporun girişinde, eğitim-öğretim, gençlik ve kültür alanlarının genel olarak üye ülkelerin yetkisi dahilinde olduğu, ulusal politikaların uyumlaştırılması ve açık eşgüdüm yöntemi aracılığıyla paylaşılan hedeflere ulaşılmasını teminen, Avrupa seviyesinde eğitim ve öğretim alanlarında bütün faaliyetleri bütünleştiren “Eğitim ve Öğretim 2010” programının kurulmasına da neden olan, eğitim ve öğretim politikaları konusunda işbirliği çerçevesinin geliştirildiği; kültürel çeşitlilik konusunda ise üye ülkelerin, AT Anlaşması'nın 151. maddesinde yerini bulan ilkelere uymaları ve uluslararası yükümlülüklerinin kültürel çeşitliliğin korunması ve ilerletilmesine imkan vermesini sağlamalarının ve eğitim-öğretim ve gençlik alanlarındaki Topluluk Programları'nın (Leonardo da Vinci, Socrates, Youth) mali yönetiminin sağlıklı bir

şekilde sağlanması için üye ülkelerin hukuki, idari, mali çerçevelere ve gerekli uygulama kapasitesine sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir (ABGS, 2005, s.136-38).

Ayrıca, eğitim ve öğretim alanında Türkiye'nin Nisan 2004'ten itibaren Topluluğun Leonardo da Vinci, Socrates ve Youth Programları'na son derece başarılı bir şekilde katıldığı, Türk Ulusal Ajansı tarafından yürütülen bilgilendirme kampanyalarının da desteğiyle, bu programların öğrenciler ve genç profesyoneller arasında büyük ilgi gördüğü ifade edilmiştir.

Türkiye'nin AB Lizbon stratejisinin bir parçası olan Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı'na katıldığı, Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2010 Çalışma Programı'nın uygulaması hakkındaki 2006 Ortak Raporu'na katkı olarak, Türkiye'nin eğitim ve öğretim sistemlerinin modernizasyonu hakkında bir ulusal rapor sunduğu, buna göre; eğitime erişimde gelişme olduğu, son dört yılda, okul öncesi eğitimdeki çocuk sayısındaki % 68'lik bir artışın halen düşük olduğu (bu yaş grubunun %16'sı),

2003 yılında başlatılan ve kız çocuklarının okula gönderilmelerini teşvik eden kampanyanın 2005 yılında 20 şehirde daha uygulamaya sokulduğu ve bu alandaki çabaların sürdürülmesi gerektiği, özel öğretime tabi çocukların eğitimi için daha çok mali kaynak tahsis edilmiş olmakla birlikte, hala bu alanda yapılacak çok şey olduğu,

2005-2006'da ulusal çapta uygulanması öngörülen, temel eğitimin ilk beş sınıfının yeni ders programının pilot uygulamasının, 2004-2005'te 9 şehirde 120 ilköğretim okulunda başladığı,

Mesleki ve teknik eğitimin güçlendirilmesine ilişkin, Eğitim Kurulu'nun hem genel hem meslek liselerinin üç yıldan dörde çıkarılması uygulamasına başladığı, bu reformun mesleki/teknik ve genel ortaokullar arasında yatay geçişi sağladığı, bunun tersine, teknik lise mezunlarının üniversite giriş sınavındaki katsayısının düşürüldüğü,

Mesleki ve teknik eğitim (MTE) için öğretmen yetiştiren Mesleki ve Teknik Eğitim Fakülteleri, Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin uygulanabilmesi için yeniden

yapılandırılması gerektiği, bunun Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ve Milli Eğitim Bakanlığı ile işbirliği içerisinde ve halihazırda devam eden Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Programı'ndan yararlanarak, tüm yüksek öğretim sisteminin yeniden yapılandırılmasının bir parçası olarak ele alınması gerektiği,

Yüksek öğretim alanında, Bologna Süreci'nin Türkiye'de uygulanmasında kayda değer ilerlemeler sağlandığı; akademik değerlendirme ve kalite kontrol alanındaki mevzuatın, kalite teminatı için Avrupa Ağı tarafında geliştirilen Avrupa standartları ve yönergeleri dikkate alınarak gözden geçirilmesi gerektiği, ulusal bir diploma ekinin, Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafında ortaklaşa olarak hazırlanan bir model temel alınarak hazırlandığı ve Türk üniversitelerine dağıtıldığı; uygulanmasının Türkiye'deki tüm yüksek öğretim kurumlarında 2005 yılından itibaren zorunlu olacağı,

Türkiye, Lizbon Stratejisi doğrultusunda, üniversitelerin bilgi temelli ekonomiye tam olarak katkı yapabilmelerini sağlamak için, çerçeve yönetmeliklerinin üniversitelerin özlü değişiklikler yapabilme ve stratejik önceliklerini takip edebilmesine imkân vermesini sağlamak zorunda olduğu, eğitim sisteminin yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesini teminen, ademimerkeziyetçilik için daha çok çaba sarfedilmesi gerektiği,

Her ne kadar eğitim ve öğretimin değişik alanlarında ilerleme olduğuna dair kanıtlar olsa da, yaşam boyu öğrenime katılımın derecesi ve gelişimine ilişkin genel bir görüntü elde etmesinin zorunlu olduğu, böyle bir katılımın temellerinin, öğrenci merkezli bir yaklaşımla, esneklik ve uyum sağlama ilkelerini bütünleştiren tutarlı ve kapsamlı yaşam boyu öğrenme stratejisinin geliştirilmesi ve farklı ortamlarda öğrenmeye katılmaya devam etme arzusunu teşvik edilmesi suretiyle atılması gerektiği belirtilmiştir (ABGS, 2005, s.136-38).

Sonuç bölümünde ise, kültür ve eğitim alanında bazı ilerlemeler olduğu ve Türkiye'nin Birliğin belirli üç programına başarıyla katıldığı, eğitim ve öğrenim alanında sürdürülen reformların ortak Avrupa hedefleri ve öncelikleriyle genelde uyduğu, uyumlu ve kapsamlı hayat boyu öğrenme stratejisinin ortaya konması

gerektiği, bu nedenle, Türkiye'nin Eğitim ve ğretim 2010 alışma Programı'na etkin bir katılım sağlaması ve 2010 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere gerçekçi ama zorlu hedefler seçmesinin önemli olduğu; genel olarak, yükseköğretimin daha çok ademi merkezileştirilmesi gerektiği, kültür alanında AB Müktesebatı'yla tam uyumu sağlamak için, Türkiye'nin, BM erevesindekiler de dahil olmak üzere, AB'nin kültürel çeşitliliğinin korunması politikalarını tamamen benimsemesi gerektiği ifade edilmiştir. (ABGS, 2005, 136-38).

3.6. UYUM YASA PAKETLERİ

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Avrupa Birliği üyelik sürecinde mevzuatımızı, AB mevzuatına uyumlu hale getirmek üzere anayasada ve mevcut yasalarda çeşitli düzenlemeler ve eklemeler yapılarak; uyum yasa paketleri hazırlanmıştır. Bugüne kadar 8 adet uyum yasa paketi çıkarılmıştır. Bu uyum yasa paketleri içinde 3. ve 7. uyum yasa paketlerinde eğitim ile ilgili bazı yasalarda AB müktesabatına uyum sağlanması amacıyla değişiklikler yapılmıştır. Bu uyum paketleri ile yapılan değişiklikler aşağıdaki gibidir:

1. 4771 sayılı, 3.8.2002 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun:

Bu Kanunun 11 nci maddesinin (a) fıkrasında, 14.10.1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun adı “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiştir (RG/24841, 2002).

Yapılan değişiklikle, uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi amacıyla, Türk vatandaşlarının günlük hayatta kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmeleri imkânının kolaylaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler getirilmekte, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi için 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere özel kurslar açılabileceği hükmü getirilmesine ve bu kursların açılış, işleyiş ve denetim esaslarını düzenleyen Yönetmeliğin de yürürlüğe girmesine rağmen, uygulamada sorunlarla karşılaşılması ve çıkarılan bu Yönetmelik çerçevesinde kurslarla öğretim imkanının bulunmaması nedeniyle, uygulamada kolaylığın sağlanması için, açılmış ve açılacak olan kurslarla açılmış olan diğer dil kurslarında Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi maksadıyla dersler oluşturulabileceği hükme bağlanmakta; bu kurslar ve derslerde, Cumhuriyetin

Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı öğretim yapılamayacağı da özellikle belirtilmektedir (RG/24841, 2002).

Maddenin (b) fıkrasında; Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununun 1 inci maddesi “Bu Kanunun amacı, eğitim ve öğretim kurumlarında okutulacak yabancı diller, yabancı dille eğitim ve öğretim yapan okullar ile Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğreniminin tabi olacağı esasları düzenlemektir” şeklinde değiştirilmiştir

Ayrıca, maddenin (c) bendinde Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanunu’nun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine hükümler eklenmiştir. Yapılan değişikliklerle;

Türkiye’de eğitimi ve öğretimi yapılacak yabancı dillerin Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilmesi ve böylece yürütmenin işlevselliğinin sağlanması amaçlanmaktadır.

2. 5170 Sayılı 7.5.2004 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanu’nun 8’nci maddesi ile "Yükseköğretim Üst Kuruluşları" başlıklı 131. maddede öngörülen değişikliklerle, Genelkurmay Başkanlığı’nın YÖK’e temsilci vermesine son verilmiştir (RG/25469, 2004).

3. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 20 Eylül 2002’de Resmi Gazete’de yayınlan "Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerin Öğrenilmesi Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır (RG/24882, 2002).

Yönetmelik, Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi amacıyla, Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na göre açılacak özel kurslara ilişkin iş ve işlemleri kapsamaktadır.

Yönetmeliğe göre, kurslar, Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği’nin "kurum açma" ve "öğretime başlama" izinlerinin verilmesine ilişkin koşulların yerine getirilmesi durumunda açılacaktır

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

Çalışmanın konusu, AB ile bütünleşme sürecinde Birliğin eğitim politikaları, bu politikaların tespitinde etkili olan unsurlar, politikaları uygulama araçları olan eğitim programları (Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik), AB destekli eğitim projeleri ve AB eğitim politikalarının Türk eğitim sistemine olan yansımaları olarak belirlenmiştir. Araştırma modeli olarak, tarama modelinin kullanıldığı ve betimsel bir çalışma olan çalışmada, öncelikle AB'nin resmi belgeleri ve resmi kaynakları incelenmiştir. Bu kaynakların yanında konuyla ilgili ulaşılabilen tüm kitap, makale, tez, rapor, gazete, web sitelerinden yararlanılmıştır. Türkiye ayağında ise AB- Türkiye arasındaki anlaşmalar, Ulusal Program, İlerleme Raporları ve diğer resmi belgeler temel bilgi kaynaklarımız olmuştur. Bu konuda Türkiyede çalışan tüm ilgili kurumlardan bilgi ve belge edinilmeye çalışılmış ve konu ile yayınlanmış kitap, makale, dergi vs. incelenmiştir.

Çalışmada, AB eğitim politikaları ile yapılan çalışmalar sonunda ulaşılan sonuçlar şöyledir:

Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Eğitim, AB'nin tam yetkiye sahip olduğu ya da yetkiyi üye devletlerle paylaştığı bir alan değildir. AB ülkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahiptir. AB, eğitim sistemlerini tek tipe dönüştürmeyi hedeflememektedir. Her üye ülke kendi sosyo-ekonomik yapısına uygun sistemi uygulamakta özgürdür. Eğitim alanında AB'nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkeler ve ölçülerle çelişmeyecek biçimde düzenlenmesidir. Bu bağlamda yöntem içerik ve yapı açısından tek tip bir eğitim yerine, üye ülkelerin kendi ulusal özelliklerine göre biçimlenen eğitim politikalarını AB eğitim politikası ile bütünleştirmek, karşılıklı görüş alışverişi ile uyumlaştırmak hedeflenmektedir.

Başlangıçta, Topluluğun temel kuruluş amacının ekonomik bütünleşme olması nedeniyle eğitim konusuna da bu perpektifden bakılmıştır. Kurucu Anlaşmalar olan 1951 Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, 1957 Roma ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Anlaşmalarında eğitim konusunda yer alan hükümler sadece mesleki eğitime yönelik hususları içermektedir. Avrupada ekonominin güçlenmesine destek olmak üzere yetişkin insan gücünün sağlanmasına yönelik ilk yönergeler ve Konsey Kararları Mesleki eğitimin geliştirilmesi amacıyla çıkarılmıştır.

Avrupa Ekonomik Topluluğu giderek siyasi bir yapıya dönüştürülürken eğitim alanında herbir ülkenin eğitim sistemine özen göstermesi gerektiği öngörülmüş ve mesleki eğitimin yanında okul öncesi eğitimden başlayarak, yükseköğretimi de kapsayan ortak eğitim programları geliştirilmiştir. Bu programların temel amaçlarının eğitimin her kademesinde ülkeler arası işbirliğini sağlamak, yeni öğretim yöntemlerini ve uygulamalarını geliştirmek eğitimde fırsat eşitliğini yaygınlaştırma, Avrupa dillerinin öğretim kalitesini artırmak olduğu görülmüştür.

AB eğitimi güçlü bir ekonomi ve istihdamın temel taşı olarak görmektedir. Eğitim yoluyla rekabet gücünün ve istahdamın artırılmasını hedeflemektedir. Özellikle son yıllarda rekabet gücü açısından ABD ve Japonya'nın gerisinde kalınmış olması, AB'nin eğitim konusu daha hassasiyetle ele almasına neden olmuştur. Bologna süreci ve Lizbon Zirvesi'nde ortaya çıkan politikalar ve uygulamalar bu hassasiyetin artmasının bir göstergesi olarak görülebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Eğitim, öğretim ve gençlik politikalarının belirlenmesinde bilgi toplumuna uyum, rekabet gücünün yükseltilmesi, insan gücünün AB emek piyasasında serbest dolaşımı ve istihdamın artırılması önemli etken olarak kabul edilmektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Sokrates Programı çerçevesinde gerçekleştirilen projelerde 1995-1997 yıllarında yükseköğretim kademesinde 500000 öğrenci öğrenimlerinin bir kısmını bir diğer AB ülkesinde yapabilmıştır. 60000 öğretmen değişim programından yararlanmış, 110000 genç, değişim programı kapsamında Avrupa dillerinde yeterliklerini geliştirmiş, 30000 öğretmen sürekli öğretim kurslarına katılmıştır. Program kapsamında 1500 üniversite arasında kurumsal işbirliği anlaşması yapılmıştır. Üniversitelerarası anlaşmalar çerçevesinde öğrenci ve öğretim üyesi değişimi gerçekleştirilmiş, Avrupa Ders Kredisi Nakil Sistemi uygulamaya başlanmıştır. Ayrıca eğitim alanında çok sayıda okul arasında işbirliği sağlanmış, 650 ülkelerarası eğitim projesi desteklenmiştir. AB ülkeleri arasında diplomaların ve yüksek öğretim kurumlarında kazanılan kredilerin tanınması konusunda olumlu gelişmeler sağlanmıştır.

Socrates Programı sekiz adet alt eylemden oluşmaktadır. Comenius (Okul Eğitimi), Erasmus (Yükseköğretim), Grundtvig (Yaşam Boyu Eğitim), Lingua (Dil Eğitimi), Minerve (İletişim Teknolojileri), Gözlem ve Yenilikler, Ortak Eylemler, Destek Faaliyetler. Comenius eylemi için 2004-2006 yılları arasında proje başvuru sayısı 2028, kabul edilen proje sayısı 814'dür. Yine 2004-2006 yılları arasında Comenius eyleminden yararlanan öğrenci sayısı 2250, öğretmen sayısı ise 2060'dır. Erasmus Eylemi için 2004-2005 yıllarında 1150, 2005-2006 için 2950 üniversite öğrencisi, yine 2004-2005 yıllarında 350, 2005-2006 için 650 öğretici değişim programından yararlanmıştır. Grundtvig Eyleminden yararlanan öğrenci sayısı 2005 yılı 345, 2006 yılı 550'dir. Arion Eylemi için 2004-2005 yıllarında 220 kişi, Lingua eylemi için 2004-2005 için 22 kişi yararlanmıştır.

Leonardo Da Vinci Programı beş farklı alt eylemden oluşmaktadır. Hareketlilik, Pilot Projeler, Dil Becerilerinin geliştirilmesi, Ülkelerarası Ağlar, referans Kaynakları. Bu kapsamda Hareketlilik Eylemi için, proje başvuru sayısı toplam 5564, yararlanan toplam 8680 kişidir. Toplam bütçesi ise 19.3 milyon £'dur (bu rakamlar 2004-2006 yıllarını kapsar).

Gençlik Eylemlerindeki Katılımcı sayıları ise; Avrupa İçin Gençlik Eylemi 7432, Avrupa Gönüllü Hizmeti 427, Gençlik Girişimleri 5595, destek Tedbirleri 5051 kişidir (Bu rakamlar 2004-2006 yıllarını kapsar).

Türkiye Ulusal Program öngörüldüğü üzere, adı geçen programların yürütülebilmesi için Ulusal Ajansın kuruluş ve görevlerine dair kanun çalışmaları sonuçlandırılıp uygulamaya koymuştur. 6 Ağustos 2003 tarih ve 25191 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 540 Sayılı Devlet Planlama Teşkilatı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı (ABEGPM) kurulmuştur. Türkiye 2004 Nisan ayından bu yana, Socrates, Youth, Leonardo Da Vinci programlarına tam olarak katılım sağlamaktadır. İlk yıl programlara 9000 katılımcı gönderen Türkiye, 17 milyon olan öğrenci sayısı ile büyük bir potansiyele sahiptir. Bu katılımın toplam maliyeti 30 milyon Euro’dur ve bunun 1/3 oranındaki miktarı Türkiye’nin bütçesinden geri kalan kısmı ise Topluluğun katılım öncesi mali destek için ayırdığı bütçeden karşılanmaktadır.

Avrupa Birliği kredisi ile yürütülmek üzere hazırlanan üç proje bulunmaktadır. Bunlardan ilki Temel Eğitime Destek projesidir. Bu proje çerçevesinde, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından Yapılandırmacı Öğrenme Yaklaşımı’nı esas alarak geliştirilen yeni ilköğretim programları, TEDP kapsamında bulunan 9 pilot ildeki 120 okulda uygulanmıştır. TEDP, öğretmen niteliğinin yükseltilmesi çalışmalarında Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü’ne destek vermektedir. Bu çerçevede, Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri ile temel eğitim kademesindeki öğretmenlere yönelik Özel Alan Yetelikleri’nin belirlenmesi amaçlanmıştır. TEDP, genel yeterliklerin geliştirilmesinde aktif rol almıştır. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü eşgüdümünde yapılan bu çalışmalar sonucunda, 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 232 performans göstergesinden oluşan Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri Taslağı geliştirilmiştir. 1. ve 2. kademe yetişkin eğitimi okuma yazma programları, küresel gelişmelere ve ülkenin gereksinimlerine göre TEDP ile Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü’nün işbirliğinde yenilenmiştir. Yenilenen 1. kademe okuma yazma

programlarına yönelik ders kitapları, öğrenci ve öğretmen el kitapları TEDP desteği ile hazırlanmıştır. Halk Eğitim Merkezlerinin alt yapısını güçlendirmek ve bu merkezlere yönelik ilgiyi artırmak üzere 100'den fazla kurs programı, gelişen teknolojiye ve güncel gelişmelere paralel olarak yenilenmiştir. TEDP, Risk Altındaki Çocuklara Yaklaşımlar adıyla İstanbul, Adana, Antalya, Mersin ve Bursa'da eğitim programı yürütmektedir. İlk olarak İstanbul'da uygulanan program ile 1500 öğretmen Mayıs ayından Eylül ayına kadar eğitime katılmıştır. Bu eğitim ile öğretmenlerin çocuğu sokağa iten nedenleri öğrenerek, ilgili merci ve yetkilileri devreye sokması amaçlanmıştır. TEDP, okul yönetimlerinin güçlendirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Web tabanlı Okul Yöneticileri İçin Profesyonel Gelişim Rehberi'nin hazırlanmasında rol alan TEDP, bu amaçla ulusal ve uluslararası uzmanlar görevlendirmiştir.

Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi kapsamında, 2003 -2004 öğretim yılında mesleki ve teknik eğitim fakültelerinde 42 adet lisans programı uygulanmıştır. MTEM projesi, bu programlardan bilgisayar, elektrik-elektronik, otomotiv, giyim-hazır giyim, konaklama işletmeciliği ile eğitim-öğretim/pedagoji program alanları, yeterlilik belirleme ve modül eğitim programları geliştirmede örnek olarak seçilmiştir. Proje, çalışma kapsamına alınan alanlarda yeterlilikleri belirlemiş ve yeterliliklere dayalı modül eğitim programlarını geliştirmiştir. Bilgisayar, elektrik-elektronik, otomotiv, giyim-hazırgiyim, konaklama işletmeciliği ile eğitim-öğretim/pedagoji program alanlarında öğretmen yeterlilikleri belirlenmiştir. Yeterlilik tabloları MEB ve YÖK'e sunulmuştur. Yeterlilikler referans alınarak modül eğitim programları ilgili taraflarla işbirliği yapılarak geliştirilmiştir. Modül eğitim programları 14 mesleki ve teknik eğitim fakültesinde 2004-2005 öğretim yılında denenmiştir. Modül eğitim programlarının uygulanmasında kullanılmak üzere 11 takım öğretim materyali geliştirilmiştir. Öğretim materyalleri CD formunda ilgililerin kullanımına hazır hale getirilmiştir. Meslek dersi öğretmenlerinin değişen şartlara uyumlarını sağlamaya yönelik hizmetiçi eğitim programlarının modüler esasa göre geliştirilmesi için Hizmetiçi Eğitim İhtiyaç Analizi çalışması yapmıştır. Çalışmanın temel amacı elektrik-elektronik, otomotiv, giyim-hazır giyim, konaklama gibi alanlarda görevli meslek dersleri öğretmenlerinin

hizmet içi eğitim ihtiyacını MTEM projesince hazırlanan yeterlilikleri referans olarak belirlemektir. İhtiyaç analizi kapsamında, belirtilen alanlarda toplam 400 meslek dersi öğretmenine anketler uygulanmıştır. Sağlanan veriler analiz edilerek hizmetiçi eğitim ihtiyacı tanımlanmıştır. Tanımlanan ihtiyaçlara dayalı olarak meslek dersleri öğretmenleri hizmetiçi modül eğitim programları geliştirilmiştir.

Mesleki Eğitim ve Öğretimin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında Programa katılmak üzere 30 ilde yerleşik 105 pilot eğitim kurumu seçilmiş, sosyal ortakların mesleki eğitim faaliyetlerine aktif katılımlarını sağlamak ve bu katılımları güçlendirmek amacıyla, 4 milyon Euro'luk proje desteği verilmiştir. Bu proje desteği özellikle, yaratıcı pilot projelerin uygulanması için sosyal ortakların ulusal ve yerel temsilcilerinin katılımını teşvik etmek için ayrılmıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Türkiye, 12 Eylül 1963 tarihinde AET'ye üye olmak için ilk adımı atmıştır. Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin hukuki dayanağı olan Anlaşma ve Protokollerde eğitim ile ilgili bir husus bulunmadığı görülmüştür. 1999 Helsinki Zirvesinde Türkiye'nin aday ülke olarak tanınmasına ve Katılım Ortaklığı belgesinin hazırlanmasının ardından AB Müktesabatının Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Ulusal Programında tanımlanan takvim ve öncelikler çerçevesinde eğitim öğretim alanında da AB ile işbirliği ve uyum çalışmalarının hız kazandığı belirlenmiştir.

8 Mart 2001 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesinde Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımına dair herhangi bir maddeye yer verilmemiş, ancak 2001 Tarihli Ulusal Programda eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konuları kısa vadeli hedefler arasında yer almıştır. 19 Mayıs 2003 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan kısa vadeli hedefler arasında Ulusal Ajansın görevlerini yerine getirecek bir birimin kurulması, AB eğitim programlarına katılım için gerekli idari ve finansal mekanizmanın oluşturulması öngörülmüştür. Katılım Ortaklığı Belgesine istinaden hazırlanan AB müktesabatının üstlenilmesine ilişkin 2003 tarihli Ulusal Programda öncelikler listesinde iki maddeye yer verilmiştir. Bunlar eğitim alanında AB

mevzuatına uyumun sağlanması, ulusal ajansın kurulması ve Topluluk programlarına katılımın sağlanmasıdır.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

AB, 1998 yılından itibaren her yıl aday ülkelerin üyelik yönünde göstermiş oldukları gelişimlere ilişkin İlerleme Raporları yayınlamaktadır. Türkiye ile ilgili olan raporlara bakıldığında 1998 ve 1999 yılındaki Raporlarında eğitim konusundaki değerlendirmelerin çok kısa olduğu görülmüştür. 2000 ve sonrası raporlarda detaylı değerlendirmelere yer verilmiştir.

Bu raporlarda;

- Mevzuat ve düzenleme seviyesinde, Türkiye’de eğitim sisteminin dayandığı ilkelerin çoğunun, üye devletlerle uyumlu ve tutarlı (eşit erişim, eğitim hakkı, fırsat ve imkan eşitliği, bilimsel ve planlama temeli, karma eğitim ve evrensel eğitim) olduğu ancak eğitime erişim, eğitim imkanları ve eğitim kalitesi açısından bölgesel farklılıkların dikkat çekici olduğu, özellikle kırsal alanlarda eğitimin kalitesinin düşük olduğu hatta bazı bölgelerde eğitimin varlığından bile şüphe edildiğine dair ifadelerin olduğu,
- Erken yaşta okuldan ayrılma oranları yüksek düzeyde olduğu, bunun toplumun genel eğitim düzeyini düşürdüğü,
- Etkin okullaşmanın önemli sorun olduğu,
- GSMH içerisindeki eğitimin payının hala AB ortalamasının altında olduğu ve eğitime daha çok kaynak aktarılması gerektiği,
- Öğretim metodlarının gözden geçirilerek, bazı alanlardaki boş öğretmen kadrolarının doldurulması gerektiği,
- Türkiye’de, engelli çocukların okul öncesi zorunlu eğitimini geliştirme yönünde ilerleme sağlanamadığı,

- Eğitim imkanları ve eğitime erişim açısından bölgesel farklılıkların bulunduğu, kız öğrencilerin yarısının beşinci sınıfı bitirmeden eğitim sisteminden ayrıldığı, başta kız öğrenciler olmak üzere, fakir ailelerden gelen öğrencilere verilen eğitimin iyileştirilmesinin çok önemli bir nokta olduğunun, Türkiye'nin özellikle dezavantajlı bölgelerde, fakir öğrencilerin okula devam oranını artırma yönündeki çabalarını hızlandırması gerektiği,

- Eğitim ve öğretim sisteminin reformu konusunda, kız çocuklarının okula kaydolmalarında, özellikle Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde, UNICEF ve AB destekli eğitim programlarının da katkısıyla, önemli bir artış yaşandığının, etkileyici gelişme olmasına rağmen, özellikle Güney Doğu ve Doğu Anadolu Bölgelerinde eğitimde önemli derecede cinsiyet farklılığının olduğu,

- Fakir ailelerin, çocuklarını okula göndermelerini sağlamak amacıyla, 2003-2004 öğretim yılında, temel eğitimde okul kitaplarının ücretsiz dağıtılmasına karar verdiği ve bu tedbirin özellikle kızların okula gitme oranını yükselttiği,

- Mesleki eğitim alanında, eğitim sisteminin etkinliğini arttırmak için yeni reform, (mesleki standartların ve müfredatın bütünleşmesi, sistemin kalitesinin sürekli olarak değerlendirilmesi) düzenlemeleri gerekli olduğu emek piyasasının ihtiyaçları ile meslek okulları mezunlarının kazandıkları beceriler arasında net bir bağlantı olması gerektiği,

- Mesleki eğitim ve öğretim okulu mezunlarının yüksek eğitime erişimine ilişkin mevcut kısıtlamaların, mesleki eğitim ve öğretime girişleri azalttığı ve genel eğitime yönelimi de geri döndürmediği, sosyal tarafların mesleki eğitim politikalarının tanımlanması sürecine katılımının sınırlı kaldığı,

- Özellikle KOBİ personelinin eğitime yönelik olarak bir sürekli eğitim sisteminin kurulması gerektiği, insan kaynaklarına yatırımın sadece kamu tarafından değil aynı zamanda özel sektör tarafından bir öncelik olarak ele alınması gerektiği,

- Orta eğitime olan talep öngörülenden çok daha yüksek olduğu ancak mesleki ve teknik okullara yönlendirilen öğrenci sayısı planlanandan daha az olduğu,

üniversiteye giriş sınavlarının genel liselerden mezun öğrenciler lehine bir ayrıma yol açtığı, Türkiye'nin 1970'lerden bu yana orta öğretimde mesleki ve teknik eğitimi öne çıkaran planlar uyguladığı, orta öğretim sonrası meslek yüksek okullarına sınavsız giriş hakkı dahil, mesleki ve teknik orta öğretimin konumunu güçlendirmeye yönelik birçok yasal tedbir alınmakla birlikte, söz konusu tedbirler düz liselere olan eğilimi tersine çeviremediği

- Türkiye'nin, genel ve mesleki eğitim de dahil olmak üzere, çok fazla merkezi bir yönetim yapısına sahip olduğu eğitim sisteminin merkezî olmayan bir yapıya kavuşturulmasının gerektiği,

- Yüksek Öğretim Kanunu'na dayalı Türk üniversite sisteminin oldukça merkeziyetçi olduğu, Yüksek Öğretim Kanunu'nda yer alan temel ilkeler ile eğitim programları arasındaki uyumun denetiminden sorumlu olan ve rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkileri kullanan güçlü bir Yüksek Öğretim Kurumu'nun (YÖK) varlığı nedeniyle, yüksek öğretim sisteminde, akademik, idari ve mali özerklik eksikliği bulunduğu; TBMM'nin her yıl Yüksek Öğretim Kurumu bütçesini kabul ettiği, ancak söz konusu Kurumun harcamalarını denetleyemediği, Milli Eğitim Bakanı TBMM'de yüksek öğretim sistemini temsil etmekte olduğu ve YÖK toplantılarına başkanlık edebildiği, fakat oy hakkı bulunmadığı ayrıca, ne YÖK kararlarının ne de üniversite kararlarının Bakanlık onayına tâbi olmadığı, Milli Güvenlik Kurulu'nun da Yüksek Öğretim Kurulu'nda temsil edildiği bu yapının, üniversitelerin istihdam piyasasına daha fazla yönelmelerine engel olduğu ve bu durumun üniversite mezunları arasındaki yüksek işsizlik oranının yüksek olmasına sebep olduğu, üniversiteleri, arz yönlü yapıdan, istihdam piyasasından kaynaklanan talep üzerine kurulu bir yapıya kavuşturmak amacıyla eğitim sisteminde reform yapılmasının gerektiği,

- Yaşam boyu öğrenme sürecine katılım çok düşük olduğu, bu nedenle, üniversite eğitimi de dahil olmak üzere, yaşam boyu öğrenimi zorlaştıran tüm engellerin kaldırılması gerektiği,

Şeklinde değerlendirmelerin olduğu tespit edilmiştir:

İlerleme raporlarında yer alan bu değerlendirmelere karşılık Türkiye’de;

- İlköğretimde ücretsiz ders kitabı dağıtımı projesi gerçekleştirildiği,
- Tüm genel ve mesleki teknik orta eğitim kurumlarının 2005-2006 eğitim ve öğretim yılından itibaren dört yıla çıkarıldığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı’nın, ilköğretimi ve ortaöğretimi kapsayan köklü bir müfredat değişikliği gerçekleştirdiği,
- AB ile ortak 3 projenin yürütülmekte olduğu, (Temel Eğitime Destek , Mesleki ve Teknik Eğitimin Eğitimin Modernizasyonu , Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projeleri)
- Eurydice, Ulusal Referans Noktası, Öğretmen ve Eğitimciler Ağı (Tt Net) AB çalışmaları çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde birimlerin oluşturulduğu,
- Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimi Hakkında 25 Temmuz 1977 tarihli, 77/486 sayılı Konsey direktifine uyum sağlanması için Göçmen İşçi Çocuklarının Eğitimine İlişkin Yönetmelik 14 Kasım 2002 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girdiği,
- 9 Ağustos 2002 tarih ve 24841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4771 sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanunun 11 nci maddesi ile Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi Kanununda gerekli düzenleme yapılarak Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları lehçelerin öğrenilmesi için özel kurslar açılmasına olanak sağlandığı, bu süreçte çıkarılan “Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi hakkında yönetmelik” 20 Eylül 2002 tarih ve 24882 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği,
- 4702 sayılı (2547, 3308, 3797, 4306, 4318 sayılı kanunlarda değişiklik yapan çerçeve niteliğindeki) kanun 10 Temmuz 2001 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlandığı, söz konusu kanun kapsamında hazırlanan Mesleki ve Teknik Eğitim

Yönetmeliği 3 Temmuz 2002 tarih ve 24804 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği,

Bu kanun ile,

- Mesleki ve teknik ortaöğretim ve yüksek öğretim programlarının bütünlüğü ve devamlılığı esasına dayalı olmak üzere, mesleki ve teknik ortaöğretileri bitiren öğrencilere istedikleri takdirde bitirdikleri programın devamı niteliğinde veya en yakın programların uygulandığı Meslek Yüksek Okullarına sınavsız olarak devam etmelerinin,

- Sınavsız olarak meslek yüksek okuluna devam ederek mezun olan öğrencilerin %10'undan az olmamak üzere ayrılacak kontenjanlara göre alanlarındaki lisans programlarına dikey geçiş yapmaları, mesleki teknik ortaöğretim kurumları ile meslek yüksek okullarının yer aldığı mesleki ve teknik eğitim bölgelerinin oluşturulmasının,

- TÜBİTAK tarafından tespit edilen uluslararası bilimsel yarışmalarda ödül kazanan öğrencilere, ödül kazandıkları alanlarda ÖSYM ile TÜBİTAK tarafından belirlenecek yükseköğretim kurumlarından seçtikleri alanlara sınavsız girebilmelerinin,

- Kazanç amacına yönelik olmamak koşuluyla, bir üniversite veya ileri teknoloji enstitüsüne bağlı olmaksızın vakıfların meslek yüksek okulu kurabilmelerinin,

- Meslek lisesi mezunlarının bir yıl çalışma zorunluluğu olmadan ustalık sınavlarına girebilmelerinin olanağının getirildiği,

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının sorumluluğunda olan “Ulusal Meslek Standartları” ve AB Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan “Mesleki Niteliklerin Karşılıklı Tanınması” ile ilgili kanun taslaklarının yasalaşmasının beklendiği; bu kanunlar ile Ortak Bir Mesleki Eğitim Politikası İçin Genel İlkeleri belirleyen 2 Nisan 1963 tarihli, 63/266 sayılı, Avrupa Topluluğu Üye Devletler Arasında Mesleki Eğitim Niteliklerinin Karşılaştırılabilirliği hakkındaki 16 Temmuz

1985 tarihli, 85/368 sayılı Konsey Kararlarına ve Çıraklık Dahil Çalışmaya Yönelik Eğitim İçin Avrupa Yollarının Geliştirilmesine ilişkin 21 Aralık 1998 tarihli, 99/51 sayılı Konsey tüzüğüne tam uyumun sağlanmış olacağı.

- 2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında imzalanan Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarihli, 24863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdiği; bu Kararın yürürlüğe girmesi ile eğitim alanında Topluluk Eylem Programlarını Oluşturan;

- Eğitim Alanında Socrates Topluluk Eylem Programının ikinci aşamasını oluşturan 24 Ocak 2000 tarihli, 2000/253 sayılı Konsey Kararının,
- Gençlik Topluluk Eylem Programını oluşturan 13 Nisan 2000 tarihli, 2000/1031 sayılı Konsey Kararının,
- Mesleki Eğitim Alanında Leonardo da Vinci Topluluk Eylem Programını oluşturan 26 Nisan 1999 tarihli, 1999/382 sayılı Konsey Kararının

Türkiyede uygulanmasının sağlandığı ve Türkiye Topluluk Programlarına katılım konusunda gerekli yasal düzenlemeleri tamamladığı ve 2004 yılından itibaren tüm programlara tam katılım sağlandığı,

- AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans) 2002 yılında kurulduğu ve AB programlarına katılım konusunda koordinatörlük yaptığı.

- Üniversitelerin diploma eki vermeleri ile ilgili çalışmaların tamamlandığı, bu kapsamda 2005-2006 öğretim yılından itibaren mezun olan öğrencilerden isteyenlere diploma eki verilmeye başlandığı.

- Üniversitelerde Avrupa Kredi Transfer Sisteminin (ECTS) uygulanmakta olduğu,

- Türkiye’de halen 79 yüksek öğretim kurumunun Erasmus Beyannamesi sahibi olduğu,
 - YÖK tarafından hazırlanan “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği” 20 Eylül 2005 tarihinde Resmi Gazetede yayımlandığı; ayrıca yine aynı kapsamda değerlendirilen ve öğrencilerin temsilini düzenleyen “Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci Konseyleri ve Yükseköğretim Kurumları Ulusal Öğrenci Konseyi Yönetmeliği” de aynı tarihli Resmi Gazetede yer aldığı,
 - YÖK kurulunda görev yapan Genelkurmay temsilcisinin yapılan yasal düzenleme ile çıkarıldığı,
 - Türkiye’nin de, nükleer faaliyetler (Euratom programı) dışında kalan kısmına AB’ye üye ülkelerle eşit haklarla Altıncı Çerçeve Program’ına katılmaya başlamıştır. TÜBİTAK bünyesinde bir koordinasyon merkezinin kurulduğu,
- tespit edilmiştir.

Tam üyelik müzakerelerini sürdüren ülkemizin AB ile eğitim alanında işbirliğinde bulunmasının yararları bulunmaktadır. Ülkemizin dünya koşullarında her alanda rekabet edebilmesi, verimliliğin artırılması, insan gücünün niteliğine bağlı bulunmaktadır. Türkiye işgücünün niteliği ve eğitim alanındaki kamu harcamaları yönünden AB ülkelerinin gerisinde bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Ülkemizin AB ile işbirliğinde bulunması ve eğitim programlarına katılması ülkemizdeki eğitimin niteliğinin yükseltilmesine yardımcı olacaktır.

Altıncı Alt probleme İlişkin Sonuçlar

Bugüne kadar 8 adet uyum yasa paketi çıkarılmıştır. Bu uyum yasa paketleri içinde 3. ve 7. uyum yasa paketlerinde eğitim ile ilgili bazı yasalarda AB müktesabatına uyum sağlanması amacıyla değişiklikler yapılmıştır. 4771 sayılı, 3.8.2002 tarihli Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun’un 11. maddesinin (a) fıkrasında, 14.10.1983 tarihli ve 2923 sayılı Yabancı Dil Eğitimi ve

Öğretimi Kanununun adı “Yabancı Dil Eğitimi ve Öğretimi ile Türk Vatandaşlarının Farklı Dil ve Lehçelerinin Öğrenilmesi Hakkında Kanun” şeklinde değiştirilmiştir. Yapılan değişiklikle, uygulamadaki aksaklıkların giderilmesi amacıyla, Türk vatandaşlarının günlük hayatta kullandıkları farklı dil ve lehçeleri öğrenmeleri imkânının kolaylaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler getirilmekte, 8/6/1965 tarihli ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine tabi olmak üzere özel kurslar açılabileceği hükmü getirilmesine ve bu kursların açılış, işleyiş ve denetim esaslarını düzenleyen Yönetmeliğin de yürürlüğe girmesine rağmen, uygulamada sorunlarla karşılaşılması ve çıkarılan bu Yönetmelik çerçevesinde kurslarla öğretim imkanının bulunmaması nedeniyle, uygulamada kolaylığın sağlanması için, açılmış ve açılacak olan kurslarla açılmış olan diğer dil kurslarında Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerin öğrenilmesi maksadıyla dersler oluşturulabileceği hükme bağlanmakta; bu kurslar ve derslerde, Cumhuriyetin Anayasada belirtilen temel niteliklerine, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı öğretim yapılamayacağı da özellikle belirtilmektedir.

5170 Sayılı 7.5.2004 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun’un 8’nci maddesi ile "Yükseköğretim Üst Kuruluşları" başlıklı 131. maddede öngörülen değişiklikle, Genelkurmay Başkanlığı’nın YÖK’e temsilci vermesine son verilmiştir.

ÖNERİLER

Elde edilen sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilmektedir:

1. Türk eğitim sistemi AB dışındaki oluşumlarda söz sahibi olacak alternatif stratejilere sahip olmalıdır. Ülke için nasıl bir gelecek isteniyorsa eğitim ve okul da o geleceğe hizmet edecek bir yapı ve anlayışla ele alınmalıdır. Türkiye'nin eğitimle ilgili hedefleri Avrupa Birliği'nin eğitim hedeflerinin üstünde olmalıdır.

2. Milli Eğitim Bakanlığı, AB katkısıyla eğitimle ilgili bir takım projeler başlatmıştır. Temel eğitimin desteklenmesi, mesleki ve teknik eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi, mesleki ve teknik öğretim kurumlarının modernizasyonu gibi projeler bu kapsamdadır. Bugüne kadar eğitim sisteminde iyileştirmeye dönük pek çok proje uygulanmıştır. Ancak eğitimle ilgili sorunlar artarak devam etmiştir. Eğitim sistemini okul öncesi eğitimden üniversite eğitimine kadar top yekün bir şekilde ele alıp ortak hedeflere dönük olarak yeniden yapılandırılmalıdır.

3. Türkiye'nin Topluluk Programlarına 2004 yılından itibaren tüm programlara tam katılım sağlamıştır. Bu çerçevede yıllara göre 2004-2006 yılları itibariyle, Sokrates Programından 32 407 kişi, Leonardo Da Vinci Programından 16 618 kişi, Gençlik Programından 34 937 kişi yararlanmıştır. Programlara katım daha da artırılmalıdır.

4. Okullaşma oranları ilköğretimde AB genelinde yüzde 99.3 iken Türkiye'de bu oran 95.59'dur. Ortaöğretimde AB genelinde % 76 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye'de % 56.63 okullaşmaya ulaşılabilmiştir. Yükseköğretimde AB genelinde % 50 okullaşmaya ulaşılmışken, Türkiye'de açık ve ikili öğretim ile sınavsız girilen meslek yüksek okulları da dahil edildiğinde ancak % 30 okullaşmaya ulaşılabilmiştir. Lise öğrenimi gören nüfus oranı henüz % 25 civarındadır. Türkiye okullaşma oranlarını eğitimin tüm kademelerinde arttırmalıdır.

5. Özellikle kız çocuklarının okula devamı konusunda gerekli tedbirleri alınmalı, eğitim imkanı ve eğitime erişim açısından bölgeler arasındaki farklılıklar giderilmelidir.

6. 1997 yılında çıkarılan 4306 yasa ile ilköğretim 8 yıla çıkarılmıştır, ancak AB ortalaması 9-12 yıldır. Zorunlu eğitim süresi arttırılmalıdır.

7. İlerleme raporlarında yer alan değerlendirmelerde sıklıkla öğretim kadrosundaki eksiklikler dile getirilmektedir bu bağlamda eğitimin tüm kademelerindeki öğretim kadrosu eksiklikleri giderilmelidir.

8. GSYİH içerisindeki eğitim yatırımları hala yetersizdir. Bu miktarlar arttırılmalıdır. AB genelinde GSMH'nin yüzde 5.5'i eğitime ayrılmaktadır. Türkiye'de bu rakam yüzde 3.5. Eğitime kamu kaynaklarından ayrılan bütçe düzenli olarak artırılmalıdır.

9. Yaşam boyu eğitimin önündeki engeller kaldırılmalı, gerekli düzenlemeler yapılmalı ve bir strateji ortaya konmalıdır.

10. Diploma Eki ve Kredi Transfer Sistemine geçilmesi olumlu bir gelişmedir. Ülke genelinde uygulanmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

11. İş piyasası ile eğitim arasındaki bağlar güçlendirilmeli, iş gücü piyasasının ihtiyaçları ile mesleki okul mezunlarının sahip olduğu nitelikler arasındaki ilişki güçlendirilmelidir.

12. Özel eğitime muhtaç çocukların eğitimine yönelik gerekli tedbirler alınmalı ve bu çocuklar için okul öncesi eğitim imkanları sağlanmalıdır. Okul öncesi eğitim yaygınlaştırılmalıdır.

13. Eğitimde bilgi teknolojilerinin kullanımı etkin hale getirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır.

14. Maddi olanaksızlıklar nedeniyle eğitimini devam ettirmekte zorlanan çeşitli engellerle karşılaşan öğrencilerin öğrenimlerini sürdürmelerini olanaklı kılan destekleme programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- AB Bülteni. (2005). **AB Yolunda Türkiye AB Mektubu**, 13-14.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 1998 İlerleme Raporu**, 51.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 1999 İlerleme Raporu**, 60.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2000 İlerleme Raporu**, 66.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2001 İlerleme Raporu**, 71-73.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2002 İlerleme Raporu**, 78.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 İlerleme Raporu**, 95-96.
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2004 İlerleme Raporu**, 108-110
- AB Komisyonu. **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2005 İlerleme Raporu**, 136-138.
- AB Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği. (2004). **Basın Duyurusu** , Ankara, 1-2.
- ABGS. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği). (2001). **Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**, 329-333.
- ABGS. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği). (2003). **Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı**, 552-557.
- ABGS. (Avrupa Birliği Genel Sekreterliği). Screening Chapter 26 Education and Culture.
- AKDEVELİOĞLU, Atay. (2001). Türk Dış Politikası : **Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar** (Cilt I. 1919-1980), 3. bs., Ankara: İletişim Yayınları, 848-850.
- AKTAN, C. Can. (2002). Türkiye Avrupa Birliği'nin Neresinde? İzmir:Agıad Yayınları, , 24-35.

- AKTAR, Cengiz. (2000). **Avrupa Yol Ayrımında Türkiye**, , Ankara: İletişim Yayınları, 53.
- ASLAN, Cengiz. (1999). **Eğitim İşbirliğinde Avrupa**.(Yüksek Lisans MS). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi (LA942 EĞİ., 26., 8741).
- ATABAY, Sevinç. (2004). Avrupa Eğitim Programlarına Katılım. **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Eğitim, Eğitim Dizisi No: 1.** (Genişletilmiş 2. Bs. İstanbul: Alkev, 74.
- AYKIN, Sibel M. ve OĞUZ, Ceren U. (2003). **Eğitimde Avrupa Boyutu: Socrates, Leonardo Da Vinci ve Gençlik Programları, AB ve Türkiye.** ERDEM, M. Şükrü (Ed.). Bursu: Ezgi Kitabevi. 366-67.
- BARKÇİN, Fatma. (2004). VII. Ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Eğitim Politikaları. **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Eğitim, Eğitim Dizisi No: 1.** (Genişletilmiş 2. Bs. İstanbul: Alkev, 74.
- BARDAKÇI, Mustafa . (2005). Ders Kitapları Konusu ve İlköğretimde Ücretsiz Ders Kitabı Dağıtımı Projesi, **Milli Eğitim Dergisi**, (169), 38.
- BAYDAROL, Can. (2003). Kopenhag Zirvesi'nin Ardından Türkiye AB İlişkileri, **TİSK İşveren Dergisi**, 23-26.
- BROCK, Colin ve TULASIEWICZ, Witold. (2000). **Education in a single Europe** (2 nd Ed.), London, 54.
- CANBOLAT, İbrahim S. (1994). **Uluslarüstü Siyasal Sistem: Avrupa Topluluğu-AB Örneği**, Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları, 80-81.
- CRAM, Laura. (1997). **Policy-making in the European Union. Conceptual Lenses and the Integration**, (3 rd Ed.), European Public Policy, London, 34.
- Çerçeve Anlaşma. **Türkiye Cumhuriyeti ile AB arasında imzalanan Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşma**, T.C. Resmi Gazete, 24863, 1 Eylül 2002.
- ÇELİK, Salih. **Ülkemiz Mesleki ve Teknik Eğitiminde Dış Kaynaklı Proje Uygulamaları**, Ankara Üniversitesi İVETA Bölgesel Konferansı 20-22 Ekim 2003, Ankara, 7-8.
- DELGADO, I. Lirola ve Del, LOZA ve C. Jueyo. (1997). **Educational Policy in the European Union and the Principle of Subsidiarity: Legal Aspects And Diverse Areas Of Action** (2 nd Ed.). Rego, 125.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003b). **Ulusal Ajans Gençlik Programı Dokümanları (Broşür)**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.

- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003c). **Ulusal Ajans Socrates Programı Dokümanları (Broşür)**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003d). **Ulusal Ajans Leonardo Da Vinci Programı Dokümanları (Broşür)**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003e). **Ulusal Ajans AB Gençlik Programı (Broşür)**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003f). **Ulusal Ajans Gençlik Programı Dokümanları(Broşür)**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.
- DPT. (Devlet Planlama Teşkilatı). (2003g). **Ulusal Ajans Yürütülen Çalışmalar**, Ankara, DPT Ulusal Ajans Yayınları.
- Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği ile İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2003). **Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi (14 Nisan 2003 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilen nihai metin,**
- Devlet Planlama Teşkilatı AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı.**Gençlik Programı Haber ve Bilgi Bülteni, (2), Ocak-Mart 2005, 3-4.**
- 540 Sayılı DPT Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK’de Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete: 6 Ağustos 2003/25191.
- Dönmez, Mustafa. (2003). Kopenhag Zirvesi Sonrasında Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri, **TİSK İşveren Dergisi**, (Ocak), 14-17.
- DUMAN, Tayyip. (2001) Avrupa Eğitim Programları”Sokrates Programı”, **Milli Eğitim**, (149), 36.
- DUMAN, Tayyip. (2001). Avrupa Birliği Eğitim Programları “Leonarda Da Vinci Programı” , **Milli Eğitim Dergisi**, (149), 74.
- ERGİNER, Aysun. (2006). **Avrupu Birliği Eğitim Sistemleri**. Ankara: Pegem A Yayıncılık, 5-6.
- ERTL, Hubert. (2003). **The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives** (5 th Ed.). Netherlands, 13.
- EUROSTAT. (2006). UOE and Population Statistics.
- HANTRAIS, Linda. (2000).**Social Policy in the European Union** (3rd Ed.).London, 17.
- HINGEL, Anders. (2000). **Education Policy and European Governance** (2nd Ed.). Brussels, 14.

- FIELD, John. (1998). **The European Dimensions.Education, Training and the European Union** (2nd Ed.). London, 39.
- İKV. (İktisadi Kalkınma Vakfı). (2004). **Avrupa Birliği'nin Bilim, Araştırma ve Eğitim Politikaları ve Türkiye'nin Uyumu**, İstanbul: İKV Yayınları. 42-50.
- KARLUK, Rıdvan. (2005). **Avrupa Birliği ve Türkiye**. İstanbul: Beta Basım Yayım. 494-503.
- KISAKÜREK, A. Mehmet. (2006). **AB Eğitim Programları ve ECTS Uygulamaları**, Ankara Üniversitesi AB Eğitim Programları ve ECTS Koordinatörlüğü, 12.
- KOZBEK, Ali. (2002). E-Öğrenme ve Avrupa Birliği Eurydice- Avrupa Eğitim Bilgi Ağı, **Eğitim ve Teknoloji Bülteni**, (5), 2.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). **2002 Yılı Başında Milli Eğitim - Uluslararası Eğitim Etkinlikleri**, Ankara: Milli Eğitim Yayınları, 23.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). **2003 Yılında Milli Eğitim**, Ankara: Milli Eğitim Yayınları 24
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2005a). **Yeni İlköğretim Programları ve Yeni Yaklaşımlar (Sunu)**, 3.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). (1998). **Cumhuriyetin 75. Yılında Gelişmeler ve Hedefler**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 9-10.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005b). **Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Gerçekleştirilen AB Müktesebatına Uyum Çalışmaları Raporu**, 4-6.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2005b). **TED Bülteni TEDP'ni Kalem**, 4-5.
- MEB. (Milli Eğitim Bakanlığı). (2005c). **Avrupa Birliğine Katılım Sürecinin Etkileri**, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 9-12.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2005d). **TEDP Postası**,(2), 1-3.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi . (2005e). **TEDP Postası**, (4), 1-4.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2004). **MTEM Bülteni**, (1), 3.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi . (2003b). **MTEM Başlangıç Raporu**, 2-3.

- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2005f). **MTEM Bülteni**, (1), 4.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2006). **MTEM Bülteni** , (2), 7.
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi. (2005g). **MTEM Bülteni** , (2), 5.
- Milli Eğitim Bakanlığı. **Türkiye Eğitim İstatistikleri 2005-2006**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.1.
- MCMAHON, Joseph A. (1995). **Education and Culture in European Community Law**. European Community Law Series, London, V.8, p.56.
- MOROĞLU, Nazan. (2004). Avrupa Birliği Eğitim Politikalarına Uyum Çalışmaları ve İlköğretim Sisteminde Yenilikler, **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Eğitim, Eğitim Dizisi No: 1**. (Genişletilmiş 2. Bs. İstanbul: Alkev, 74.
- Mutabakat Zaptı. **TC ile AT Arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programları Leonardo Da Vinci II, Socrates II ve Gençlik Programlarına Katılımı Hakkında Mutabakat Zaptı**, T.C. Resmi Gazete, 25456, 8 Mayıs 2004.
- NEAVE, Guy. (1984) **The EEC and Education** (2 nd Ed.). Oxford, 98.
- NOVOA Antonio, DEJONG ve LAMBERT William. (2003). **Educating Europe:An analysis of EU Educational Policies** (2 nd Ed.). London, 41.
- OECD. (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü). (2003). Education at a Glance, p.254-255.
- OECD. (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü). (2004). Education at a Glance Indicators, p.187.
- PHILIPS, David. (2003). **Implementing European Union Education and Training Policy** (3 rd Ed.). London, 24.
- KAPTAN; Saim;. (1998). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri. (10. bs.). Ankara: Tekışık Yayınları.
- KARASAR; Niyazi. (2002). **Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler**.(7. bs.). Ankara: 3A Araştırma Eğitim, Danışmanlık Ltd. Şti.
- SELLİN, Burkhart. (1991). **Euroqualifications For All. New EC Approaches And Programmes For The Vocational Training Of Young People**. (3 rd Ed.). Berlin, 67.

- SEZGİN, S.İlhan. (2001). **Türkiye AB İlişkileri**. AB'nin Eğitim, Öğretim ve Gençlik Politikaları. Ankara: Ankara Ofset. KARAMANYOL, Mustafa (Yay. Haz.). s.236.
- SEZGİN, S.İlhan. (2006). Meslek Dersleri Öğretmen Eğitiminde Niteliğin Yükseltilmesi, **MTEM Bülteni**, (2), 6-7.
- SEZGİN, S.İlhan. (2006). Meslek Dersleri Öğretmenleri Hizmetiçi Eğitim İhtiyaç Analizi Veri Tarama İşlemleri Gerçekleştirildi, **MTEM Bülteni**, (2), 9.
- ŞAHİN, Filiz. (2004). **Türkiye’de Eğitim Sektöründe Kullanılan Yabancı Yardımlar ve AB’ye Uyum Sürecinde Eğitimde İşbirliği**, 50.
- TANRITANIR, Nuray. (2005). **Avrupa Topluluğu Programları ve Ajansları**, Ankara: DPT-ABİGM AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, 86.(dpt.gov.tr).
- TUZCU, Gökhan. (2005). Avrupa Birliğine Giriş Süreci Eğitimde Vizyon 2023 **Milli Türk Eğitim Derneği**, Sayı.149, 8.
- TÜBİTAK. Türkiye Bilisel ve Teknik Araştırmalar Kurumu (2002). **Türkiye’nin Avrupa Birliği Bilim ve Teknoloji Altıncı Çerçeve Programına Katılımı Değerlendirme Raporu**, Ankara, 12-15.
- TOBB. (Türkiye Odalar Borsalar Birliği). (2002). **Avrupa Birliği Nedir? (Tarihsel Gelişim, Kurumsal Yapı ve Genişleme Süreci)**, Ankara: TOBB Yayınları, 6.
- T.C Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı. (1993). **Avrupa Topluluğu ve Türkiye**, 2. bs., 23.
- Resmi Gazete (24841). 4771 Sayılı Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun metni, 9.8.2002.
- RUBIO, Rogelio Medina. (1997). **The Setting Of Competence For Education And Culture In The European Union Treaty**. (3 rd Ed.). 71.
- RYBA, Raymond. (2000). **Toward a European Dimention in education. Intention and reality in European Community policy and practice**.Comperative Education Review, Vol 36, No.1, p.10-24.
- RYBA, Raymond. (2000). **Developing the European Dimension in Eduation:The Roles of the European Union and the Council of Europe**,Problems and Prospects in European Education, London, 255.
- YETKİN, Münir Nuri. (2004). **Türkiye AB İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi ve Değerlendirilmesi**, T.C Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı AB Genel Müdürlüğü, Ankara.

Elektronik Veri Kaynakları

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği; AB'nin Kurumları; [Çevrimiçi], <www.abgs.gov.tr/ab_kurumlar.htm>, (20 Ekim 2005).

AB Genel Sekreterliği; [Çevrimiçi] <www.absg.gov.tr/ab_kurumlar.htm> (17 Eylül, 2005).

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği; [Çevrimiçi], <www.deltur.cec.eu.int/main-t.html>, (12 Kasım 2005).

Avrupa Birliği Eğitim Politikaları; [Çevrimiçi], <http://ec.europa.eu/education/policies/introduction_en.html>, (10 Mart 2006)

Avrupa Birliği Bologna Süreci; [Çevrimiçi], <http://ec.europa.eu/education/policies/educ/bologna/bologna_en.html>, (25 Aralık 2005)

Avrupa Birliği Eğitimde 2010 Hedefleri; [Çevrimiçi], <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/et_2010_en.html>, (13 Şubat 2006)

Avrupa Birliği Eğitimde 2010; [Çevrimiçi], <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf>, (26 Ocak 2006)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <<http://europa.eu.int/comm/education/newprogr/index.htm>>, (23 Aralık 2006)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates>>, (14 Kasım 2005)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/programmes/socrates/socrates_en.html>, (21 Mart 2006)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi] <<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius>>, (28 Ekim 2005)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/moreabout_en.html>, (15 Aralık 2005)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius1_en.html>, (5 Şubat 2006)

Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/nmprogrammes/socrates/comenius/activities/comenius2_en.html>, (25 Aralık 2005)

- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/comenius/activities/comenius3_en.html>, (6 Nisan 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <<http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus>>, (29 Mart 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/teaching_en.html>, (16 mayıs 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/ects/index_en.html>, (23 Mayıs 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/intensive_en.html>, (22 Mart 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/erasmus/curriculum_en.html>, (18 Eylül 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/grundtvig/home_en.html>, (26 Mayıs 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/lingua1_en.html>, (10 Nisan 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/lingua/index_en.html>, (27 Kasım 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/minerva/activities_en.html>, (10 Aralık 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/minerva/projects_en.html>, (18 Nisan 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/arion/index_en.html>, (9 Mayıs 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/agenar_en.html>, (11 Mart 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/joint/jointactions_en.html>, (12 Kasım 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo_en.html>, (24 Nisan 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/leonardo/new/leonardo2_en.html>, (9 Haziran 2005)

- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/youth/program/index_en.html>, (17 Aralık 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/youth/doc/studies/youthforeurope/y_for_europe_en.html>, (6 Mayıs 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/youth/index_en.html>, (9 Şubat 2006)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://europa.eu.int/comm/education/programmes/tempus/index_en.html>, (19 Aralık 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <http://ec.europa.eu/education/index_en.html>, (20 Kasım 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Programları; [Çevrimiçi], <<http://europa.eu.int/comm/education/newprogr/index.htm>>, (14 Mart 2005)
- Avrupa Birliği Eğitim Bilgi Ağı; [Çevrimiçi], <http://www.eurydice.org/Eurybase/frameset_eurybase.html>, (12 Ocak 2006)
- Avrupa Birliği Öğretmenler Ağı; [Çevrimiçi], <www.teachers.eu.com/>,(24 Nisan 2005)
- [Çevrimiçi]; <<http://www.ntvmsnbc.com/news/304669.asp>>, (2 Ekim 2005).
- Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu DELTUR; [Çevrimiçi], <www.deltur.cec.eu.int/>, (14 Eylül 2005).
- Devlet Planlama Teşkilatı; [Çevrimiçi], <www.dpt.gov.tr/abigm/tabi/tarihce/tabi.doc>., (23 Eylül 2005).
- Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi (Ulusal Ajans); [Çevrimiçi], <<http://ua.gov.tr>>, (24 Ocak 2006).
- Devlet Planlama Teşkilatı e-Kütüphane; [Çevrimiçi], <<http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/kob/2003.pdf>>., (26 Kasım 2005).
- Dış İşleri Bakanlığı; [Çevrimiçi], <www.mfa.gov.tr>, (29 Aralık 2005)
- İktisadi Kalkınma Vakfı; [Çevrimiçi], <www.ikv.org.tr/tarihce.php>, (23 Eylül 2005.)
- Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü; [Çevrimiçi], <www.meb.digm.gov.tr>, (17 Aralık 2005)
- Milli Eğitim Bakanlığı Orta Öğretim Genel Müdürlüğü; [Çevrimiçi], <<http://ogm.meb.gov.tr>>, (11 Mart 2006)

- Milli Eğitim Bakanlığı Eurydice Bilgi Ağı; [Çevrimiçi], <<http://eurydice.meb.gov.tr>>, (23 Şubat 2006)
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi; [Çevrimiçi], <<http://projeler.meb.gov.tr/tr/tedp.htm>>, (19 Ocak 2006)
- Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; [Çevrimiçi], <<http://ttkb.meb.gov.tr>>, (18 Ekim 2005)
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü; [Çevrimiçi], <<http://iogm.meb.gov.tr>>, (28 Ekim 2005)
- Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü; [Çevrimiçi], <<http://oyegm.meb.gov.tr/yet/index.htm>>, (10 Ocak 2006)
- Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi; [Çevrimiçi], <<http://www.megep.meb.gov.tr>, <http://www.mvet.org/>>, (22 Kasım 2005)
- SOCRATES, [Çevrimiçi]<http://europa.eu.int/comm/education/socrates.html>, 20 Ekim 2005.
- Resmi Gazeteler; [Çevrimiçi], <<http://rega.basbakanlik.gov.tr>>, (11 Kasım 2005)
- Türkiye Bilimsel Araştırma ve Teknik Kurumu; <<http://tubitak.gov.tr/btpd/btspd/platform/akred/bol5.html>>, (15 Kasım 2005).